דבר

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל
דבר
עתון פועלי ארץ ישראל
מייסדו ועורכו הראשון ברל כצנלסון ז"ל
מאוחד עם למרחב

יום שישי, ג' באדר ב' תשמ"ו, 14 במארס 1986 ● גליון 18762 ● היום 64 עמודים כולל דבר־השבוע ● המחיר 94 כולל מע"מ

היום בדבר
- ס: יזהר, עליזה ולך, חגי אשד, אמנון דנקנר — „חירות"
- מסמכים חדשים — אמיר אורן, יוסי מלמן
- ז'אן דניאל ואוטו שילי — ראיונות מיוחדים ל„דבר"
- איזה אביב — טוביה מנדלסון
- שלמה ארצי, חיים ביאור, טדי פרויס, יעל פישביין
- „משא" לתרבות ולאמנות ו„דבר השבוע"

רכז/ת נוי — חישתיל
עונת שתילת פרחי האביב קרבה
הזמנה כעת תבטיח את מיגוון השתילים ואת תאריך האספקה הרצויים לך.
השנה אח חדש למשפחת שתילי „חישתיל" – „חישנוי"
פנה/י בהקדם בטלפון לאחת ממשתלות „חישתיל":
משתלת „חישתיל" אשקלון 051־34276, 39973
משתלת „חישתיל" נחלים 03־919568

רוב שרי מפלגת העבודה סבורים:
ההתפתחויות האחרונות בחרות יקשו על ביצוע הרוטציה בזמן
הערכות בליכוד: לא יהייה פילוג ● מושב שני – רק אחרי הסכמה

מאת עליזה ולך
מאת יוסי מלמן,
סופרו המדיני של „דבר"

רוב שרי מפלגת העבודה סבורים, כי ההתפתחויות האחרונות בתנועת חרות יקשו עוד יותר על ביצוע הרוטציה בעוד שבעה חודשים.

שרי מפלגת העבודה התכנסו שלשום בערב לישיבתם השבועית במעונו של ראש־הממשלה בירושלים והתבוננו בצוותא בשידור הטלוויזיה מן הועידה ואחר־כך דנו במשך שעה ארוכה על משמעות האירועים שם. פרס ביקש אמנם מהשרים שלא להתייחס בפומבי לנעשה בתנועת חירות, אך אצל רוב השרים גבר החשש שאם יעביר ראש־הממשלה כמוסכם את תפקידו ליצחק שמיר, תהיה זו למעשה העברת סמכויות לשרון ולוי.

„יש לנו כעת בעיה במסירת התפקיד לשמיר שאינו נהנה מאמון חבריו", אמר אחד השרים ל„דבר", „וזה יקשה מאוד גם על שיתוף הפעולה בעתיד בין שתי המפלגות".

שר הכלכלה והתכנון גד יעקבי אמר אמש בהופיעו בפני ועידת האקדמאים של מפלגת העבודה, כי התופעות והאירועים בוועידת חירות מצביעות על כך ש„קיים איום אמיתי על יסודות הדמוקרטיה של ישראל. התופעות שהתגלו שם אינן עולות בקנה אחד עם מורשת של חברה תרבותית ודמוקרטית".

שמיר: הפרזנו בפשרנות

אחרי פיצוץ הועידה, בשעה 4 לפנות בוקר, אמר אתמול יצחק שמיר לפעילי מחנהו בועידה, כי המסורת בחירות קבעה תקיפות החוצה ופשרנות פנימה. „הפרזנו בפשרנות, ובגלל זה קמו אותם כוחות זרים, שניסו להשתלט על התנועה באלימות", אמר. „נאלצנו לנעול את המושב הזה של הועידה, כי היה בלתי אפשרי להמשיך אותה בלי לנקוט אלימות נגדית".

עוד אמר שמיר לאנשי מחנהו, כי התנועה תיכנס למסלול רגיל ותתגבר על המשבר, שאחד מסמניו היה אגף הארגון בתנועה. בראש אגף הארגון, יש לציין, עומד ח"כ מיכה רייסר, מנאמני השר דוד לוי.

שמיר קיים אתמול שיחות טלפוניות עם מקורביו בתנועה, ו־בימים הקרובים יפעל להשגת הסכמות כדי לפתוח את המושב השני של הועידה. הזמן אינו דוחק לשמיר.

כבר עכשיו ברור, שהמושב השני של הועידה לא יתכנס לפני שיושגו הסכמות לגבי כל הנושאים השנויים במחלוקת בין המחנות וקודם שייקבע בהידברות מי יתמנה לראשות איזה ממוסדות התנועה וגופיה.

משה קצב יו"ר נשיאות הועידה, אמר אתמול ב„ערב חדש", שכל עוד לא יהיו הסכמות, לא תתכנס הועידה. „לא נחזור על הטעויות של הועידה הראשונה", הדגיש. נראה, שמוקדם לדבר על פילוג בתנועת חירות, והמרץ של ראשיה יופנה להשגת אחדות".

קופמן: לוי לא ימנע הרוטציה משמיר

בחירות החלו לתפוס אתמול את השלכותיה של הועידה הסוערת והתחושה שרווחה בה היתה, שיש להניח לאירועים להירגע בימים הקרובים כדי לתרום לצינון האווירה. „יש הורה להכרה, שכך לא יילך וצריך להגיע לפתרון כולל", אמר אמש ח"כ חיים קופמן ל„דבר".

ח"כ קופמן, ממקורבי השר דוד לוי, הדגיש, כי לוי אינו מתכוון למנוע משמיר את הרוטציה.

במחנה שרון דיברו גם אתמול על הסכמה משולשת. שרון אינו מפקיר את לוי, אמרו מקורבי שרון, ויפעל לקירוב הלבבות בין ראשי כל המחנות.

השר שרון אמר אמש ב„מבט", כי לא יהיה פילוג בתנועת חירות וכי דוד לוי אינו הגורם לפילוגים. גם במשדר „ערב השישי" התחייב שרון לפעול להבנה והידברות בין ראשי המחנות.

הכרזת לוי „אני הממשיך" הולידה המתחים

השר משה ארנס, שאף הוא סבור כי לא יהיה פילוג בתנועה, לא נמנע מלכוון אצבע מאשימה לעבר השר לוי גם אמש, וב„מבט" אמר, כי „המתחים נולדו לקראת הועידה בעיקר בהכרזה של דוד לוי, שהוא ממשיכו של בגין, ומנסיונו „לישם הכרזה זו, כראשון בתנועה". עם זאת הוסיף ארנס, שהוא סבור כי „גם זה יעבור".

ח"כ שפירא: ב„חירות" ינסו למנוע משמיר הרוטציה

ח"כ אברהם שפירא, מי שהיה בעבר יו"ר הקואליציה בממשלות הליכוד, לא זילזל אתמול בהשלכות על מנהיגותו של שמיר בתנועתו, כפי שבאו לידי ביטוי בועידה. „הביטויים היו כאלה, שצריך רחמי שמים כדי שלא יגיעו לפילוג", אמר בראיון לגלי צה"ל.

האיחוד בין הליברלים לחירות בספק

ועידת חירות לא הצליחה להעמיד על סדר יומה את ההמלצה לאשר את הסכם האיחוד עם המפלגה הליברלית. יתר על כן, ההצעה להפוך את כל צירי הועידה, יותר מ־2,000 איש, לחברי המרכז החדש, אינה מהווה תמריץ לאיחוד, שבעקבותיו יתמנה מרכז המפלגה לכ־3,000 איש. יצויין, כי גם צירוף בין המועצה הארצית של הליברלים ובין מרכז המפלגה אינו מספק 1,000 מועמדים פוטנציאליים למרכז המאוחד.

דוד עברי למשרד הבטחון צבי צור לתעשיה האוירית

מאת מלי זליגר,
הסופרת הצבאית של „דבר"

רב־אלוף (מיל.) צבי צור יהיה כפי הנראה היו"ר הבא של מועצת המנהלים של התעשיה האווירית. עם מינויו באמצע אפריל של אלוף (מיל.) דוד עברי לתפקיד מנכ"ל משרד הבטחון, יתמנה כנראה צבי צור (צ'רה) לתפקיד יו"ר מועצת המנהלים של התעשיה האווירית והכך יושלם סבב המינויים המרכזיים במערכת הבטחון בתקופת כהונתו של שר הבטחון הנוכחי יצחק רבין.

ההחלטה על מינויו של דוד עברי מנכ"ל משרד הבטחון במקום מנחם (מנדי) מרון, נפלה רק לפני כשבוע. לאחר פגישה של שר [illegible] אל עברי [illegible] בן יום [illegible] מפקד חיל האויר וסגן הרמטכ"ל לשעבר ומי שמכהן כיו"ר פעיל של מועצת המנהלים של התעשיה האווירית לקבל עליו את תפקיד מנכ"ל משרד הבטחון.

מינוי זה התקבל בהפתעה מוחלטת, לדיד רבד העובדים של משרד הבטחון נודע על כך אתמול בשעות הבוקר קודם לפרסום באמצעי התקשורת.

בהעברתו של עברי לכס מנכ"ל משרד הבטחון יש משום הגשמה של ההחלטה להמשיך בפרויקט מטוס „לביא" שעברי, כמפקד חיל האויר והמכהן בתפקידו בתעשיה האווירית, דחף וקידם. מינויו החדש, מחייב אישור ממשלה ויש [illegible] שר הבטחון יצחק רבין [illegible] בקרוב לאישור. במקביל ל[illegible] על מינוי עברי למנכ"ל [illegible] הבטחון נעשה כנראה ה[illegible] לשעבר צבי צור להתמנות [illegible] יו"ר מועצת המנהלים בתעשיה האווירית.

פרסום ראשון בלעדי ל„דבר"
הסורים טעו בהערכת כוונות ישראל בשל"ג

עפ"י מסמכי מודיעין של המחבלים ושל הצבא הסורי עולה, כי המחבלים העריכו ערב מלחמת של"ג כי צה"ל יפעל באחת משתי דרכים אפשריות.

תקיפה מוגבלת בדרום לבנון נוסח מבצע ליטאני מורחב, ותקיפה רחבה יותר שתגיע עד שערי ביירות. המחבלים העריכו כי נוכח אי הצלחת מבצע ליטאני בחיסול ארגוני המחבלים בדרום לבנון — תישאף ישראל למבצע רחב יותר.

המודיעין הסורי, לעומת זאת, טעה בהערכת כוונות צה"ל. לדעת הסורים התכוונה ישראל לתקוף את מערך המחבלים בדרום לבנון — ולא יותר מכך. כשתקף צה"ל מתקדם צפונה — הופתעו הסורים. המחבלים העריכו שהאפשרות הזאת קיימת.

מסמכי המודיעין הסורי ומודיעין המחבלים מתפרסמים לראשונה ב„דבר" — ב„תצריה" — בעמ' 5.

עד סוף החודש הזה ניתן לסיים השיחות עם מצריים
בעיות שנויות במחלוקת יעברו להכרעת הקבינט

מאת יוסי מלמן ודן אבידן
סופרי „דבר"

הקבינט יצטרך להתכנס שוב כדי להכריע בשאלת הסכסוך עם מצרים על איזור טאבה, כך עולה בתום סיבוב השיחות השישי שהסתיים אמש בהרצליה בין משלחות של שתי המדינות. הגם שבדיונים הושגה התקדמות, יש עדיין פער בעמדת שני הצדדים בקשר לניסוח שטר הבוררות, שעל פיו אמורה לפעול ועדת בוררים בין־לאומית שתכריע מי הריבון על השטח.

מנכ"ל משרד ראש הממשלה אברהם תמיר העריך, כי עד סוף החודש ניתן יהיה לסיים את הדיונים עם מצרים, אך מכיון שישארו עוד כמה בעיות שנויות במחלוקת, יהיה צורך להעביר שוב את ההכרעה אל הקבינט.

גם ראש משלחת מצרים לשיחות המשפטן נאביל אל־ערבי אמר כי „הושגה התקדמות אך הבעיות המרכזיות נותרו בעינן". נותרו פערים בעניני נוהל הקשורים לניסוח השטר, אך הפער בשאלות מהותיות עודנו גדול". יצויין כי בשנה האחרונה דן הקבינט ביותר מעשר ישיבות בלי יכולת להכריע בנושא הבוררות על טאבה. שרי הליכוד דרשו, כי קודם לבוררות יתקיים הליך בלתי מחייב של פישור. לעומת זאת הביעו שני הצדדים שביעות רצון מההתקדמות שהושגה לגבי סיכויי נירמול ושיפור היחסים בין שתי המדינות.

חברי המשלחת המצרית הביעו אתמול שביעות רצון מנכונות ישראל להרחיב את הקולג' הקופטי בבית חנינא, לפתור את בעיית מחנה קנדה שליד רפיח ולהעביר את הטיפול בבעיית מינזר דיר־אל־סולטאן לדרגים הבכירים ביותר בארץ. בשיחות אתמול סוכם סופית, כי למצרים יותר להקים אנדרטאות לזכר חלליהם שנפלו באיזור הנגב במלחמת השיחרור.

המצרים סירבו לדון בשיחות הנוכחיות במתן הקלות לחברות מסחר ישראליות לסחור עם חברות מצריות וטענו שהטיפול בסוגיה זו צריך להתבצע על ידי אנשי השגרירות הישראלית בקאהיר.

מקורות במשלחת הישראלית מסרו, כי בשיחות הושג קו התחלה למימוש הסכמי הנורמליזציה. המצרים הבהירו, כי היחסים הדו־צדדיים עם ישראל יושפעו גם בעתיד מאופיה של המדיניות הישראלית כלפי הענין הפלשתינאי והנושא הערבי בכלליותו.

ראש משלחת מצרים לוועדת הקישור הצבאית, גנרל פארוק לביב, נפגש בעת ביקור המשלחת בישראל עם בטי כהן, אמו של אחד מנעדרי צה"ל על אדמת מצרים, והבטיח לסייע במאמצים לברר מה עלה בגורל בנה.

אמש חזרה המשלחת המצרית לקאהיר.

נביל אל־ערבי בשיחה ל„דבר"
הפער בענין הפישור בעינו

מאת דן אבידן,
סופר „דבר" לענייני ערבים

מצרים לא תסכים שישראל תיכפה עליה לקדם את יחסי הנורמליזציה עימה. מצרים תקדם את יחסיה הדו־צדדיים עם ישראל רק בתנאים שיהיה לה אינטרס לעשות כן. זאת אמר אתמול ל„דבר" נביל אל־ערבי, המשפטן המצרי הבכיר ויו"ר המשלחת המצרית לשיחות על טאבה וקידום יחסי הנורמליזציה עם ישראל. להלן קטעים נבחרים מהשיחה:

שאלה: כיצד אתה מסכם את השלב הנוכחי בשיחות בין מצרים לישראל?

תשובה: „ביחס לנושאי נוהל רבים הושגה הסכמה בין שני הצדדים אולם עדיין קיים פער בעמדות בכמה נושאי נוהל שאנו עדיין דנים בהם. ביחס לנושאי המהות, כגון השאלה שתוצג לבוררים (בסיכסוך טאבה) עלי להודות שהפער עדיין נשאר גדול בעמדות הצדדים".

— האם הושגה התקדמות בניסוח שטר הבוררות באופן שיקבע בשטר זה שהבוררים יפעלו בשלב ראשון למצוא פתרון לסיכסוך טאבה בדרכי פישור?

„מצרים לא קיבלה מעולם את עמדת ישראל כי בשלב ראשון ייעשה מאמץ לפתור את סיכסוך טאבה בדרכי פישור. לכן הפער בענין זה בעמדות הצדדים נשאר גדול. כמו־כן לא הושגה עדיין הסכמה בין הצדדים ביחס להסדרים שייקבעו באיזור טאבה לאחר שיפורסם פסק־הדין של הבוררים. שתמנו על ענין אחרון זה וכל צד דבק עדיין בהשקפתו ולומד את הצעת הצד השני. באופן כללי ניתן לומר, שהפער בין עמדות הצדדים בנושאי המהות עדיין גדול. כמו כן לא השלמנו עדיין את הדיון בכל נושאי הנוהל".

— יובהר על כך שהסכמתם לקדם את יחסי הנורמליזציה עם ישראל בכמה תחומים כגון בשטחי המסחר, התיירות והחקלאות.

„שר התיירות הישראלי יבקר בקרוב בקאהיר וידון עם עמיתו המצרי בכל הנושאים שברצונו לדון בהם. בדיונים כאן לא עסקנו בנושאי התיירות. באופן כללי אומר שתפיסת העמדה המצרית ביחס לנושא הנורמליזציה היא כדלהלן: אנו מקיימים קשרי שלום עם ישראל ולכן יש מקום לקיים קשרים דו־צדדיים בינינו מתוקף יחסי השכנות. עם זאת, מצרים תמלא קשרים אלה בתוכן רק בתחומים שבהם יהיה אינטרס משותף לשתי המדינות לעשות כן. בשום פנים לא נקבל את השקפתכם המתבטאת ברצון לאכוף עלינו יחסי נורמליזציה. נממש הסכמים דו־צדדיים רק כאשר יהיה לנו אינטרס לעשות זאת וגם לכם יהיה אינטרס דומה. ישנם כבר תחומים שבהם קיים אינטרס משותף לקדם את היחסים הדו־צדדיים, אך ישנם תחומים אחרים שלא קיים לגביהם אינטרס כזה".

יתרת מענק סיוע חרום תועבר בעת ביקור פרס
מסר ג'ורג' שולץ לועדת ההקצבות בסינאט

מאת אמיר אהרן,
סופר „דבר" בארה"ב

וושינגטון, (מיוחד ל„דבר") — שר־החוץ ג'ורג' שולץ רמז אתמול כי יודיע על העברת יתרת מענק סיוע־החירום לישראל בעת ביקור ראש־הממשלה שמעון פרס כאן, בעוד כשלושה שבועות.

בעדות בפני תת ועדת ההקצבות לסיוע חוץ בסינאט אמר שולץ כי „יסקור" את מצב כספי 750 מיליון הדולר שאושרו לישראל אשתקד, כמחצית השנייה של סיוע החירום, בעת פגישתו עם פרס, וכי הכיצבר „יוכסר" „בקירוב". שולץ שיבח את הנהגתו הכלכלית של הממשלה ואמר כי המגמה הכלכלית נבעה מהסיוע שניתן אשתקד וסייעה לייצוב [illegible] הצבע שבתוכנית.

הנוסח הכתוב של עדות שולץ היה זהה לחלוטין לנוסח עדותו בפני תת ועדה מקבילה בבית הנבחרים, לפני 10 ימים. בנוסח זה דיבר שולץ על „שבירותה" של התוכנית הכלכלית, על הצורך בקיצוץ תקציבי נוסף ובהיכנסות מהעלאה שכר, על חובת ניתוק [illegible] והצבעה בפסק על תפקיד המרכזי של הבינוי העצמי בצמיחת המשק. בחלק המדיני של הנוסח הכתוב, שאף הוא זהה לקודמו, דיבר שולץ על תחולת החלטה 242 על כל השטחים וביניהם רמת הגולן ועל ההתקדמות האיטית ההדרגתית בקירוב ירדן וישראל למו"מ שלום ביניהן.

שולץ חזר וקרא לקונגרס לאשר מכירת נשק למדינות ערביות מתונות. נודע כי גורמים בקונגרס מעבדים עתה הצעת פשרה, שלפיה יסירו מתנגדי עיסקת הטילים עם סעודיה את התנגדותם אם יאוחסנו הטילים בארה"ב ויובהלו לסעודיה בשעת חירום, לאחר שהסעודים יעמדו לכלות את המלאי שברשותם. בכוונת הממשל להקדים בלאו הכי את מסירת הטילים, האמורה להתחיל רק בעוד שלוש שנים, אם תגרוף מלחמת איראן־עיראק את סעודיה. פשרה כזו עשויה לכלול גם את הסרת ההתנגדות למכירת מטוסי ה„אווקס", שכבר שולמו ויוצאו בהנחה שהקונגרס לא יוכל להקציב למילה כ־3 מיליארד דולר למכירת המטוסים מחברת „בואינג" אם יישללו מסעודיה.

אך מתנגדי מכירת ה„אווקס", המנסים להגביר את כושר המיקוח שלהם בפרשת הטילים, טוענים כי יתכן שחברות נאט"ו באירופה ירכשו מטוסים אלה, לאחר שבוטל לה הכישה המקביל הבריטי.

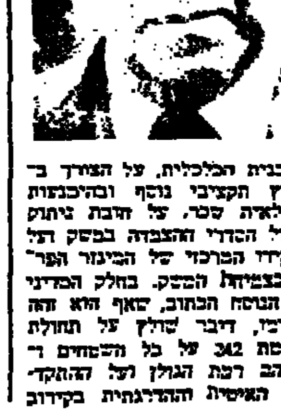

עליית המדד בפברואר 1.5% לאחר ירידה של 1.3% בינואר
במשרדים הכלכליים אומרים: האינפלציה 1.5%–1

מאת כותבי הכלכלי
של „דבר" בירושלים

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מפרסמת היום את שיעור עליית מדד המחירים לצרכן בחודש פברואר. על פי הערכות מוקדמות עלה המדד בחודש שעבר בשיעור של 1.5 אחוז וזאת לאחר ירידה של 1.3 אחוז במדד ינואר.

במשרדים הכלכליים בירושלים מעריכים כי האינפלציה נמשכת בקצב חודשי של 1—1.5 אחוז וגם בחודש מארס צפויה עלית מדד בשיעור זה.

במשרד האוצר חוששים מפני חידוש הסכמי השכר בחודש אפריל — ההערכה היא כי תוספות שכר יחייבו לחדש את פיחות השקל וכתוצאה מכך תחול עליה בקצב האינפלציה.

במשרדים הכלכליים צופים כי לא יהיה בגם תוספות כלשהן בשכר הברוטו — ובשל כך יתחייב חידוש פיחות השקל — אך ישנה כוונה לעכב את הצורך בחידוש הפיחותים ולקזז את העליה בהוצאות השכר בהוזלה נוספת של הדלק.

במשרד האוצר מתנגדים להצעה להתחשב בחסכונות שיוזסו כתוצאה מהירידה במחירי הדלק בארץ ובעולם — כקרן לצמיחה — ומעדיפים להוזיל את הדלק ולהקטין בכך את עלויות היצור — בכוונה לשמור בכל האפשר על מחירים נמוכים ושער חליפין קבוע.

מפקד חיל האויר
מטוס הלביא אינו חיוני לחיל האויר

מאת מלי זליגר, הסופרת הצבאית של „דבר"

מפקד חיל האוויר האלוף עמוס לפידות גורס כי מטוס הלביא אינו חיוני לחיל האויר.

כך עולה מדברים שאמר אתמול בהרצאה שנשא בפורום איגוד חברות הביטוח שהתכנס במלון פלזה בתל־אביב.

האלוף לפידות אמר כי הלביא אינו הפתרון היחיד לחיל האויר וההחלטה על המשך קיום הפרוייקט קשורה בהיבטים לאומיים — רמה טכנולוגית ועצמאות כלכלית — שאינם נוגעים לחיל האויר.

„מי שמופקד על השאלות הללו צריך לתת תשובה אם אפשר ונכון לבטל את הפרוייקט", אמר מפקד חיל האויר בתשובה לשאלה. עוד הטעים האלוף לפידות: „מבחינת חיל האויר אפשר לחשוב גם על מטוסים מסוג אחר".

השמדת „שונאי ישראל" בהמלצת משרד החינוך

מאת יעל פישביין, כתבת „דבר" לענייני חינוך

חוזר רשמי של המחלקה לפירסומים [illegible] החינוך שהופץ בימים אלה בכל מוסדות החינוך בארץ ממליץ בפני המורים להיעזר בחוברת „עיונים במגילת אסתר" לקריאת חג הפורים. בחוברת נמצא מאמר שמסביר את מגילת אסתר כדוגמא היסטורית לקיום המצווה של השמדת עמים המוגדרים כ„שונאי ישראל" מבלי להבחין על ילדים, נשים ובעלי חיים.

החוברת „עיונים במגילת אסתר" נכתבה על ידי דר' גבריאל כהן, מרצה למקרא באוניברסיטת בר אילן, יצאה לאור מטעם האגף לחינוך דתי במשרד החינוך ומשמשת כחומר עזר רשמי בבתי ספר תיכונים, גם חילוניים, המלמדים את המגילה.

בפרק „מגילת אסתר כהמשך המלחמה בעמלק" מסביר כהן שהמן הוא עמלקי והעונש המר שניתן לו ולילדיו ממחיש למה התכוונה התורה בציוויה להשמיד את העמלקים.

בתגובה מסר יועץ שר החינוך דב גולדברגר: „החוברת תיבדק על ידי וכמו כן ייבדק כיצד ומי אישר את פירסומה".

החייל דוד מנוס נרצח זמן קצר מאוד אחרי שנעלם מביתו

מאת מלי זליגר,
הסופרת הצבאית של „דבר"
ויעל פישביין

שבעה עשר חודשים אחרי שנעלם, מצאו אתמול כוחות הבטחון את גופתו של החייל דוד מנוס שהיה נעדר מאז 6 בנובמבר 1984.

כמעט בדרך מקרה הגיעו כוחות הבטחון לגופתו של מנוס, שעד לאחרונה הוחזק בצה"ל נעדר, והיה ספק אם הוא אמנם קורבן של פעילות מחבלים.

חשיפת חוליית מחבלים בכפר דיר־בלוט שבנפת קלקיליה, שהיתה במסגרת פעילות שיגרתית של גורמי בטחון אחרי מאמץ מתמשך.

במהלך חקירת המחבלים שנחשדו בחוליית דיר־בלוט הופתעו חוקריהם לגלות כי הנחקרים אחראים גם לרצח החייל דוד מנוס.

המחבלים הובילו את החוקרים אל מערה בקירבת כפרם ובה נמצאה הגופה. בחקירה ובבדיקה פאתולוגית התברר כי החייל מנוס נרצח זמן קצר לאחר שנעלם.

פרשת העלמותו של דוד מנוס בנובמבר 1984 העסיקה את היחידה לאיתור נעדרים בצה"ל ואת משטרת ישראל זמן רב מאד. במהלך החיפושים הראשונים לאחר שנעלם בעת שנפרד מחבריו שיצאו איתו ממתקן [illegible] של צה"ל בחיפה שם שהה במסגרת סידורת חינוך של יחידת חיל האויר בה שירת, הועלו שמועות שונות לגבי גורלו של החייל.

חשיפת חוליית המחבלים בדיר־בלוט, קשורה במספר רב של פעולות [illegible] אזרחיות צבאיות [illegible] זאת שהובילו את חוקריהם גם למצבורי אמצעי לחימה שהוחזקו. הלווייתו של דוד מנוס תתקיים היום בשעה 14.30 בחלקה הצבאית בבית העלמין בסגולה.

עם היוודע דבר מציאת הגופה בבית משפחת מנוס, עלו רגשות זעם אצל בני המשפחה ביחוד אצל האב שהתבטא בחריפות על ההשערות שהעלתה המשטרה כאילו הבן היה מעורב עם אנשים בשולי החברה. „הכל היה עלילת־שווא", אמר ישכר מנוס. „קיווינו כל הזמן שאולי בכל זאת הוא חי, עכשיו יהיה לנו קבר".

הלוויה תיערך היום בשעה 12.30 בבית הקברות בסגולה.

מחבל נהרג ליד חצביה בקרב עם צד"ל

מאת שמעון וייס,
סופר „דבר" בצפון

מחבל אחד נהרג וכמה אחרים נפגעו, במהלך היתקלות בין כוח צד"ל לבין חוליה של 10 מחבלים שארעה לפנות־בוקר ליד העיירה הדרוזית חצביה בגיזרה המזרחית ברצועת הבטחון.

אנשי צד"ל נתקלו בחוליה וניהלו נגדה קרב אש שנמשך קרוב לחצי שעה. עם אור ראשון נערכו סריקות בשטח ובמהלכן התגלתה גופתו של מחבל הרוג וסימני דם בשטח המעידים על נפגעים נוספים. נראה כי החוליה עמדה לבצע פיגוע גדול בגבול ישראל־לבנון. ברשות המחבל נמצא נשקו האישי.

ההערכה בקרב גורמי הבטחון היא, כי החוליה היתה שייכת לאחד הארגונים הפועלים בבקעת הלבנון בחסות הסורים. יצויין, כי לאחרונה תיגברו ארגוני המחבלים, בעיקר מחזית הסירוב, את כוחותיהם באיזור בקעת הלבנון.

שר האוצר בחופשת סקי

מאת יוסי מלמן,
סופרו המדיני של „דבר"

שרים במפלגת העבודה הביעו פליאה על ששר־האוצר עושה בימים אלה בחופשת סקי בשווייץ.

נודע, כי שר האוצר יצא מטעם ארגון ה„בונדס" לשווייץ וישא דברים בפני תורמים יהודים. השר מודעי משלב זאת גם בחופשה פרטית באחד מאתרי הנופש של שווייץ.

השרים במפלגת העבודה ציינו, כי בתקופה שיש קשיים רבים בפתרון בעיות מצוקות של המשק ובמיוחד סכנת התמוטטות מפעלים, יוצא השר מודעי למסע של כשבוע בחו"ל.

זוהר ארגוב הורשע בדין

(עע). — הזמר זוהר ארגוב הודה והורשע אתמול בהחזקת 0.14 גרם הרואין. גזר הדין יינתן בבית־משפט השלום בתל־אביב בעוד 10 ימים.

בכתב האישום נאמר, כי בינני 1985, בעת הופעה בתל־אביב, בשעה שתיים לפנות בוקר, נראה ע"י שוטרים כשהוא משליך מידיו 0.14 גרם הרואין. התובע, עו"ד רוזנברג, ביקש מבית המשפט להחמיר עם הנאשם ולגזור עליו מאסר על תנאי וקנס כספי גבוה.

הממשלה תאשר הסדר חובות „סולל־בונה" ביום א'

מאת יוסי מלמן,
סופרו המדיני של „דבר"

הממשלה תאשר ביום א' בישיבתה השבועית את הסדר החובות של „סולל־בונה". הכוונה היא לאפשר פריסה לטווח ארוך יותר של החובות שחברת „סולל־בונה" צריכה לפרוע בטווח הקצר.

עם זאת נודע, כי יש עדיין חילוקי דעות בין ראש הממשלה לשר האוצר יצחק מודעי בקשר לשיעור הסיוע של הממשלה. בעוד ששמעון פרס ושרי מפלגת העבודה דורשים כי המרת החובות לזמן קצר לחובות בזמן ארוך תהיה בסכום של 80 מיליון דולר, מוכן שר האוצר יצחק מודעי להמרה של 50 מיליון דולר בלבד.

פרס שוחח בעניין זה בטלפון עם מודעי, הנופש בחופשה בשווייץ. ההסתדרות מצידה אמורה לסייע לחברת „סולל בונה" על־ידי המרת חובות דומה בסכום של כ־100 מיליון דולר.

עובדי חברת „חרות" דורשים להתנתק מהקונצרן

חיים ביאור, סופר „דבר" מוסר: ארגון העובדים היציבים בחברת „חרות" שב„סולל בונה" דורש שהחברה תתנתק מהקונצרן ותפעל באופן עצמאי. „חרות" מעסיקה כ־3,000 עובדים, מהם 2,600 העוסקים בעיקר בעבודות אינסטלציה, מערכות תיפול למיזוג־אויר והתקנת מעליות ועוד 400 המועסקים בתפקידים משרדיים. לחברה 11 סניפים ברחבי הארץ וכן חברת־בת המבצעת התקנות של מערכות מיזוג אויר בביצורה ובחופי הנפט. „חרות" היא אחת משתי החטיבות היחידות בקונצרן „סולל בונה" שלא צברו הפסדים.

יו"ר ארגון העובדים היציבים ב„חרות", יגאל גרינשטיין, מסר אמש ל„דבר", כי אין סיבה לתבוע מחברת „חרות" שתשלם את מחיר כשלונו של הקונצרן כולו. לדבריו, החברה מסוגלת לתפקד גם להבא ללא שינוי במספר העובדים שהיא מעסיקה ובצורה רווחית. גרינשטיין הוסיף, כי עובדי החברה דורשים שלתפקיד המנכ"ל ימונה אדם „מבפנים" ולא אישיות חיצונית. זאת, לאחר שנודע כי המנכ"ל הנוכחי, עמי הירשטיין, עומד לסיים את תפקידו ולהתמנות כמנכ"ל „סולל־בונה ארצות חוץ".

ראש הממשלה שמעון פרס בסיור בחיפה
קיום הרוטאציה תלוי במילוי הסכמים שנחתמו בין הצדדים

מאת אריאלה ראובני
ויוסי מיכלסקי,
סופרי „דבר"

ראש־הממשלה שמעון פרס אמר אתמול, שקיום הסכם הרוטציה מותנה במילוי ההסכמים האחרים שנחתמו על־ידי הצדדים והם ההבראה הכלכלית והמשך המאמצים לקידום השלום.

„אם מישהו חושב שתוכנית ההבראה הכלכלית פירושה להרוס את ההסתדרות, החקלאות והתעשיה, הרי הוא טועה והמשיך לא יתן את ידו לכך" — אמר ראש הממשלה שהיה אורח מרכז העתונות בחיפה.

פרס אמר, כי השאלות שהעלה נשיא פקיסטאן בראיון לעתונות הערבית הן שאלות אמיתיות ועל הפלשתינאים לתת תשובה עליהן. „אם הם לא יעשו זאת לא יישאר חלל ריק", הדגיש. בציינו שאש"ף אינו מעוניין לפתור את בעיית הסכסוך אלא לקיימו, הדגיש ראש הממשלה כי יימשכו המאמצים לקדם את השלום ובהקשר לכך הוא הזכיר כמה יוזמות בתפיסתו עם מרפי.

פרס ציין, כי גם הוא כמו שר־הבטחון תומך בהסדרי ביניים, אך גם עיצוב אוטונומיה או האצלת סמכויות הן בבחינת הסדרי ביניים.

באשר ליחסים עם סוריה אמר פרס שאין כוונה להגדיל את תקציב הבטחון בעקבות נאומיו של הנשיא אסד: „אין לנו רזרבות טבעיות, אנו חייבים לשמור על יציבות כלכלית ואם תתעורר בעיה, נדון בה בהתאם לצרכים". ראש הממשלה אמר עוד בנושא הסורי, שישראל תשמור על מעקב עירני „ובתחום המילולי על איפוק מירבי. לא ניכנס לתחרות מילולית עם הסורים מדי יום ואני אומר זאת בתחושה של בטחון".

• חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות •

14 מכוניות מארצות שונות יצאו לדרך לאחד ממרוצי המכוניות הקשים בעולם — 2,000 מילין לרוחבה של יבשת אוסטרליה. צילום: אי.פ.פ.א.

מועצת המנהלים של חברת „אל-על" לדיון בהסתבכות חברת „פורן-טורס"

הממונה על החברה דורש להסיק מסקנות אישיות

מאת אריה ארד, סופר „דבר"

בתביעה להסיק מסקנות אישיות מצד האחראים לכשלון חברת התיירות האמריקאית „פורן טורס", השייכת ל„אל-על", יוצא יצחק פלאי, שהיה הממונה האחרון על החברה לפני שחוליה לפעול בשל הפסד של שני מיליון דולר.

מועצת המנהלים של החברה עומדת להתכנס בשבוע הבא לאשר את סקירת החברה ולהחליט על האופן שבו תטפל בפרעון חובותיה המסתכמים ב-700 אלף ד'. החברה חייבת כספים אלה ל„אמרו" ולבתי מלון שונים בישראל.

„פורן טורס" הוקמה לפני כמה שנים, כחברה-בת של תש"ת, שהיא עצמה חברה-בת של „אל-על". בסוף שנת העבודה 1983/4 הראה המאזן של „פורן טורס" רווח מצטבר של 310 אלף דולר.

ביוני 1984 הוחלף מנכ"ל החברה ובמקומו מונה ברוך לילו, שהיה עד אז סגן מנהל „אל על" בניו-יורק. לילו — מקורבו של נחמן פורל, יו"ר מועצת המנהלים האחרונה של „אל-על" — היה ידוע כאיש שיווק מעולה. אולם משעזב לילו את התפקיד הותיר אחריו הפסד של כשני מיליון דולר. מזה 335 אלף דולר, שחושבים כי נגנבו על ידי חשב „פורן טורס" בתשעה החדשי עבודתו בחברה.

כאשר התגלה לקראת חודש אוקטובר האחרון היקף ההפסדים של „פורן טורס", התבקש פלאי, שהיה עד חודשים לפני כן מנהל הסניף הישראלי של החברה, לצאת לארה"ב כדי לבדוק מקרוב את מצב החברה ולנסות לשקמה. פלאי אומר, כי לבד מהמעילה נובעים הפסדי החברה מניהול כושל. כך, למשל, פיטר פלאי מיד עם תחילת עבודתו תשעה מ-32 עובדי החברה בארה"ב. עוד, גילה פלאי, כי החברה קנתה מראש שטח לפירסום בבמאון היוכבבות בניו-יורק „ישראל שלנו" ב-8,000 דולר, אולם במשך שנה ניצלה רק שטח בשווי של 2,000 דולר.

פלאי אומר עוד, כי לא היתה בקרה על הוצאות החברה ובהנהלת הספרים שלה שרר תוהו ובוהו. לקראת סוף השנה שעברה הוחלט למכור את החברה בשני מיליון דולר בארה"ב, אולם לא נמצא גורם אמריקאי שהיה מוכן לקנות אותה. אז הציעה חברת „דילנהיל" הישראלית, השייכת לקונצרן „כלל", לרכוש את החברה. אבל בתוך כך דרשה „אל-על" מ„פורן טורס" להחזיר לה את כרטיסי הטיסה שנמצאו ברשותה וביטלה את הרשאתה למכור כרטיסים. כתוצאה מכך ירד ערכה של החברה ולבסוף הסכימה „דילנהיל" לרכוש אותה ב-400 אלף דולר בלבד.

העיסקה עם „דילנהיל" לא יצאה אל הפועל מפני ששר האוצר יצחק מודעי סירב לאשר אותה.

בין כה וכה מאשים פלאי את „אל-על", כי בכך שהפסיקה את פעילותה השוטפת של „פורן טורס" — בעוד קיימת התלכה-קה רונית למכור אותה כעסק חי — ובכך שלא בדקה מראש את עמדת שר האוצר, היא גורמת על „פורן טורס" מיתה. פלאי סבור, כי האנשים שטיפלו בנושא חייבים לשאת באחריות אישית לכשלון זה. פלאי מביע תמיהה כיצד החזיר ברוך לילו לתפקידו הבכיר ב„אל על" בניו יורק, לאחר שהביא את „פורן טורס" לפשיטת רגל וכן איך זה לא נתבע חיים חכם, הממונה על „פורן טורס", לשאת באחריות להידרדרות החברה.

מנכ"ל תש"ת, אליו הופנה דבר „אל-על" את סופר „דבר", סירב אתמול להגיב על האשמותיו של פלאי. אולם גורמים אחרים הקרובים לנושא אומרים, כי ההפסדים נגרמו לא בזמנו של ברוך לילו, אלא רק כאשר הוחל לעבוד שם בנסיון לשקם את החברה, משום כך הוחלט להחזירו לתפקידו הקודם. אותם גורמים אומרים, כי בתפקידו כמנכ"ל תש"ת ממונה חיים חכם על מספר חברות-בת שכולן רווחיות, כם גם תש"ת עצמה. הפסדים באחת מהחברות-הבת אינם מחייבים, לדעת גורמים אלה, הסקת מסקנות אישיות נגד המנכ"ל.

חברי ועד של „פוספטים בנגב" נענשו על הפרת צו בית המשפט

צעד חסר תקדים של שופט בית משפט בבאר-שבע

מאת אמיר רוזנבליט, סופר „דבר"

בצעד נדיר וחסר-תקדים הטיל אמש שופט בית-הדין האיזורי לעבודה בבאר-שבע, בי דוד אזולאי, עונשים כבדים על 11 חברי ועד של חברת „פוספטים בנגב", שהפרו את צו בית-המשפט לפני כ-10 ימים.

חלק מאנשי הוועד, בהלכם היו"ר אבי מלול, נקנסו ב-2,000 ש"ח כל אחד וכן קנס של 25 ש"ח שישולם על כל חבר ועד על כל שעה שלא יחזור לעבודה החל מאמש בחצות. חברי ועד אחרים נקנסו ב-1,600 ש"ח כל אחד וכן 20 ש"ח על כל שעת היעדרות מהעבודה החל מאמש בחצות. השופט אזולאי קבע, כי תשלום הקנסות ייגבה באופן מיידי ועל בסיס אישי, תוך הטלת איסור מפורש לערוך מגבית או להוציא כספים לתשלום הקנס מקופת הוועד.

פסק דין זה ניתן בעקבות הפרת צו-מניעה שניתן לפני 10 ימים בבית-הדין האיזורי לעבודה בבאר-שבע, המורה לעובדים לחזור לעבודה מלאה. חברי הוועד ומאות העובדים שצרו על פתח הבניין מאז שעות הבוקר המוקדמות, קיללו את גזר הדין כתורמה. חלק מהם קיללו את חברי ההנהלה, השמיעו לעברם קריאות גנאי ומנעו את יציאתם מהמקום: „היהודי ישלם את הקנסות, החברה היא מחוסלת ואנחנו לא חוזרים לעבודה", אמרו העובדים. באי-כוח העובדים, עו"ד מנחם חכמה, ביקש שהות של 64 שעות כדי לערער על גזר הדין, אולם השופט סירב להיענות לבקשה.

עשרות שוטרים ממשטרת מרחב הנגב, בפיקודו של קצין האג"ם המרחבי סנ"צ יעקב סימנה, נערכו במקום כדי לשמור על השקט ולקדם אפשרות של התלהטות יצרים וגילויי אלימות.

בעקבות עיצומים חוזרים ונשנים שננקטו על ידי עובדי חברת „פוספטים בנגב", פנתה הנהלת החברה לפני כ-10 ימים לבית-הדין האזורי לעבודה בבקשה להוציא צו-מניעה זמני האוסר על העובדים לנקוט בעיצומים. לאחר שהעובדים הפרו את הצו, שבה החברה הגישה בקשה, באמצעות עו"ד נחום פיינברג, לנקוט בהליכים נגד ועד העובדים על בזיון בית-המשפט. הוועד טען אתמול בבית הדין, כי העיצומים נגרמים עקב התמרמרותם של העובדים ושלא על דעת הוועד. מנגד טען בא כוח ההנהלה, כי ועד העובדים פועל מאחורי הקלעים בחוסר תום-לב ומבזה את החלטת בית הדין בענין צו-המניעה.

תחילתו של הסיכסוך, לפני למעלה מ-10 ימים, כאשר מנהל משמרת בחברה זייף דו"חות הפרקה והושעה מהעבודה. עקב כך החלו עיצומי העובדים. עתה, לאחר שהושבר געגש בהסכמת שני הצדדים, מתמקד הסיכסוך בדרישת הוועד לקבל בונוס מריווחי החברה ובהחזרת הכספים שהחברה ניכתה משכר העובדים שהשתתפו בעיצומים. במהלך הדיון אתמול, שנמשך כ-11 שעות, עלו על הדוכן עשרות עדים מקרב עובדי החברה וחשפו מערכת יחסים עכורה עם ההנהלה. תוך כך התגלו נתונים שונים המצביעים על נסיעות של עובדים בכירים בחברה לחו"ל; רכישת רכבים חדשים „צמודים", התקנת מזגנים בתוך הרכבים, דיבורי מנהלים בחברה, וזאת בתקופה של הקפאה כללית במשק.

הוקפאו נכסי חברת „פיט" בהוראת בית משפט בתל אביב

נדחתה בקשה לפרק את החברה ולמנות לה מפרק

(ע.) — צו-מניעה זמני המקפיא את נכסי חברת הברוקרים „פיט" ואוסר על כל גוף או אדם לעשות העברות של כספים וניירות ערך הרשומים בחברה זו — הוציאה אתמול נשיאת בית המשפט המחוזי בת"א השופטת חנה אבנור. הבקשה הוצאה לבקשת לקוח של חברה זו, המחזיק אצלה תיק ניירות ערך בשווי של למעלה ממיליון דולר.

השופטת גם הורתה באותו מעמד למנות את עורכי הדין מ. שגב ומ. שפיגלמן לכונסי נכסים זמניים של „פיט" למטרת תפיסת כל מסמכי החברה באשר הם שם — ואף לשים ידם על נכסי חברה זו, אם יימצאו. הם רשאים לצורך זה להיכנס למשרדי החברה ולתפוס את מסמכיה.

השופטת דחתה בינתיים את בקשת המבקש, לקוח „פיט", לפרק את החברה ולמנות לה מפרק זמני משום ש„הנושא עדיין אינו בשל" ואין מספיק ידע אם צריך למנות לחברה מפרק זמני. השופטת אומרת, כי השתכנעה ב„ניתיים שמכיוון שמנהלי „פיט" חגי בליך ויורי סלנט ברחו מן הארץ, קיים חשש של העברת כספים, ניירות ערך ומסמכים למקומות אחרים ולכן הורתה בשלב זה על איסור העברת כספים ניירות ומסמכים כלשהם.

עו"ד י. דיסקין טען, כי הוא מייצג לקוח בעבורו מוחזקים בחברת „פיט" מניות וניירות ערך בשווי של 1.4 מיליון דולר. „משרדי החברה סגורים ואין עם מי לדבר", טען הפרקליט. הוא ביקש לכן למנות כונס נכסים לניירות הערך של „פיט" בבורסה, בבנקים ובכל מקום אחר. כמו כן ביקש להביא לפירוק חברת „פיט" ולמנות לה מפרק זמני על מנת שיוכל לממש את השקעותיו באותה חברה.

בהגרלת הפיס

בהגרלת רב פרס מצטבר של מפעל הפיס מס. 11/86 שהתקיימה ביום 13.3.86 זכו הכרטיסים הבאים:

בסך 150,000.00 ש"ח זכה המספר 522263.

כדור המזל לא עלה בגורל ר' הפרס בסך 90,000.00 ש"חים עובר לשבוע הבא.

מקסימום פרס ראשון בשבוע הבא יהיה 330,000.00 ש"חים (כולל צבירה).

בסך 7,500.00 ש"ח זכה המספר: 780425.

בסך 4,000.00 ש"ח זכו המספרים: 524548, 881984.

בסך 200.00 ש"ח זכו המספרים:

018407; 029745; 093720; 095690; 120715; 151807; 184041; 236531; 280497; 293522; 321249; 407569; 411110; 418085; 428869; 438286; 475953; 516471; 563296; 630572; 656213; 661544; 670151; 681017; 682592; 701221; 708221; 719028; 726991; 776741; 776926; 780054.

בסך 100.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב-: 0112; 1491.

בסך 18.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב-: 395; 583.

בסך 12.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב-: 436; 493; 787.

כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה 9 זכו בסך של 1.80 ש"ח.

בסך 3.60 ש"ח זכו המספרים התלת-ספרתיים:

002; 006; 038; 067; 075; 131; 211; 246; 394; 462; 480; 488; 526; 540; 571; 580; 652; 686; 754; 777; 797; 818; 862; 877; 908; 961.

בסך 1.80 ש"ח זכו המספרים הדו ספרתיים:

03; 09; 16; 17; 18; 22; 24; 27; 28; 34; 35; 37; 42; 45; 50; 62; 63; 64; 72; 74; 84; 89; 99.

רק הרשימה הרשמית של תוצאות ההגרלה מחייבת את מפעל הפיס.

דבר DAVAR دافار
בשיתוף עם למרחב
העורכת חנה זמר
משנה לעורך דוד פרהצור
מנהל כללי אהרן קראוס
המו"ל — „דבר" בע"מ. מודפס בדפוס „דבר" בע"מ. המערכת והמנהלה: תל-אביב, רח' שינקין 45, ת.ד. 199, מ. 65233. טלפון 286141 (6 קווים). מחלקת המודעות: טלפונים ישירים: 281860, 298032.
סניפים: ת"א, בית „דבר" רח' שינקין 45 טלפון 286141, מיקוד 65233. ירושלים, המערכת: רח' המלך ג'ורג' 16 בית מאוריה קומה ג' טל. 222353, 222451, 241306/7. המנהלה: רח' הלל 16, טל. 231251. חיפה, רח' הנביאים 27 טלפונים 3-642111, ת.ד. 33104.

חשוד ברצח פאלמה נעצר בשטוקהולם

שטוקהולם (ע"צ, „רויטר" ועתי"ם). — אזרח שוודי, החשוד כי השתתף ברציחתו של ראש הממשלה אולוף פאלמה ב-28 בפברואר, נעצר על ידי משטרת שוודיה — כך מסרו סוכנות הידיעות ותחנות השידור של שוודיה.

זהו המעצר הראשון מאז רצח פאלמה, בדרכו מקולנוע חזרה לביתו בשטוקהולם.

בידיעות נאמר, כי האיש נעצר ביום ד' בערב בשטוקהולם, ימים ספורים לפני הלווייתו של פאלמה, שתהיה מחר, שבה ישתתפו מנהיגים רבים מרחבי העולם.

פרקליטו של החשוד אמר, כי הוא נעצר „משום שהיה במקום הפשע בערב הרצח, אולם עברו נקי, ואני בטוח כי יינקה מכל חשד".

בית משפט במילאנו להסגיר: את פלאטו

מילאנו (ע"צ) — בית המשפט לערעורים במילאנו הורה להסגיר לצרפת את איש העסקים הישראלי שמואל פלאטו-שרון, ופרקליטו של זה האחרון הודיעו מיד כי יערערו — נודע ביום חמישי ממקור מוסמך.

פלאטו שרון נידון שלא בפניו בצרפת ל-10 שנות מאסר על הונאת שירותי המיסים ומעילה באמון. הוא נעצר בנמל התעופה של מילאנו בסוף אוקטובר אשתקד, לאחר שהוצאה נגדו פקודת מעצר בינלאומית על פי בקשת שלטונות המשפט הצרפתיים.

קרן ישראל גרמניה תפסיק את פעולתה

מאת זאב פמרומינסקי, סופר „דבר" בגרמניה

בון, (מיוחד ל„דבר") — יתכן שקרן המחקר הדו-לאומית בין ישראל לגרמניה תחל לפעול עוד השנה, אך היא תגיע לתקרת ההון המתוכננת שלה רק בתוך ארבע שנים. כך אמרו לסופר „דבר" מקורות בבון. שתי המדינות יממנו את הקרן ב-75 מיליון מארק כל אחת — והסכום הכולל של 150 מיליון מארק נופל בהרבה מהסכום שביקש להשיג ראש הממשלה שמעון פרס תחילה.

משרד האוצר הגרמני התנגד לקרן מטעמי תקציב, והדבר גרם, כנראה, לסכום של 150 מיליון מארק בלבד. עתה מתברר כי בגלל קשיי תקציב יוכנס סכום זה רק בהדרגה והתקרה של 150 מיליון מארק (פחות מ-60 מיליון דולאר לפי שער החליפין הנוכחי) תושג, כאמור, רק תוך ארבע שנים.

עוד נודע כי כספי הקרן לא ישמשו למימון מחקר תעשייתי, אלא למחקר מדעי בלבד. יצוין כי מקורות מוסמכים בתעשייה הישראלית אמרו לאחרונה כי התעשייה זקוקה בטווח הקצר למחקר תעשייתי יותר מאשר למחקר המדעי.

צרפת עלולה לבטל שיתוף פעולה גרעיני

מאת גדעון קוץ, סופר „דבר" בצרפת

פאריס, (מיוחד ל„דבר") — השלטון החדש בצרפת עלול לבטל את התוכנית לאספקת שני כורים גרעיניים צרפתיים לישראל. כך אומר אחד ממקורביו של הנשיא פרנסואה מיטראן, עורך השבועון „לה נובל אובסרבאטור" ז'אן דניאל בראיון ל„דבר". הראיון מתפרסם במלואו היום.

מקורות דיפלומטיים יודעי דבר בפאריס הביעו גם את החשש שאם יהיה המנהיג הגוליסטי ז'אק שיראק ראש-ממשלה לאחר הבחירות ביום ראשון הוא יחדש את שיקום הכור הגרעיני הצרפתי בעיראק. שיראק היה זה שחתם על ההסכם להקמת הכור כשהיה ראש ממשלה ב-1975 וידוע בקשריו ההדוקים עם נביא עיראק סאדאם חוסיין.

עם זאת הביעו מקורות בפאריס השערה, כי ייתכן שחידוש עבודות שיקום הכור הובטח לסאדאם חוסיין על-ידי הנשיא פראנסואה מיטראן בתמורה לשחרור שני אנשי האופוזיציה העיראקים שגירשה צרפת „בטעות" לבגדאד. פרשה שהביאה למשבר בני הערובה עם ה„חיזבאללה" בלבנון.

שר ההגנה הגרמני יבוא לביקור בארץ

מאת זאב פמרומינסקי, סופר „דבר" בגרמניה

בון, (מיוחד ל„דבר") — שר ההגנה של מערב גרמניה, מאנפרד ורנר, העומד לבקר בארץ בחודש אפריל יבדוק גם את האפשרויות של שיתוף פעולה עם ישראל בתחום צבאי. כך אמרו לסופר „דבר" מקורות בבון. ביקורו של ורנר יהיה הביקור הראשון בישראל של שר הגנה גרמני, ציינו המקורות, באומרם כי אין מדובר בביקור שיגרתי.

מכון טכנולוגי לישראל **הטכניון**

המדור ללימודי חוץ מודיע על פתיחת

לימודי תעודה

אשר יתקיימו בשעות הערב בתל-אביב

★ **ניהול הייצור**
לימודים חד-שנתיים המיועדים לסגל טכני ומנהלי בכיר בתעשיה ובשירותים ולמנהלי עבודה בכירים, המעוניינים להתמחות בניהול הייצור. כן יתקבלו מנהלי ייצור בפועל, המעוניינים לחדש ולהרחיב ידיעותיהם בטכניקות ובשיטות מעודכנות.
מועד הפתיחה: יום רביעי, 26.3.1986

★ **ניהול שיווק בינלאומי**
לימודים חד-שנתיים המיועדים למנהלי מפעלים, לדרג מינהלי בכיר, לבעלי מקצועות חפשיים ואקדמאים המעוניינים להשתלם בשיווק בינלאומי.
מועד הפתיחה: יום חמישי, 27.3.1986

★ **ניהול משרד**
לימודים חד-שנתיים המיועדים לעובדי משרד בכירים ולמזכירות בכירות, המבקשים להשלים ולהרחיב ידיעותיהם במטרה להכשיר עצמם כמנהלי משרדים או מנהלי לשכות של מנהלים בדרג בכיר.
מועד הפתיחה: יום רביעי, 2.4.1986

★ **הכשרת בודקים למתקני לחץ ודודי קיטור**
הקורס נערך בשיתוף עם משרד העבודה, מפקח העבודה הראשי.
לימודים חד-שנתיים המיועדים למהנדסי מכונות שעוברים הכשרה מקצועית לקראת הסמכה לבודקים מוסמכים של משרד העבודה והרווחה.
מועד הפתיחה: יום שני, 7.4.1986

פרטים והרשמה: הטכניון, המדור ללימודי חוץ, רח' ליסין 14, תל-אביב טלפון: 268126/7, 266992.

ארה"ב תעשה בכל יכולתה להביא לשחרור אידה נודל

תומס פיקרינג קיבל משלחת „נשי אמונה"

(ע). — שגריר ארה"ב בישראל מר תומס פיקרינג אמר אתמול כי יש לפעול למען יינתן היתר יציאה לישראל לאידה נודל, כדי שתוכל להצטרף למשפחתה בארץ. ארה"ב תעשה כל אשר ביכולתה, כפי שעשתה בעבר, אמר.

השגריר אמר זאת למשלחת נשי אמונה — תנועת האישה הדתית לאומית, שהגישה לו, בשגרירות בתל-אביב, עצומה חתומה על ידי אלפי חברות ופעילות אמונה בארץ הקוראות לסייע לאידה נודל.

העצומה, המופנית לנשיא ארה"ב מר רונלד רייגן, הוחתמה בשבוע אמונה שבמרכזו עמדה הפעילות למען אידה נודל ואסירי ציון האחרים בבריה"מ.

אל משלחת נשי אמונה בראשות הנשיאה העולמית הרבנית צביה גורן, יו"ר אמונה בישראל שרה שטרנקסט, והגברות חוה ארדלמן ופנינה נמיר, הצטרפה אחותה של אידה נודל הגברת אילנה פרידמן.

לשאלת השגריר וממלא מקומו מר רוברט פלאטו שנוכח גם הוא בפגישה היא סיפרה, שאחותה נמצאת בבידוד כמעט מלא, על אף שאינה עוד במאסר. זאת, בגלל איומי השלטונות על אלה הבאים עימה בקשרים. כן הרגישה אילנה פרידמן כי חלה הידרדרות במצב בריאותה של אידה והיא במרבשת יאוש ואובדן תקוה.

במכתב אל הנשיא רייגן שנמסר לשגריר, מגוללות נשי אמונה את תלאותיה וקורות מצוקה של אידה נודל לעלות לישראל.

השגריר הבטיח להעביר העצומה לנשיא ארה"ב ולשיבה את נשי אמונה על יוזמתן ופעילותן.

יהודי ממרוקו ניצל ממשפט ריגול ע"י ח"כ לשעבר א. סבאג

אלברט אלבז הואשם בפגיעה בבטחון מרוקו

מאת אמיר רוזנבליט, סופר „דבר"

אלברט אלבז, יהודי כבן 40, תושב קזבלנקה שבמרוקו, ניצל ממשפט ריגול בעקבות התערבותו של חבר הכנסת לשעבר אורי סבג, שפעל לשחרורו אצל שלטונות צרפת.

אלברט, שאחיו רפי אלבז, מהנדס חשמל במקצועו מתגורר בבאר שבע, נהג להתקשר תדיר לבני משפחתו בישראל ולשוחח עמם ארוכות. לפני כחודשיים נפתח משפטו של אלבז במרוקו, לאחר שנעצר על ידי שלטונות הבטחון במקום הואשם בפגיעה בבטחונה של מרוקו בכך שהעביר, כביכול, ידיעות בעלות „ערך לאומי" לישראל.

לדברי בני משפחתו לא היה לזה כל שחר: האיש אמנם נהג לשוחח עם מקורביו בבאר שבע ואף ביקר בישראל פעם אחת, אך מכאן ועד לפגיעה בבטחונה של מרוקו הדרך ארוכה.

בעקבות פנייתו של רפי אלבז אל אורי סבג, אף הוא תושב באר שבע, שיתערב אצל השלטונות הצרפתיים והמרוקאיים למען אחיו החל זה להפעיל את השפעתו ב קשריו הענפים. סבג הפעיל את יצחק חליוה, תושב באר-שבע, כעבר אחד האישים הפעילים בקהילה היהודית במרוקו. במקביל פנה סבג לאנשים בשלטונות צרפת בעלי קשר הדוק לשלטונות מרוקו ועם מקורבים של נשיא צרפת פרנסואה מיטראן.

אורי סבאג

פניה זו הועילה ומשפטו של אלבז לא הגיע לשלב של הקראת פסק הדין. המרוקאים ניצלו את אחד מ„ימי החסד" (ככל הנראה יום-הולדתו של המלך חסן) ובמסגרת החנינה הכללית הניתנת בהזדמנות זו הוא שוחרר ונשלח לביתו.

דבר שיחרורו של אלברט אלבז פורסם בעתונות הצרפתית ובתו, הלומדת בשטרסבורג, התקשרה לישראל ובישרה למשפחה כי אביה חש בטוב וחזר לעסקי המסחר שלו. במוצאי שבת האחרונה נערכה בדרך הנשיאים בשכונה ד' בבאר שבע פגישה מצומצמת, בה נטלו חלק האנשים שפעלו לשחרורו של אלבז והרימו כוסות לחיים.

יצויין, כי אין זו הפעם הראשונה שאורי סבג פועל לשחרורו של יהודי במצוקה בחו"ל. ב-1983 בעקבות התערבותו כח"כ, שוחרר ממעצרו במוזמביק הקיבוצניק עמיקם אהרוני, לאחר שנתפס כשהוא מצלם במקום ובמשפט כמיד נידון למוות באשמת ריגול. אהרוני, ששהה במוזמביק כמתנדב — שוחרר לאחר התערבותו של ח"כ סבג אצל שלטונות צרפת והוא נמצא כיום בישראל.

כינוס בי"ל לשימור אתרים היסטוריים — בשבוע הבא בי-ם

יוזרז חתימת ישראל על האמנה הבי"ל לשימור

מאת יעל ארמוני, מערכת „דבר" בירושלים

150 מומחים מהארץ ומחו"ל יתכנסו בשבוע הבא בירושלים לכינוס בין-לאומי בנושא שימור אתרים היסטוריים. גורמים שונים בירושלים סבורים כי הכינוס ישמש תמריץ לחקיקת חוק שימור אתרים ויזרז את התיכנותה של ישראל על האמנה הבין-לאומית לשימור.

בכינוס ישתתפו מומחים מאיטליה, מקסיקו, הצוואלה, הודו, ארה"ב, בריטניה, הולנד ובלגיה, בנוסף לאנשי מקצוע ישראלים, שידונו באספקטים שונים של שימור אתרים בירושלים ובהיבטים ארכיטקטים, היסטוריים ואנשי משפט. גורמים בירושלים הביעו תקווה, כי הכינוס יקדם לחץ מהורים על הממשלה לחוקק חוק שיאפשר שימורם של אתרים היסטוריים. עיריית ירושלים נתקלה במשך השנים בבעיות קשות בכל הנוגע לשימור, בעיקר בשל קשיים תקציביים. עם חקיקתו של חוק זה תוכל העיריה להעמיק את פעילותה בנושא.

כן מעורר הכינוס תקוות שישראל תצטרף לאמנה הבין-לאומית לשימור. עד עתה לא חתמה ישראל על אמנה זו ולא אחת נוצר מצב בו ממשלת ירדן ייצגה בפני גורמים בין-לאומיים את בעיות השימור של ירושלים והביעה להם דרישות לשימור אתרים בעיר.

במהלך חמשת ימי הכינוס יסיירו המשתתפים באתרים שונים בעיר ויקיימו דיונים שיעסקו בין השאר ברובע היהודי, הקרדו, ממילא, מוסררה והנלאות. את הכינוס מארחת עיריית ירושלים בשיתוף הקרן לשימור מוזאשינטון ובסיוע גופים שונים וביניהם „איקומוס", „אינגליש הריטג'", „איטליה נוסטרה" ו„המכון המלכותי להבנין ערים — לונדון".

רופאי בתי החולים אינם מרוצים מדרך הטיפול בקופ"ח

מוכנים להיאבק נגד הורדת רמת השירותים

מאת רבקה הרניק, סופרת „דבר"

„אין לרופאים כל ענין לקיחת חלק בכאבק הפוליטי המתנהל בין האוצר להסתדרות, באמצעות משרד הבריאות, על גבם של שירותי הרפואה בארץ", כך טוען ד"ר חיים סולן יו"ר חטיבת רופאי בתי החולים של קופת חולים הכללית במאמרו המתפרסם בחוברת הראשונה של ביטאון רופאי החטיבה, שיצאה זה עתה לאור.

במאמר, שכותרתו „קיפוח בקופ"ח", אומר ד"ר סולן: „כרופאים המועסקים בקופה על מגון שירותי הרפואה הציבורית האישפוזית והנושאים בעול האחריות הישירה כלפי החולה, אנו רואים בדאגה רבה את המגמות הקיימות בהנהלת הקופה לפתור בעיות על גבו של ציבור המבוטחים ועל גבם של נגישי השירות הרפואי — דהיינו הרופאים.

„רופאי בתי החולים מסתייגים מדרך הטיפול במשבר הנוכחי, הכוללת הפחתה בהיקף שירותי האישפוז לציבור המבוטחים וירידה ברמת השירות הניתנת להם על ידי פגיעה ברמת התעסוקה של הרופאים וקיצוצים תקציביים".

לטענת ד"ר סולן „יש להעדיף את הדרך הקשה הם„טובה הפוגיונית של הגדרת היקף השירות הרפואי הניתן למבוטח („סל הבריאות") וההתייעלות — ומאידך, הגדלת מקורותיה הכספיים של קופת חולים". ד"ר סולן קובע: „רופאי בתי החולים יצאו למאבק שהוא גם מאבקו של הציבור הרחב, הן בהנהגת ההסתדרות האמונה על המשאבים הכספיים של הקופה והן בהנהלה המרכזית של קופת חולים האמונה על דרכי ניהולה. מגמת המאבק הזה היא למנוע פגיעה בשירותים הרפואיים בקופת חולים וירידה ברמתו של הטיפול הרפואי".

פאריס („רויטר" ועתי"ם). — צרפת הורתה לצי הים-תיכוני שלה להאריך עד שבת סיורה של [illegible] ימים, — שאמורים היו להסתיים אתמול — כך מסר משרד ההגנה.

הארכת התמרונים בים התיכון נעשית בשעה שצרפת עושה מאמצים לכונן שחרורם של 8 בני ערובה כשלה בלבנון.

בתמרונים משתתפות נושאות מטוסים, שתי משחתות, שתי קורבטות ומספר צוללות.

במלאת שלושים לפטירת יקירתנו

מלכה גולדשטיין-ברזובסקי
ז"ל

נעלה לקברה בהר המנוחות ירושלים ביום שני, ד' באדר ב' תשמ"ו (17.3.86) בשעה 4.00 אחה"צ.
לאחר מכן נתכנס בביתה בבית הכרם, רחוב הגפן 11, ירושלים.

אהרן ונעמי גילשטין — ירושלים
רוחלה וליאון סקורה — תוקע
אהרן ברזובסקי — חולון
ויתר בני המשפחה

הכנסת

הכנסת אבלה
על מותו של
ארי אנקוריון
חבר הכנסת השישית, השביעית והשמינית
ומשתתפת בצער המשפחה

היום שאחרי פיצוץ ועידת תנועת החרות — הדים אחרונים

מאת עליזה ולך, סופרת „דבר" לענייני מפלגות

לוי ושרון, בני בגין, שמיר, ארנס — והמהומה הגדולה. צילום: אי.פ.פ.א.

אנשי דוד לוי תיכננו ל־כבוש את בחירת יצחק שמיר ליו"ר הוועידה עוד לפני ש־נפתחה, במחאה על הקרבנות של מחנה שמיר־ארנס להגיע להסכמות על פי המתכונת ש־הציעו. את ההחלטה לפוצץ את הוועידה הם קיבלו רק כשהשתבש מהלכם והיה ברור, שאנשי שמיר־ארנס גמרו אומר לנעול את הוועידה, כמ־תוכנן, ביום רביעי בלילה.

תאות ביזון כשהעלה יו"ר נשיאות הוועידה, משה קצב, את ההצעה לבחור ביצחק שמיר ליו"ר התנועה באין מתמודדים מולו לתפקיד. אנ־שי מחנה לוי הביעו תרעומת קולנית, הזעיקו את דוד לוי, שישב במטהו ב„בן אורנים" מול „אולם הקונגרסים", ועל הבמה עלה יעקב שמאי כדי למחות על צעדו של יו"ר ה־נשיאות.

בצידי מחנה שרון־לוי ב־נשיאות קראו לקצב להתייע־צות של כל חברי הנשיאות ו־לא לקבל את ההחלטה על ה־הצבעה ליו"ר התנועה על דעת עצמו. קצב נעתר להם, נעל את הישיבה ויצא להתייעצות עם היועץ המשפטי של התנו־עה. קריאות „קצב הביתה" לי־וו אותו בדרכו.

הדיחו את קצב

קצב ישב בהתייעצות המש־פטית ודוד מגן, איש מחנהו של שרון, עלה על הבמה ו־הודיע, כי „רוב חברי נשיאות הוועידה החליטו להמשיך ב־דיונים". עמית לנשיאות הר־חיק לכת עוד יותר והציע ל־הדיח את קצב מראשות הנשי־אות בהצבעה גלויה ובלתי מ־אורגנת. ההצעה „זכתה" ב־„רוב" ומיד הוכתר דוד מגן ל־יו"ר הנשיאות.

צעדו הראשון של מגן, ש־איש לא הופתע ממנו, היה להעביר בהצבעה גלויה, אף היא מבולגנת, את הרכב וע־דת המנדטים שהציע אריאל שרון, יו"ר ועדת המנדטים, ושזכתה בהתנגדות מחנה ש־מיר־ארנס, שאיש מציריהם לא נכלל בה. „ועדת המנדטים" בראשות שרון התכנסה מיד באחד האולמות ובנשיאות „בעלו" את הישיבה בשירת „התקווה".

שרון מתפטר מתפקידו

כל מהלך הדחת קצב וההש־תלטות על ניהול הישיבה לא היו חוקיים והעלו רק חיוכים בקרב אנשי שמיר־ארנס, אך היתה בו הסלמה לקראת פי־צוץ הוועידה. כשנגמרה ההת־ייעצות שקצב היה מעורב בה, הוא שב לאולם, מלווה ביצ־חק שמיר, בשעה 2.15 וחידש את הישיבה.

קצב לא הספיק לדווח לצי־רים שהתקבצו מחדש באולם את המסקנות של ההתייעצות, כשלבמה עלה אריאל שרון, נסער. „יבהר, האין לך כל בעיות אתי יותר", אמר לקצב אחרי שתקף אותו על אופן ניהול הישיבות. „אני מודיע בזאת שאני מסיר את הצעתי בדבר הרכב ועדת המנדטים ואני מתפטר מהתפקיד של יו"ר הוועדה".

הודעתו הדרמטית של שרון הפתיעה את אנשיו, שכן לא היה להם שום רמז שהוא עו־מד לנקוט צעד זה. את אנשי לוי היא הסעירה והיו ביניהם שהטיחו בו „בוגד", „אתה עו־זב את המערכה".

דוד לוי עלה אף הוא לבמה והציע, במתינות, לנעול את הישיבה, כיוון שלכל החלטה שתתקבל לא יהיה תוקף. „ב־רגע קריטי זה אני קורא ל־כל הישר ולאחריות", אמר לוי. „לנעול את הוועידה ל־שבועיים־שלושה ואז נוכל ל־קבל החלטות שיהיה אפשר ל־קבלן. כי שלא יעשה זאת יעשה דבר חמור ביותר ונהיה כגנבים בלילה. מי שמציע ל־קבל עתה החלטות כלשהן, לא יהיה ראוי למלא שום תפ־קיד בתנועה".

„אידיוט, נבל, פושע"

בשעה זו, 3 לפנות בוקר, נותרו באולם שמיר וארנס ו־רבים מאנשיהם. נעדרו ממנו שרון ולוי ורוב הצירים במחנ־נם. יצחק שמיר עלה על ה־במה כדי למסור הודעה, אך מיעוט מאנשי הגוש היריב מנ־עו ממנו זאת בניתוק המיקרו־פונים ובכיבוי האורות באולם לסירוגין, שלא לדבר על הוד־רפות „אתה זקן", „אתה עייף" ואף וולגריות מהן. גם שמיר לא גילה עוד איפוק ונשמע מסיח במתפרץ „לך אידיוט, נבל, פושע".

היו"ר משה קצב התערב ו־הודיע על נעילת הוועידה. „אני מקווה שתקופת הביניים עד למושב הבא תהיה קצרה", אמר. „אני מאמין שנצליח ל־התגבר ונמשיך לפעול, ובכל מקום נעשה כל מאמץ בכיוון זה".

המטרות הקיימים שרירים

השורה התחתונה של הוועי־דה היא: לא היה אף דיון אידיאולוגי אחד; לא התקב־לה המלצה על איחוד „חירות" עם המפלגה הליברלית; לא נבחרו מוסדות חדשים ויו"ר תנועה. היו שתי התמודדויות בין־אישיות.

את פניה של „חירות" ב־וועידתה איפיין אחד הצי־רים, לארשטנזי בהגדרה: „זו הפעם הראשונה בהיסטוריה, שעל הריסותיה של מפלגה, תמ"י, קמה תנועה אחרת".

היועץ המשפטי יבדוק את נסיעת שר הקליטה לדרא"פ

מאת טובה צימוקי, סופרת „דבר" בירושלים

ח"כ פנחס גולדשטיין פנה השבוע ליועץ המשפטי לממ־שלה בבקשה לבדוק האם החל־טת הממשלה על יציאתו של שר הקליטה יעקב צור לדרום־אפריקה כדי לטפל בעליה ל־ישראל היא החלטה חוקית.

ח"כ גולדשטיין טוען, כי חוק מעמד ההסתדרות הציונית העול־מית והאמנה הקיימת בין הממ־שלה וההסתדרות הציונית אוסרת איסור מוחלט טיפולה של הממ־שלה בנושא העליה ועידודה ב־חו"ל ומפקידה אותה מסיבות הג־יוניות וברורות בידי ההסתדרות הציונית.

ח"כ גולדשטיין טען, כי החל־טת הממשלה היא שגיאה שכבר גרמה נזק חמור ליחסים בין יש־ראל ליהודי דרום־אפריקה העלולה לג־רום לבעיות חמורות ליהודי דרום־אפריקה.

דובר של שר הקליטה מסר בתגובה כי השר צור הוזמן ע"י הפדרציה הציונית של דרום אפ־ריקה ובכוונתו לצאת ולהיפגש עם מנהיגי היהדות לשם ביקור פרטי המתואם עם גורמי סוכנות ומשום כך הטענה כלפי חוק המעמד איננה רלבנטית. בימים אלה, מסר ה־דובר, יש לנצל כל אפשרות להג־ביר את מספר העולים מדרום־אפ־ריקה ובדעת השר להציג למנהיגי הקהילה היהודית הבעיות קליטה. לדבריו, מתכוון השר צור להע־מיק את מאמציו להגביר את הע־ליה נוכח השפל חסר־התקדים בה היא נתונה.

המסוכנים ביותר הם אלה שאצלם כביכול הכל בסדר

מאת דינה ריים, כתבת עתי"ם

(עתי"ם). — הורים אינם מסוג־לים להבחין תמיד באותות מצוקה נפשית של בניהם ועל הצוות החינוכי מוטלת האחר־יות לאתרם ולדווח על כך — אמרה ד"ר יהודית קרונברג, רופאה פסיכיאטרית ביום עיון שנערך על ידי המרכז לברי־אות הנפש „שלוותה", — אליו הוזמנו רופאים פסיכיאטרים, פסיכולוגים, אנשי חינוך והוד־רה ושנערך ביום ד' ברעננה.

הרופאה הוסיפה, כי „כאשר התאבדות הופכת להיות אופנה, חייבת האוטוריטה להתערב ולחזק אצל נוער מתבגר את האינדיבי־דואל שבו".

ביום העיון העלו מורים את ה־סוגיה שבה שרויים אנשי חינוך נוכח התגברות מעשי ההתאבדות בקרב הנוער. הם חשפו את ה־בילבול, הדאגה והחרדה שלהם מפני התופעה והביעו משאלות כיצד הם אמורים לארגן שעורי חברה, כאשר תלמידים מבקשים לדבר על התאבדות.

התשובות שהושמעו ע"י הפסי־כיאטרים לא היו חד־משמעיות.

ד"ר קרונברג עמדה על מצוקת הנוער המתבגר, שמצד אחד נמצא בתהליך של סערה רגשית והת־גברות דחפים ומצד שני נמצא במצב של חולשה, בדידות וחוסר קשר עם עולם המבוגרים.

„אותם מתבגרים שאינם מסוג־לים לפרוק כעס הם אלה המפנ־ים כעס כלפי עצמם. גם אם אין הכעס מוצדק, הרי שהוא יכול להוביל להתאבדות", טענה.

המסוכנים באמת בקרב בני ה־נוער הם אלה שאצלם כביכול „הכל בסדר" כלפי חוץ והם אינם משתפים אף אחד במצוקתם. אלה האומרים „רע לי, אני רוצה ל־מות", אינם מסוכנים בדרך כלל משום שרוב המתבגרים חושבים על מוות אך מעטים מאד מגיעים לידי מימושו, הסבירה.

עוד עמדה ד"ר קרונברג על חשיבות הקשר הקרוב עם המת־בגר ועל התפקיד החשוב של ה־מורים, אשר הם לעתים היחידים שמסוגלים לחוש את השדרים ש־נער מתבגר מאותת, כאשר הוא נמצא במצוקה. הביטוי לכך יכול לבוא בירידה בריכוז או בשינו־יים אחרים בהתנהגות והורים ל־עתים, לא מבחינים בכך.

עוד ציינו רופאים ומורים, כי תנועות־הנוער של היום אינן מתפקדות כראוי בנושא הזה ו־אינן תורמות לנוער המתבגר כפי שתרמו בעבר.

החקלאות עלולה ליפול על הממשלה להבטיח סיוע

מאת דויד מישיוב, כתב „דבר" לענייני חקלאות

הממשלה הזו לא תישאר אם מחיר השארותה יהיה התמוט־טות החקלאות. אי אפשר לע־שות ציונות המושתתת על מדינה שאין לה קרקע. ענ־יין החקלאות הוא רציני, הוא נוגע ליסודות הציונות ליסוד הערכים שלנו. בענין זה לא תהיה פשרה — דברים אלה אמר אתמול ראש הממשלה שמעון פרס בהופיעו בפני מלי־את המרכז החקלאי שהתכנסה לדיון במשבר, הפוקד את החק־לאות.

ראש הממשלה שגילה בקיאות רבה בנושא החקלאות אמר, כי הבעייה הקשה ביותר של החק־לאות היא הריבית וההתחייבות של החקלאים וללא דבר זה החקלאות היתה מחזיקה מעמד.

לדבריו יש להוריד את מחיר המים לחקלאות על ידי כך שיוח־זרו לחקלאים את כל ההוזלה של מחירי הדלק. דבר זה יקטין את הוצאות החקלאים.

פרס אמר, כי הממשלה מסבס־דת את החקלאות בסכום של 230 מיליון דולר. לפי החלוקה כדל־הלן: 130 מיליון דולר מיועדים לסבסוד הצרכנים על ידי סבסוד מוצרי חקלאות. 50 מיליון דולר מיועדים לסבסוד מחירי המים ו־50 מיליון דולר מיועדים לסבסוד ה־יצוא החקלאי. לדברי ראש הממ־שלה יש לבדוק הקטנת הסבסוד ל־צריכה הפנימית ובמקום זה להג־דיל את הסבסוד לייצוא החקלאי, כדי לשאוף להגדיל לכפל את ה־ייצוא של התוצרת החקלאית מחצי מיליארד דולר בשנה לכדי מי־ליארד דולר בשנה.

דבר שלישי שיש לעשות הוא לסייע לחקלאים להחליף בפירוק נטל החובות הריבית הרובץ עלי־הם. פרס הסביר כי הקשיות ב־נושא פתרון הבעייה נובעת מההי־קף העצום של הסכום וזאת משום שעל הממשלה להזהר מהזרמות ל־שוק, כדי למנוע חידוש האינ־פלציה.

8 שנים להתקפה בכביש החוף

טכס זיכרון לקורבנות אוטובוס הדמים   צילום: י.פ.פ.א.

סוף סוף משהו טוב מכיוון הבעל...

ועכשיו...
*מחיר מוקפא!
*הספקה מיידית!

carad
מדיח כלים קומפקטי
כלי רציני!

מאז ש carad נחת במטבח נפתרה בעיית הכלים לחלוטין.
carad כלי רציני - ניתן להצבה על כל שיש או לשילוב בארון המטבח (BUILT IN)
carad כלי רציני - מדיח בבת־אחת 14 צלחות גדולות (או 24 קטנות), 10 כוסות וסכו"ים או סירים ומחבתות
carad כלי רציני - מנקה מצוין במים חמים וקרים בצריכה נמוכה של מים וחשמל
carad כלי רציני - מבריק ומייבש את הכלים
carad כלי רציני - בנוי מפלדת אל חלד ויציקות ABS

חולון

יבוא ושווק בלעדי בישראל: חולון חברה למוצרי חשמל בע"מ, רח' סעדיה גאון 19 ת"א, טל. 03-201622
חולון - חברה משותפת עם כור סחר בע"מ

להשיג ברשתות השיווק: שק"ם, סולל ו-ה.ה.ב. ת"א

אנשים · אנשים · אנשים

הבנין שוקע

מאריאן גולדינג הבריטי, שנקבע כמחליפו של בריאן ארקהרדט סגן מזכיר האו"ם, סיים אתמול ביקור קצר שערך ב־ישראל בלווית ז'אן קלוד אמה ממזכירות האו"ם המבקר כאן לעתים תכופות ובקי בענייני האזור. השניים עסקו בעיקר ב־ענייני יחידות יוניפי"ל המוצבות בדרום לבנון ושלאחרונה פרצו שוב חיכוכים ביניהן ובין צד"ל.

„תגלית" קטנה של השניים היתה שבבנין מטה האו"ם בארמון הנציב בירושלים נבעו סדקים גדולים בתקרה ובקירות. בדיקה קצרה העלתה כי הבנין שוקע משום ש־יסודותיו לא נבנו כראות. הבנין נבנה בתחילת שנות ה־30 לשמש כמשכנו של הנציב הבריטי העליון בא"י, ובשיטות ה־בניה שהיו נהוגות אז, לא נלקחו בחשבון תנאי הקרקע באזור שכונת תלפיות, הנוד־עים לכך. קופת האו"ם תאלץ כמובן לבצע תיקונים ושיפוצים בבנין המשקיף על ה־עיר.

פעם ראשונה

מפקד חי"א אלוף עמוס לפידות (בתמונה), מסתגל במקצועות גם לסביבה שאיננה סביבתו הטבעית. אתמול הופיע בהרצאה בפני חברי איגוד חברות הביטוח במלון פלאזה בתל־אביב. אלפרד סולץ, יו"ר האיגוד, הציג את המרצה וציין שזו הפעם הראשונה שקצין בכיר בשורות פעיל מוזמן לפורום זה, שעד כה אירח שרים ומפקדים במיל. אלוף לפידות השיב בדברי הפתיחה להר־צאה: „לפי הקדמה זו, הפורום הזה הולך ומדרדר". הוא המשיך וציין שיש קשר בין איגוד חברות הביטוח ובין חיל אויר שכן חיל אויר הוא תעודת הביטוח לבטחון מדי־נת ישראל.

פלי זלינגר

תואר כבוד

השבוע בחנך בית הכנסת החדש של העדה הגרוזינית באשדוד, בנוכחותם של שני אורחי כבוד: ראש הממשלה שמעון פרס והח"כ לשעבר זלמן שובל (בתמונה). כאשר התעניינו המארחים בייחוסו המשפחתי של שובל ותהו האם יש קירבה בין השם הגרוזיני הנפוץ — שווילי — לבין שם המשפחה שלו, השיב להם שובל בהומור כי לפי שעה לא הוכח כל קשר כזה, אך אם תתחיל העדה במסורת של הענקת תואר „גרוזיני כבוד" — יסכים בשמחה להיות החבר הראשון באגודה זו.

כח הפרסומת

סמנכ"ל השיווק של תדיראן, צחי רביב (בתמונה) קובל כי תדמיתה של החברה נקבעת במידה רבה על ידי מוצרי צריכה חשמליים המהווים רק 11 אחוז מכלל מכירותיה, וזאת בגלל הפרסומת הרבה המוכרת אותם מול גלי האתר, העיתונות והקולנוע. רביב מציין כי מכי־רות תדיראן יגיעו השנה ל־600 מיליון דו־לאר, מזה 70 אחוז ציוד צבאי, 11 אחוז רכיבים ורק 11 אחוז מוצרי צריכה חש־מליים. מחצית המכירות מופנות ליצוא, כאשר מחצית היצוא נעשה לארה"ב.

אריה אגיד

דוגמא

האלוף (מיל.) עוזי נרקיס, ראש מחלקת ההסברה של ההסתדרות הציונית היה אר־רח קבוצת הידידות עם ישראל בפרלמנט האירופי בשטרסבורג. לקבוצה, בראשותו של הציר הבריטי טום נורמנטון, הצטרפו כבאורחה צירים ספרדים ופורטוגזים. סימון וייל הצרפתיה שהגיעה לישיבה מפאריס, שם השתתפה בהפגנת מחאה נגד חטיפת בני הערובה הצרפתים בלבנון, תמכה ב־הבריה בלוחמה פעילה בטרור ואיחלה ל־ישראל „המשך פעולות מוצלחות בכיוון זה".

אפילו ז'אן מארי לה פאן, מנהיג „החזית הלאומית" הניאו־פאשיסטית, גילה באילן הישראלי בנושא הטרור, הנאום בהחזית טען כי זהו „[illegible]" דוגמא שנותנת ישראל". אגב, באותו יום הורשע לה־פאן על ידי בית משפט בהסתה גזענית, בעקבות תלונה שהגישה הליגה נגד גזענות ואנטישמיות. התלונה הוגשה אחרי שלה־פאן כינה ארבעה עתונאים ממו־צא יהודי — „מאפיה של עקרנים".

פתרון

ד"ר שאול הראל, הנציג הישראלי בוועד המנהל של הארגון הבינלאומי לפרינטולוגיה של הילד, נכשל פעמיים בנסיונו להשיג הסכמת הוועד לאירוח קונגרס הארגון ב־ארץ. בקהילה הרפואית נחשב הקונגרס כ־אירוע יוקרתי ומדינות רבות מתחרות ביני־הן. ההתנגדות לקיום הקונגרס בישראל נבעה גם מנימוקים פוליטיים, שהועלו על־ידי נציגי ארצות מזרח אירופה. בנסיונו ה־שלישי ערך ד"ר הראל שיחה מקדימה על כוס יין, עם נציגי ארצות המערב, ובמהלכה סיפר על קסמי ישראל והבטיח — לאחר תאום מוקדם עם המרכזים בארץ — לממן השתתפות לנציגי מזרח אירופה אם הקונגרס ייערך בישראל. מאמציו נשאו פרי ובעת הישיבה המכרעת של הוועד המנהל הושגה הסכמה לקיום הקונגרס בארץ, והוא ייפתח בירושלים ביום ב' הקרוב בהשתתפות כ־300 חוקרים ורופאים מרחבי העולם, מהם כ־30 מארצות אירופה המזרחית.

דנקה הרציש

תערוכה מיוחדת על יהודות מרוקו, שצולמה ע"י החוקר בני מטלון נפתחה שלשום בבית התפוצות בנוכחות קהל רב.
בתמונה: ח"כ רפי אדרי בתערוכה. (צילום: י.פ.פ.א.)

הילל צורי ובני קוזיבסקי זוכי תחרות פרנסואה שפירא השנה, הופיעו ביום ד' בערב עם התזמורת הפילהרמונית בקונצרט מיוחד שהתקיים בהיכל התרבות. לפני הקונצרט, שנערך במסגרת ארועי „שבוע האמן הצעיר" של קרן התרבות אמריקה ישראל, ניגנה באכסדרה תזמורת הנוער של עפולה בניצוחו של לוי שער.
בתמונה: הצ'לן הילל צורי בהופעתו עם הפילהרמונית. צילום: יפפ"א.

המדור נערך ע"י אסתר [illegible]

صكنا من الاصل

صكنا من الاجل

חדשות חוץ · חדשות חוץ · חדשות חוץ · חדשות חוץ · חדשות

ציור זה, פרי מכחולו של הצייר ההולנדי בן המאה ה־17, יאן וויק, נמכר ביום ד' בבית המכירות הפומביות של „סות'בי" בלונדון לאספן אמריקאי עלום־שם במחיר 319,000 ליש"ט (כ־450,000 דולר). שמה המלא של התמונה: „צייד בחברת כלבי הציד שלו, בהארטפורדשייר". (צילום: א.פ.)

צרפת מקווה שיושג הסכם שחרור בני הערובה עד יום א'

מאת גדעון קורן, סופר „דבר" בצרפת

פאריס (מיוחד ל„דבר"). — בפאריס מקווים לשחרור קרוב של ארבעת כתבי הטלוויזיה הצרפתית שנישבו על־ידי קיצוניים שיעים בלבנון, אך אין יודעים אם שלושת בני הערובה שנחטפו בידי אנשי ה„חיזבאללה" ישוחררו אף הם עוד לפני הבחירות ב־צרפת, ביום ראשון.

המתווך הרשמי מטעם ממשלת צרפת, הרופא ממוצא לבנוני ד"ר ראזאר, אמר לעיתון הביירותי „אל נהאר" לאחר פגישותיו עם החוט־פים, כי „יש הסכם בדרך".

ראזאר אומר לשוב היום לפא־ריס, לאחר שיחות בדמשק. סור־יה אמורה להיות „ערבה" להסכם.

לאחר שנשיא עיראק סאדאם חוסיין הסכים לתת את שני אנשי האופוזיציה שהסגירה צרפת „ב־טעות" לידיו, דבר שעורר את זעמם של אנשי „הג'יהאד האיס־לאמי", דורשים החוטפים את שח־רור המחבלים שניסו לרצוח ב־1980 בפאריס את ראש ממשלת איראן לשעבר שאהפור באחטיאר והרגו במקומו שכנה ושוטר.

ראש הקומנדו הזה, אניס נא־קאש, קרא אתמול באמצעות עור־כי הדין שלו לחוטפים בלבנון „לא להיגרר אחרי הפרובוקציות של ראש הממשלה פאביוס (שאמר, כי צרפת לא תיכנע לטרור) ולא לפ־גוע בבני הערובה".

„סרא הוצא להורג כבר מזמן"

מקורות בשירותי הביון הצר־פתים אומרים, כי המזרחן מישל סרא הוצא להורג עוד לפני חוד־שים אחדים, אך החוטפים ניצלו את פרשת המגורשים לעיראק כדי להודיע על מותו, ולהשתמש בו באמצעי סחיטה לפני הבחירות.

נשיא פאקיסטן קרא לאש"ף להכיר בישראל ובהחלטה 242

מאנאמה (ע"צ) — נשיא פאקיסטן מוחמד זיא אול־חאק הכריז אתמול, כי העם הפלשתיני ואש"ף חייבים להכ־יר ב„קיום מדינת ישראל, כדי שמדינה זו תכיר באש"ף".

הגנרל זיא הוסיף, בראיון בעיתון „אח'באר אל־חאליג'", המופיע בבאחריין, כי אש"ף „חייב להנות מתמיכת ירדן ולהכיר בישראל... ישראל, מצידה, צריכה להכיר בלגיטי־מיות של אש"ף ולפתוח במו"מ עם ארגון זה, בתור נציג לגיטימי יחיד של העם הפלשתיני".

הכרה הדדית זאת, אמר נשיא פאקיסטן, תהווה בסיס ליישוב הבעיה הפלשתינית.

נשיא פאקיסטן גם קרא לאש"ף, בהנהגת יאסר ער־פאת, להכיר בהחלטת מועצת הבטחון 242.

שיקאגו הכריזה על עצמה כעל „עיר מפורזת־גרעין"

שיקאגו (ע"צ) — עיריית שיקאגו, עיר שבה נערכה התגובה הגרעינית הראשונה לפני 43 שנה, הצביעה אתמול בעד החלטה המכריזה על העיר כאיזור מפורז מאנרגיה גרעינית.

בכך היתה שיקאגו לעיר הגדולה ביותר בארה"ב שהכ־ריזה על עצמה כאיזור חופשי מאנרגיה גרעינית. לפני כן קיבלו מאות ישובים אמריקאים אחרים החלטות דומות.

ההחלטה שאושרה אוסרת על כל פעילות הקשורה בצורה כלשהי לנשק גרעיני או למרכיביו, כלומר, „מח־קרים, ייצור, פריסה, שיגור, תחזוקה או אחסון".

חבר העירייה דייויד אור אמר, כי ייתכן שההחלטה החדשה תיפגע בחוזים מסויימים שנחתמו בין הפנטגון ובין מפעלים בשיקאגו.

ההחלטה החדשה אף קובעת כי יש לקיים מדי שנה בשנה טקס זכרון רשמי לרגל הטלת הפצצה הגרעינית על העיר היפאנית הירושימה, ב־6 באוגוסט 1945.

בכור של אוניברסיטת שיקאגו בוצעה ב־2 בדצמבר 1942 התגובה הגרעינית הראשונה בעולם.

אלף גנבים סינים החזירו שללם בעקבות מבצע חנינה

פקין („רויטר" ועתי"ם) — יותר מ־1,300 גנבים בפקין החזירו מזומנים ומוצרים גנובים, בכלל זה 270 זוגות אופניים, במסגרת חנינה כללית של המשטרה — כך מסר אתמול העיתון „ליבריישן".

המשטרה הסינית הודיעה ב־1 במארס, כי גנבים יכולים להחזיר את שללם לתחנות המשטרה עד ל־10 במארס, ואז לא ייענשו.

בסך הכל הופיעו עד כה 1,374 גנבים — שרבים מהם הובאו לתחנות המשטרה על ידי אבותיהם, רעיותיהם או המשפחה כולה — והם החזירו כספים במזומנים ורכוש בשווי של חצי מיליון יואן (156,000 דולר).

בשלל, שהוחזר לאחר מכן בטקס גדול להנויות ול־בעלים הפרטיים, היו גם יותר מ־2,000 שעונים.

תובע איטלקי פתח במסע משפטי נגד עבדות ילדים

מילאנו („רויטר" ועתי"ם). — תובע במילאנו הודיע אתמול על מסע נגד עבדות ילדים, והוציא פקודות מעצר נגד 77 יוגוסלבים ואיטלקי אחד, המואשמים בהכשרת קטינים לביצוע פשעים.

רוב הנאשמים, ש־21 מהם נעצרו, הם מוסלמים בוזים ממקדוניה היוגוסלאבית ומאזור קוסובו, שבאותה מדינה, מסר התובע לכתב „רויטר".

מקורות מקורבים לחקירה אמרו, כי הילדים נקנים ממשפחות עניות בדרום יוגוסלאביה, בסכומים המגיעים עד 3,000 דולר, על ידי ספסרים המבריחים אותם בדרך כלל לאיטליה, בתא המטען של מכוניתם.

כאשר מגיעים הילדים לאיטליה, הם נמסרים ל„אדו־ניהם", שרובם חיים במחנות בעיבורי מילאנו וטורינו, והללו מאמנים אותם בפריצות לדירות ובכייסות.

התובע לואיג'י קרנבאלי אמר, כי זו הפעם הראשונה שמסתמכים בפקודות מעצר על סעיף 600 של החוק הפלילי האיטלקי, המבוסס על אמנת ז'נווה, האוסר על עבדות.

המקורות אמרו, כי ההכנסות היומיות של ילד־גנב מוכשר עשויות להגיע ליותר מ־500 דולר. הפחות כשרו־ניים שבהם זוכים לעתים תכופות למכות נמרצות מ„אדו־ניהם"־מעבידיהם.

תנאי חשוב למכירת הילדים הוא, שגילם יהיה מתחת ל־14 שנה, הגיל המינימאלי שלפיו אפשר להעמיד למשפט קטינים באיטליה.

חתלתולון זה, שנולד עם שני ראשים שלמים, הובא השבוע לאגודת צער בעלי חיים ביוהאנסבורג. וטרינאר שבדק את הגור אמר, כי ככל הנראה יש לו מוח אחד, ולכן הוא פוער את שני פיותיו בו־זמנית כשהוא מיילל (צילום: א.פ.)

משאל העם בספרד – נצחון לגונסאלס: מדינות השוק המשותף הגיבו בברכה

מאדריד (ע"צ, רויטר ו־עתי"ם). — הצבעתה של ספרד בעד המשך החברות בברית נאט"ו חיזקה את מעמדה ב־שוק האירופי המשותף, לאחר שנים רבות של בידוד מדיני כמעט מוחלט.

ראש הממשלה הסוציאליסטי פליפה גונסאלס, שהואשם במשחק ב„רולטה רוסית" כאשר קרא לע־רוך משאל־עם, זכה בהימור זה.

דוברים במפלגתו הסוציאליסטית אמרו, כי גונסאלס בן ה־44 נאלץ לנהל את הקרב הקשה ביותר בקאריירה הפוליטית שלו, כדי להסביר מדוע שינה את דעתו, לאחר שהתנגד לכניסת ספרד ל־נאט"ו, לפני 4 שנים.

גונסאלס נזקק לכל כושר השכ־נוע שלו כדי להסביר למתנגדי נאט"ו, ביניהם רבים מתומכיו הסוציאליסטים, כי פרישה מה־ברית תגרום מהלומה קשה על השתלבותה של ספרד במערב אירופה.

הוא אמר, בין היתר, כי לספרד הדמוקרטית „צפויות תוצאות כלכ־ליות קשות", אם תפנה עורף ל־מדינות שעמן היא מנהלת 75 אחוז מהסחר שלה.

הניצחון הברור של אומרי ה־„הן" הוא נצחון אישי של גונ־סאלס לאחר הנצחון קרא גונסאלס לספרדים שהצביעו נגד הברית להצטרף למאמצי הממשלה, כדי להשתלב „בצורה איתנה" בשוק ה־אירופי המשותף.

משקיפים אמרו כי בזירה הבינ־לאומית, „תחזק ההצבעה החיובית של ספרד את מעמדה המוסרי בתוך הקהיליה האירופית".

בעלות הברית של נאט"ו העלו אתמול על נס את החלטת ספרד להשאר בברית, אולם מוסקווה אמרה, כי הממשלה הסוציאליסטית השולטת בספרד „כפתה את עמ־דתה על הבוחרים".

ארה"ב קידמה בברכה חמה את התוצאות. „בכך שחיזקה את ה־ערכים הדמוקראטיים שלה, חיזקה ספרד גם את אלה של ידידותיה ובעלות־בריתה", אמר דובר מש־רד החוץ האמריקאי.

שר החוץ המערב גרמני הנס־דיטריך גנשר אמר ברדיו, כי תו־צאות משאל העם הוכיחו, „כי לעם הספרדי כושר שיפוט בריא מאד".

משרד החוץ הבריטי תיאר את התוצאות כ„בעלות חשיבות היס־טורית לעולם המערבי".

ההצבעה החיובית עוררה שמחה גם בקרב קהילת העסקים בספרד עצמה, לנראה כי הבטיחה נצחון נוסף של הסוציאליסטים בבחירות שיהיו השנה.

נצחון הסוציאליסטים במשאל־העם — ב־52.5 אחוז לעומת 39.8 אחוז למתנגדים, תוך השתתפות של כ־60 אחוז מבעלי זכות ההצ־בעה — העלה את שערי מניות הערך בבורסת מאדריד, ב־6.8 נקודות. היה זה שיא של עליית שערים ביום אחד.

אתמול שוגרו שני הקוסמונאוטים שיאיישו מעבדה ראשונה קבועה בחלל

מוסקווה (א.פ.) — שני קוס־מונאוטים סובייטים נסקו אתמ־מול אל החלל, בנסיון ראשון מסוגו לכונן מעבדת חלל מאו־יישת קבועה. השיגור, ששודר בשידור חי בטלוויזיה הסובי־יטית, היה טיסת החלל המאו־יישת הראשונה מאז אסון מע־בורת החלל האמריקאית „צ'־לנג'ר".

הטלוויזיה הסובייטית הראתה לצופיה את שיגור החללית „סאיוז טי־15", בשידור שהיתה בו [illegible] בדרך כלל את כל פעילות תוכנית החלל של ברית המועצות.

בשידור נראתה החללית נוסקת אל השמים הצחים של בסיס ה־שיגור בבאיקונור שבקאזאכסטאן, כשהיא נושאת על סיפונה את הקוסמונאוטים ליאוניד קיזים, בן 39 ואת מהנדס החלל ולאדימיר סולוביוב, בן 44.

לאחר מכן, יכלו הצופים הסוב־ייטים להתבונן בשידור ישיר ב־שחור־לבן מתוך החללית ולשמוע את הקוסמונאוטים מדווחים על [illegible] התקשורת של משימת חלל סוב־יטית.

יושבת ראש ועדת החלל האמריקאית, מרשה סמית, אמרה אתמול בוואשינגטון, כי לדעתה, מלבד הגילוי התקשורתי הגלוי הזה של רצונם הכן של הסובייטים להוכיח לעולם המערבי, כי תוכנית החלל שלהם מיועדת למטרות שלום בלבד.

שני הקוסמונאוטים נראו עוב־רים בדיקות והוראות אחרונות לפני השיגור ומודיעים למפקדיהם על הקרקע [illegible] בשיגור עצמו שממנו המריא ב־1961 גיבורה הלאומי של ברה"מ יורי גאגארין, שהיה לאדם הרא־שון שהגיע לחלל.

התחברות בעוד יומיים

סוכנות הידיעות הסובייטית „טאס"ס" מסרה אתמול, להפתעת המשקיפים המערביים, על המועד המדוייק שנקבע להתחברות „סאי־וז ט־15" למעבדת החלל „מיר", ששוגרה ב־20 בפברואר. הקוס־מונאוטים קיזים וסולוביוב יעלו על „מיר" — לפי דיווח „טאס"ס" — בבוקר יום א' לפי שעון יש־ראל.

וינה (ע"צ). — מדינות אירופה המזרחית חייבות למערב סכום שנאמד ב־90 מיליארד דולר ב־סוף שנת 1985 — כך עולה מ־מחקר שהוגש אתמול על ידי ה־מכון למחקרים כלכליים בוינה.

ברה"מ דורשת הסגרת פושע מלחמה נאצי

מוסקווה (ע"צ). — ברה"מ הגי־שה בקשה רשמית לקוסטה ריקה להסגרתו של בוהדאן קוסי, שוטר אוקראיני לשעבר, המואשם בפש־עי מלחמה, כדי להעמידו למשפט — כך מסרה אתמול סוכנות „טאס"ס".

הבקשה נמסרה על ידי משרד החוץ הסובייטי לשגרירות קוסטה ריקה במוסקווה.

בוהדאן קוסי בן 62, נמלט מברה"מ ב־1944, והשתקע בארה"ב. באפריל אשתקד נשללה מ־מנו אזרחותו האמריקאית, והוא גורש מארה"ב ונכנס כחוק ל־קוסטה־ריקה.

משרד המשפטים האמריקאי מסר בזמנו, כי קוסי גורש מאר־ה"ב „על שהשתתף, בתור שוטר בשירות כוחות הכיבוש הנאציים באוקראינה, ברדיפתם וברציחתם של אזרחים חפים מפשע, ומסר הצהרה כוזבת על עברו לשלטו־נות האמריקאים כשהגיע לארה"ב".

ביוני אשתקד נעצר קוסי ב־קוסטה־ריקה, אך שוחרר 3 ימים לאחר מכן — מחוסר הוכחות.

קוסטה ריקה הודיעה אז, כי יוכל להשאר במדינה לפחות עד אוקטובר השנה, מועד שבו יפקע רשיון השהות שלו במדינה.

ברה"מ מאריכה המוראטוריום על הניסויים הגרעיניים

מוסקווה („רויטר" ועתי"ם). — ברה"מ הודיעה אתמול, כי היא מאריכה את המוראטוריום על ניסויים בנשק גר־עיני שעמד לפקוע בסוף החודש.

סוכנות „טאס"ס" מסרה, כי מוסקווה תשים קץ למורא־טוריום, שהתחיל באוגוסט אשתקד, רק כאשר ארה"ב תבצע את הניסוי הגרעיני הראשון שלה, אחרי סוף המו־ראטוריום.

על ההארכה נמסר באיגרת ששיגר מנהיג ברה"מ מיכ־איל גורבאצ'וב למנהיגים של 6 מדינות בלתי־מזדהות, שקראו להפסקת הניסויים הגרעיניים.

בשתי ועידות פיסגה בלוב

ראשי הפלשתינים החליטו להגביר פעילות המתאבדים

מאת דליה שרון, סופרת „דבר" בבריטניה

לונדון (מיוחד ל„דבר"). — בשתי ועידות שהתקיימו ב־לוב, הוחלט על הגברת הפעי־לות של קבוצות מתאבדים נגד מטרות מערביות.

בפגישה הראשונה של „הפיקוד הפאן־ערבי של המהפיכה הער־בית", השתתפו ראשי קבוצות פלשתינאיות קיצוניות, ביניהן ראש החזית העממית לשחרור פלשתין ד"ר ג'ורג' חבש, ראש פיקוד ה־חזית העממית אחמד ג'יבריל, ראש הפלג הסורי של אש"ף אבו מוסא, ראש הענף הסורי של קבו־צת אבו־נידאל מוסטאפה מוראד, ועבדוללה אלאמר, סגן ראש מפ־לגת הבעת' הסורית. הפגישה נע־רכה על ידי מועמר קדאפי, פט־רון ה„פיקוד".

בדיווח רשמי לסיכום הפגישה, הוחלט „להעביר כוחות מתנדבים ערביים [illegible], לשפר את יכולת הלחימה שלהם, כדי ליצור כוחות לוחמים מתנדבים וקבוצות מת־אבדים לפגוע באינטרסים האמ־ריקאיים, בתגובה להתקפות נגד ארצות ערביות".

הוועידה קראה לשחרור הדרו־ם לבנון משלטון ישראלי ולשיתוף פעולה פאן־ערבי לחידוש ההתנג־דות הפטריוטית והתראויות הלבנ־נית, בעיקר ההתאבדויות, המייצ־גות „את התופעה הבולטת ביותר בתשובה הערבית לאימפריאליזם הציוני".

הפגישה השנייה של „הקונגרס הכללי של העם הלובי" התקיימה בבנגאזי, וקראה „להצטרף לקבו־צות מתאבדים [illegible] להחיש הפעלת פיקוד צבאי משו־תף עם סוריה, איראן, ושאר ה־אחים, במטרה למגר את הכובשים ולאשר את „בריתה" עם השיטה הסוציאליסטית, שבראשה עומדת ברית המועצות".

עיראק מדווחת על הצלחה במתקפת־הנגד בצי־האי פאו

חצי האי פאו (א.פ.) — כו־חותיה של עיראק שבו וכבשו אתמול 18 קילומטרים רבועים של שטח בחצי מידי הכוחות ה־איראניים בחצי האי פאו, וה־חלו להכשיר את הקרקע ל־התקפת־נגד גדולה של כוחות שריון — כך הודיע אתמול מפקד בכיר בכוחות השדה ה־עיראקיים.

המתקפה, שנערכה בשני רא־שים, בוצעה על ידי האגפים ה־דרומיים והמזרחיים של כוח המ־שימה, לאורך שטח בוץ טובעני שרוחבו ששה קילומטרים ועומקו שלושה קילומטר.

בין הכוח העיראקי התוקף ובין שטח האדמה הקשה שעליו אפשר להסיע טאנקים עדיין מפרידים קילומטר וחצי של אגם מלח. „ב־רגע שייבש האגם הזה, נוכל ל־העביר את הטאנקים למתקפה על פאו (העיר)", אמר גנראל ראשיד.

יצויין, כי רדיו טהראן שידר הודעה שבה נאמר, כי הכוחות ה־איראניים הדפו התקפה שנערכה בשעות הלילה על עמדותיהם ו־הרגו מאות חיילים עיראקיים.

לפי חשבונם של העיראקים, ה־איראנים שולטים עתה ב־32 קי־לומטרים של שטח עיראקי בחצי האי פאו — כעשירית מ־700 ה־קילומטרים הרבועים שטענו ה־איראנים שכבשו.

מתקפת־הנגד העיראקית של חיל הרגלים „נעשתה תוך לחימה עק־שנית ברובי סער, רימוני יד ו־קרבות פנים אל פנים", כך אמר אתמול לכתבים מייג'ור־גנראל מאהר עבדול ראשיד, מפקד כוח המשימה המיוחד שערך את ה־מתקפה.

בית המשפט המחוזי — נצרת

ת. א. (פירוק) 1204/85

בענין: פקודת החברות (נוסח חדש) 1983

ובענין: פירוק החברה רזני הלוי — חברה לשיווק חומרים ומוצרי בניה בע"מ (להלן „החברה")

המבקש: רזני הלוי

ע"י ב"כ עו"ד מ. זגמי

מקרית שמונה 069—40813

נמסרת בזה הודעה כי ביום 4 לדצמבר 1985, הוגשה בקשה ל־ביהמ"ש המחוזי בנצרת לפרק את החברה הנזכרת לעיל וכי בקשת פירוק זו תישמע בפני ביהמ"ש היושב בדין ביום 30 למרץ 1986, בשעה 09.00.

כל נושה או משתתף של החברה האמורה, הרוצה לתמוך במתן צו בענין הבקשה או להתנגד לכך רשאי להופיע בשעת הבירור אם בעצמו או באמצעות עורך הדין שלו. העתק מן הבקשה ינתן לכל נושה או משתתף של החברה ש־ידרוש זאת, תמורת התשלום הקבוע עבורו.

מאיר זגמי, עו"ד
ב"כ המבקש

הערה: כל הרוצה להופיע בשעת בירור הבקשה האמורה חייב למ־סור או לשלוח על ידי הדואר, לחתום לעיל הודעה על רצונו זה. ההודעה, בציון השם והמען של הנושה או הפירמה וחתימתם או חתימת בא כוחם, צריכה להימסר או להשלח באופן שתגיע אל ה־חתום לעיל לא יאוחר משעה 13.00 של יום 29 במרץ 1986.

לבית הארחה אילת השחר

אתכם באבלכם על מות

דב אשכול (בבלה)

הנהלת רשת מלונות בזל

עם נעמי, עמוס, רחלה,
אודי, רעיה וכל המשפחה

על מות חברנו

ארתור בן ישראל

ממייסדי הקיבוץ

אבל

קיבוץ בית אלפא

הלוויה היום, יום ו' 14.3.86 בשעה 14.00.

אבלים על מותה של

נינה קציר

הרעיה, האם המתנכת

בית אפרים קציר
משפחת רחל גוטסמן
משפחת אהרן קציר

הלויה תצא היום, יום שישי, ג' באדר ב' תשמ"ו, 14.3.86, בשעה 11.00, מבית קציר, במכון ויצמן למדע ברחובות אל בית העלמין החדש ברחובות.

בצער רב ובכאב קודר אנו מודיעים על פטירתו של יקירנו

בנימין (ג'ומה) שוכמן

מפינסק

הלויה תצא היום יום שישי ג' באדר ב' תשמ"ו 14.3.86 בשעה 11.30 לעבה"צ מבית הלוויות העירוני רח' רפנה 5 תל־אביב לבית העלמין בקרית שאול

אוטובוס יעמוד לרשות המלווים.

המשפחה המתאבלת

בנק בוקלים דיסקונט בע"מ

הודעה לציבור לקוחותינו

הננו להודיעכם כי החל מיום ה' 13.3.86 הופחתה הרבית הבסיסית. שאנו גובים מלקוחותינו על אש־ראי במט"י ב־0.5% לחודש (6% לשנה).

הרבית הבסיסית החדשה תעמוד איפא על 1.25% לחודש, דהיינו רבית שנתית של 15% שהיא 16.3% מתואמת (אפקטיבית) שנתית, כמו כן הופחתה הרבית שאנו גובים בגין חריגה מקו אשראי ב־0.75% לחודש (9% לשנה).

אנו מבכים את מותו של איש התיירות

דב אשכול

(בבלה)

מחלוצי ההארחה בקיבוצים ובעל עיטור המלונאות

התאחדות המלונות בישראל

לאסתי קדם ומשפחתה

אתכם באבלכם הכבד על מותה הפתאומי של

האם

הסתדרות עובדי המתכת,
חשמל ואלקטרוניקה
הועד הפועל של ההסתדרות

אנו מודיעים בצער רב על פטירתו של יקירנו

עודדי ארצי

הלויה תתקיים היום יום ששי ג' באדר ב' תשמ"ו (14.3.86) ותצא מבית התרבות בשעה 13.30.

המשפחה
ובית יפעת

בצער רב אנו מודיעים כי אמנו וסבתנו היקרה

רחל שומכר ז"ל

לבית שטמפפר

איננה עוד אתנו

הלויה תצא היום, יום ששי ג' באדר ב' 14.3.86 בשעה 13.30 מביתה במושב ניר בנים אל בית העלמין במושב.

ילדיה: רותי ויוחנן מיינץ
יעל ויורם נאמן
נתן ודליה בן־ארי
הנכדים והנינים

שר התיירות, המנהל הכללי
ועובדי משרד התיירות,
אבלים על פטירתו של

דב אשכול ז"ל

מקבוץ אילת השחר
וחלוץ התיירות בישראל

לדוד ליפשיץ ולכל המשפחה

אנו משתתפים באבלכם
על מות האב

יעקב ז"ל

חברי בית קשת

נשיא המדינה והגברת הרצוג

אבלים על מות

נינה קציר ז"ל

רעיית הנשיא הרביעי למדינת ישראל

ומשתתפים בצער המשפחה.

מלחמת לבנון בעיני הערבים – בלעדי ל"דבר"

סדור קובץ מסמכים שראה אור בספרה "מרכז הכבר" בהוצאת "משרכות" מאת ראובן אבירן – מוסמך למזה"ת באוניברסיטת ת"א המתמחה בעניני סוריה ולבנון

הסורים טעו בהערכה

מסמך של מפקד הכוחות הסוריים בלבנון: בידי סוריה היה היקף מודיעין דומה לזה של ארגוני המחבלים, אך הסורים טעו בהערכה, הם סברו שישראל תפעל רק בדרום לבנון נגד ארגוני המחבלים שם – ולא העלו אפשרות של פעולה רחבה, שבה אף הם עלולים להיפגע.

הקטעים שלהלן לקוחים מתוך שהוצא על־ידי מיפקדת הכוחות הסוריים בלבנון ונתפס בשלל.

ההכנות הישראליות למלחמה (אפריל 1982)

הרפובליקה הערבית הסורית | מספר/2168
המפקדה הכללית של הצבא והכוחות המזוינים
מפקדת הכוחות הסוריים בלבנון | תאריך הגירה 617/1402
אל: הגזרה המרכזית, פרט' 35 | תאריך/ 28/4/1982

הגיעו אלינו הידיעות הבאות: המצב הכללי בלבנון בחודש מארס 1982 מסתמן כמסובך בשל מספר נסיונות של גורמים חשודים (לפגוע) בלבנון. עם נסיונות אלה נמנים:

א. נסיונות עיראקיים לפגוע בסוריה.

ב. תזוזות והכנות חשודות של הבדלנים (המיליציות הנוצריות) באזור המזרחי הכוללות מצב כוננות, תגבור בסיסיהם הקדמיים, הכזות על "פיצוץ" המצב הבטחוני הצבאי והדרישה "להרשות לבעייה הלבנונית" (כ...)

ג. תזוזות וריכוזים ישראליים חשודים בגבול "אסראטינית" לבנוני וקיימת אפשרות שהאויב יערוך מבצע צבאי בדרום (לבנון) ובבקעא המערבי (ההדגשה שלי – ה.א.)

• המיליציות הנוצריות
• כנראה הכוונה למובלעת הנוצרית האוטונומית

• עדות מעניינת לכך שמספר שבועות לפני המלחמה לא העריכו הסורים כי צה"ל מתכוון להגיע עד לבירות ולכבוש דמשק־בירות.

ד. המצב בגיזרה הצפונית: שקט יחסי

ה. המצב באזור בירות: שקט אך יש לעמוד על המשמר.

ו. המצב בגזרה המזרחית: טוב, חוץ ממספר תנועות חשודות של הבדלנים בעיר זחלה (ביצורים: משמרות, פטרולים: הנעת אמל"ח ולוחמים)

ז. בנוסף לכל אלה קיימת פעילות חשודה של כמה מהשגרירויות הזרות והשגרירויות הערביות בבירות שכוונתה ללבות מתיחות ולפעול נגד סוריה.

החזית הלבנונית:

א. החזית הלבנונית ממשיכה בהכנותיה הצבאיות והמדיניות בזירה הלבנונית. כמו כן היא ממשיכה בתאום עם הסל"ן הדאר ובתגבור רצועת הגבול.

ב. פעילות צבאית של החזית הלבנונית:

1. יש שלושה תותחים כבדים של החזית הלבנונית מעל מערת ג'יתא, המשקיפה על האזור המערבי. הידיעות מצביעות על כך שמשאיות מובילות תחמושת מג'עניה למערה הנ"ל.

2. יש בסיס אימונים צפונית לתל זעתר הנקרא "המחנה לשחרור דאמור"

• מסגרת הגג של המחנה הנוצרי
• רצועת אר"ל
• דאמור נפלה בידי המחבלים והשמאל בעת מלחמת האזרחים ב־1976. (במחנה) מתאמנים כעת כ־50 איש, וכמה נערות, מפקחים עליהם 8 מומחים ציונים ושלוש מדריכות מהארמיות הכבושות. האימונים במחנה כוללים סוגים שונים של נשק כבד וקל.

2. מפלגת ה"פלנגות הורתה לכל בסיסיה בקוי המגע להקים מתרסים מזויינים על גגות הבתים ולהקים מיצריות באל־נבעה, סן אל־פול אל־אשרפיה.

3. באזור המזרחי שורר עתה מצב של כוננות תראו גם טנקים על רחרות במתנה אל־שחרורי. בבית הספר אל־כרמליה בג'ניה יש ריכוז של כ־1700 – 1800 חיילים של הבדלנים

4. עוד מוסרות הידיעות כי הוגבר מצב המוכנות הקרבית בשורות החזית הלבנונית בכל עמדותיה ובסיסיה באזור בתרון...

דרום לבנון – באזור דרום לבנון נראו תנועות חשודות של ישראל ושל הבדלנים: ריכוזים, תגבור, עמדות, סיורים, תמרונים, פעולות תצפית קבועות, הנחת מוקשים בצמתי הדרכים הרגישים. הדעה הרווחת באזור היא שהאויב הישראלי מכין פעולות תוקפנות רחבות היקף שמטרת הבסיסים הפלשתיניים והלאומיים בדרום (ההדגשה שלי – ה.א.) פעולה שתימשך עד כיבוש אזורים חשים בלבנון.

א. הפעולות המתבצעות באזור כעת:

1. ידיעות מוסרות כי האויב מרכז בארגנע הכיוות של צבא באזור בגבול הלבנוני (מרחין – יארין – אל־בסתאן).

2. בתאריך ה' 7 בפברואר ביצע כוח אויב בן 750 חיילים פעולות סיור באזור סיבה וחזר לישראל באותו יום.

3. בתאריך 4 במארס 1982 הגיח חיל ההנדסה של האויב מוקשים בדרכים שמצבדת דיר מימאס עד העיירה קליעה, ומפאתי אקורה עד עלמא אל־שעבה, ומהכניסה לסר אל־ביאצה, עד הגבעות של הכפר שמע. כמו כן הציב האויב מראגי רדאר נגד אדם בעלמא אל־שעב, קלעה וצומת אק אל חאן.

4. מקורות מסוס עוד מוסרים כי האויב, שביקר לאחרונה את נקודות אל־עיישיה בדרום, מסר כי הוא התרשם בעקבות סיורו שהאויב עומד לפתוח בפעולה צבאית בגזרה המזרחית ובבקעא המערבית. פעולה זאת תלווה במבצע הנחתה של חלק מיחידותיו מהים לאזור זהראני, כדי לחסום את דרך האספקה לארגוני המחבלים באזור (דרום לבנון). המטרה של פעולה זאת, הסבת תשומת הלב של דעת הקהל העולמית לדרום לבנון במקום הגזרה המערבית. בו בזמן מתכוון (האויב) לגרום מבוכה בקרב הכוחות הסורים בלבנון, להפחית את הלחץ מכבושיות האחים המוסלמים בסוריה, לשבור את היכולת הצבאית הפלשתינית ולהדוף את ארגוני המחבלים אל מעבר לזהראני...

חתום: מפקד הכוחות הסורים בלבנון

האופציה הצבאית

- **מסמך של מפקדת אש"ף ניסה להעריך באיזו אופציה מתכוונת ישראל לפעול.**
- **הכל מוביל לכיוון אופציה צבאית**
- **המאמץ העיקרי יופנה לדרום לבנון – עד לזהראני**
- **פעולת נחיתה בביירות בלתי־מתקבלת על הדעת**
- **אפשרות לפעולה מוגבלת בביירות – תוך כדי פעולה רחבה גם נגד הסורים בבקעת הלבנון**

הקטע הבא הוא חלק ממסמך מודיעיני של מיפקדת אש"ף על ההכנות הישראליות למלחמה, אפריל 1982:

ארגון השחרור הפלשתיני
המפקד הכללי
מס...
תאריך 8.4.1982
סודי ביותר

ישיבת המועצה הצבאית העליונה

הנוכחים (בישיבה):

אבו ג'יהאד, אבו אל ואליד, עבד אל־ראזק, אבו אהמיד, עבדאללה ציאם, אבו ג'מאל, אבו האני, פחידי, עלי אסחאק, מבדות, אבו אבראהים, אבו אחמד פואד, אבו מוסא, מחמד דועל'כאן.

בישיבה נדונו הנושאים הבאים:

1. המצב הצבאי המדיני.
2. האופציות (העומדות בפני ישראל)
3. הצעדים הדרושים.

1. המצב הצבאי והמדיני

בישיבה התקיים דיון אודות הידיעות הנוגעות לאיומים הישראלים החדשים, כדלהלן:

1. איומי שמיר על הצורך להכות את מרכזי ההנהגה (של אש"ף) ואת כוחו של אש"ף ללא רחם.

2. הזמנת אנשי האופוזיציה לפגישה עם (מנחם) בגין. בגין נפגש עם פרס, רבין ובר לב. הפגישה התקיימה על מנת לדון בנושא הקואליציה הממשלתית אולם נידונו בה גם בעיות מדיניות ובטחוניות. במהלך הפגישה הצהיר פרס כי לא העלה נושא הרכבת הממשלה אולם נדונו עניני בטחון.

3. מידוסלים הגיעו הידיעות כדלהלן:

א. נערכות הכנות צבאיות בפקוד הצפון והן (מצויות) במלוא עוצמתן.

ב. ננקטים אמצעי הגנה אזרחיים בלתי שגרתיים בערים ובישובים בצפון.

ג. ננקטו אמצעים הדרושים למתן כיסוי עתונאי.

ד. מספר חברות טלויזיה ועתונים שכרו מטוסים מחברות ציוניות לשם העברת חומר עיתונאי לכיסוי הפעולות.

ה. החוגים שמהם נאספו הידיעות (הנ"ל) הסכימו כי הצבא הישראלי יבצע פעולה תוך 48 שעות.

4. מחוגי הכנסת נמסר כי (מנחם) בגין הדרתכולבות צה"ל השיג את הסכמת האופוזיציה.

5. (רפאל) איתן הביע את הדעה כי "כלי מתחזה באש מתוך שטח ישראל או מתוצה לה מהווה הפרה של (הסכם) הפסקת האש (עם המחבלים)"

6. הצנזורה הצבאית אסרה לפרסם בעיתונים הישראלים את הצהרות מפקדת ההתנגדות (הפלשתינית) אודות כוונותיה לפעול.

7. מפאריס נמסר כי (העיתון) "הארץ" פירסם מאמר של זאב שיף, בו ניתח את דעותיו של שר הביטחון סביב הצעדים בהם יש לנקוט בדרום לבנון:

א. אין המדובר ב"מבצע ליטאני" נוסף וכמו כן אין המדובר בהריגת מספר אנשים. מטרת הפעולה הינה השמדת הבסיס הצבאי והמדיני של אש"ף ושל ארגונים המזויינים באופן שיקשה עליהם להתקיים בלבנון פעם נוספת.

ב. הרכבת ממשלה חוקית הרסה בלבנון שתכרות הסכם שלום עם ישראל.

ג. גירוש סוריה מלבנון.

שבועוני המחבלים נהסב לבר ככלא המייצב את רעת המבסר הצבאי־כריני. – (ולדעת שר הביטחון) יש לבצע פעולה זו בהחירות בשום שלוח הזכנים הינו קצר. הוא הוסיף כי תכרים זה אינו חייב להעלים את הצד האחר של העניין והוא האבירות.

8. בבירות אירופאיות העבירו (אלינו) התראות לנקוט אמצעי זהירות.

2. האופציות (העומדות בפני ישראל)

1. האופציות הניצבות בפני ישראל הן:

א. פתרון הבעיה הפלשתינית באמצעות ירדן

ב. שלטון אזרחי והחלתו באמצעות אגודות הכפרים

ג. הנחתת מכה צבאית.

כל האופציות הללו מסתמכות על כוח. הסבירה שביניהן הינה המכה הצבאית. האופציה הצבאית הועלתה על־ידי הגורמים הצבאיים (בישראל) כוונותיהם של אלה ברורות ובייחוד לאחר הפגישה שהתקיימה אתמול בין הממשלה לאופוזיציה, (פגישה) אשר קרבה את מועד המכה הצבאית. כאשר שוקלים את האופציות (הללו) יש (גם) לקחת בחשבון את התעסקותו של המערב בבעייה הבריטית. אסטרטגיית (מסבר איי פוקלנד) משום שבגין ינצל הזדמנות זו.

יעדי הפעולה הצבאית (הצפויה):

א. המאמץ הישראלי יופנה לדרום לבנון עד לזה רני תוך ביצוע פעולות הטעיה שיכללו הפצצת מפקדות. אמצעי הקשר, האספקה ודרכי התגבורה צפונה עד לטריפולי. פעולת נחיתה בבירות היא בלתי מתקבלת על הדעת (ההדגשה שלי ה.א.) אך יתכן וסוכני ישראל יופעלו לביצוע פיצוצים ולחיסול המפקדים לאור תוצאות (פעולות התשה?) יופעלו (גם) "הפלנגות".

ב. או שהמכה הישראלית תהייה מקפת יותר ותכלול גם את הסורים בבקעת הלבנון.

החתום:

עקידו (אל"מ) קצין בטח, עבד אל־ראזק אל־מג'אידה, מנהל המשרד הצבאי (של המפקד הכללי)

הפלישה לאוואלי כמפנה

מעדותו של אבו מוסה:

• המודיעין של המחבלים העריך שתי אופציות: מלחמה מוגבלת, בדרום־לבנון כמו מבצע ליטאני, או מלחמה רחבת היקף שתכלול את הסורים • עד הפלישה לאוואלי האמינו המחבלים כי ישראל פועלת באופציה המוגבלת ושינו התארגנותם רק ביום הפלישה

ב־1984 יצא לאור בדמשק הספר: "הסיבות לפרוץ המלחמה והכשלון והתפתחותה". להלן קטעים מעדותו של אבו מוסה, כפי שנמסרה למחבר, אבו עדנאן:

במועצה הצבאית העליונה של המהפכה הפלשתינית בחנו את סיכויי המלחמה וממדיה, חודשים־מספר בטרם פרצה. באותו יום הסכימו נציגי הפלגים (השונים) של המהפיכה הפלשתינית כי קיימות שתי אפשרויות:

א. הפלישה הציונית תוגבל לדרום (לבנון) ותכלול את צור אל־נבטיה עד לזהראני. קרי, ישראל תחזור על הפלישה של 1978 עם הרחבה מסוימת עד לזהראני. הערכנו כי אפשרות זאת הינה מינימאליסטית וכי לא כדאי להסתמך עליה בתכנון קוי הפעולה לעתיד. כפני האויב. זאת, מאחר שחזרה על המערך של שנות ה־70 על־ידי הישות הציונית פירושה חזרה לשם כישלון. שכן, למרות שהאויב הציוני הצליח או (קרי – 1978) לכבוש חלקים גדולים מהדרום, לא עלה בידיו למנוע ממהפכנינו להמשיך במאבקם המזוין מצפון פלשתין.

ב. היות והערכנו כי אין תועלת (לאויב) לחזור ולכבוש את הדרום בלבד, הכריעה האפשרות השניה, משום שהיא מקיפה יותר הפעולות הצבאיות של האויב, על פי אפשרות זאת, כוללות אזורים נרחבים יותר מאשר בשנת 1978. דעתנו היתה, כי כל מלחמה חדשה, שהאויב הציוני יהיה מעורב בה, תכלול בהכרח את איזור בקעת הלבנון וכי האויב ישאף לפגוע בטילי הסאם – 6 שהוכנסו לאזור זה, שהציונים קיבלו עליהם מידע מהממשל המצרי בעקבות הצטרפותו ל"קמפ דייויד". כמו כן צפינו כי כוחות האויב יגיעו לאזור החוף הסמוכים לבנון, כגון צומת תאלצה המהווה את השער החשוב ביותר לביירות מצד דרום.

כאשר נפגשנו עם החבר אבו אחמד פואד ביום שני ה־7 ביוני בלילה 1982, במחנה הפליטים עין אל־חילווה, היתה הערכתנו שהכיבוש לא יחרוג מגבולות הזהראני, עובדה המעידה על כך, כי האפשרות הראשונה היתה מקובלת יותר עד ליום הפלישה.

ההערכה כי אנו עומדים נוכח האפשרות השניה – דהיינו – מלחמה בהיקף רחב התקבלה ביום ו', ה־4 ביוני 1982, בשעות אחר הצהריים, וליתר דיוק, בשעה 15:30 בידינו היו נתונים רבים: אינטנסיביות ההפצצות האוויריות, הידיעות שהגיעו אלינו על ריכוזים התנועות הצבאיות, תנועות ספינות המלחמה של הצי הציוני שסיירו בים לאורך החוף מראש הנקרה מדרום ועד לטריפולי בצפון. ולבסוף: ההאזנה לקשר של האויב, כאשר התגלה לקלוט רשתות אלחוט חדשות ואינטנסיביות שנפתחו מייד לאחר המכה האווירית הראשונה.

נתונים אלה הספיקו לשכנע אותנו כי אנו ניצבים בפני מלחמה כוללת, השונה מהותית ממלמת 1978. השתכנענו יותר ויותר, שעה אחר שעה רגע אחר רגע, מאז פרוץ המלחמה ביום ה־4 ביוני ועד לשעות היום של יום ב', ה־7 ביוני, המלחמה הקיפה את הדרום כולו והתפשטה לחוף, לביירות, לג'ידין ולבקעת הלבנון. לאחר מכן התרחבה והקיפה גם את השוף וכסרואן וכללה הסלת מצור על ביירות.

מפלגת העבודה הישראלית מחוז ירושלים
ועדת הבחירות המחוזית

הודעה לבוחר

חבר יקר, חברה יקרה,

ביום ג' ז' אדר ב' 18.3.86 תתקיימנה בחירות לוועידה הרביעית, לנציגי מועצת המחוז באיגוד המקצועי ולמועצות סניפי המשנה.

זכות הבחירה ניתנת למופיעים בפנקסי הבוחרים בסניפי המשנה באיזור המגורים של הבוחר.

שעות ההצבעה: משעה 08.00 עד 21.00

להלן רשימת הקלפיות:

סניף משנה	מקום הקלפי
בקעה	סניף המפלגה רח' מרדכי היהודי
ג רס – נוות	רח' בורלא 24 בית הח' דרור נחמה
גבעת שפירא	גני הגיה רח' בר כוכבא
גילה	מועדון "הסנה" בגילה רח' אריה בן אליעזר
דרום	אבישי 3
הרובע היהודי	בית המפלגה רח' יפו 62
זכרונות (אזור מחנה יהודה)	שילה 4 מחנה יהודה
ימין משה	כורש 14 בבית הח' משה לוי
מבשרת ירושלים	הברוש 56
מורשה (מוסררה)	סניף המפלגה רח' שבטי ישראל
מעוז ציון	מצפה הבירה 34
מערב איזור בית הכרם – קרית משה	שד' הרצל 56
מעלה אדומים	סניף המפלגה רח' אבני החושן 22-1
נ. דכנה – שמואל הנביא	שמואל הנביא 112/40
מקור ברוך	ישעיהו 10
מרכז (מרכז העיר)	יפו 62, מפלגת העבודה
מזרח ירושלים	בית ההסתדרות המרכזי – רח' שטראוס 17
נוה יעקב	בנין בנק הפועלים (הישן) בנוה יעקב
נחלאות – שערי חסד	טבריה 20, בבית החבר רחלים עזר
עין כרם	מועדון המפלגה בעין כרם
צפון (איזור שכונת הבוכרים בית ישראל)	בית ההסתדרות, שטראוס 17
קטמונים א' – ו'	מועדון ההסתדרות רח' יהודה הנשיא 1
קטמונים ח' – ט'	מועדון האוהלים גן נעמת לשעבר רח' בר יוחאי
קרית יובל	מועדון המפלגה רח' ארוטנאי 1
	רח' ברזיל 103, במועדון
קרית מנחם	מועדון ההסתדרות בקרית מנחם
רוממה	זכרון יעקב 1
רחביה	מועדון בארי אלחריזי 9
רמות אלון	בנין 15 דירה 18, אצל הח' אבנר דוד
רמת אשכול	רח' המיתלה 4
רסקו	במועדון רח' הפלמ"ח 16
תלפיות מזרח	קן מחנות העולים, רח' אליעזר קשאני, תלפיות

בעריכת הבחירות הפנימיות, מיישמת מפלגת העבודה את עקרון הדמוקרטיה הלכה למעשה!

בהשתתפותך בהצבעה, הנך מבטא את זיקתך למפלגת העבודה, לערכיה ולעקרונותיה הבסיסיים.

בוא לקלפי והצבע!

עמנואל זיסמן
יו"ר ועדת הבחירות

זמני הדלקת נרות

	ע"ש		מוצ"ש
ירושלים	5.07	ירושלים	6.22
תל־אביב	5.25	תל־אביב	6.20
חיפה	5.17	חיפה	6.23

כבוד 10/86
"מבדוזים" – יפעת הצבאה לאור כבדים ארציים ובינלאומיים לקבלנים, ספקים, תעשיינים ומוזרים.
ההוצ' "מבדוזים" 20 שנה רק בדרך פ"ת 7 03-612192

מזג האוויר ביעדי הטיסה החשובים של סוויסאיר

אוסלו	1–2 מעונן
אמסטרדם	5–1 מעונן
באנגס איירס	26–17 בהיר
הלסינקי	-1–-2 מעונן
הונג קונג	22–18 בהיר
וינה	11–2 מעונן
לונדון	3–0 מעונן
טוקיו	15–3 בהיר
מוריטניה	1–0 גשם
יוהנסבורג	26–14 בהיר
לונדון	7–1 מעונן
ליסבון	15–6 גשם
מדריד	16–1 גשם
מונטריאול	0–8 מעונן
ניו יורק	9–2 גשם
סאן פאולו	29–20 מעונן
פאריס	9–3 מעונן
פרנקפורט	6–3 מעונן
ריו דה ז'ניירו	36–21 בהיר
שטוקהולם	2–0 מעונן
שיקאגו	3–0 גשם

swissair

טבע תעשיות פרמצבטיות בע"מ.

בתי מרקחת ליום שישי 14.3.86

תל־אביב
שדה דב – האוזנר 3 תבנית ל' – 428510
בריאות – המלך ג'ורג' 28 – 283731
ירושלים
מרפאת רוממה – הצב' 28 – 523191
חיפה
מסד – הנביאים 97 – 524113
פתח תקוה
מיכשרים – שפרינצק 20 – 9321067
בני־ברק־רמת־גן
אבי – תלדזי 34 רמת־גן – 742369
בת־ים־חולון
מוזר – חביבה רייק 20 בת־ים – 583360
קופת חולים – עין יהב 4 חולון – 884854
אהרון – הפיין 52 חולון – 889153
רחובות
מאחורת – בנימין 23 רחובות – 457991

ליום שבת 15.3.86

תל־אביב
בס – פרישמן 66 – 237326
צפון – יהודה המכבי 33 – 449995
שדה דב – האוזנר 3 תבנית ל' – 428510 – מוצ"ש
בריאות – המלך ג'ורג' 28 – 283751 – מוצ"ש
ירושלים
הר הזיתים – הר הזיתים – 287480
מרפאת רוממה – הצב' 28 – 523191 – מוצ"ש
חיפה
בלפור – מכורה 1 – 662289

פתח־תקוה
סופרפארם – שפירא 43 – 909030
בני־ברק־רמת־גן
רש"י – רש"י 13 רמת־גן – 790971
בת־ים־חולון
בלפור – בלפור 90 בת־ים – 583448
קופת חולים – עין יהב 4 חולון – 884854
מרכז – וייצמן 12 חולון – 845236
רחובות
כללית – בני משה, רחובות – 452381

מוקד מידע טלפוני

של קופת חולים הכללית המוסר אינפורמציה על מרפאות קופת חולים של ההסתדרות, בתי־חולים, עזרה ראשונה, מרפאות השתחות בשבת ובחג וכן אינפורמציה על הגורמים הרפואיים בישראל.

בתל־אביב

בימים א' עד ה' מ־8.00 בבוקר עד 20.00 בערב. ביום ו' מ־8.00 בבוקר עד 15.00 אחה"צ – טלפונים 03-433300, 03-433500.

מרפאות עיניים לעזרה ראשונה

אזור תל־אביב

רחוב ברדוכבא 49 תל־אביב – 03-284649 בימים א'–ה' בין 21.00 עד 23.00, בימי ו' וערב חג בין 18.00 עד 24.00, שבתות וחגים – בין 15.00 עד 21.00.

חיפה

רחוב הגפן 26, קומה ב' – 04-623566 יום יום כולל ערבי שבתות, שבתות וחגים מ־20.00 עד 23.00.

אלמקס®
לכל המשפחה!

לשון הרע ולשון רעים

יום עיון הארגון

אגוד העורכים של כתבי העת בישראל
בשיתוף: עיריית הרצליה, לשכת הדובר

האודיטוריום במלון דניאל בהרצליה

יום א', י"ב באדר־ב' תשמ"ו – 23.3.86, בשעה 9.00 בבוקר

על סדר היום:

9.30–9.00 התכנסות וכיבוד קל.
10.00–9.30 דברי פתיחה: **אלי לנדאו** ראש עיריית הרצליה
דברים: יוסף פרנקל (יו"ר הנהלת האיגוד) ד"ר דן בן כנען (דובר מרכז השלטון המקומי) משה נגבי (עורך חדשות בקול ישראל)

מושב א' – 13.00–10.00 העתונות היומית למול העתונות התקופתית

מבוא: עו"ד עפרה זיו
מנחה: נח הלפרין
משתתפים: משה אילת (שקים) אלי דנון (מעריב) משה רונן (ידיעות חיים ממן (ירושלים) הח"כ דב בן מאיר, הח"כ בני שליטא

מושב ב' – 16.00–14.00 העתונות המקומית

מנחה: ד"ר דן כספי – האוניברסיטה העברית, ירושלים
יו"ר הדיון – צבי אידלמן

מושב ג' – 18.30–16.30 חופש העתונות לשון הרע ולשון רעים

מבוא: הרב יוסף בורג, "הזן תברו לזכות דנים אותו לזכות"
יו"ר הדיון אלכסנדר ממר
מנחה: יוסי קיסטר
משתתפים: אלי לנדאו, משה נגבי (קול ישראל) רוני מילוא סגן שר החוץ, בועז מואב, גבריאל שטרסמן (מעריב)

19.15–18.30 סכומים ודברי נעילה – יצחק קולמאייר – יו"ר נשיאות מועצת האיגוד
ניהול יום העיון: אמני אביגדור (אראל)

עתונאים, דוברי רשויות ומוסדות ואנשי תקשורת המעוניינים להשתתף מתבקשים להתקשר ללשכת הדובר בעיריית הרצליה 052-83195 וכן למשרדי האיגוד בימים א',ג',ה' בין השעות 08.00–13.00 03-430262

صكنا من الاهل

מגמה שערים

מגמה מעורבת בשוק המניות, עקב ההסתבכות של חברת „פיט"

[illegible]

שערי המניות

בנקים מסחריים

שאינם בהסדר ההצמדה

אגוד ש	17051	34.0	+1		+15.0
המספנות 0.1	1228	5630	+40	+5.4	+3446
המספנות א 0.5	778	5115	+1	+.1	+725
בנק כפכה אפ"ב	773	4613	+20	+2.7	+9397
כללי לא בהסדר	32200 תב	278	-3100	-8.8	-333
בנק צפ' אבניך 1.	— הפסקת מסחר —				
בנק צפ' אבניך 5.	— הפסקת מסחר —				
בנק צפ' אב אפו	— הפסקת מסחר —				
רגות א 1.0	— הפסקת מסחר —				
רגות 5.0	— הפסקת מסחר —				
הבינלאומי 5.0	3759	6243	-50	-1.5	-7090
פ.ע.ב 0.5	3595	7179			-5149

בהסדר ההצמדה

אדיבי רב 100.0	80150	456			-66.0
אדיבי ב 100.0	82000	10.0	+1000	+1.2	+5.0
אדיבי בב א 2.0	498108	10.0			+6.0
אמר 0.1	60000	148	-180	-3	-158
דיסקונט ב	102700	84.0			+16.0
דיסקונט א	101700	594	+1000	+1.0	+669
דיסקונט שה ב	11910	8.0	-30	-3	-8.0
המזרחי ש	33000	1020	-50	-2	-383
המזרחי ב	33150	99.0			+56.0
המזרחי שה •	15150	42.0	+50	+3	+58.0
הפועלים בבב	120000	.8	-5995	-4.8	-4.1
הפועלים ש	54640	733			-42.0
הפועלים ב	54150	908			-544
כללי א 1.0	141215	6.0	-200	-.1	-25.0
כללי אפ 9	133200	4.0	+200	+.2	+17.0
כללי שה 5	108000	5.0	-2000	-1.8	-18.0
כללי שה 7	6830	26.0	-100	-1.4	-129
כלל 100.0	54650	2405			-1316
כלל שה 9	47080	11.0	+600	+1.3	+339
כלל שה 11	13070	723	-80	-.6	-817
ביטוח וסחר 1.0	47700	1.0	+500	+1.1	+1.0
ביטוח וסחר 5.0	23620	1.0	+100	+.4	+49.0

בנקים למשכנתאות

אדנים 0.1	5650 תב	46.0	-450	-7.4	-129
לאומי משכנתאו ש	4640	391	-150	-3.1	-469
לאומי משכנתאו ב	4635	146	-90	-1.9	-646
כרמל ש	3830	36.0	-120	-3.0	-89.0
כרמל שה 1	2648	69.0	+8	+.3	+61.0
בניין ב' 5.0	4853 תב	35.9	+441	+10.0	+575
פת משכנ ש	1090	1380	+10	+.9	+514
משכן ב ש	2100 תב	1177	-160	-7.1	-1462
עצמאות 0.1	5480 תב	954	+545	+11.0	+1020
טפחות בבוב ש	14289	26.0			-3.0
טפחות רג ש	12232	80.0			-44.0
טפחות שה 1	7150	59.0	-200	-2.7	-9.0
טפחות שה 2	3570	44.0	-10	-.3	-147
יעבור 1.0	920	647	-10	-1.1	-167
יעבור 5.0	478 תב	1560	+62	+14.9	+1295
בית"ב 1.0	2517 תב	4530	+180	+7.7	+6106

מוסדות מימון

שלמון א ש	399	8249	-6	-1.5	-10230
התקלאות בבוב א	32000	5.9	+1001	+3.2	+9.6
התקלאות בבוב ב	— לא נסחר —				
לאומי תעשיה א ש	5610 תב	500	-300	-5.1	-463
פתוח תעשיה בבב	— לא נסחר —				
פת תעש בב ג	— לא נסחר —				
פת תעש בב גג	— לא נסחר —				
פת תעש בב גגג	— לא נסחר —				
פת תעש בב ד	— לא נסחר —				
פת תעש בב דד	— לא נסחר —				
מרכז קבלנים 5.0	730	4822	+30	+4.3	+3713
תיירות בב	— לא נסחר —				
כלל ליסינג 0.1א	8545	120	+1		+118
כלל ליסינג 0.5ב	3431	725	+1		+598
כלל ליסינג אג"ח	10493	21.0	-300	-2.8	-32.0

ביטוח

אריס 0.1	4120	288	-150	-3.5	-580
אריס א 0.5	2855	1646			-1587
בטוח בטחה 0.1	807 תב	1608	+75	+10.8	+2610
בטוח מטה 0.5	294	3910	-16	-5.2	-5512
הדר 1.0	1864	828	+10	+.5	+258
הדר 5.0	987	1734	+2	+.2	+205
הסנה ש	3095	9367			+2342
הפניקס 0.1	1471 מ		-77	-5.0	-3336
הפניקס 0.5	817 מ		-43	-5.0	-1666
המסנד-הראל 1.0	6200 תב	45.0	-600	-8.8	-184
המסנד-הראל 5.0	2376 תב	3229	-264	-10.0	-2219
ירדניה 0.1	— הפסקת מסחר —				
ירדניה 0.5	— הפסקת מסחר —				
כנורה 1.0	6500	78.0	-320	-4.7	-66.0
כנורה 5.0	2693 קב		-142	-5.0	-485
כהן ב 1.0	4079	579			-167
סהר־ים 0.1	2650 תב	2029	-236	-8.2	-4422
סהר ש	1455	561	-45	-3.0	-882
ציון החזקות 1.0	13300	2.0			-36.0
ציון החזקות 5.0	2844	175	+9	+.3	+53.0

מסחר ושרותים

מסחר

אינטרטבאגא 1.0	3320	60.0	-95	-2.7	-110
אינטרטבאגא 5.0	1090	180			-50.0
אינטרטבאגא אפ 1	680	730	+20	+3.0	+892
באיר עורא 1.0	4480	90.0	-120	-2.6	-82.0
באיר עורא אפ 1	4250	40.0	-129	-3.0	-59.0

כתה 1.0	— הפסקת מסחר —				
כתה 5.0	— הפסקת מסחר —				
כלל סחר 1.0	3925	701			-555
קריסטל 1.0	3514 מ		-185	-5.0	-310
רסק 0.1	33800				-5.0
רסק 0.5	8071 תב	37.0	-600	-6.9	-68.0
שופרסל א 2.0	4409	2286			-385
שופרסל ב 10.0	2740	2816			+1005

שרותים

דלק ג ש	4875	6963			+5263
הראל 1.0	2517 מ		-133	-5.0	-510
הראל 5.0	1146 מ		-60	-5.0	-552
מפנות הספקה 0.1	8850	149			-98.0
מפנות הספ 0.5א	3501 מ		-184	-5.0	-344
קידר 0.1	1200 תב	776	-108	-8.3	-962
קידר 1.0	353 מ		-19	-5.1	-14021
חברת החשמל 0.1	— הפסקת מסחר —				
מחשבי קרונה 0.1	2790 תב	496	-180	-6.1	-527
מחשבי קרונה 0.5	1020 תב	4913	-60	-5.6	-6419
קנפורטים 0.1	* 1218	299	-64	-5.0	-425
* ביצוע חלקי 81.80%					
קנפורטים 0.5	556 מ		-29	-5.0	-1050
קטל 1.0	— הפסקת מסחר —				
קטל אפ 1	— הפסקת מסחר —				

מלונות ושרותי תיירות

גלי זהר 1.0	10069	11.5			-6.5
גלי זהר 5.0	3350	35.0	-50	-1.5	-20.0
מלונות דן 1.0	3686	219	+1		+98.0
מלונות דן 5.0	2795	90.0			-54.0
חוף האלמוג 0.1	3155	697	+126	+4.2	+280
כנס 1.0	2100	58.0	+99	+5.0	+7.0
מלונות ירדן 1.0	3623 תב	1959	+473	+15.0	+935
מלונות יהלום 1	— הפסקת מסחר —				

מחשבים ושרותי מחשב

דטה סיסטן 1.0	* 2897	179	-152	-5.0	-904
* ביצוע חלקי 89.50%					
ת.י.ל.ן. 1.0	14500	26.0			+9.0
יעקא 1.0	3930 קן		+187	+5.0	+582
יעקא אפ 1	3489 תב	496	+374	+12.0	+455
כלל מחשבים 1.0	4601	30.0	+1		+414
כ.ל.ל. 1.0	5700	85.0	-150	-2.6	-151
כ.ל.ל. 5.0	5000	67.0			+14.0
מכוב מחשבים 1.0	* 2271	266	+108	+5.0	+339
* ביצוע חלקי 80.40%					
ניטב מחשבים 1.	5150	82.0	+10	+.2	+4.0
ניטב מחשבים 5.	2860	409			-236
תים מחשבים 1.0	1706	1202			+42.0
תים מחשב אפ 1	16400	26.0			-22.0

מקרקעין ופיתוח

נדל"ן בינוי ופיתוח

אבודים בינוי 1.0	836 מ		-44	-5.0	-10277
אבודים בינוי 5.0	699 מ		-37	-5.0	-8702
אורן מבנים 1.0	873	491	-2	-.2	-471
אורן מבנים 5.0	384	1375			-275
אוזרים 1.0	4200	2453	-50	-1.2	-2761
אילון 1.0	1150	1464	-50	-4.2	-563
אילון אפ 1	1010 תב	989	-103	-9.3	-1503
אל-רוב 1.0	2640	100	+120	+4.8	+9.0
אל-רוב 5.0	2218 תב	40.0	-247	-10.0	-38.0
אבנתים 1.0	1653 מ		-87	-5.0	-688
אבנתים אפ 1	1443 מ		-87	-5.7	-385
אפריקה 0.1	40000	286			-24.0
אפריקה 1.0	30600	297			+308
ארזים 1.0	1099	447	-52	-4.5	-532
ארלון 0.1	2214 תב	787	-246	-10.0	-1349
ארלון 0.5	1349 מ		-71	-5.0	-5959
בן-יקר גת 1.0	2969	182			-316
ברטוין 1.0	4260 תב	973	+387	+10.0	+1747
ברטוין 5.0	2587 תב	1364	+169	+7.0	+1734
דנקור 1.0	3700	183	+96	+2.7	+274
דוזקר 1.0	633 מ		-34	-5.1	-5556
דוזקר 5.0	400	538	-5	-1.2	-14.0
דוזקר אפ 1	330 מ		-30	-8.3	-2214
דרפר 0.1	4474 תב	210	-497	-10.8	-260
דרפר 0.5	2440 תב	250	-139	-5.4	-247
ת.ל.ב. 0.1	— הפסקת מסחר —				
ת.ל.ב. 0.5	— הפסקת מסחר —				
נכסים ובנין 1.0	2910	5074			+2424
גב-ים 0.1	4510	171	+100	+2.3	+275
גב-ים 0.5	2707	1213			+526
חברות השיכון 1.0	47400	537	+500	+1.1	+623
ישפרו 0.1	2383	4741	-57	-2.3	-5469
ישראלום 1.0	6350	28.0	+30	+.5	+2.0
ישרים 10.0	12793	575			-438
כרך פיתוח 1.0	8125 תב	59.0	-450	-5.5	-58.0
כלל נדלן 0.1	349	38430	-18	-4.9	-66909
לוסיר 1.0	3100 תב	172	+277	+9.8	+118
לוסיר 5.0	1449	420			-226
ב.ת.ם. 1.0	1620 תב	1152	-157	-8.8	-1277
מאגרי בניה 1.0	527	17540			+8665
מאגרי בניה אפ1	378	4411	+11	+3.0	+3264
מודול בטון 1.0	* 2470	81.0	-130	-5.0	-123
* ביצוע חלקי 52.50%					
מישכאל 5.0	504 תב	3479	-46	-8.4	-3040
מגרב 5.0	713	3794			+5265
מר-לו ש	408	3848	-20	-4.7	-6183
מר-לו אפ 1	* 4123	81.0	+235	+6.0	+186
* ביצוע חלקי 65.80%					
לרנטטין 1.0	5051	119	+1		+17.0
לרנטטין 5.0	1480	2086	-11	-.7	-1155
ליפשיץ 1.0	930 תב	971	-55	-5.4	-3518
ליפשיץ 5.0	425 תב	2086	-25	-5.6	-8184
נאות אביב 0.5	22000	13.0	+400	+1.9	+5.0
נכסי אוזרים 1.0	4935	608			+180
סהר השקעות 1.0	9830	172	-400	-3.9	-127
סהר השקעות 5.0	6506	61.0	+50	+.8	+43.0
סילבנה מכב א	— הפסקת מסחר —				
כתף 1.0	2300	117	+70	+3.1	+33.0
כתף 5.0	1380	150	+10	+.7	+140
עמר וסלע 1.0	982	1936	+47	+5.0	+1553
קיסריה 0.1	2115	1082			-1194
קיסריה 0.5	938	2128	-1	-.1	-1788
רובינשטין 1.0	— הפסקת מסחר —				
רובינשטין 5.0	— הפסקת מסחר —				
רוגבין 1.0	2570 תב	1979	+160	+6.6	+2286
רוגבין 5.0	1645	2396			+960
רסקו מבכל	6380 קב		+304	+5.0	+1164
רסקו רג	6608 קב		+315	+5.0	+773

חקלאות

מטעי הדר 0.1	2780 תב	688	-180	-6.1	-911
מטעי הדר 0.5	1139 תב	1391	-127	-10.0	-2247
כהדרין 0.1	11500	300			+13.0
נכסי הדרים 1.0	1302	5309	+26	+2.0	+9393
פרי אור 0.5	6100	243			+285
עגן-הד 5.0	8688	346	-2		-199

תעשייה

מזון וטבק

אבאום 1.0	1250	76.0	-65	-4.9	-585
אבלגטיק 1.0	— הפסקת מסחר —				
גלידרוסט 1.0	1510	343	-60	-3.8	-197
גלידרוסט 5.0	713 מ		-38	-5.1	-2356
גלידרוסט אפ 1	638 קב		+38	+6.3	+1087
דובק בב ש	3490	1185			-678
דובק בב ב	3440	1065			-535
תלכל 1.0	1115	1252	-32	-2.8	-1242
תלכל 5.0	615	1848	-25	-3.9	-1473
פרי-זה 1.0	2439 תב	660	-271	-10.0	-1948
פרי-זה 5.0	* 1930	426	-101	-5.0	-511
* ביצוע חלקי 57.60%					
כמפו בירה 1.0	11000	108			-3.0
כמפו בירה 5.0	8100 תב	32.0	+600	+8.0	+36.0
יצהר 1.0	1500	880	-51	-3.3	-510
יצהר א 5.0	850	1255			-1792
כן 1.0	10611	22.0	-559	-5.0	-910
כן 5.0	5328 תב	28.0	-592	-10.0	-48.0
סנפרוסט 1.0	5630	200	-50	-.9	-120
עלית 0.1	16857	1270	+400	+2.4	+1076
עסיס ב 0.5	42000	142	-1000	-2.3	-177
סלובה אבכל 1.0	1853	150			-41.0
שמן מבוכל ש	5200 תב	323	-441	-7.8	-706

טקסטיל והלבשה

ארגזר 1.0	750 תב	8929	-55	-6.8	-14761
אופים 1.0	1567 תב	443	-128	-7.6	-443
אופנת ברוך 1.0	1820	1004	+15	+.8	+38.0
אופנת ברוך 5.0	943	194	-17	-1.8	-840
אפתן 1.0	— הפסקת מסחר —				
אפתן אפ 1	— הפסקת מסחר —				
ארגמן רג ש	8300	622	-258	-3.0	-441
דלתא-גליל 1.0	4920	646	-100	-2.0	-242
דלתא-גליל א 3.0	3490	729	+10	+.3	+361
מפריות כאתר 1.	1640	15.0	-80	-4.7	-115
מפריות כאתר 5.	642	522	-18	-2.7	-395
מפריות אפ 1	500 תב	278	-37	-6.9	-523
ויסלבו 1.0	3950	588	-50	-1.3	-449
ויסלבו 5.0	3200 תב	331	-188	-5.6	-491
ודינגן 1.0	4496	412			-312
ויקנת 1.0	5600 תב	255	-300	-5.1	-259
ויקנת 5.0	3635	185	+35	+1.0	+215
כיב-כוב 1.0	— הפסקת מסחר —				
סיב-כוב אפ 1	— הפסקת מסחר —				
יתמאר 1.0	— הפסקת מסחר —				
לודזיה 0.1	1892 תב	314	+172	+10.0	+936
לודזיה 0.4	750 תב	1595	-51	-6.4	-3106
ליגת 1.0	980 תב	2715	-60	-5.8	-5788
בים גליק 1.0	612 תב	570	-68	-10.0	-716
מסף 0.1	24000				
מסף 0.5	8082	547	+280	+3.6	+217
עיט 1.0	10810	109			+25.0
עיט 5.0	5500	373	-250	-4.4	-448
עמק 1.0	2270	443	-110	-4.6	-1142
פולגת א 0.1	9110	953	-60	-.7	-669
פולגת ב 0.4	6730	930			-818
פוליגון א 0.5	4208	240	-101	-2.4	-394
פרטר 1.0	1657	1450	-83	-4.8	-1295
גפר סבריגה במב	14300 תב	260	-1200	-7.7	-296
תעש רוגולין 1.0	3520 תב	1378	-187	-5.0	-2734

מתכת ומוצריה

אוקסטן 5.0	1528	748	-10	-.7	-686
אורדן 10.0	11560	58.0			-50.0
אורדן 50.0	9400	63.0	-100	-1.1	-82.0
כבלים ש	14700	10.0			
התכוף 1.0	10000	95.0			+7.0
התכוף 5.0	6080	150	-20	-.3	-68.0
קסטאות פח 1.0	1080	5259			-3311
קסטאות פח 5.0	743	916	+23	+3.2	+235
מודון 1.0	559 תב	719	-62	-10.0	-2096
מודון אפ א	530	215	-30	-5.4	-159
מתכת מרום 1.0	2190	226	-3	-.1	-128
מתכת מרום אפ 1	1221	209	-1	-.1	-171
כבלי ציון 1.0	2249	1028	-51	-2.2	-846
כבלי ציון 5.0	890	6506			-1679
כבלי ציון אפב	770 תב	1396	-65	-7.8	-2867
קרמר 1.0	772	2761	+37	+5.0	+2606
קרמר 5.0	395	5039	+6	+1.5	+1371
נחושתן 0.1	15225 קן		+725	+5.0	+165
נחושתן 0.5	5160	266	+120	+2.4	+321
עוד 3.0	1880 תב	2859	+183	+11.3	+1480
פקר פלדה 1.0	5400 תב	541	+631	+15.2	+751
קינג 1.0	1044 תב	1910	-116	-10.8	-2672
קינג 5.0	666	1675			-1450
קליל 1.0	3140	210	+142	+4.7	+268
קליל 5.0	1590	157	+8	+.5	+43.0
שלדות 5.0	2185	380			-566
תעשיות לכיש 1.0	1098 תב	1297	-122	-10.0	-1627
תעשיות לכיש 5.0	575	809			-229

חשמל, אלקטרוניקה ואופטיקה

אלביט 3.0	430000	23.0			-1.0
אלקו 0.1	3990	97.0	-210	-5.0	-176
אלקו 0.25 ש	2630 תב	353	-220	-7.7	-495
אלקו 0.25 מ	2696 תב	151	-220	-7.5	-36.0
אלקטרה 0.1	13054	32.0	+100	+.8	+20.0
אלקטרה א 0.5	7000	204	-200	-2.8	-78.0
אלרון 3.0	374500	17.0	+6750	+1.8	+22.0
ארית 1.0	32650	406	-1400	-4.1	-549
כלל תעש אלקטר	2965	3589	-5	-.2	-3766
סטקטרוניקס 1.0	2070	1175			+664
סטקטרוניקס 5.0	1250	1580			-946
פירכשנגר 1.0	1920	463	+20	+1.1	+19.0
פירכשנגר 5.0	940	1071			-131
ציקלון 1.0	5016 מ		-264	-5.0	-778
ציקלון 5.0	2990 תב	567	-300	-9.1	-1059
קנבסקין אולר 1.	3350 תב	160	-288	-7.9	-345
קנבסקין אולר 5.	2260	131	+60	+2.7	+169
ת.א.ת. 1.0	4000	268	-200	-4.8	-142
ת.א.ת. 5.0	1760	3139			-3056
ת.א.ת. אפ 1	14700	62.0			-57.0
תדיאה 1.0	5600	175	+50	+.9	+189

מוצרי בניה

א.מ.כלל בנין 1.	5050	659	+40	+.8	+84.0
אלקול 5.0	6000	147			-43.0
אקרשטיין 1.0	1480 תב	10.0	-80	-5.4	-694
אקרשטיין 5.0	1145	1155			-917
בטון הדרך 1.0	15000	19.8	-696	-4.4	-19.8
בטון הדרך 5.0	— הפסקת מסחר —				
בר-מן 1.0	* 2950	39.0	+138	+4.9	+66.0
* ביצוע חלקי 55.50%					
בר-מן 5.0	* 765	471	-40	-5.0	-351
* ביצוע חלקי 10.20%					
המסלול 1.0	— הפסקת מסחר —				
המסלול 5.0	— הפסקת מסחר —				
טרומאבטסט 1.0	7340 תב	82.0	+440	+6.4	+47.0
טרומאבטסט 5.0	1995 מ		-105	-5.0	-673
מ.ל.ב. 1.0	1140 תב	561	+84	+8.0	+327
מ.ל.ב. 5.0	580 תב	911	+40	+8.7	+258
מודול השק בתעש	3260 תב	614	+424	+15.0	+1405
מתאימה ולמנן 1	— לא נסחר —				
מתאימה ולמנן 5	— לא נסחר —				

כימיה, גומי ופלסטיק

אגן 5.0	18216	105			+45.0
אי"אגם ב 200.0	1327 מ		-70	-5.0	-2245
גל תעשיות 1.0	7194 תבן	332	+654	+10.0	+424
גל תעשיות 5.0	3520	232	+30	+.9	+490
דקסטר 1.0	3450	43.0	-50	-1.4	-74.0
דשנים 0.1	9785	68.0	-515	-5.0	-59.0
דשנים 0.5	3940	231			-122
חיפה כמיקל 10.0	940	7877	-21	-2.2	-10006
טבע ש	53100	137			+19.0
טבע אפ 4	48800	16.0	+1600	+3.4	+12.0
ליפסקי 1.0	1578	1654	+75	+5.0	+762
ים המלח 0.1	14455	1758			-732
פטרוכימיים 10.0	388	24634	-5	-.8	-13153
מקסימה 1.0	5049	39.0	-1		-26.0
מקסימה 5.0	2100	1109			-145
נקה כמיקל 1.0	3497	200	+97	+2.9	+262
כנו 1.0	7300 תב	296	-749	-9.3	-217
כנו 5.0	5550	160			+140

קרם כימיקל 1.0	4500	173	-200	-4.3	-93.0
ת.ב.ל. 1.0	1900	152	-100	-5.0	-97.0
ת.ב.ל. 5.0	1135	238	+10	+.9	+18.0
תיא 5.0	5302	6.0			-9.0
פרומארום 10.0	9261 קב		+441	+5.0	+348
תנד א 5.0	3491 מ		-184	-5.0	-903

עץ ומוצריו נייר ודפוס

דפרון 1.0	4350 תב	51.0	-472	-9.8	-122
דפרון 5.0	2200	93.0	-34	-1.5	-13.0
הנב.ן. 1.0	3050	347	-40	-1.3	-518
הנב.ן. אפ 1	2730	370			-610
יאה 1.0	4350	247	-130	-2.9	-272
לבידי אשקלון 1.	535 מ		-28	-5.0	-15142
לבידיאשקלון אפ1	838 מ		-56	-6.3	-1287
מולט ב 0.5	30000	40.0	-1000	-3.2	-58.0
מפעלי ניר 10.0	191500	123			-66.0
סקנדריה 1.0	1815	288	-5	-.3	-185
רים 0.1	3215 תב	291	-357	-10.0	-729
רים 0.4	1845 תב	1065	-205	-10.0	-1803
תעל ב 0.2	12270	78.0	-340	-2.7	-108

תעשיות שונות

אלומית 1.0	3690	146	-160	-4.2	-305
אלומית 5.0	2793 מ		-147	-5.0	-590
אבורין 1.0	3000	258	-92	-3.0	-248
אבורין 5.0	1650	679			-50.0
אבורין אפ א	* 917	185	-83	-8.3	-387
* ביצוע חלקי 84.90%					
המישה יוד-1.0	8550	77.0			-90.0
דיקה 1.0	5950	57.6	+208	+3.6	+170
דיקה 5.0	2900 תב	89.5	-200	-6.5	-81.1
ה.בפולק 1.0	7000	67.0	-300	-4.1	-49.0
ה.בפולק 5.0	3980	83.0			-52.0

השקעות תעשיה

מרכזית ב 0.1	6850	559	-60	-.9	-272
כור בכ' 1.0	5300000	.3	-50000	-.9	-1.6
כלל תעשיות 1.0	1620	21093			-3778

מאגרי טכנולוגיה	563	4817	-10	-1.8	-3130
מאגרי טכנו אפ 1	446 תב	3355	-44	-9.0	-5894

חברות להשקעה

השקעה ואחזקה

אמניק ש	5210	286			+42.0
אדידי פתוח 2.0	4070	2163			-24.0
אינקובה 0.1	1557 תב	944	-152	-8.9	-1292
אינקובה 0.5	839 תב	775	-70	-7.7	-1425
אלגר ש	5936 תב	685	+560	+10.4	+1215
אלגר מ	6027 תב	361	+320	+5.6	+334
אלרן ש	3100	2721	+80	+2.7	+2136
אלרן מ	3210	670	+115	+3.7	+380
אמישר בכ' 1.0	29100	19.0			+9.0
אמיק 1.0	— הפסקת מסחר —				
אמיק 5.0	— הפסקת מסחר —				
בחלת 1.0	1350 תב	227	-150	-10.0	-227
חברה לישראל 1.0	7013 מ		-369	-5.0	-1357
חברה לישראל 5.0	3956 מ		-207	-5.0	-2471
חלמטון 0.1	66500	1.2	+1000	+1.5	+1.2
חלמטון 1.0 ש	18800	34.8	+100	+.5	+30.0
אמפא א 0.5	8550 תב	63.0	-470	-5.2	-205
פועלים השק ש	4660	958	-40	-.9	-775
לאומי השק 0.1	5398	960	+5	+.1	+10.0
דיסקונט השק ש	2403	8967			-8932
מזרחי השק ש	12607	186			+83.0
מגר השק אגח 124	12100 תב	30.8	+858	+7.6	+118
חירון 1.0	2193	232			-43.0
חירון 5.0	740 תב	7763	+79	+12.0	+7395
יעצא ש	9559 תב	1466	+869	+10.0	+1564
ירדן א 0.1	2990 תב	991	+247	+9.0	+1248
כלל ישראל 10.0	2700	2330			-1322
כלל ישראל 50.0	1950	1131			-745
לנדיק 0.1	8200	30.0			-9.0
לנדיק 0.5	2305	278			-310
מנור 0.1	6800	269	-200	-2.9	-678
מנור א 0.5	4500	493	+5	+.1	+168
עוז השק ב 0.1	* 2597	192	+124	+5.0	+126
* ביצוע חלקי 64.00%					
עוז השק ב 0.5	1157 קב		+55	+5.0	+1061
עוז השק ש	19610	307			-9.0
פמה א 0.1	10008	562			-595
פמה 0.5	4894	1462			-963
פריון ב 2.5	2545 תב	2371	-210	-7.6	-2264
שחל (ספריה) 1.0	— הפסקת מסחר —				
שחל (ספריהאפ) ב	— הפסקת מסחר —				
שחל (ספריה) שה 1	— הפסקת מסחר —				

מחקר ופיתוח

אמצעים מתוחכמים	1887 תב	342	-120	-6.2	-449
גליל טכנולוגיות	581	5905			-2500

דלק ונפט

דלק חיפושיםנפ1.0	3010	1002			-591
דלק חיפושיםנפ5.0	1415	3596			-2686
דלק נפט אפ 2	730	2097	-31	-4.1	-2174
פז חיפושי נפט	11580	216	-120	-1.0	-191
פראריל 1.0	1768 תב	103	-196	-10.0	-97.0
פראריל 5.0	645 תב	158	-60	-8.5	-1023
י.ג.א.ל. 5.0	1205	2340	-55	-4.4	-4236
מ.ג.ן. 1.0	1750	231	+20	+1.2	+26.0
מ.ג.ן. 5.0	810	975	-10	-1.2	-1643
סיסמיקה 1.0	— הפסקת מסחר —				
סיסמיקה 5.0	— הפסקת מסחר —				
סיסמיקה אפ 1	— הפסקת מסחר —				
פראריל ב 0.3	3080	358			-15.0
צפון אגר נפט 1.	260	2692	-18	-3.7	-4211
צפון אגר נפט 5.	189.0	5434	-2.0	-1.1	-5721
צפון אגר אפ 1	510	516	+20	+4.1	+590
נפטא ש	1050000				

נסחרות במט"ח

בית מ		231			-328

שערי קרנות נאמנות

שם הקרן	היחידה	הפדיון	שם הקרן	היחידה	הפדיון
[illegible]					

שערי מטבע חוץ ביום 14.3.86

[illegible]

דולר יציג: 1.4794 | **דולר נוסעים: 1.765** | **דולר שחור: 1.60**

שערי אגרות חוב

הסידרה	השער	השינוי בנקי
4% מלווה מיתנית (100% הצמדה)		
ש4001	476500.0	
ש4002	470801.0	
ש4003	462101.0	
ש4004	473800.0	+13800
4.25% מלווה כמירה (שנתי)		
ק-301 תשואה 4.70%		
4101	266.5	+.2
ק-302 תשואה 4.31%		
4102	108.4	+1.9
4103	104.0	+1.9
4104	100.6	+1.9
ק-321 תשואה 4.85%		
4301	98.4	-.2
4302	95.6	-.2
4303	92.9	-.2
4304	91.5	-.2
311 תשואה 4.95%		
4201	90.1	+.1
3% מלווה כמירה (גליל)		
ק-201א תשואה 2.88%		
ש3601	30599.0	+25.0
ק-201ב תשואה 2.89%		
ש3602	28169.0	+22.8
ק-2027 א תשואה 2.70%		
ש3603	26405.0	+153.0
ק-202 תשואה 2.83%		
3604	23571.0	+19.0
ק-203 תשואה 2.89%		
ש3605	21459.0	-76.0
ש3606	20216.0	-73.0
ש3607	18780.0	-69.0
ש3608	17770.0	-67.0
ק-204 תשואה 2.89%		
ש3609	16919.0	+91.0
ש3610	15255.0	+83.0
ש3611	15032.0	+83.0
ש3612	14590.0	+82.0
ק-205 תשואה 3.07%		
3613	13604.0	+11.0
ש3614	13050.0	+11.0
ש3615	12045.0	+9.0
ש3616	11022.0	+9.0
ק-206 תשואה 2.95%		
ש3617	10455.0	+84.0
ש3618	9918.0	+81.0
ש3619	9120.0	+75.0
ק-207 תשואה 3.25%		
ש3620	8481.0	+7.0
ש3621	8053.0	+7.0
ש3622	7257.0	+5.0
ק-208 תשואה 2.65%		
ש3623	7188.0	+145.0
ש3624	6769.0	+138.0
ק-209 תשואה 3.05%		
ש3625	6045.0	+121.0
ש3626	5589.0	+113.0
ש3627	5182.0	+107.0
ק-210 תשואה 3.45%		
ש3628	4657.0	-1.0
ש3629	4360.0	-2.0
ש3630	4119.0	-2.0
ק-211 תשואה 3.50%		
ש3631	3769.0	-37.0
ש3632	3548.0	-35.0
ש3633	3350.0	-33.0
ק-212 תשואה 2.99%		
3634	3047.0	+91.0
ש3635	2941.0	+87.0
ש3636	2832.0	+85.0
ק-213 תשואה 3.62%		
ש3637	2551.0	-32.0
ש3638	2374.0	-29.0
ש3639	2171.0	-28.0
ק-214 תשואה 3.52%		
ש3640	1800.0	+20.0
ש3641	1559.0	+19.0
ק-215 תשואה 3.55%		
3642	1390.0	-7.0
ש3643	1205.0	-6.0
ק-216 תשואה 3.23%		
3644	1098.0	+1.8
3645	989.9	+.8
4.25% מלווה כמירה (גליל)		
ק-251 תשואה 4.10%		
3701	843.5	+9.9
ק-252 תשואה 3.73%		
3702	662.3	+28.0
ק-253 תשואה 4.65%		
3703	549.2	+2.4
3704	470.1	+2.1
ק-261 תשואה 4.70%		
3751	246.4	+1.2
ק-262 תשואה 4.64%		
3752	99.6	+1.3
3753	95.3	+1.3
ק-263 תשואה 4.80%		
3754	85.2	
ק-271 תשואה 4.85%		
3901	90.7	-.9
3902	86.3	-.9
3903	85.5	-.9
3904	84.1	-.9
4% מלווה מיתנית (90% הצמדה)		
ש3105	245500.0	-1000.0
ש3106	238500.0	+1500.0
ש3107	238200.0	
ש3108	225500.0	
ש3109	223000.0	
ש3110	222500.0	-500.0
ש3111	217000.0	-1000.0
ש3112	216800.0	
ש3113	216100.0	+100.0
ש3114	210000.0	+1000.0
ש3115	207000.0	
ש3116	199700.0	+500.0
ש3117	208500.0	+1000.0
ש3118	203000.0	
4%-6%-7% מלווה מיתנית ומוגנה (80% הצמדה)		
ש3201	171500.0	
ש3202	171500.0	
ש3203	170000.0	
ש3204	165000.0	
ש3205	164000.0	
ש3206	159500.0	
ש3210	161000.0	-310.0
ש3211	156700.0	
ש3212	153000.0	
ש3213	146000.0	
ש3214	141000.0	-200.0
6%		
ש3501	139500.0	
ש3502	138500.0	
ש3503	123800.0	
ש3504	122000.0	
ש3505	117500.0	
7%		
ק-701 תשואה 3.92%		
ש3521	119996.0	+55.0
ש3524	113277.0	+50.0
ק-702 תשואה 4.30%		
ש3522	114225.0	-539.0
ש3523	107783.0	-548.0
ק-703 תשואה 4.20%		
ש3525	110451.0	+305.0
ש3526	110250.0	+312.0
ש3527	108024.0	+307.0
ש3528	105065.0	+307.0
ק-704 תשואה 4.22%		
ש3529	104746.0	+314.0
ש3530	102297.0	+308.0
ש3531	101950.0	+315.0
ש3532	98962.0	+306.0
ש3533	98780.0	+312.0
ש3534	95051.0	+295.0
ק-705 תשואה 4.20%		
ש3535	93287.0	+390.0
ש3539	87917.0	+376.0
ק-706 תשואה 4.20%		
ש3536	95143.0	+436.0
ש3537	92998.0	+436.0
ש3538	87531.0	+410.0
ש3540	87303.0	+419.0
ש3541	84337.0	+406.0
ש3542	84183.0	+415.0
ש3543	80022.0	+396.0
ק-707 תשואה 4.20%		
ש3544	80188.0	+278.0
ש3546	78193.0	+277.0
ש3547	77949.0	+277.0
ש3548	77828.0	+276.0
ש3550	73802.0	+259.0
ש3551	73400.0	+258.0
ק-708 תשואה 4.17%		
ש3545	77972.0	+334.0
ש3549	73594.0	+322.0
ש3552	67487.0	+295.0
ש3554	70344.0	+310.0
ש3555	70344.0	+310.0
ק-709 תשואה 4.32%		
ש3553	66679.0	+236.0
ש3571	60256.0	+228.0
ק-710 תשואה 4.19%		
ש3556	66953.0	+222.0
ש3558	66832.0	+227.0
ש3559	64438.0	+219.0
ש3560	60962.0	+212.0
ש3561	60724.0	+211.8
ק-711 תשואה 4.15%		
ש3557	67641.0	+152.0
ש3572	61352.0	+142.0
ק-712 תשואה 4.13%		
ש3573	60913.0	+270.0
ש3574	56154.0	+249.0
ש3577	56098.0	+253.0
ש3578	51778.0	+235.0
ק-713 תשואה 4.20%		
ש3575	55774.0	+198.0
ש3576	55557.0	+198.0
ש3579	51224.0	+186.0
ק-714 תשואה 3.89%		
ש3580	48229.0	+724.0
ש3581	43844.0	+674.0
ש3582	40399.0	+635.0
ש3583	37521.0	+603.0
ק-715 תשואה 4.20%		
ש3584	35286.0	+30.0
ש3585	33413.0	+27.0
ש3586	30238.0	+22.0
ש3588	31540.0	+27.0
ק-716 תשואה 4.10%		
ש3587	31825.0	+26.0
ש3591	28978.0	+24.0
ש3592	28933.0	+24.0
ש3593	28866.0	+24.0
ק-717 תשואה 4.20%		
ש3589	28791.0	-27.0
ש3594	27424.0	-27.0
ש3596	26185.0	-27.0
ש3597	26063.0	-27.0
ק-718 תשואה 4.24%		
ש3590	28593.0	+24.0
ש3595	27213.0	+23.0
5% מלווה פיתוח המדינה (בריבית בסולה צמודה)		
ק-101 תשואה 3.00%		
ש2001	119100.0	+2242.0
ש2002	118656.0	+2248.0
ק-102 תשואה 3.80%		
ש2003	112491.0	+94.0
ק-103 תשואה 4.19%		
ש2004	112521.0	+81.0
ק-104 תשואה 3.75%		
ש2005	106295.0	+1003.0
ש2006	109620.0	+1053.0
ש2007	107466.0	+1035.0
ק-105 תשואה 3.95%		
ש2008	105972.0	-231.0
ש2012	103664.0	-238.0
ש2015	100923.0	-244.0
ק-106 תשואה 4.10%		
ש2009	107289.0	-780.0
ק-107 תשואה 4.00%		
ש2010	106677.0	-348.0
ש2011	104605.0	-341.0
ש2013	104510.0	-357.0
ש2014	101756.0	-349.0
ק-108 תשואה 4.00%		
ש2016	102693.0	+86.0
ש2018	99969.0	+83.0
ש2021	96652.0	+81.0
ק-109 תשואה 3.90%		
ש2017	99352.0	+83.0
ש2019	99040.0	+82.0
ש2020	96139.0	+80.0
ק-110 תשואה 3.60%		
ש2022	91069.0	+1151.0
ק-111 תשואה 3.60%		
ש2023	91991.0	+1505.0
ק-112 תשואה 4.00%		
ש2024	84829.0	+71.0
ש2027	81746.0	+68.0
ש2031	75541.0	+63.0
ק-113 תשואה 3.50%		
ש2025	86616.0	+71.0
ש2026	86221.0	+71.0
ק-114 תשואה 4.29%		
ש2028	81761.0	-2062.0
ש2030	77693.0	-2023.0
ק-115 תשואה 3.27%		
ש2029	79074.0	+64.0
ש2033	72767.0	+60.0
ש2035	66777.0	+48.0
ק-116 תשואה 3.75%		
ש2032	76699.0	-889.0
ש2034	72416.0	-870.0
ש2036	68619.0	-816.0
ק-117 תשואה 2.51%		
ש2037	66989.0	+51.0
ש2052	56308.0	+44.0
ק-118 תשואה 3.90%		
ש2038	65021.0	+54.0
ש2040	62544.0	+52.0
2051	59137.0	+49.0
ק-119 תשואה 2.80%		
ש2039	64009.0	+51.0
ש2041	60619.0	+49.0
ק-120 תשואה 2.92%		
ש2053	56085.0	+45.0
ק-121 תשואה 0.84%		
ש2054	54883.0	+41.0
ש2056	50867.0	+38.0
ש2058	46355.0	+35.0
ק-1121 תשואה -0.13%		
ש2060	44316.0	+31.8
ק-122 תשואה 2.40%		
ש2055	52687.0	+41.0
ש2057	48770.0	+38.0
ש2059	44356.0	+35.0
ק-123א תשואה 0.34%		
ש2061	34385.0	-915.0
ק-123ב תשואה -1.24%		
ש2062	33471.0	+991.0
ק-125 תשואה -0.89%		
ש2063	31539.0	+936.0
הלים		
ב 16	103.8	-.2
ב 17	105.5	06/03/
ב 18	100.0	-2.0
ב 19	102.7	-.8
ב 20	102.0	-1.5
ב 21	103.0	-1.4
ב 22	100.8	+.1
ב 23	92.7	
ש24	90.4	-.2
ש25	92.8	+.5
ש26	91.2	11/03/
ש27	89.1	-.5
ש28	95.1	+.4
ש29	93.4	10/03/
ש30	95.0	+.5
ש31	100.0	+1.9
32	ב 92.1	12/03/
33	99.0	03/03/
34 פר"ג	101.2	-2.0
אגרות חוב צמודות לדולר (100% הצמדה)		
פר"פ	200.5	+.5
פר"פ	1160.0	
אלדינם	— הפסקת מסחר —	
תדיראן 84	93.8	
תדיראן 85	400.0	
ת. רסק 178	102.8	+2.6
"ילברט" צמוד דולר ריבית קבועה		
ק-601 תשואה 5.37%		
סד' 2501	158.5	+.9
סד' 2502	155.7	+.8
סד' 2503	150.8	+.9
ק-602 תשואה 5.40%		
סד' 2504	150.1	+.9
סד' 2505	144.4	+.9
ק-603 תשואה 5.70%		
סד' 2506	139.0	-1.2
סד' 2507	134.2	-1.1
ק-604 תשואה 5.76%		
סד' 2508	99.5	-3.0
"ירמוני" צמוד דולר ריבית קבועה		
ק-901 תשואה 6.82%		
7001	241.9	+.7
7002	234.6	+.6
ק-902 תשואה 6.67%		
7003	225.3	+2.4
7004	208.1	+2.0
ק-903 תשואה 6.90%		
7005	193.1	-1.0
ק-904 תשואה 6.75%		
7006	182.9	+2.4
ק-905 תשואה 6.90%		
7007	169.7	-.1
7008	161.3	-.1
ק-906 תשואה 6.75%		
7009	162.2	+1.0
ק-907 תשואה 6.75%		
7010	152.9	+1.7
ק-908 תשואה 6.97%		
7011	143.5	
7012	138.5	-.1
ק-909 תשואה 7.00%		
7013	130.7	-.1
ק-910 תשואה 6.77%		
7014	114.8	+1.3
ק-911 תשואה 7.20%		
7015	94.2	-.1
7016	96.5	-.1
7017	95.9	
7018	95.7	
7019	96.1	
7020	95.9	-.1
7021	95.0	-.1
7022	94.7	
ק-951 תשואה 7.23%		
7201	94.2	+1.5
"ילברט" צמוד דולר ריבית משתנה		
ק-801 תשואה 2.00%		
ש6101	12300.0	-67.0
ק-802 תשואה 1.97%		
ש6102	7537.0	+62.0
ק-803 תשואה 2.15%		
ש6103	6760.0	
ק-804 תשואה 2.25%		
ש6104	6199.0	
ש6105	5866.0	+1.0
ק-805 תשואה 2.28%		
ש6106	5686.0	+1.0
ש6107	5477.0	+1.0
ק-806 תשואה 2.24%		
ש6108	3978.0	-39.0
ש6109	3787.0	-37.0
ש6110	3724.0	-37.0
ק-807 תשואה 2.20%		
ש6111	3128.0	
ש6112	3034.0	
ק-808 תשואה 2.20%		
ש6113	2059.0	
ק-821 תשואה 3.16%		
ש6151	788.8	+.8
ש6152	755.6	+.8
ק-822 תשואה 3.18%		
ש6153	662.0	+7.6
ש6154	650.2	+7.4
ק-823 תשואה 2.39%		
ש6155	447.8	+12.9
ק-824 תשואה 2.94%		
ש6156	346.4	+6.3
ק-825 תשואה 3.04%		
ש6157	258.4	+2.9
ש6158	244.8	+2.8
ק-826 תשואה 3.14%		
6159	205.1	
ק-827 תשואה 3.10%		
6160	193.2	+1.9
6161	187.0	+1.9
ק-828 תשואה 3.06%		
6162	169.4	+2.1
ק-829 תשואה 3.17%		
6163	155.9	
6164	149.7	
ק-830 תשואה 3.16%		
6165	140.9	
ק-831 תשואה 3.19%		
6166	134.3	
6167	131.5	
6168	129.5	
ק-832 תשואה 3.14%		
סד' 6169	122.0	+.1
ק-833 תשואה 3.17%		
6170	114.6	
ק-834 תשואה 3.18%		
6171	81.9	+.1
6172	80.9	-.6
		-.5

פק"מ נייד
השקעה כדאית לטווח קצר בריבית משתנה
ריבית בפק"מ ל-7 ימים או דריבית במרווח קבוע מה פריים הגבוה מבין השניים
בנק לאומי

הליגות הנמוכות טומנות פח ללאומיות בסיבוב הי"8 בגביע

מאת שמואל של

הליגה הלאומית מצטרפת מחר למעגל משחקי הגביע במסגרת הסיבוב השמיני. למרות שעל פי השיטה הישראלית נבחרו לכל הלאומיות יריבות מליגות נמוכות, צפויים כמה מפגשים מעניינים העשויים להוליד הפתעות.

כך למשל תארח מחזיקת הגביע, בית"ר ירושלים, את אחותה

התל־אביבית, המדורגת שניה בליגה הארצית. התל־אביבים, העושים מאמץ לשוב לליגה הבכירה, ישאפו להוכיח, כי זהו, אכן מקומם הטבעי.

גם לבני־יהודה (בשכונה) צפוי דו־קרב מותח נגד המוליכה הארצית, בית"ר נתניה. גם כאן תנסה הנציגה הארצית להוכיח את יכולתה מול יריבה שלפחות על הנייר יש לה עדיפות.

המוליכה הלאומית, הפועל ת"א, תיטול פסק זמן מהמרוץ לאליפות ותתארח אצל הפועל חדרה הארצית. במפגש נוסף בחדרה תארח מכבי המקומית מליגה א' צפון את סוגרת הטבלה הלאומית – מכבי שעריים.

האלופה הפיינליסטית מאשתקד מכבי חיפה תרד מהאולימפוס לאחר התמודדותה ביום רביעי עם מנצ'סטר־יונייטד כדי לארח במגרשה הביתי את נציגת עיר הכנרת, הפועל טבריה.

את הסיבוב השמיני יפתחו כבר היום הפועל עכו והפועל כפ"ס, שיפגשו במגרשה של הראשונה.

מפגש כפול יהיה באצטדיון העירוני באם־המושבות. במשחק הראשון תארח הנציגה האחרונה של ליגה ג', בית"ר פרדס־כץ, את מכבי ת"א ובמשחק השני תשחק מכבי פ"ת עם הפועל צפרירים חולון.

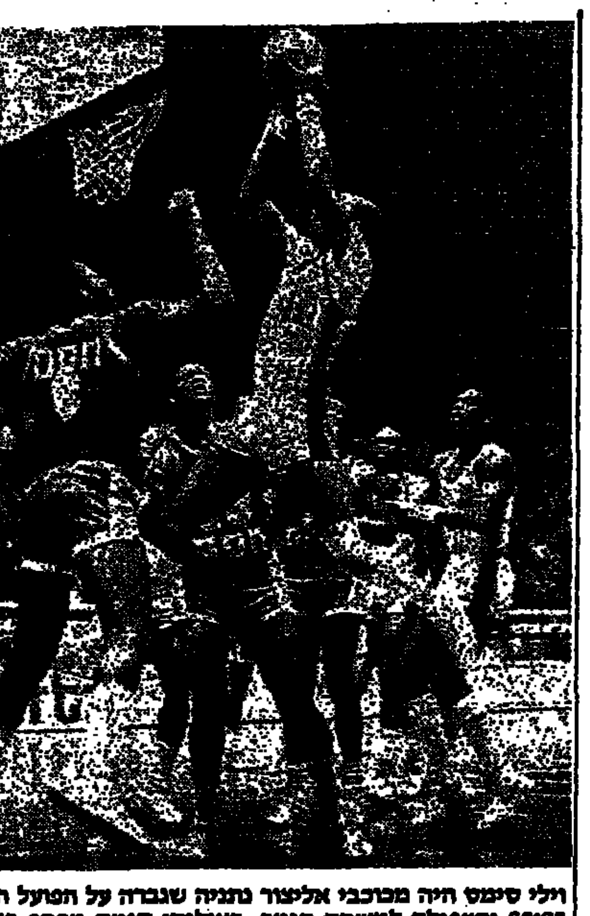

ולי סימס היה מכוכבי אליצור נתניה שגברה על הפועל חולון 80:93 והעפילה למשחק הגמר. בצילום: סימס מרחף באויר בדרכו לסל החולוני. (צילם: א. קנטר)

משחק מסקרן נוסף, בו תהיה מעורבת קבוצת צמרת מהארצית, יהיה המשחק בו תארח מכבי רמת־עמידר את מכבי נתניה. ב"דרבי" היפואי תארח הפועל מתחתית הליגה הלאומית את בית"ר, המובילה את טבלת הליגה הארצית.

הפועל ירושלים, הסובלת באחרונה משורה רצופה של הפסדים, תנסה ל"סקור" אותה על חשבון נציגת ליגה ב', האחרונה, הפועל כפר־שלם, במשחק מוקדם ל"דרבי" הבית"רית בימק"א.

גם להפועל באר־שבע נכונה משוכה גבוהה בדמותה של הפועל אור־יהודה מליגה א' דרום.

יתר הלאומיות יתמודדו נגד נציגות מהליגה הארצית מה שמבטיח מתח, עניין ואולי גם הפתעות. כך תתארח הפועל פ"ת אצל הכח ר"ג שכשלונותיה בליגה ידרבנו אותה להצליח בגביע. שמשון תארח את מחזיקת הגביע לשעבר, הפועל יהוד; מכבי יפו תדרים לבירת הנגב כדי לשחק נגד בית"ר באר־שבע ומכבי יבנה תצפין לקרית־אתא כדי לשחק שם נגד הפועל המקומי.

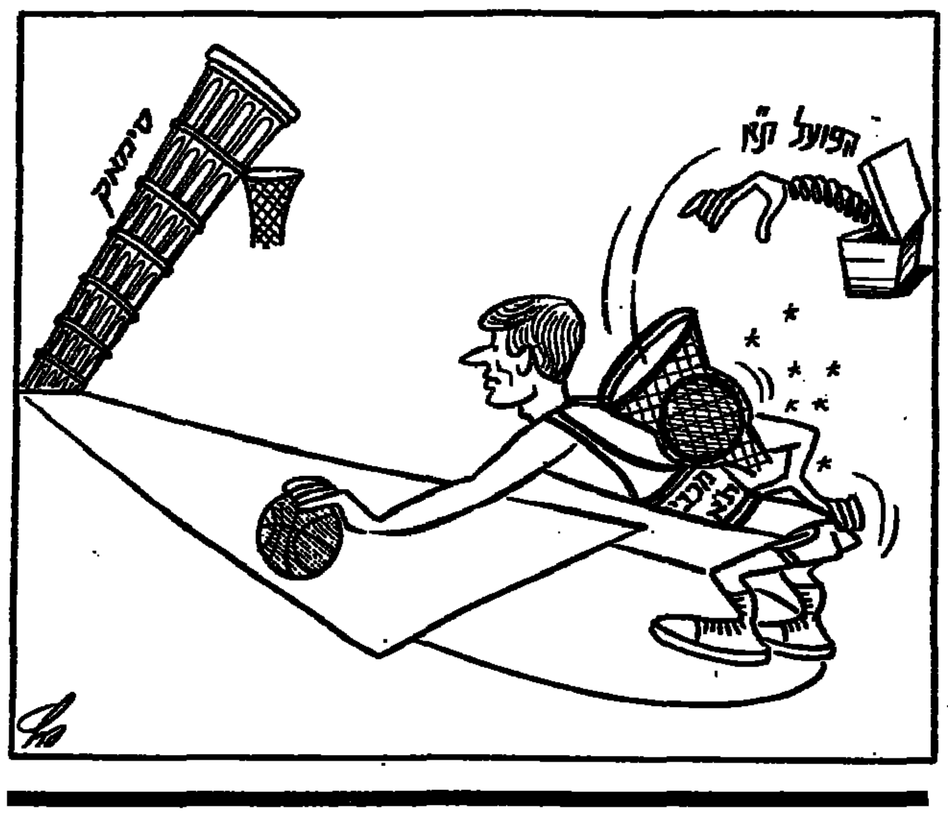

היונייטד חזרו מחיפה למשחק נגד ריינג'רס

מאת ג. שרון

24 שעות לאחר ששבה לאי הבריטי מביקורה בארץ תתייצב מחר מנצ'סטר־יונייטד בלונדון למשחק חוץ לא קל נגד קווינס־פארק־ריינג'רס במסגרת ההתערות המחודשת על פיסגת הליגה האנגלית.

היונייטד, תנסה לנצל את העובדה שמשחקה של אברטון, האלופה המוליכה, נגד צ'לסי (המשחק המרכזי של המחזור יערך רק ביום ראשון כדי לצמצם ולו זמנית את הפער בין השתיים העומד על שש נקודות.

ליברפול המדורגת שניה, המקדימה את היונייטד בנקודה תצא אף היא למשחק חוץ קשה נגד סאותהמפטון.

ב"הבכור" דרבי לונדוני. ארסנל תארח בו את טוטנהאם המועמדת אף היא לכתר האליפות.

ביתר המשחקים: בירמינגהאם – סאותהמפטון; קובנטרי – שפילד וונסדיי; לוטון – אוקספורד; מנצ'סטר־סיטי – ווטפורד; ניוקאסל – איפסוויץ'; נוטינגהאם־פורסט – אסטון־וילה; ווסט־ברומיץ' – לסטר.

בליגה הגרמנית

שתי הראשונות בבונדסליגה יוצאות מחר למשחקי חוץ. באיירן מינכן תארח את וולדהוף מאנהיים בשעה שוורדר ברמן תשחק בפרנקפורט נגד איינטרכט.

ביתר המשחקים: קייזרסלאוטרן – לברקוזן; אורדינגן – דורטמונד; המבורג – סארבריקן; קלן – האנובר; נירנברג – שאלקה; דיסלדורף – שטוטגרט; בוכום – מינשנגלדבאך.

מצרים – מוזמביק 0:2

נבחרת הכדורגל של מצרים ניצחה בקהיר לעיני 50,000 צופים, את מוזמביק 0:2 משעריו של טאהר אבו־זייד בדקות 13 ו־16. זה היה ניצחונה השני של מצרים במסגרת גביע אפריקה לאומות.

עד 21: שוודיה – איטליה 1:1

נבחרות הכדורגל של שוודיה ואיטליה עד גיל 21, סיימו בתיקו 1:1 בגטבורג. היה זה ברבע־גמר אליפות אירופה לנבחרות צעירות. באותה מסגרת, גברה ספרד על צרפת 1:3 באוקסר, צרפת.

אלופי מירוצים מבריטניה ל"ראלי" באשקלון

מאת דני צוקני

אלוף אנגליה במרוץ מכוניות מסוג "ראלי קרוס" מרטין שנקס ועמיתו הוולשי ג'ון ולס ועוד שני נהגים בינלאומיים מבריטניה עשויים להשתתף במרוץ "ראלי קרוס" הראשון לשנת 1986 שייערך ב־26 לאפריל (חוה"מ פסח) באתר המירוצים באשקלון. ראש העיריה אלי דיין שביקר לאחרונה בבריטניה בא במגע עם האלופים הבריטיים. עתה הוא מנהל מגעים לגיוס סכום של 40 אלף ליש"ט כדי להביא את ארבעת הנהגים על רכבם ארצה.

בביקורו בבריטניה ביקר דיין באתרי מרוצים ונפגש עם ראשי מועדונים וחברות כלכליות העוסקות בספורט המוטורי, והסתבר לו שנתוני האתר האשקלוני וכן הצוות הישראלי הם שני גורמים שבפיתוח מסויים עשויים להעלות את עירו על מפת הספורט העולמי, כולל התחרויות במכוניות סוג "פורמולה" שהעניין לקיים כזה מרוץ בעיר התיירות בשעונים.

כדי לקדם את נושא הספורט המוטורי בעיר הבטיחה שבמרוץ הראשון העונה בתחומה יכסו 40 אלף איש עוגר לשם בעיר מועדון למכוניות זה, שאותו ירשמו מייסדיו כחוק בתחום הבינ"ל בפריס ויפעלו לפי תקנותיו.

נצחון נוסף למנסדורף במילאנו

הטניסאי הישראלי עמוס מנסדורף הבקיע בסיבוב השני במילאנו את קריסטיאן סטיין מדרום־אפריקה 1:6, 1:6 ועלה לסיבוב השלישי.

בסיבוב הראשון ניצח סטיין את שלמה גליקשטיין.

המדורג מספר 1, איוואן לנדל, גבר על הספרדי חואן אגילרה 3:6, 1:6, הבדרלנדי רוס סטיפסון ניצח במפתיע את השוודי הנריק סונדסטרום 6:7, 6:4, 2:6.

במק גבר האמריקאי ביל סקלון על פרנצ'סקו גונזלס מפארגוואי 2:6, 3:6.

המערב־גרמני פטר מוראיינג (המדורג 242 בעולם) ניצח במפתיע את הצ'כוסלובקי סלובודן ז'יבוינוביץ' 6:7, 6:7.

ביל סקלון נוצח אחר כך על ידי מיכאל פרקינסון 6:3, 6:4, 6:0.

הפסד לריאל

המוליכה בליגה הספרדית, קבוצת ריאל מאדריד, הפסידה בסאראגוסה ע"י ריאל המקומית, 2:0, במשחק הראשון ברבע גמר הגביע הספרדי.

במשחק נוסף, ניצחה ברצלונה את בילבאו 0:1. משחקי הגומלין ייערכו ב־9 באפריל.

הגביע לצפון־קוריאה

קבוצת האוניברסיטה של פיונגיאנג, זכתה בגביע המלך בכדורגל, כאשר ניצחה במשחק הגמר בבנגקוק, את אורהוס־הדנית 1:1.

תאילנד סיימה שלישית, לאחר שניצחה את סין 0:1.

חדש: מחבט טניס עם ידית בולמת זעזועים

(ע.) סידרה של מחבטי טניס, המצויידים בהמצאה חדשה של ידית בולמת זעזועים, הוצגה אתמול במסיבת עיתונאים בבית מקולוב בתל־אביב.

מנכ"ל "בש גל", מתתיהו בש, שהציג את הסידרה הסביר, כי המחבטים מתוצרת "הד" האמריקאית הבולמים את הזעזועים, מונעים כאבי מרפק משחקנים. ידית המחבט, שם נמצא בולם הזעזועים, קולטת את התנודות הנוצרות במחבט כשהוא מכה בכדור הטניס ובכך נמנעת העברת הזעזועים על זרוע השחקן. תודות לכך נמנעים כאבי המרפק אצל שחקני טניס רבים.

סידרת המחבטים החדשה של "הד" מיוצרת בשלושה גדלים ומחיריהם 138 עד 280 שקל.

מאמן נבחרת מרוקו מרגל בשירות ברזיל

מאת ג. שרון

נבחרת הכדורגל של ברזיל תשחק בשלב הראשון של טורניר הגביע העולמי בין היתר גם נגד נציגי אפריקה נבחרת אלג'יריה.

אולם למרות זאת לא מתאמץ מאמן הנבחרת הברזילאית טלה סאנטאנה, לעקוב אחרי הופעת האלג'יראים הנוטלים עתה חלק במשחקי הגביע האפריקאי במצרים.

טלה סאנטאנה נהנה משרותיו הטובים של בן ארצו, חוזה פאריה שהוא במקרה גם מאמן נבחרת מרוקו הנוטלת אף היא חלק בטורניר במצרים.

סאנטאנה הוא ידידו האישי של פאריה מזה זמן רב. הם שיחקו בזמנו בפלומיננזה ולאחר שפאריה הוליך את פרי השחקן כמאמן כלל בין היתר בקבוצתו, דיו דה לבינה את בנו של סאנטאנה.

פאריה הגר לאחרונה לביקור לאומי במרוקו. זאת בעקבות הצלחתו להוליך את הנבחרת הלאומית להשתתפות בגביע העולמי ובגביע היבשת השנה.

פאריה בן ה־50 שוהה במרוקו כבר שלוש שנים. אבל העבר שלו בכדורגל הערבי עשיר מאד. לפני מרוקו הוא עשה שלוש שנים בקטאר וגם שם תרם להעלאת הרמה.

פאריה הוא פטריוט ברזילאי. ולכן אינו מהסס לתרום מידע להצלחת נבחרת ארץ מוצאו. כבר בהופעתו האחרונה בגמרים בדצמבר נסע לבראזיל ומסר מידע על אלג'יר לחברו סאנטאנה.

את יתר המידע על יכולתה של אלג'יר יעביר פאריה לסאנטאנה בתום משחקי הגביע האפריקאי. נבחרות מרוקו ואלג'יריה נפרדו בתיקו אפס במפגשן באלכסנדריה בסוף השבוע שעבר.

לפי מה שראה פאריה במשחק התבססה אלג'יר בעיקר על הגנה מתוגברת בהעדיפה לשלוח את חלוציה להתקפות מתפרצות. אולם הוא אינו מזלזל בכוחה של הנבחרת האלג'ירית.

"אמרתי לסאנטאנה – סיפר פאריה – כי אלג'יריה משחקת כדורגל טוב והיא עשויה להיות יריבה מסוכנת. כשתתגבר שורותיה בשחקניה המקצוענים המופיעים באירופה".

אולם מדגיש פאריה – ברזיל אינה צריכה לפחד מפני שהיא מבוססת הרבה יותר. יתרה מזאת, אני סבור שהנבחרות האירופאיות והאמריקאיות וכמובן ברזיל בתוכן תהיינה טובות הרבה יותר מאשר לפני ארבע שנים בספרד.

כאשר לנבחרתו, מרוקו, מאמין פאריה בכוחה להעפיל לסיבוב השני.

פיליפס בת 13 בנעלי ראטון

מאת ש. פלבר

בלגוריה קטנה בת 13 ושמה קריסטי פיליפס היא היורשת של גדולת מתעמלות ארה"ב, מרי לו ראטון. גילה אותה המאמן בלה קארולי, הרומני מוצא.

בלה קארולי, המאמן שפיתח את כשרונותיה של מרי לו ראטון וקודם לכן את הגדולה מכולן, נאדיה קומאנצ'י, בעלת חמש מדליות זהב, הצהיר בתום התחרות הבין־לאומית בפרמאקה, ארה"ב, כי פיליפס הצנומה והזעירה מכל המתעמלות שהדריכן, תהיה הגדולה מכולן. גובהה 1.45 מ' והיא שוקלת רק 35 ק"ג.

יש בה כשרונות טבעיים עצומים, שאפילו קומאנצ'י לא חוננה בהם. הקטנה שלי תהיה הכוכבת מספר 1 באולימפיאדת סיאול ב־1988", אמר קארולי.

הקטנטנת ניצחה בתחרות האחרונה את הכוכבת מבולגריה, סטוייאנובה.

הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | דבר ראשון בבוקר

למפעל תעש באזור המרכז
העוסק במערכות מונחות ובמסגרת צוותים צעירים ודינמיים המיישמים טכנולוגיות חדשניות ומתקדמות דרושים/ות

משרה 77־20: מהנדס/ת פיזיקאי/ת לתפקיד ראש תחום אופטרוניקה
– בעל/ת ניסיון מקצועי מוכח בתחום האופטרוניקה.
– נדרשת יכולת הנהגה מקצועית וארגונית של צוות הפיתוח בתחום האופטיקה/אופטרוניקה.

משרה 77־21: מרכז/ת קבוצת אלקטרוניקה
– מהנדס/ת אלקטרוניקה בעל/ת ניסיון של 5 שנים לפחות בפיתוח ובניהול צוות.
– במסגרת התפקיד נדרש להפעיל ישירות צוות תכנון של מהנדסים, הנדסאים ומתכנתים ולעמוד מול קבלני משנה באשר למפרטים, פקוח ביצוע כתיבת מסמכי ICD וכו'.

משרה 77־22: מהנדס/ת נווט
– רצוי מהנדס/ת אלקטרוניקה בעל/ת תואר שני לפחות לריכוז פיתוח מערכת ניווט מוטסת חדשנית.
– המשרה כוללת אינטגרציה מערכתית, קשר עם קבלני משנה, תכנון ניסויי פיתוח, מעקב ביצוע, השתתפות בסקרי תיכון.

משרה 77־23: מרכז/ת נושא אמינות בפרוייקט
– רצוי מהנדס/ת אלקטרוניקה, בעל/ת רקע באמינות של מערכות אלקטרוניות משולבות.
– המשרה כוללת פקוח על קבלני משנה, הכנת תוכניות אמינות, מעקב ביצוע השתתפות בסקרי תיכון.

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בצרוף קורות חיים ליחידת התעסוקה ת.ד. 1044 רמת השרון מיקוד 47100. נא לציין מספר המשרה המבוקשת, מספר תעודת זהות ומספר טלפון.

התעשיה הצבאית

למפעל תהליכי עתיר טכנולוגיה באזור המרכז
דרוש/ה
מנהל/ת מערכת הנדסית גדולה
הנתונים: מהנדס מכונות, רצוי בעל תואר שני.
נסיון רב בתכנון פרוייקטים תהליכיים משולבים.
נסיון בנהול צוות מקצועי.
יזם ונמרץ.
נדרש לשתוף פעולה עם מערכות מקבילות
נא לפנות בצרוף קורות חיים לת.ד. 397 הרצליה; 46103
– סודיות מובטחת –
רק מועמדים העונים על הדרישות הנ"ל – ייענו.

לחברת נגאי בע"מ – תכנון מערכות תקשורת
דרושים:
מנהל/ת חשבונות עצמאי
לחצי יום עבודה בשעות הבוקר.
מדפיסה
ברמה גבוהה רצוי אנגלית ומעבד תמלילים לשעות אחה"צ
לפנות ג. שור 03-335591 לקביעת פגישה.

למשרד שמאים
שמאי רכב
עם רשיון
טל. 615254

דרוש/ה
מומחה/ית לנסיעות
לנהול משרד נסיעות בירושלים יום עבודה רצוף.
03-463075, 03-457184

אוניברסיטת תל־אביב
דרושים/ות
1. מזכירה
לבית"ס ללימודי הפרעות בתקשורת – הפקולטה לרפואה
נסיון בעבודה מזכירות, ידיעת השפות עברית ואנגלית, הדפסה דו־לשונית.
העבודה בבית החולים תל השומר.
2. מפעיל בית מכונות
אגף המשק והבינוי
הכישורים הדרושים:
מכונאי/חשמלאי בעל נסיון באחזקת מתקנים אלקטרומכניים מרכזיים, מדחסי אויר, מדחסי קירור, דודי קיטור ומשאבות מרכזיות.
העבודה במשמרות
3. אחות
אגף המשק והבינוי
אחות מוסמכת, נסיון בעבודה בחדרי מיון או במרפאות של קופות חולים.
היקף המשרה – 50%, העבודה במשמרות.
על המעוניינים במשרה זו לפנות בכתב בצירוף קורות חיים, פרטים על נסיון בעבודה המשרה לאגף כוח אדם, אוניברסיטת תל־אביב, עד ליום 21.3.86

לקבוצת מפעלי גלי
למפעל האופנה למחלקת פיתוח
דרושים/ות:
* מעצב/ת אופנה
בוגר ת.ס בגבוה לעיצוב אופנה.
* מעצב/ת טכסטיל
עם נסיון רב בתחום האופנה.
יש לקבוע ראיון לגלי 9618545 9613003 לבריה או לאבי.

לקבוצת מפעלי גלי
דרושה/ה
נציג/ת מכירות
הכישורים הדרושים:
נסיון מוכח במכירות של שנתיים לפחות. גיל 25 – 35. נמרץ/ת ודינאמי/ת.
עדיפות תינתן לבעלי/ות רכב פרטי.
נא לפנות בכתב יד בלבד לא. הרוש, אגף השיווק, קבוצת מפעלי גלי, אזור התעשיה החדש ראשל"צ, ת.ד. 4429 ראשל"צ, 75143.

אלתא
תעשיות אלקטרוניות בע"מ
חברה בת של התעשיה האוירית לישראל בע"מ

הצטרף לפיתוח מערכות ל"א מתקדמות
רבות אתגר בחזית הטכנולוגיה

לפיתוח ואינטגרציה של מערכות לוחמה אלקטרונית מתקדמות משובצות מחשב דרושים:–

4491* מהנדסי מערכות RF
– תנתן עדיפות למועמדים בעלי ניסיון קודם בנושאי ל"א ו/או מכ"ם ו/או קשר.

4492* הנדסאי/טכנאי RF
– דרוש נסיון קודם של 2–3 שנים בנושאי ל"א ו/או מכ"ם ו/או קשר.

4411* מהנדסי לוגיקה ומחשבים
– דרוש נסיון קודם של 2–3 שנים בפיתוח מעגלים לוגיים משובצי מיקרומחשבים. עדיפות תנתן למועמדים בעלי נסיון במיקרומחשבים ממשפחת INTEL.

4412* הנדסאי/טכנאי לוגיקה ומחשבים
– דרוש נסיון קודם של 2–3 שנים בפיתוח מעגלים לוגיים משובצי מיקרומחשבים.

מודעה זו מיועדת לנשים וגברים

מועמדים מתאימים נתבקשים לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ופרוט נסיון קודם למחלקת התעסוקה, אלתא ת.ד 330 אשדוד 77120
על הפונים לציין מס המשרה, הפניות תטופלנה בסודיות.

פורנט בע"מ
חברה מובילה לשרותי תקשורת ממוחשבים
דרוש/ה
מפעיל/ת טלקס
• נסיון 3 שנים בהפעלת טלקס
• שליטה מושלמת באנגלית כולל הדפסה.
• שפות נוספות יתרון.
• יכולת עבודה עם לקוחות.
לקביעת ראיון נא להתקשר 03-218274
בית־בור, שדרות שאול המלך 8, תל־אביב 64733

לבית חולים ביקור־חולים ירושלים התפנתה משרה
אחות מוסמכת
אחראית ליחידת לב,
אחות בעלת כישורים מתאימים המעוניינת בעבודה תפנה למשרד האחות הראשית בשעות לפה"צ.

טמסה טורס 1975 בע"מ
למשרדנו בכפר סבא
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
דרגה ג'–ד'
יש בהתקשרות כתובה, ידיעה השפה האנגלית יתרון, עדיפות לבעלי נסיון במשרד נסיעות.
בפרטים בכתב יד בלבד לפנות למשרדי הנ"ל, ת.ד. 98 כפר סבא.

בית ברל
דרושה מזכירה
למבקר פנים (חצי משרה)
הכישורים:
* יכולת לנהל משרד באופן עצמאי.
* יכולת לנסח מכתבים ופרוטוקולים.
* הדפסה בעברית.
* התמצאות בהנהלת חשבונות.
על המעוניינות לפנות בכתב לאגף כ"א.
טלפון: 052-450862, 052-251141

למפעל באיזור התעשיה חולון
דרושה מזכירה
בעלת נסיון של שנתיים לפחות
5 ימי עבודה בשבוע
נא להתקשר 809057; 03-809062

למושב באר־טוביה
דרוש
משווק פירות
לעונת קיץ 1986 טלפון 055-82235
בשעות הערב בלבד.

משרד הבטחון / אגף השיקום
היחידה להנצחת החייל
טקס אזכרה לחללי מערכות ישראל שמקום קבורתם לא נודע
ייערך ביום שלישי – ז' באדר ב' תשמ"ו, ה־18.3.86 בשעה 11:00,
בבית העלמין הצבאי הר־הרצל, ירושלים
בהשתתפות:
המשפחות השכולות, נשיא המדינה, יו"ר הכנסת, שר הבטחון, הרמטכ"ל, קציני צה"ל ואישי ציבור.
מוקירי זכרם מוזמנים.

صكنا من الاصل

صكنا من الأمل

הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | דבר ראשון בבוקר

תנובה רחובות

דרושים

עוזר לאמרכל

* בעל רקע בכלכלה ובמנהל עסקים
* עדיפות לבעל השכלה אקדמאית
* [illegible]
* [illegible]
* [illegible]

למחלקת שיווק

רכז שיווק

* השכלה אקדמאית
* [illegible]
* [illegible]

[illegible]

המועמדים העונים על הדרישות יפנו בכתב יד לת.ד. 2 רחובות בצירוף קורות חיים וניסיון קודם בעבודה. רק מועמדים מתאימים ייענו.

[illegible]

חברת ליאו גולדברג בע״מ

אגף חלפים

למחסננו בקרית אריה פ״ת

דרושים

1. מחסנאי מתחיל

עם רשיון לקטנוע.

2. מחסנאים

עם נסיון (רצוי כפ״ס)

לקביעת ראיון נא לפנות

לטל: 03-9231873 [illegible]

לחברה מסחרית

בתחום גרטורים וציוד

דרוש:

מהנדס/הנדסאי מכונות או חשמל

נסיון מוכח במכירות ציוד טכני. יכולת ניהול מלא ותוך בסיס הנדסי וטכני, ידיעת השפה האנגלית (דיבור קריאה וכתיבה). גיל עד 45, בעל רשיון נהיגה, מגורים בגוש דן. לפנות לת.ד. 866 ת״א מיקוד 61008 עבור 447.

למושב משען

ד.נ. חוף אשקלון

דרוש

גיזבר/ מרכז משק

בעל נסיון

נא לפנות בכתב למושב או בטלפונים 051-24736, 051-22915 בע״ב

לבית״ר לשוקולד ברט ברמת-גן דרושים

* **סוכן מכירות ומחלק**
בעל רשיון נהיגה ג׳
עדיפות לבעל נסיון
תנאים מצוינים
* **עובד במחלקת הייצור**
עדיפות לבעל נסיון בעשיית ממתקים

לקביעת ראיון נא לפנות לטל׳ 03-7514776

למשרד פרסום דרוש/ה

תקציבאי/ת

שנה נסיון לפחות

טלפון: 03-282538

למוסד מאורגן עם [illegible]

דרוש

מנהל מוסך רציני

[illegible]

טלפון: 08-[illegible]

לחברת תקשורת

דרושים:

1. דוברת וכותבת אנגלית—עברית על בוריה. העבודה כרוכה בהדפסה מרובה באנגלית, בשעת אחה״צ עליה נוספות — יתרון
2. שליח עם רשיון וספה.

טלפון 03-245191

[illegible]

דרושה

כתבנית עברית מעולה

למשרה מלאה —
5 ימי עבודה בשבוע
רצוי ידע בהדפסה באנגלית ונסיון במעבד תמלילים.

*

לפנות [illegible] טלפון 03-492861.

לבית היוצר בפתח תקוה

דרוש

* **הנדסאי תעשיה וניהול**

לפחות [illegible] נסיון תעשייתי [illegible]

[illegible]

פתח תקוה מיקוד 49277

התפנה

מנכ״ל חברה

אקדמאי וצעיר עם רקע מקצועי שיווקי וניהולי לחברות בינלאומיות.

בנסיון בהנצחת עבודה.

עדיפות לאפריקה בארץ דוברת אנגלית.

ת.ד. 29709 ת״א 61296

דרוש

מנהל עבודה מעולה

לחברה לעבודות עפר פיתוח וכבישים

08-453338

לבית גיל הזהב

דרושה

אחות

נסיון הכרחי

לפנות 03-399176

נדון מהנדסים

למשרד תכנון קונסטרוקציה דרושים הנדסאים/ות ו/או שרטטים/ות

03-235689.

להברה מובילה בענף המזון

דרוש

מנהל שיווק

לאזור חיפה והצפון

* השכלה בנושאי שיווק
* נסיון מוכח של 3 שנים בשיווק, רצוי בענף המזון
* הרכב חובה

מועמדים מתאימים יפנו בכתב בצירוף קורות חיים ונסיון לת.ד. 4353 חיפה עבור מס׳ 2167 (מיקוד 31040)

לאמנויות פנים דרושים:

בחורים

בעלי רקע בציור לעבודה מעניינת עם אתגר בתחום האמנות בירושלים.

משרה מלאה, חוזה אישי.

טלפון בין 13.00—16.00: 02-536778, 02-522702.

טל-יעד

שרותים לתעשיה בע״מ

מקבוצת תדיראן

דרוש **מחסנאי לרכיבים אלקטרוניים**

הכשורים הדרושים:

* נסיון מוכח של 4 שנים לפחות בנושא מחסנים בתחום האלקטרוניקה.
* ידע בשפה האנגלית.

מועמדים מתאימים יפנו בימים ג׳ ד׳ לטל-יעד רח׳ הסיבים 30 קרית מטלון פ״ת, לאברהם יצחק החל מעה 16.30.

תכלת

מפעלי צביעה ואשפרה (מקבכיל) בע״מ
אבולעפיה 17, 19 ת״א

דרושים

* מסגרים, עובדי אחזקה.
* חשמלאי מוסמך.
* לבורנטית למעבדה.

תנאים טובים למתאימים.

נא לפנות בשעות העבודה לטל׳ 836995, 03-823862.

לאל-פל בע״מ

קרית-אריה פתח-תקוה

דרושים:

* **עובדים בעלי נסיון**
לעבודות ייצור הרכבת אלומיניום.
* **מנהל/ת-חשבונות בעל/ת נסיון**

03-9230035-6 לזאב או יוסי, מיום א׳

למושב נאות הככר

דרושה

גננת מוסמכת

רווקה לגנת הלימודים תשמ״ז
רצוי בוגרת סמינר „אורנים״
או סמינר הקיבוצים

בתנאי שיש נסיון
לפנות לשאלה 057-950988

דרוש/ה

מהנדס/הנדסאי

לשיווק מערכות מתקדמות

דרישות התפקיד:

* לאחר שרות צבאי
* נסיון בשיווק ו/או רכש בינלאומי
* נכונות לנסיעות תכופות לחו״ל
* אנגלית — על בוריה.

לפרטים ת.ד. 26489 ת״א 61264.

לחברת א. אינקין בע״מ

דרוש

מהנדס/הנדסאי ביצוע

לאזור הדרום — בעל נסיון של 3 שנים.

נא לפנות בטלפון 051-36766

מזכירה כתבנית מעולה

למשרה מלאה, במרכז פתח תקוה
בשעות 8.30—15.30, יום ו׳ 8.30—12.30

כישורים: עברית על בוריה, כתבנות, ניהול מכתבים ופרוטוקולים, עצמאי, עבודות משרד.

03-463587 בין 8.00—14.00.

לעתון יומי

דרוש

אחראי לחלוקת עתונים

באזור גוש דן. על המועמד להיות בעל קטנוע.

לפרטים יש לפנות טלפונית למס׳ 286141 שלוחה 72 בשעות העבודה.

לבית קפה [illegible]

דרושה

אחות

עדיפות בלי ילדים או עם ילד

להתקשר לטלפון 067-67921

כלכלנים צעירים

לעבודה הכרוכה בקבלת קהל בת״א או בירושלים.

לפנות בכתב: ת.ד. 3018 חולון 58129

מפעל קיבוצי חדש

בגליל המערבי

מחפש

מנהל חשבונות ראשי

הכרחי נסיון קודם בתעשיה

נא לפנות בצירוף המלצות וקורות חיים לת.ד. 7095 תל-אביב 61070 עבור מס. 215

חכמי בע״מ

דרוש

ראש צוות תעמולה רפואית

מועמדים/ות בעלי/ות נסיון הרואים עצמם מתאימים יפנו בטל. 03-264756 למנהל המחלקה המדעית.

סודיות מובטחת.

לחברת ביטוח בת״א

דרושה

עוזרת למנהל חשבונות

עם נסיון בעבודה בהנה״ח.

להתקשר טלפונית 03-430911

מחלקת ביטוח חיים.

לרשת חנויות לפיד נעמן

באזור גוש דן

דרושות

מוכרות

למשרה חלקית-מלאה.

נא לפנות לגב׳ לאה אייל ו/או גב׳ רבקה ליברמן ביום א׳ בין השעות 12.00—16.00.

ל„מאכליה״— שירותי קייטרינג

דרושים

1) **עובד לארגון נושא הקייטרינג**
בעל 12 שנות לימוד.
ידע בענף המזון — עדיפות.
רשיון רכב ג׳ חובה.

2) **טבח מתלמד**

3) **טבח**
בעל ותק של 5 שנים לפחות.
דיפות עבודה בבהר־מלון.

טלפונים: 03-497295, 03-496626

למעון הורים דתי בחיפה

דרוש/ה

סגן/ית מנהל וממלא מקום

נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים, המלצות ונסיון קודם, השכלה ושפות עד 25.3.86 לת.ד. 4113 חיפה 31040.

סודיות מובטחת.

לשעוני MARVIN

דרושים

א) **סוכן מכירות עד גיל 30**
עם נסיון קודם במכירות ובעל רכב

ב) **פקידה אחרי צבא**
כתבנית, הופעה נאה.

מדיין יבוא שעונים בע״מ

רח׳ הס 1 ת״א, קומה א׳, 03-294492

דרושה

קלדנית - מסוף

להנה״ח מסחרית

ב־½ משרה בשעות אחה״צ.

להתקשר טל. 286141 שלוחה 72

בשעות העבודה הרגילות.

לחברה להשכרת רכב

דרוש/ה

מנהל/ת תחנה בטבריה

* ידע בשפות * רשיון נהיגה * נסיון קודם בענף התיירות רצוי. נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 3316 תל-אביב

(עבור נילי)

דרושים

נציגי מכירות

למכירת פרסום

במדריכים מסווגים ומקצועיים

אצלנו תעבוד הרבה ותרויח הרבה יותר

דרישות התפקיד:

* השכלה תיכונית.
* כושר ביטוי.
* גיל: 25—40.
* בעלי רכב.
* נסיון בשוק הפרסום — יתרון.

המעוניינים יפנו בכתב, בציון קורות חיים ומספר טלפון להתקשרות, לת.ד. 33023 תל-אביב 61330 — למירה.

דפי זהב

למושב חצב

דרוש

מרכז משק (מזכיר)

עם נסיון.

נא לפנות בכתב-יד בצירוף קורות חיים פרטים 055-91087.

דרושות מתפרות קטנות

שמסוגלות לבצע עבודה בעלת תמורת מחירים גבוהים

או תופרות בעלות נסיון לעבודה בבית.

03-425561

03-421539

בין 8.00—12.00 בלבד.

לחברה בחיפה

דרוש

מנהל חשבונות ראשי

בעל נסיון וידע מתאים

השפה האנגלית הכרחית

לקבלת ראיון לפנות בכתב לת.ד. 8081 מיקוד 31080 חיפה ולציין על המעטפה „עבור מועמדים״

לחברה תעשייתית בת״א

מנהל חשבונות ראשי

יוזמה ויכולת ניהול מערכת באופן עצמאי + תמחיר. נסיון 7 שנים.

טל. 260117, 218717 10.00—16.00

דרוש

סוכן מנוסה

לשיווק המוצרים בצפון רכב צמוד למתאים.

03-2515394

מפעל טכסטיל המייצר ליצוא

באזור תעשיה בת-ים

דרושים

* **אורג למשמרות**
* **צבעי למצבעת טכסטיל**
* **פועלת למחלקת אריזה וביקורת**

אפשרי עובדים בלתי מקצועיים המוכנים לעבור הכשרה במקום העבודה

טלפונים: 5515870 — 5518676

לחברה פיננסית בתל-אביב

דרושה

פקידת הנהלת חשבונות

למשרה מלאה

הכישורים המבוקשים:

1. ידע ונסיון מוכח בהנהלת חשבונות (סוג 2—3).
2. בקיאות בביצוע התאמות בנקים.
3. רצוי נסיון בעבודה עם מחשב.
4. נסיון בעבודת פקידות ומזכירות.

רק מועמדים רציניים מתבקשים להתקשר לטלפונים: 03-660513/4

„ישפרא״

החברה הישראלית למחקר מוצרים בע״מ

לעבודה בעלת אתגר ועניין רב

דרוש

הנדסאי אלקטרוניקה

אופי העבודה: פיתוח מערכות מתוחכמות ויחודיות המשלבות סיבים אופטיים והתאמתן לייצור.

כישורים נדרשים: נסיון מוכח של 3 שנים לפחות בפיתוח מעגלים אנלוגיים-דיגיטליים המשלבים מיקרו-פרוססורים * כושר ניהוה אליטי ולוגי * חשיבה מקורית ויוזמה אישית * יכולת עבודה בצוות * ידיעת השפה האנגלית.

נא לפנות בכתב בלבד בצירוף קורות-חיים, השכלה ונסיון מקצועי אל ת. ד. 3061, הרצליה ב׳ 46130. סודיות מובטחת.

לחברת מזון תעשיות מזון בע״מ

מצור דברי מאפה וביסקויטים

דרושים

סיטונאי מזון

עצמאיים לשוק קמעונאי

בחלק מאזורי הארץ

המעוניינים יפנו לטלפון 057-72316

או בכתב לת״ד 5018 באר-שבע,

עבור „סיטונאים״

למוסד ממלכתי

באיזור תל-אביב

דרושים

מסגר מכני

(משרה 72/1)

* לביצוע עבודות מסגרות כללית
* דרוש ידע בריתוך.
* בעל נסיון של 4—5 שנים.
* בוגר בי״ס מקצועי.

מבלטן לעבודות עדינות

(משרה 72/2)

* להכנת אבי טיפוס בתחום המכניקה העדינה.
* בוגר בית ספר מקצועי.
* בעל נסיון של 3 שנים אחרי צבא.

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב למחלקת כח-אדם ת.ד. 21117 תל-אביב (מיקוד 61210) בצירוף קורות חיים, מס׳ טלפון ומספר זהות לקביעת מועד לראיון.

— סודיות מובטחת —

— תנאים טובים —

למחלקת השיווק למוצר יוקרתי

דרושים

אנשי מכירות

דרישות:

* כושר לניהול מו״מ והופעה נאה
* השכלה תיכונית ומעלה
* גיל עד 35
* נסיון של שנה לפחות במכירות לעסקים, משרדים ומפעלים
* רכב פרטי — חובה.

התפקיד מיועד לאנשים רציניים בעלי נכונות לעבודה קשה עם שכר יפה בצידה.

לראיון נא להתקשר ליורם 03-7512666 (10 קווים)

גמא תקשורת בע״מ

ת.ד. 7219, רמת גן 52172

למוסד ממלכתי

דרושים

אקדמאים

לעבודה קבועה

מעניינת ובלתי שגרתית.
תנאי שכר טובים ותנאי שירות מיוחדים.

מועמדים בגילאים 24—31, לאחר שירות מלא בצה״ל יפנו בכתב לת.ד. 17224 ת״א, מיקוד 61170 בצירוף פרטים אישיים מלאים, כולל מס׳ ת״ז וטלפון להתקשרות.

— רק מתאימים ייענו —

לסניפנו בתל-אביב

למחלקה המשרדית

בן-יהודה 12, א׳—ה׳ 8.00—14.00

טל: 03-298877

דרושים

* **קלדניות (מסוף)**
בעלות נסיון של שנה לפחות בהעברת חומר של המחשב לעבודה של לפחות 6 שעות ביום.
* **מנהלי חשבונות**
סוג 2, 3, עצמאיים ו/או מדופלמים בעלי נסיון רב, ליום עבודה מלא.
* **חשב/ת שכר**
מנוסה במערכת שכר ממוחשבת בחברה גדולה, ליום עבודה מלא, לתקופה ממושכת.
* **מזכירות בכירות**
שליטה בעברית ואנגלית כולל הדפסה, לתפקידים אחראים ובכירים. למשרות מלאות, 5 ימי עבודה בשבוע. באיזור גוש דן.
* **מעבדות תמלילים**
מנוסות, בעברית ו/או אנגלית, י.ב.מ. P.C., תוכנית וורדסטאר, א״ב וורדסטאר, WANG, לגיד. מבינות מנוסות, מלאות ו/או גמישות.
* **כתבניות עברית ו/או אנגלית**
[illegible] בלבד. למשרות מלאות, חלקיות. אפשרות ללימוד בקורס עיבוד תמלילים ללא תשלום.

* * *

למחלקה הטכנית

בן-יהודה 12, א׳—ה׳ 8.00—14.00

טל: 298877, 03-284128

דרושים

* **הנדסאי מכונות**
נסיון בתכנון ושרטוט.
* **כתב טכני**
נסיון בכתיבה בשפת האלקטרוניקה.

שכר גבוה ותנאים טובים למועמדים המתאימים.

מנפאואר MANPOWER

החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית

ירושלים • תל אביב • חיפה • באר שבע • רחובות

יותר טוב במנפאואר

למעבדת מחקר ופיתוח שימושי באיזור תל-אביב

דרושים

* **מהנדסי RF**
לעבודה בצוות תכנון ופיתוח של מתנדים, מסננים וכיו״ב בתחום ה-VHF ומיקרוגלים.
* **מהנדסי אנטנות**
לעבודה בצוות תכנון ופיתוח אנטנות קליטה ושידור מיוחדות בעזרת מחשב.
* **מהנדסי אלקטרוניקה**
לעבודה בתחום הבאים:
ניהול מערכת תיב״מ
SYSTEM MANAGER.
מחשבים:
הכרת מבנה מחשבים, ציוד פריפרלי ותקשורת בין מחשבים.
כתיבת מפרטים טכניים בנושאים הנ״ל.
בעלי נסיון של 3 שנים לפחות.
* **מהנדסי אלקטרוניקה**
לעבודה בנושאי תאימות אלקטרומגנטית ו-R.F.I.
נדרש ידע ונסיון בתחום ה-RF, מערכות קליטה ואבחון אותות.
* **הנדסאי/טכנאי אלקטרוניקה**
לתפקידי פיקוח על העברת פרוייקטים מפיתוח לייצור בתחום מערכות קשר.
איפיון בדיקות סופיות וביצוען.
בעלי נסיון של 4 שנים לפחות.
בוגרי בתי ספר מקצועיים.

מועמדים מתאימים מתבקשים: לפנות בכתב למח׳ משאבי אנוש ת. ד. 39054 מיקוד 61390 בצירוף קורות חיים, מס׳ טלפון ומספר זהות לקביעת מועד לראיון.

לחברת יבוא גדולה בר״ג (גבול ת״א)

דרושה

מזכירת מחלקה

במשרה מלאה, 6 ימים בשבוע

הכישורים: אנגלית ברמה של שפת-אם; כושר הבעה בכתב ובע״פ באנגלית ובעברית כולל הדפסה; ותק ונסיון בניהול משרד; ידע בהליכי יבוא — יתרון.

* **תנאים טובים למתאימה**

נא לפנות טלפונית בשעות העבודה לדבורה: 03/7518158.

למוסד שקומי ברעננה דרוש

חשמלאי מוסמך להדרכה

052-445034, 052-445871.

שירות התעסוקה

מחפש עבודה זמנית?
באזורי ההדרים יש עונת [illegible] בקטיף, ביקורת טיב, אריזה ועוד.

מחפש עבודה?
אנו נעזור לך בעבודה, ייעוץ תעסוקתי, הכוונה לקורסים מקצועיים.
גם אתה תוכל למצוא עבודה מתאימה לך, במגוון ההצעות שבידינו.
הזדמנות שווה לכל

שירות התעסוקה לשירותך

לשכת תעסוקה למבוגרים

מרחב ירושלים
- עורך מעגלים מודפסים. 4602/19
- תמלילניות. עברית אנגלית. אנגלית שפת אם חובה. 4603.19
- קופאים. בחניון. 4604/19
- חשמלאי עוזר. 5 שנות נסיון + רשיון נהיגה. 4605.19
- מנהל חשבונות. 4606/19
- מנהל עבודה במחסן. חברה להפצת סרטי וידיאו. 4607.19
- מלצרים במלון. 4608/19
- סוכני מכירות. 4609.19
- מנהל גיזרה. (מפעל טקסטיל). 4610/19
- קונדיטור למסעדה. 4611.19
- שרברבים עצמאים. בעלי רכב, לחב' אינסטלציה. 4612.19
- פיזיותרפיסטית. (בית חולים). 4613/19

מרחב תל־אביב
- טכנאי ייצוא. 4614.19
- מכונאי בניין. 4615.19
- מחסנאים. צעירים אחרי צבא, בעלי רשיון נהיגה. 4616.19
- פועלות לעבודות הרכבה. מפעל פלסטיק, יפו. 4617.19
- מנהלת חשבונות. (רשת חנויות ספרים) סוג 2. 4618.19
- מסגר נברשות. 4619.19
- טבחים מקצועיים. למסעדה יוקרתית. 4620/19
- מודליסט. 4621.19
- נגרן. 4622.19
- שליח. (משרד עמילות מכס) בעל רשיון לאופנוע. 4623.19
- פקידה מתחילה. (משרד עמילות מכס). 4624/19
- תופרות. למפעל אופנה. 4625/19
- נהגי סמיטריילר. 4626.19
- עובד קירור. 4627/19
- דפס אופסט. 4628.19
- מכונאי רכב. 4629/19
- קלדנית. 4630/19
- עובד בעל רקע טכני. להרכבת מזגנים ברכב. 4631/19
- אלונקאים. לבית חולים. 4632/19
- קופאיות. לצרכניה. 4633/19
- חרט C.N.C. 4634/19
- בוגר בי"ס מקצועי. בעל ידע באלקטרוניקה. 4635/19
- איש שיווק ומינהלה. 4636/19
- עובדים בלתי מקצועיים. מפעל למיחזור נייר. 4637/19
- מבלטן. מפעל מיסבים, ראשון לציון. 4638/19
- מנהלי חשבונות. 4639/19
- מזכירות. עברית אנגלית. 4640/19
- מזכירות מנכ"ל. בעלת ידע בעברית ואנגלית. 4641/19
- עובדים למלון 5 כוכבים. קונדיטורים, טבחים, כל בויס. 4642/19
- שוטפי כלים, חדרניות ערב, מוכרות (בעלת ידע בגרמנית) בחנות מכירות. 4643/19

מרחב השרון הדרומי
- עובדי אריגה. למפעל טקסטיל, פ"ת. (שתי משמרות). 4644/19
- עובדי ייצור. למפעל לבידים, פ"ת. (שלוש משמרות). 4645/19
- עובדי ייצור. למפעל מצות, (שתי משמרות) עבודה זמנית פ"ת. 4646/19
- עובדי ייצור. למפעל גלידה, פ"ת. 4647/19
- חשמלאי מטוסים, מכונאי מטוסים, חשמלאי רכב. פ"ת. 4648/19
- מחסנאי. לחלקי חילוף לרכב, בעל נסיון, מוסך מרכזי פ"ת. 4649/19
- מסגר, מכונאי אחזקה. בוגרי בתי ספר מקצועיים, למאפיה באיזור פ"ת ולמפעל טקסטיל באיזור פ"ת. 4650/19
- מבלטן מעולה. בעל נסיון, למפעל פלסטיק, פ"ת. 4651/19
- רתך C.O.2. למפעל מתכת פ"ת. 4652/19
- רתך ארגון. למפעל מתכת פ"ת. 4653/19
- הנדסאי מכונות. ידע ונסיון (לפחות 3 שנים) בעיבוד שבבי, ומכונות עם בקרה ספרתית, C.N.C. למפעל לייצור מעגלים מודפסים באיזור סגולה פ"ת. 4654/19
- בוגרי בתי ספר מקצועיים, או טכנאי מכונות. בעלי נסיון בביקורת מכנית וידע באנגלית טכנית בסיסית. לבעלי ידע במעגלים מודפסים יתרון. 4655/19
- הנדסאי חשמל. 4656/19
- כח עזר (גברים). מוסד סיעודי רעננה. 4657/19

השרון הצפוני
- עוזרי טפסנים. (נתניה). 4658/19
- נגרים. (נתניה). 4659/19
- תופרות. (קדימה). 4660/19
- נגרים. (כפר יונה). 4661/19
- רתכים. (כפר יונה). 4662/19
- צבעי מתכת. (כפר יונה). 4663/19

הגליל העליון
- אופה פיתות. מקצועי, בעל נסיון במאפיה, (טבריה). 4664/19
- מנהל חדר אוכל. לבית מלון (טבריה). 4665/19
- מלצרים מקצועיים. לבתי מלון (טבריה). 4666/19
- מנהל חשבונות. סוג 2, לחב' תיירות באיזור טבריה. 4667/19
- הנדסאי כימיה מקצועי. למפעל באיזור טבריה 4668/19
- מנהל חשבונות. סוג 2 ר"ג למפעל באיזור טבריה. 4669/19
- מכונאי מסגר מקצועי. בעל נסיון, למפעל באיזור טבריה. 4670/19
- מכשירן חשמלאי מקצועי. בעל נסיון, למפעל באיזור טבריה. 4671/19
- חשמלאים מוסמכים וראשיים. אזרחים עובדי צה"ל באיזור שיפוט חצור. 4672/19

אזור השומרון
- לבורנט. בעל נסיון, מפעל, חדרה. 4673/19
- מכונאי למכונות תפירה. מפעל אור עקיבא, 4674/19
- מסגר חרט כרסם. - מפעל, אור עקיבא. 4675/19
- חיילים משוחררים. בעלי כושר בריאותי סביר לקורס אריגה (לאחר הקורס, עבודה במשמרות). 4676/19
- אחראי קו יצור. מפעל פרדס חנה. 4677/19
- מכונאי אחזקה. מפעל פרדס חנה. 4678/19
- מחסנאי טכני. עם נסיון, מפעל פרדס חנה. 4679/19

הגליל מערבי
- נגר עזר. 5 שנות ותק, מפעל קונפקציה (עכו). 4680/19
- תופרות. בעלות נסיון, למפעל קונפקציה (עכו). 4681/19
- כרסמים C.N.C. בעלי נסיון, מפעל תעשיה (שלומי). 4682/19
- כרסם. בעל נסיון, למפעל תעשיה (שלומי). 4863/19
- חשמלאי מוסמך. בעל נסיון, למפעל מתכת (נהריה). 4684/19
- רתך תעופתי. בעל ותק, מפעל מתכת (נהריה). 4685/19

עמק יזרעאל
- מבלטנים. מפעל מגדל העמק + נצרת עלית. 4686/19
- אורגים. למפעל נצרת עלית. 4687/19
- נגרים. לנגריה נצרת עלית. 4688/19
- מכונאי. למכונות תפירה מפעל נ. עלית. 4689/19
- טכנאי מכונות. מפעל בקיבוץ דוברת. 4690/19
- מנהלת חשבונות. דרגה ד' לחברה בעפולה. 4691/19
- פקידה. עברית אנגלית שפת אם מפעל בעפולה. 4692/19

אזור הדרום
- מסגרים. לתחנת הכח, אשקלון 4693.19
- תופרות. למתפרות אשדוד. 4694/19
- ברזלן. למפעל מזון אשדוד. 4695.19
- בנאי. מפעל מזון אשדוד. 4696/19
- מכונאי רכב. מוסך אשדוד. 4697.19
- מכונאי רכב. למפעל מזון אשדוד 4698.19
- מכונאי דיזל. למוסך אשדוד. 4699.19
- רתכים מעולים. לחב' מהנדסים אשדוד. 4700.19
- נגרי רהיטים. לנגריות אשדוד. 4701.19
- נגר בנין. לקבלן, אשדוד. 4702.19
- מסגרים מעולים. למסגריה אשדוד. 4703.19
- מסגרים רתכים. מפעל במצפה רמון. 4704.19
- מהנדסי מכונות. מפעל במצפה רמון. 4705.19
- הנדסאי מכונות. מפעל מצפה רמון. 4706.19
- מדריכה בידיעת הארץ. מועצה מקומית מצפה רמון. 4707.19
- מפעיל מחשב. למפעל במצפה רמון. 4708/19

אזור חיפה
- תופרות ותופרים. לבתי מלאכה 4709.19
- חרטים מנוסים וכרסמים. 4710/19
- רתכי CO2. 4711.19

רוצה לעבוד? – יש עבודה!!

בפרטים נוספים גש ללשכת התעסוקה במקום מגוריך הבא אתך תעודת זהות וכל תעודה המעידה על השכלה, מקצוע, נסיון, וכן תלוש זה.

שבצ"ע - יש עבודה – שבצ"ע
מס' המשרה: ....
שם: ....
מרחב: ....
כתובת: ....
סדרה מס' 19

הזדמנות שווה לכל

מעסיק את שירותך
באיתור ובמיון כוח אדם מתאים ובהכשרתו. התקשר ללשכת התעסוקה הקרובה והודע נא על כל משרה פנויה.
תוכל לקבל סיוע ממלכתי מטעמנו לקליטת עובדים חדשים ובהכשרה [illegible] באזורי פיתוח [illegible]

תרכובות ברום — כימיה עתירת ידע

לאגף מחקר דרושים:
כימאים בעלי תואר שלישי לניהול פרוייקטים
בתחומים הבאים:
(1) סינתזות אורגניות.
(2) שימושי חומרים הקלאיים.
(3) כימיה אנליטית.
(4) כימיה אי־אורגנית/אלקטרוכימיה – רצוי ניסיון במחקר שימושי
(מועמדים בעלי תואר שני עם נסיון יישקלו על־פי כישוריהם)
(פרטים נוספים לגבי משרה זו ניתן לקבל בטל: 057-74917).

מנהל מעבדת מחקר ופתוח לחומרים פלסטיים
תאור התפקיד:
* אחראי על מעבדה אפליקטיבית.
* ניהול צוות עובדים.
* ניהול ופיקוח על פרוייקטים.
כישורים:
* כימאי Ph.D או מהנדס כימיה בעל נסיון בחומרים פלסטיים ופולימרים.
* היכרות עם טכנולוגיות עיבוד של חומרים פלסטיים – רצוי
* יכולת ניהול ואירגון.
* נסיון בעבודת מחקר, פיתוח ותעשיה.

מהנדס כימיה
למחלקת פיתוח תהליכים עבודה מעניינת במעבדות ומתקנים חצי חרושתיים. נסיון קודם בתעשיה – יתרון.

למפעלנו דרוש:
טכנאי/הנדסאי כימיה
- בוגר מכללה מוכרת להכשרת הנדסאים/טכנאים לכימיה.
- ידע בסיסי באנגלית טכנית.
- רצוי נסיון בסינתזה אורגנית/אנליטית.
- העבודה במשמרות.

עבוד היום בכימיה של המחר

סודיות מובטחת
- מועמדים העונים לכישורים המבוקשים מוזמנים לפנות בכתב יד ובצרוף קורות חיים (ונא לציין ת.ז) למדור כח אדם ת.ד. 180 באר־שבע 84101
- מודעה זו מתייחסת לנשים וגברים כאחד

דשנים וחמרים כימיים בע"מ
בקבוצת כימיקלים לישראל

מהנדס כימיה
צעיר
לאגף הייצור בחברתנו אנו מחפשים מהנדס אשר יוכשר לתפקיד מנהל מתקן

תאור התפקיד:
★ פתרונות הנדסיים במתקנים כימיים משולבים
★ שינויים ושיפורים בתהליכים
★ שיתוף פעולה צמוד עם אגף מחקר ופיתוח
★ אחריות על צוות עובדים

הכישורים הדרושים:
★ בוגר הנדסה כימית
★ כושר ניהול והנעת עובדים
★ נסיון של שנתיים עבודה במפעל תעשייתי - יתרון
★ בעל כושר טכני
★ ידיעת השפה האנגלית

מנתח/ת מערכות
ליחידת ענ"א

הכישורים הדרושים:
★ בוגר/ת הנדסת תעשיה וניהול (מערכות מידע) או מדעי המחשב
★ נסיון מעשי בעבודה על VAX/VMS - יתרון
★ נסיון בעבודה במערכות מידע בסביבה מסחרית/תעשייתית - יתרון
★ ידיעת השפות עברית ואנגלית

על המועמדים להיות תושבי חיפה והסביבה
למתאימים מובטחת עבודה מגוונת ושבוע עבודה בן 5 ימים
אם הנך בעל הכישורים הנ"ל, נמרץ ובעל יוזמה ואינך חושש להתמודד עם אתגר מקצועי ואישי הנך מוזמן לפנות בכתב עם פרוט קורות חיים, השכלה ונסיון עבודה קודם אל מחלקת משאבי אנוש, ת.ד. 1428 חיפה 31013.

מודעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד
סודיות מובטחת

בוא/י ניצור כימיה!!

TEVA טבע

לחברתנו דרושים/ות
למפעלנו בירושלים
מנהל/ת כח אדם
הכישורים: • מוסמך/בוגר במדעי ההתנהגות או לימודי עבודה
• 5 שנות נסיון בתעשיה
— מגורים באיזור ירושלים
המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב יד למנהל כח אדם ת.ד. 3190 פתח תקוה וכו' 49131, עבור משרה 234

למשרדי החברה בפתח תקוה
כלכלן בכיר
ליחידה הכלכלית
הכישורים:
• מוסמך במינהל עסקים
• התמחות במימון/ חשבונאות
• 5 שנות נסיון.

מהנדס תעשיה וניהול
למחלקת תעשיה וניהול
הכישורים
• מוסמך/בוגר הנדסת תעשיה וניהול
• שתי שנות נסיון בתעשיה, רצוי בנושא תפ"י.
המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב יד למנהל כח אדם ת.ד. 3190 פתח תקוה 49131.

למפעלנו "אסיא" בפתח תקוה
עובדי ייצור
לעבודה ב־3 משמרות
הדרישות:
• השכלה של 11 שנות לימוד
• בריאות טובה
• ידיעה בסיסית של השפה האנגלית
• מגורים באזור גוש־דן.
המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב יד למנהל כח אדם ת.ד. 3190 פתח תקוה 49131.

למפעלנו "פאקאי" בבת־ים
עוזר מנהל אחזקה
הכישורים:
• בוגר בית ספר מקצועי/טכני במגמת מכונות.
• ניסיון בניהול צוות עובדים.
המעוניינים מתבקשים לפנות טלפונית למנהל כח אדם טלפון 03-5518447

חבר
תל־אביב, רח' בן יהודה 100, טל: 03-221214
חיפה, רח' שמריהו לוין 6, טל: 04-663866
ירושלים, רח' ינאי 8, טל: 02-225184
המרכז הגדול לכח אדם מקצועי
מיסודה של חבר המתרגמים

יש עבודה!

דרושים
למחלקה המשרדית:
- מפעילת מעבד תמלילים
- כתבנית עברית
- כתבנית אנגלית
- כתבנית עברית/אנגלית
- כתבנית דיקטפון
- מפעילת טלקס
- קלדנית
- מנהל/ת חשבונות

למחלקה הטכנית:
- כרסמים/חרטים קונבנציונליים, עם נסיון וידע בקריאת שרטוטים
- הנדסאים אלקטרוניקה, חשמל, מכונות + נסיון
- צבעים לתעשיה
- שרטטים
- מבלטנים לעבודות פח תעשייתיים + נסיון
- גרפיקאים

שכר גבוה · עבודה זמנית או חלקית · הטבות סוציאליות

ל"אימפריה של קולנוע"
דרושים:
1. מנהלי אזורים
למרכז הארץ
- רקע ונסיון מוכחים במכירות.
- כושר אירגוני/ניהולי.
- יכולת ניהול צוות עובדים גדול.

2. מזכירה בכירה
- נסיון ורקע בניהול ובארגון משרד.
- יכולת קשר עם לקוחות וספקים.
- השפות עברית/אנגלית.

נא לפנות בכתב בלבד ל"אימפריה של קולנוע" [illegible] ת.ד. 52521 ולציין את שם התפקיד המבוקש.

3. מנהלי/ות ספריות/ספרנים/ות
(גם משרות חלקיות)
לאזורים הבאים:
אופקים, קרית־גת, אשקלון, אילת, באר־שבע, ת"א, קיראון, רמת־השרון, הרצליה, יפו, יבנה, בית־שאן, ירושלים.
נא לפנות טלפונית 03-7518055

מכון וינגייט לחינוך גופני ולספורט
מכרז לתפקיד:
מנהל האגף להוצאה לאור ולעזרי לימוד

תאור התפקיד:
ארגון, קביעת מדיניות וניהול של האגף בכלל את ספריית המכון, ארכיון החינוך הגופני והספורט, הצוות להרצאת והמרכז לעזרי לימוד. התפקיד כולל ניהול ישיר של אחת ממחלקות האגף וחברות בוועדה המדעית של מכון וינגייט.

דרישות המשרה:
תואר שלישי בחינוך הגופני או באחד התחומים הקרובים לנושאי האגף (טכנולוגיה של החינוך, ספרנות וכד') או בעלי תואר שני עם נסיון מוכח מקצועי באחד התחומים הנ"ל.
כושר הבעה בע"פ ובכתב
כושר לייצור יחסי עבודה תקינים
ידיעת השפות עברית ואנגלית לפחות.

תאור העבודה:
משרה מלאה
דרגה: עובד הוראה – דירוג פיקוח
אקדמאי תואר שלישי – מח"ר 10-9
אקדמאי תואר שני – מח"ר 7-9

על המעוניינים לפנות בכתב בצרוף קורות חיים והעתקי תעודות למכון וינגייט דואר מכון וינגייט 42902, לעזרת ראשית למינהל אישי.

לחברת בניה
דרושים:
תיקונצ'יקים ובעלי מקצוע
מעולים לעבודה באילת
לפנות לטלפון 03-5323835

לתנועת נוער "מכבי צעיר"
דרוש/ה בוגר/ת "מכבי צעיר"
לתפקיד
רכזות בוגרים ונח"ל
במשרה מלאה ● רשיון נהיגה חובה
טל. 773566, 715738 בשעות 9.00—16.00

שיאים חדשים בתקשורת ממוחשבת
בטלדטה עוסקים בפיתוח מערכות עתידיות בתחום הטלקומוניקציה.

מנהל שיווק
להקמת רשת שיווק בינלאומית.
★ בעל נסיון מוכח בשיווק מערכות טלפוניה בשוק הבינלאומי.
★ רקע וידע בתחום מערכות מיתוג דיגיטליות.
★ כושר ארגון.
★ תקשורת בין אישית.
★ שליטה בשפה האנגלית.
נא לפנות ישירות למנכ"ל בטלפון: 052-556230 ו/או בכתב לת.ד. 2003 הרצליה פיתוח 46120.
סודיות תשמר בקפדנות.

TDC TELEDATA COMMUNICATION LTD.

מרגנית בע"מ
דרושים
סורגים ומתלמדים
למתאימים תנאים מצויינים
לפנות לאברים 03-9222146

דרושה
קלדנית
בעלת ניסיון
בהדפסה עברית – אנגלית על מעבד תמלילים מסוג I.B.M – P.C תוכנת וורדמיל
טלפון 03-289352

לחברת אגיס בע"מ
דרושים
רוקח אחראי
לניהול מחסן תרופות
דרוש נסיון קודם בהפעלת צוות עובדים

תעמלנים רפואיים
לאזורי המרכז והצפון
הכישורים הדרושים:
תואר אקדמאי באחד ממדעי הטבע או השכלה מקבילה
שליטה באנגלית
רשיון נהיגה
המעומדים העונים על הדרישות הנ"ל יפנו בכתב לחברת אגיס, ת.ד. 20087 ת"א 61200
רק פניות מתאימות תענינה
סודיות מובטחת

מכון התקנים הישראלי
דרושים
1. מהנדס אלקטרוניקה
לפיתוח נושאים חדשים
2. קלדנית
להדפסה על מעבד תמלילים
העבודה בשעות אחה"צ מ־14.00
בדבר פרטים נא לפנות למכון
מכון התקנים הישראלי רח' האוניברסיטה 42 רמת־אביב.
סמל המחוגה סמל האיכות

ברמלה דרוש
רכז דתי ודינמי
להפעלה בנושאי חברה ויהדות לילדים ונוער בשעות אחה"צ.
טל. 08-221251 בלילה 08-491811

למשרד אדריכלים בנתניה
בן עמר – בר און בע"מ
דרוש
אדריכל
– בעל נסיון
טלפון 053-23076

למפעל מתכת באזור ראשל"צ דרושים
בקר איכות
כישורים: טכנאי/הנדסאי מכונות: בעל 2 שנות נסיון.
איש אחזקה
כישורים: נסיון במכבשים, פניאומטיקה, רולפורמרים ושטנצים.
נא לפנות טלפונית ללאה: 03/9611846 או אישית למשרדי המפעל, דרך [illegible] 100, ראשון־לציון.

מיקרודיקים בע"מ
חברת בת של M/A-COM INC
דרושים
טכנאים מומחים בכל הרמות
* הכרחי – נסיון מוכח של 3–5 שנים בתחום המיקרוגל.
אנו מציעים: * תנאים אישיים
* פוטנציאל התקדמות אישית ומקצועית.
המודעה מיועדת לנשים וגברים. נא לפנות אל: ת.ד. 1797 חיפה 31016 או טלפונית: 04-536211

תלמה
למפעלנו בחיפה
דרוש/ה
חשמלאי/ת אחזקה
הכישורים הדרושים:
★ בוגר ת בי"ס מקצועי בוגר
★ נסיון במערכות חשמל ופיקוד, וקירור בתעשיה
★ רשיון חשמלאי מוסמך (חובה)
★ גיל 25–40
המעוניינים יפנו בכתב יד, בצרוף קורות חיים, למחלקת כ"א, ת.ד. 707 חיפה 31006.

רבינטקס
למפעלנו בבני ברק
דרוש
אורג
למכונות פיקנול
לקביעת ראיון נא לפנות טלפונית 03-700196 למר קליין.
–סודיות מובטחת–

Systematics
סיסטמטיקס [illegible]
לחברה מהשבים צעירה, דינמית, עם התרחבות פעילותנו דרושה:
מזכירה אדמיניסטרטיבית
• עבודות משרד מגוונות • [illegible]
• הדפסה עברית ואנגלית.
[illegible] ימי עבודה בשבוע 1-5
רח' ביאליק 155 רמת־גן
טל. 03-7510351

صكنا من الامل

ליחידת המחשב של מגדל חברה לביטוח
(מאסטרו בע"מ)
דרוש:
ראש צוות תוכנה
הכישורים הדרושים:
* נסיון של 5 שנים לפחות בעבוד נתונים.
* נסיון מספר שנים בנהול צוות תוכניתנים.
* הכרת מערכי ביטוח אלמנטרי – יתרון.
* הכרת מחשבי IBM S/38 – יתרון.
למתאים מובטחת עבודה רבת ענין ותנאים הולמים.
לקביעת ראיון נא לפנות לאריאלה טל. 03-647282.

אלימק חברת בת של אלינה
המייצגת חברות מובילות
בתחום רכיבים אלקטרו-מכניים
דרושים
מהנדס חשמל
עם רקע במכניקה ו/או אלקטרוניקה
מהנדס מכונות
עם רקע בחשמל
כיועצים/מהנדסי מכירות
התפקידים מתאימים לאנשים חרוצים, בעלי ידע רחב ושליטה באנגלית.
נא לפנות בכתב יד תוך פירוט מירבי של השכלה, נסיון מקצועי וסוגי המוצרים המוכרים.
בעלי הנסיון במכירות לשוק הצבאי מוזמנים לטלפן למיכאל: 03-7514129
ת.ד. 4130 ר"ג 52141
סודיות מובטחת

לסי בי אס — תקליטים
דרושה
מזכירה
למחלקת מכירות
כישורים דרושים:
* ידיעת השפה האנגלית
* כושר עבודה בתנאי לחץ
* לאחר שרות צבאי, נסיון קודם בעבודה.
* ניסיון בעבודה במערכות ממוחשבות — יתרון.
* יצירת תקשורת אישית טובה.
יום עבודה מלא. 5 ימים בשבוע
נא לפנות לדרור לטלפון 03-600191
סודיות מובטחת.

דרושה:
כתבנית אנגלית
לעבודה במשרה מלאה
(6 ימים בשבוע)
* בעלת תעודת בגרות.
* ידיעה מושלמת בשפה האנגלית.
* ידיעה בסיסית בשפה העברית.
* מגורים באזור תל-אביב — יתרון.
לפנות ליעל כהן בין השעות 09.00—12.00 לטלפון 03-636404

לרשת מדריפי „תרבות דיור" לבתים משותפים – דרושים:
* **מנהל/ת - רכז/ת מכירות**
* **אנשי מכירות**
לרכש מודעות בגוש-דן, ירושלים וחיפה.

מוכנים לקבל עבודה
ליסי.אן.סי.
(מרכז עיבוד)

לצ'ים מפעל אופנה דרושים:
1. גזרן מקצועי
2. פקידת מכירות

דרוש
מטפל
בעל נסיון
להורחבה
+ רשיון נהיגה
03-456071

רשת אמל"ה מוסדות חינוך
לכפר הילדים "נוה מיכאל" בפרדס-חנה דרוש/ה
מנהל/ת כללי/ת

השמירה
סניף חדרה
דרוש
מפקח אזורי

דואל — עובדים זמניים לפי שעות
דרוש
פקיד רישוי
+ תעודה

כל-בו שלום
דרושים
1. **עוזר/ת למנהל הגזברות**
2. **אחראי למחלקת המעדניה בסופרמרקט**

לחברה תעשייתית בענף ציוד חשמל לתעשיה
דרוש
מהנדס מכירות
כישורים:
* מהנדס/הנדסאי חשמל
* נסיון מוכח בשיווק
* התמצאות בשוק החשמל לתעשיה
מועמדים יפנו בכתב-יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 91 בני-ברק לידי ה. מנכ"ל או טלפונית: 03-776063
— סודיות מובטחת! —

קומטק COMTEC
עם התרחבות חברה דרושים לנו
1. **מדריכה** למערכות ממוחשבות בביטוח
2. **איש/ת ביטוח חיים** להדרכה ותמיכה במערכות ממוחשבות.
נא לפנות לטלפונים: 03-330714, 03-335818, 03-339472
— סודיות מובטחת —

U-MAN ISRAEL
עבור אחד מלקוחותינו
דרושים
1. **מהנדס מכירות**
2. **טכנאי מכירות**

דרוש/ה
מומחה/ית להדפסות משי

לחברה תעשייתית ותיקה
דרוש/ה
אחראי/ת למערכת מידע ממוחשבת
— סודיות מובטחת —

יצרני ויבואני אופנה
דרושים/ות:
1. **מבקר טיב** למתפרות חוץ
2. **גזרן/ית בעל/ת נסיון**
3. **תופרת דוגמאות**
4. **פקידה** להנהלת חשבונות
— סודיות מובטחת —

ל"דבורונית" דרושים
פועלות בלתי מקצועיות
סורג
מתפרות

כל-בו שלום
לחנות כל-בו שלום ברב מכר
דרושים
1. **מנהל/ת למחלקת האופנה**
2. **עוזר מחסנאי**

ס.א.אים טלקומוניקציה בע"מ
דרושות
נציגת מכירות
למערכות תקשורת למפעלים ומוסדות
נציגת מכירות

א.ו.ת.
אספקה ותעסוקת כח אדם בע"מ
אנו מחפשים את הטובים ביותר במקצועם
* **מהנדס ייצור**
* **טכנאי אלקטרוניקה**
* **מזכירה עברית אנגלית**
* **מלחימות/ מחווטות**
תנאים טובים מאד
טל': 03-203052, 03-203053
רחוב בלפור 19 תל-אביב

DELTA דלתא גליל תעשיות בע"מ
למשרדנו בת"א
דרוש/ה
מפעילת טלקס באנגלית

לחברת מזון ארצית
באזור פתח-תקוה
דרושה
קלדנית
עם נסיון
ל-5 שעות עבודה אחה"צ.
נא לפנות לטלפון 9234122.

לחברת יבוא
דרושה
פקידה

לודציה
למפעלנו המתרחב
דרושים:
* אחראי יחידת דפוס
* עובדת לסלילה ושזירה.
* עובדים בלתי מקצועיים.

אחים/ות מעשיים

דפי רפי
תן לעצמך הזדמנות!!
איש/ת מכירות דינמיים

דרושים
1. **אדריכל**
2. **הנדסאי**
עם נסיון של 4 שנים לפחות
03-722944

דרושה
עובדת
לעבודה משולבת
מזכירות + תכנות
בוגרת קורס בסיסי לתכנות

להברת מחשבים
דרושים:
1. **מזכירה**
2. **הנדסאי אלקטרוניקה**
3. **טכנאי/הנדסאי**

מאור MAOR
ללקוח שלנו דרושה
מזכירה בכירה

קופת חולים מאוחדת לסניפנו באזור דן
דרוש
רופא ילדים
אורטודנט/ית

המחשב

למשרד חקירות דרושים
חוקרים פרטיים

למפעל אמקא
דרוש
עוזר למבקר איכות

דרושים
מדפיסי אופסט
תנאים טובים למתאימים
03-383920, 03-384441

למפעל מתכת באזור התעשיה חולון
דרושים:
מהנדס מכונות
עם ידע בתכנות מכונות CNC ותכנון כלים ומתקנים לתפקיד טכנולוג המפעל.
הנדסאי/טכנאי יצור
עם נסיון בענף המתכת למשרד התפ"י
לפנות 03-809535 מ-7.00–16.30

למשרד גדול של רואי-חשבון בתל-אביב, דרושים
* **רואי-חשבון**
* **בוחנים ראשיים ומרכזים**
* **סטודנטים** בעלי נסיון מעשי
תלמידי שנים ג' ד' ומסיימים.
למועמדים שיתקבלו יינתנו:
– תנאי שכר טובים ואפשרות לקידום מהיר.
– השתלמויות קבועות ועזרה בלימודים
– אפשרויות לקבלת "התמחות"
– אפשרות לרכוש נסיון מקצועי רחב ומגוון.
לפנות בכתב לרח' ויצמן 61 ת"א ת.ד. 18115 ת"א או טלפונית למספר 207231.

מיג"ל מרכז ידע גליל עליון
דרושה
כתבנית אנגלית
שפת אם — אנגלית
ידע בשיכתוב אנגלית,
עדיפות לבעלות דרגה אקדמאית
לפנות למזכירות מיג"ל
טלפון 4—069-44981

לנעלי קנגורו (דובון)
דרושים
* **עוזר מעצב (מודליר)**
* **תפרים/יות**
הכרחי נסיון בענף ההנעלה.
נא לפנות: טלפון 03-824988 ליאיר.

מבצע פסח החל!!!
שווק מוצרים ביתיים
רווחים גבוהים!
לרציניים בלבד!
"יגור" דיזנגוף 117 ת"א.

לקבוץ ניר
דרושה
* **אחות מוסמכת**
לפנות בכתב קיבוץ ניר, ד.נ. גליל עליון מיקוד 12260 או בטלפון 069-44401 – סנית

למלון שלמה המלך נתניה
דרוש
מנהל מכירות עם נסיון
נא לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 1129 נתניה.

AUREC INFORMATION & DIRECTORY SYSTEMS LTD
אנו עוסקים בפיתוח ויצוא תוכנה לשוק הבינלאומי.
לחברתנו דרוש:
* **כתב/עורך טכני**
לכתוב, לערוך ולתרגם מסמכים טכניים.
כישורים דרושים:
– שפת אם אנגלית
– עברית על בוריה
– נסיון קודם בעריכת מסמכים טכניים
***
המועמדים יפנו בכתב יד בצרוף קורות חיים לכתובת: אבא הלל 17 א' רמת-גן 52522 – לאחוה

לקבוצת השמירה
סניף אשדוד
מאבטחים
ליחידת אבטחה במתקן בטחוני,
בתנאי שכר טובים.
הכישורים הדרושים:
* פרופיל 65 ומעלה. * עד גיל 45. * עבר ללא דופי. * יוצאי צבא.
ועדות קבלה תתקיימנה בימים ראשון עד חמישי (16–20.3.86) בשעות 8.00–19.00, וביום שישי (21.3.86) בשעות 8.00–13.00, במשרדי הסניף – מגדל המים הישן, אזור א', אשדוד.
נא להצטייד בפנקס מילואים, תעודת זהות ותמונה.

לחברה תעשייתית
בחולון
* קצין בטיחות רכב
* לבורנט תעשייתי
* חשב שכר
דינמי, אחראי, אפשרות להכשרה במקום.
תנאים טובים למתאימים
נא לפנות לת.ד. 14132 מיקוד: 61141.

למפעל לטריקו סריגמיש
דרושים:
* **מכונאי** בעל ניסיון במכונות תפירה
* **תופרות** מקצועיות ובלתי מקצועיות
לפנות למחלקת כח-אדם, רח' הרכבת 63 תל-אביב

לפרויקט חדשני
דרוש
מהנדס מים וביוב
צעיר מאזור פתח-תקוה
שליטה בשפות עברית ואנגלית
לפנות בצירוף קורות חיים וידע כללי לת.ד. 390 פתח-תקוה

שופר-סל
דרושה
אחראית צוות קופאיות
באזור רמת-אביב
התפקיד כרוך באחריות על צוות הקופאיות בסניף, רישום דו"חות כספיים, קיום קשר עם הבנק ועם המשרד הראשי.
ניסיון קודם אינו הכרחי - הכשרה תינתן במקום.
מועמדות בעלות השכלה תיכונית מתבקשות לפנות אישית אל בית-שופרסל למחלקת כח-אדם, רוטשילד 79 פ"ת ביום ראשון 16.3.86 בין השעות 08.30–11.00.
אוטובוסים: 49, 50, 51, 62, 66.

המועצה המקומית קדימה
דרושים
1. **עובד לקידום נוער**
תאור העיסוק: טיפול פרטני וקבוצתי לנערים מנותקים. השכלה ונסיון: בי.אי בי מוטי התנהגות ונסיון בעבודה עם נוער.
היקף המשרה: מלאה.
העבודה בשעות לא שגרתיות.
הדירוג: דירות עובדי הוראה + גמול תפקיד.
2. **רכז נוער ישובי**
תאור העיסוק: רכוז הדרכת נוער, כתיבת תוכניות עבודה בנושא החינוך הבלתי פורמלי. השכלה ונסיון: בוגר במורשי חברה + נסיון 5 שנים בעבודה עם מסגרות בלתי פורמליות.
היקף המשרה: מלאה.
עבודה בשעות גמישות ונכונות לעבודה במאמץ.
הדירוג: דירוג עובדי הוראה.
השכר: על-פי כישורי העובד.

לחברה יצרנית בינלאומית
דרושה בתל־אביב

מנהל/ת חשבונות

בעל/ת נסיון — סוג ב׳
לתקופה של עד 6 חודשים
תחום העבודה כולל ספקים,
התאמות ספקים ובנקים.
מועמדים מתאימים יפנו בכתב־יד,
בציון קורות־חיים ונסיון ובצירוף
תעודות המעידות על הנסיון
המקצועי לת.ד. 21137, תל־אביב
61211 לפילי.

דרוש לנו:
* SYSTEM PROGRAMER
(משרה מס׳ 101)
לתמיכה במוצרי תוכנה
במע׳ הפעלה DOS/VSE
* בעל ניסיון של שלוש שנים ומעלה
* הכרות עם מוצרי A.D.R. — יתרון.
נא לפנות ל״פרוייקטה״
תוכנה וארגון (ישראל) בע״מ
TEL: 052-72868 ,72350

דרושים

מתקינים

למערכות תקשורת טלפונים ומחשבים

לעבודות חוץ
בכל רחבי הארץ.
כישורים:
* מיומנות טכנית כללית
* נסיון בעבודה עם כבלי טלפון ומחשבים
* עד גיל 35
* אחרי שרות צבאי מלא
* מגורים באזור תל־אביב רבתי
תנאים טובים למתאימים
טל: 03-229631

לחברה תעשייתית גדולה
דרוש:

רואה חשבון

לתפקיד מקצועי בכיר
התפקד מתאים במיוחד לרו״ח (מוסמך) צעיר,
לאחר סיום ההתמחות, השואף לעבור לתעשיה
ולהשתלב בחברה דינמית ומתפתחת, בעל מוטיבציה,
יכולת ניהולית ופוטנציאל קידום.
התפקיד כולל טיפול בנושאי הנהח״ש,
חשבונאות ומחשוב.
מקום העבודה — אזור המרכז.
נא לפנות בכתב יד, בצרוף קורות חיים ופרוט נסיון קודם בעבודה לת.ד. 4665, תל־אביב 61046.

אסטרונאוטיקס

פיתוח וייצור מערכות אלקטרוניות, ממוחשבות, מוטסות וצבאיות

קורס לעריכת מעגלים מודפסים בעזרת מחשב

מועמדים:
* עורכי מעגלים מודפסים
* טכנאי אלקטרוניקה
* שרטטי אלקטרוניקה.

כישורים:
נסיון מוכח של שנתיים לפחות באחד מהמקצועות הנ״ל.
המסיימים את הקורס בהצלחה יועסקו בחברתנו בתפקידי עריכת מעגלים מודפסים במערכות ממוחשבות.
5 ימי עבודה בשבוע.
תנאים נאותים למועמדים המתאימים.
השתלמויות מקצועיות מתאימות לגברים ונשים כאחד.
סודיות מובטחת.
לפנות לאסטרונאוטיקס, אגף הארגון, רח׳ הירקון 23 בני־ברק
ת.ד. 882 מיקוד 51261,
או טלפונית 03-784212.

למפעלנו בדרום הארץ
דרוש

מנהל מפעל

הכישורים הנדרשים:
* השכלה בתחומי הנדסת מכונות או הנדסת תעשיה וניהול
* נסיון מוכח בתפקידי ניהול בכירים.
* גיל עד 45.
* מגורים בדרום הארץ הכרחיים.
מועמדים מתאימים יפנו בכתב — בצירוף קורות חיים לת.ד. 33263 ת״א — מס׳ 63.
— סודיות מובטחת —

לחברת שילב דרושות

לעבודה כיועצות

אם צעירה
לעבודה בשעות 08.00—15.00
לסניף ת״א
סטודנטית
לעבודה בשעות 15.00—21.00
לסניף תכנון ברמת־גן
פקידה
בעלת רקע בעבודה מכרדית
לעבודה קבועה, אחראיה ובעצמאית.
להתקשר: 03-258335 להגר

ארגון ציבורי דתי ותנועה בירושלים
מבקש

עוזר/ת למנכ״ל

לעבודה ממושכת עם כוזרי המנ״ל בשפה האנגלית
הכישורים הדרושים:
1) כישורי ביטוי בכתב (כתיבת מכתבים, הכנת תזכירים וחומר כתוב בשפה האנגלית)
2) שפת אם אנגלית — עברית. (ידיעת השפה העברית יתרון)
3) נכונות לעבוד עבודה מאומצת בשעות בלתי שגרתיות.
4) נסיון מינהלי בניהול משרד.
5) תואר אקדמאי.
שעות העבודה: ימים א׳—ה׳ 12.00—20.00
יום ו׳ 9.00—15.00
המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב בצירוף קורות חיים ונסיון מקצועי למנהל,
ת.ד. 1312 ירושלים (91012)

לקונצרן תעשייתי
למשרדים הראשיים בתל־אביב דרוש/ה

מזכיר/ה מנוסה

לאגף הכספים בנושאי מימון בינלאומי
* בעלת נסיון בעבודה מזכירות בחברות עסקיות (רצוי בחו״ל)
* שליטה מלאה באנגלית ברמה גבוהה כולל הכתבה
* שליטה בעברית
* נסיון בעבודה על מעבד תמלילים
אם את בעלת הכישורים הנדרשים ומוכנה לעבוד לעיתים בתנאי לחץ, נשמח לצרפך לצוות עובדים צעיר בסביבה נעימה ודינמית.
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 7164 ת״א 61071
עבור כח־אדם או לטלפן 03-253364 בשעות העבודה.

חברה דינמית וצעירה העוסקת בתיכנון פיננסי וביטוח פנסיוני מחפשת איתך:
* דינמי
* בעל יוזמה
* דמיון ומחשבה עצמית
* רצון להשקעה מרובה בעבודה
הפונים המתאימים יקבלו הכשרה מתאימה.
לשם קביעת ראיון איש — 03—663146—7.

דרוש עובד
למסגור תמונות
רציני ובעל נסיון
267873

לחברה מסחרית ארצית גדולה
דרוש:

מנהל סניף באר־שבע

הכישורים הדרושים:
* נסיון מינהלי
* יכולת טיפול בלקוחות ובסחורות
* כושר ניהול צוות עובדים
* תושב באר־שבע
על המעוניינים לפנות בכתב יד בצירוף פרטי קורות חיים ונסיון קודם בעבודה לת.ד. 1049 ת״א 61009 עבור ״מנהל סניף באר־שבע״
— סודיות מובטחת —

לבית הספר
בקבוצת כנרת
דרושים
א. מורה למדעי הטבע
ב. מורה לאנגלית
ג. מורה מחנך לחטיבת הביניים.
נא לפנות
לאריה לין בטלפון
בעבודה 067-56724
בבית 067-56604.

למשרד פרסום
דרוש/ה
נציג/ת מכירות
ועוזר/ת תקציבאי
לעבודה מגוונת
יוצאת אתגרים.
הכישורים הדרושים:
מעל גיל 26
רצויה השכלה בתחומי אלקטרוניקה ומחשבים
נסיון קודם במשרד פרסום או במכירות בדרה.
נא לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים ונסיון קודם ל:
ת.ד. 21051 ת״א 61210

לחברת יבוא מוצרים רפואיים
דרושה

מזכירה/מנהלת משרד

למשרה מלאה
● השכלה אקדמאית ● שליטה מלאה באנגלית וכולל גיוות הדפסה) ● נסיון בניהול משרד והפעלת צוות עובדים — יתרון.
● למתאימה תנאים טובים
לפנות בכתב בצירוף פרטים ונסיון קודם לת.ד. 4333 ת״א 61042 למס׳ 200.

״פרוגרס״ ביח״ר לשוקולד וממתקים
דרוש

טכנאי ייצור

לניהול/קווי ייצור
* נסיון קודם בענף המזון
* נסיון קודם בניהול צוות עובדים
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים,
לנחלת בנימין 142 תל־אביב.

לבית ספר תיכון בתל־אביב
דרושים לשנה״ל תשמ״ו

מורים

במקצועות: חינוך גופני, אנגלית, מתמטיקה.
● מורים בעלי רשיון הוראה קבע ונסיון בהוראה יפנו לת.ד. 14247 תל־אביב בציון השכלה ונסיון.

דרושים
סורגים
ואנשי עזר
למחלקת הסריגה
בפתח־תקוה
טל. 03-9224915
תנאים נוחים
למתאימים

לקרדיומיקס
בת״א

אחות

הכרחי ידע טוב בהפרעות קצב.
יתרון לבעלת נסיון במחלקה לטיפול נמרץ לב.
אפשרי במשמרת בוקר בלבד!
תנאים טובים וקידום.
לראיון: 03-286972

למשרד חקירות בתל־אביב דרושים
חוקרים רשויים
לפנות בכתב־יד לת.ד. 1334
ל׳ א/37868 ת״א.

לאגף קונגרסים של
חברה גדולה בת״א
דרושות:
מזכירת תפעול
קונגרסים בינלאומיים
* ידיעת השפות עברית ואנגלית על בוריין וניהול תכתובת עצמאית בשפות הנ״ל
* כושר ניהול משא ומתן עם לקוחות
* נסיון קודם בעבודה ארגונית — יתרון
* נכונות לעבודה בשעות לא שגרתיות
* הדפסה בעברית ו/או אנגלית — יתרון

מפעילת
מעבד תמלילים
* נסיון קודם בהפעלת CPT — יתרון.
* ידיעת הדפסה אנגלית־עברית
* לאחר שרות צבאי
מועמדות מתאימות בלבד מתבקשות לפנות בכתב־יד, בציון קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 2136 תל־אביב 61020, בציון המשרה על גבי המעטפה.

למפעל לגידולי מאפה
דרושים סוכנים
באיזורים: נתניה, חדרה, עפולה, נצרת, טבריה, צפת, קרית־שמונה.
עדיפות לסוכנויות סיגריה
פרטים נוספים בטלפון 04-916252
אבי או זכי

לחברה
ישראלית
למובילים
בע״מ
דרושים

אנשי מכירות מעולים לקיבוצים

לאזורים צפון — מרכז — דרום
הכישורים הדרושים:
* מרכז משק או מרכז ענף פלחה
* בעל ידע מעשי בהפעלת טרקטורים גדולים וכלי עיבוד
* נסיון קודם במכירות — יתרון
* בעל רשיון נהיגה לטרקטורים ורכב.
— סודיות מובטחת —
נא לפנות בכתב־יד ובצרוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 429 חיפה 31003
ולציין מס׳ טלפון.

MF Massey Ferguson

לבית תוכנה בתל־אביב
דרוש/ה
איש ביטוח
לצורך הדרכת שימוש במחשב
רצוי עם נסיון בהמחשבים ובהדרכה
נא לפנות טלפונית 03-231710 לייעל
5 ימי עבודה בשבוע.

דרושה/ה

מבין/ה בודק/ת פוליסות

אנו מצפים לעובד/ת עם נסיון קודם, מוצלח ושוכח, בהבנת ובדיקת פוליסות בכל ענפי ביטוח אלמנטרי, במערכת ממוחשבת.
הפעלת מסוף הקשה שוטפת ומדוייקת, הכרחית.
רק מעמדים/ות המתאימים/ות על הדרישות יפנו בכתב יד בצירוף תולדות חיים והשיגום המקצועי אל: גבי צ. גלזר, ת.ד. 326 תל־אביב 61002
סודיות מובטחת.
כלל חברה לביטוח בע״מ

אוניברסיטת בר־אילן
למחלקה לפיסיקה
דרוש
פיסיקאי נסיוני
לניהול בעבודה הרשה והתחלות בתכנית במחקר רבבניות בתחום קרני — X.
עדיפות לבעלי תואר שלישי ונסיון במחקר בתחום הנ״ל.
● בעניים נא לפנות לד״ר בשה המחלקה לפיסיקה, אוניברסיטת בר־אילן רמת־גן 52100, טלפון: 718424, 718433.

למפעל מזון גדול בראשל״צ
דרוש
נהג משאית
לחלוקה סחורה
חייל משוחרר לאחר שרות צבאי מלא
טלפון: 03-942028 מיום א׳

למפעל מזון
בגוש־דן,
דרוש

מנהל אחזקה

הכישורים הדרושים:
* השכלה הנדסית בתחום המכונות (בעל תואר מהנדס או הנדסאי)
* ידע ונסיון בקירור עמוק, פניאומטיקה והידראוליקה
* גיל עד 45
* מגורים — רצוי באיזור פתח־תקוה והסביבה.
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב, בציון קורות חיים, לת.ד. 1144 תל־אביב, 61010, עבור ״מנהל אחזקה״.
— סודיות מובטחת —

למושב משואה
בבקעת הירדן
דרוש

גזבר

נא לפנות: 02-941472, 02-941542

לחברה תעשייתית באזור
המרכז דרוש/ה

מהנדס/ת ייצור

לעבודה בתחומי תפ״י/הנדסת ייצור שונים,
עם אפשרויות קידום בעתיד.
נדרשים 3־2 שנות נסיון.
מועמדים מתאימים יפנו בכתב־יד בצירוף קורות־חיים, נסיון קודם ומס׳ טלפון
להתקשרות אל ת.ד. 3953, פתח־תקוה 49517.
— סודיות מובטחת —

לחברת אלקטרוניקה
דרוש/ה

כלכלן/ית

* לריכוז ותיאום נושאי המימון בחברה
* בעל/ת נסון קודם של 3־2 שנים בנושא, כולל קשר עם מוסדות מימון ומשרדי ממשלה
* יכולת ניהול מו״מ עם גורמי חוץ
* בעל/ת ידיעה טובה באנגלית
* רצוי עם תואר שני במינהל עסקים — התמחות. נושא מימון.
נא לפנות בכתב יד, בצירוף קורות חיים לת.ד. 29588 ת״א, ולציין על גבי המעטפה ״כלכלן״

לחברת מזון ארצית
דרושים

מחלקים ואנשי מכירות

1. לאיזור ת״א
2. לאיזור חיפה והצפון
הכישורים:
* נסיון של 3 שנים במכירת מוצרי מזון לקמעונאים ולרשתות שיווק
* רשיון נהיגה ג׳
* ערבות בנקאית נדרשת
להתקשר מיום א׳ 03-331360

לחברת בניה גדולה
למשרדיה בירושלים דרוש/ה

איש/ת מכירות

הכישורים הדרושים:
* נסיון של מספר שנים בשטח המכירות
* יכולת לנהל מו״מ וידע בחשבונאות
* ידיעת השפה האנגלית שליטה מלאה).
מועמדים דתיים יפנו בכתב לת.ד. 11050 ת״א עבור ״איש מכירות״

דרורי שלומי
פרסומאים בע״מ
מחפשים:

עוזר/ת תקציבאי

עם נסיון של שנה לפחות במשרד גדול,
שיודע את העבודה ואוהב לעבוד.
רק אם אתה כזה התקשר ובקש את
טובית או יורם טל. 460626.

ליקב ראשל״צ
דרוש

שליח

בחור רציני
לאחר שרות צבאי מלא
* בעל רשיון נהיגה בווספה
לעבודה קבועה ואחראית
טלפון: 03-942021 מיום א׳

---

* מהנדס מכונות
לתכנון חלקי מכונות
מפלסטיק
* חרט כרסם
יכולת עבודה עצמאית
03-8223153

משאבי אנוש
עם והדרכת מנהלים בע״מ

An Israeli company is searching for

A MANAGER FOR A TOURIST ENTERPRISE

- If you are a born marketing person
- If you are experienced in the field of hotel trade
- If you are a proficient team manager
- If you are effective in human relations
- If you are dynamic and enterprising
- If your mother tongue is English

YOU MAY BE OUR MAN IN THE CARIBBEAN ISLANDS

Preference will be given to candidates over the age of 35, unaccompanied by children.

Suitably qualified candidates should submit handwritten resumes to "Human Resources," P.O. Box 189, Ramat Gan 52101.

All applications treated in confidence.

THE CARLTON HOTEL
TEL AVIV
דרושים:
* טבח סוג 1
* קונדיטור בעל נסיון
* חדרניות ערב ובקר — הכשרה תינתן במקום.
* אחראית קומה במשק בית
* מפקחת משק בית למשמרת ערב
* מרכזנית לשרה מלאה, דוברת עברית, אנגלית וגרמנית.
נא להתקשר לטל: 03-287671.

רוברט הלף
ROBERT HALF
החברה המובילה בעולם בהשמת
כח־אדם בתחומי מחשבים וחשבונאות.
* מנה״ח ראשי
רואה־חשבון מוסמך, רצוי נסיון בתעשיה או בחברה מסחרית
* מנה״ח בכיר
רצוי רואה־חשבון מוסמך
* מנה״ח סוגים 3־2
מינימום 3 שנות נסיון
* קלדנית IBM
הכרחי רקע בהנה״ח (רצוי סוג 2)
אנא התקשרו ללא כל התחייבות או תשלום:
ת״א בן־יהודה 32, בית אל־על, חדר 826
טל׳ 03-203423
03-291616
סודיות מובטחת

EFRAT
FUTURE TECHNOLOGY LTD
לחברה אמריקאית־ישראלית העוסקת
במו״פ וייצור של מערכות מתקדמות
בתחום הטלקומוניקציה ועיבוד אותות
דרוש
מנהל תחום עיבוד אותות
לניהול צוות עיבוד אותות,
בעל 5 שנות נסיון לפחות
בפיתוח ותכנון אלגוריתמים
וחומרה לעיבוד אותות שמע
נא לפנות לאפרת טכנולוגיה עתידית בע״מ
ת.ד. 9050 מיקוד 61090 תל־אביב
או טלפונית, לנתן 03-337224/57

פילת pilat
פסיכולוגיה יישומית
למפעל חדש
ההולך ומוקם באזור אשקלון, השייך לקונצרן
גדול בתעשיית המזון
אנו מחפשים

מנהל ייצור

מהנדס תעשיה וניהול, בעל נסיון של כעשר שנים בתעשיה, רצוי בתעשיית המזון, המסוגל להנהיג עובדים ומנהלים, לייעל שיטות ולשפר תפוקות.

מנהל כח אדם

בעל נסיון בניהול כ״א, רצוי בתעשיית המזון, המסוגל לטפל באופן יסודי ושיטתי בכל המרכיבים של תחום זה (שכר, תכנון מצבה, גיוס, מיון, רווחה, מעקב וכו׳) ולראות גם את ההיבט המערכתי־כלכלי וגם את ההיבט האנושי.
לשני התפקידים יועדפו תושבי האזור.
נא לפנות בכתב יד בפירוט מכסימלי של השכלה ונסיון בעבודה, לפילת בע״מ, דרך פ״ת 53 תל־אביב, 67138.
נא לציין על המעטפה ״מנהל ייצור״ מס. משרה 1390/
״מנהל כוח־אדם״ מס. משרה 1400.
סודיות תשמר בקפידה

למפעל פלסטיק חדיש בבני־ברק
העובר לראשל״צ בתוך חודש וחצי
דרושים
1. לבורנט/ית
לבקרת איכות עם ידע ונסיון בגז כרומטוגרף.
2. פקידה
לעבודות משרד, טלפון, הדפסות וכו׳.
לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים (ולציין המשרה) לת.ד. 81 בני ברק 51100

עלית
למפעלנו ברמת־גן
דרושים
1. מבואי למכונת אריזת מזון
בעל ניסיון מוכח של 3 שנים לפחות.
2. מסגר/שרברב
בעל 5 שנות ניסיון.
3. מבקרי/ות איכות
בוגרי/ות תיכון
לעבודה קבועה במשמרות.
עדיפות לבלוגרים וה/ולבעלי ה/נסיון בנושא בקרת איכות.
4. צבעי בעל ניסיון.
המעוניינים יפנו למחלקת כח־אדם מיום א׳
טלפון 03-731111

לחברה בין־לאומית
דרושים
1. מהנדס חקלאי
להקמה וניהול פרויקט לול במערב אפריקה.
דרישות:
* שליטה מוחלטת באנגלית.
* ידע במשטבה לול.
* ידע בתכנון פרויקטים של בעלי חיים.
* רצוי נסיון מוכח בעבודה באפריקה.
2. למשרדנו בהרצליה
מזכירה
עברית אנגלית (כולל הדפסה)
כישורים:
* שליטה מוחלטת באנגלית.
* ידע בהפעלת פקסימיליה וטלקס.
* ידע בינוא.
קורות חיים בכתב יד נא לשלוח לת.ד. 146, הרצליה מיקוד 46101 עבור משרה 200
סודיות מובטחת

לקשר בראל
דרוש/ה
ביצועיסט/ית מעלה
עם נסיון מוכח של שנתיים לפחות
טלפון: 287222 לפנות לסרוזי.

הצעות עבודה

ORS לוח ORS
שירותי כוח אדם
החברה המובילה בשרותי כוח אדם

לאו.אר.אס. תל-אביב דרושים:

● מהנדס/הנדסאי מנוסה בתכנון ויצור אלקטרוני.
● מהנדס אזרחי מנוסה לתפקיד של מהנדס עיר.
● סרטטים להרצת תוכניות מחשב (רצוי רקע במחשבים).
● למפעל בטחוני דרושים צבעי מבנים בעלי נסיון.
● למפעל בטחוני דרושים נגרי רהיטים בעלי 3 שנות נסיון, לעבודות זמניות.
● כתבנים טכניים (עברית) מנוסים, רצוי רקע במחשבים.
● למפעל בטחוני דרושים הנדסאי אלקטרוניקה מוסמכים בעלי נסיון במיקרופרוססורים וציוד דיגטלי.
● למפעל בטחוני דרוש חשמלאי אחזקה בעל רשיון של חשמלאי מוסמך.
● למפעל בטחוני דרושים חרטים מיומנים ס.א.סי. מעולים בעלי ידע בקריאת שרטוט טכני.
● הנדסאי/טכנאי מכונות בעל נסיון של 5 שנים ו/נסיון בביקורת איכות.
● חוטי לוחות חשמל בעלי נסיון באספקה גבוהה ולוח פיקוד למתח רגיל ל/גבוה.
● קלקלי-בטחוני דרושים סטודנטים לתפקיד שמירה וסיור, שיע ימים א'—ה' 18.00—24.00, יום ו' 6.00—16.00

לאו.אר.אס. ירושלים דרושים:

לאו.אר.אס. ירושלים דרושים — — ברומיד
● טכנאי קירור מנוסה, אפשרי חצי משרה.
● עובדות ייצור בעלות נסיון של שנה בתעשיה.
● עובדות נקיון, תנאים טובים.
● כתבניות עברית ו/או אנגלית לעבודות זמניות או מסורות.
● מעבדות תמלילים בעברית ו/או אנגלית לעבודות זמניות וקבועות.
● נגרים מעולים.
● מנהלי חשבונות מנוסים רצוי ידע בהדפסה.
● מנהל רכש ומחסנים בעל נסיון עם ידע במחשבים, כלכלן יתרון. אנגלית חובה, גרמנית יתרון.
● מסגרים רתכים בעלי נסיון בקונסטרוקציה.
● מהנדס מכונות בעל נסיון של 3 שנים לפחות לעבודה במפעל תעשיה.
● מסגר מכני בעל נסיון, בוגר ביה"ס מקצועי.
● חרט כרסם לעבודות אחזקה, 3 שנות נסיון.
● הנדסאי/טכנאי אלקטרוניקה, רקע טכני לא.אר.אס.
● מוכירה טכנית עברית אנגלית + הדפסות, ידע בשרטוט, תלקס ומחשב.
● מעבדות תמלילים מעולה על מחשב א.ב.
● צורפים מעולים / עלחימות בתחום הצורפות.
● טלחימות אלקטרוניקה, עם נסיון.

לאו.אר.אס. רחובות דרושים:

● למפעל בשטח המרכז: טיקה; מנהל חשבונות מדופלם למחלקה קבועה, עם ידע במערכות ממוחשבות + ניהול צוות עובדים לעבודה קבועה.
● רוקח/ת עם רקע בניהול ביוחימקות כימי + ניהול צוות עובדים לעבודה קבועה.
● מנהל מכירות אחראי על קבוצת אנשי מכירות, השכלה אקדמאית במדעי החיים, לעבודה קבועה.
● אנשי מכירות, בוגרי מדעי החיים, נמרצים עם רשיון נהיגה, לעבודה קבועה.
● מנהל/ת חשבונות סוג 3, נסיון בהתאמות ספקים ובמערכת שיקולית ולרדית, מראה מלאה, תנאים טובים.
● מנהל/ת חשבונות — נסיון בעבודה בחברה מסחרית או תעשייתית, ידע במערכת ממוחשבת.
● מהנדס תעשיה וניהול — תואר — נסיון בתחום.
● להנהלת רחובות והסביבה — כלכלן למחלקת בקרה בחום המחיר לעבודה קבועה.
● הוסרת טובה — תנאים מצויינים.
● צבעי מכונת לאיזור רחובות והסביבה, תנאים מצויינים.
● מיגונים לנואצי מזון בסופרמרקטים, בתי קלנז, וכו'. שעות עבודה נוחות.
● מלחימות / מחמטות, נסיון בטעגלים מודפסים ויזוט.
● טכנאי / הנדסאי מכונות בעל נסיון של שנתיים ביוזם מכני — תנאים מצויינים.
● צבעי בניין.
● רתכי סי. או. 2 — בעלי 3 שנות נסיון לפחות — תנאים מצויינים.
● צבעי לחלקים תעופיים, תנאים מצויינים.
● כרסמים קונבנציונאליים עם נסיון, ידע בקריאת שרטוט.
● עובדי ייצור לעבודה בקרית מלאכי, הסעות מאורגנות.
● חרש / כרסם לעבודה עצמאית, ידע בקריאת שרטוט, נסיון בסי.אן.סי. יתרון.
● ארורים/ות שעות עבודה נוחות.
● לבית אבות דרושים: 1) אם בית — מנהלת עבודה במוסד סיעודי ארגון כח אדם, פיקוח על חוסים; 2) כח עזר, שעות עבודה נוחות; 3) אחיות מעשיות — תנאים טובים; 4) עובדות מטבח; 5) עובדות נקיון.

תל-אביב, ככר אתרים 125, טל' 03-284321, 281819
ירושלים, רח' אבן ישראל 5, טל' 02-242152, 242159
חיפה, רח' הרצוג 2, טל' 04-663703, 664002
באר-שבע, רח' רמב"ם 29, טל' 057-35634
רחובות, רח' הרצל 187, טל' 08-450630

בקריסיות

נהיגה/הסעות

שמלאים

הנהלת חשבונות

מחשבים

טכנאים/הנדסאים

עובדי מתכת

מוסכים

ספרים/ות

עוזרות ומטפלות

פועלים/ות

נהגים

שליחים/ות

ביקוש עבודה

שומרים

דרוש
בחור
לעבודות שליחות
ולעבודות משרד.
רצוי רשיון נהיגה.
03-823877

הלוח הכללי

הלוח הנפוץ ביותר

הלוח הגדול ביותר

עסקים

משרדים

חנויות

מחסנים

מבני תעשיה

אולמות

לשטראוס
שיווק בע"מ ת"א
דרוש/ה
מפעיל/ת מחשב
עדיפות לבעלי נסיון על
מחשבי דטה פוינט.
שעות העבודה מהשעה 8.00-12.00 ו-16.00-20.00.
אפשרי גם לעבודת אחה"צ בלבד.
לפנות טלפונית 03-9334482 לחנה.

לחברה מסחרית
באזור הצפון
דרוש:
מהנדס
או
הנדסאי מכונות
בוגר בית ספר מקצועי,
נסיון קודם בניהול צוות עובדים,
נסיון של 8 שנים בשיווק,
שולט בשפה האנגלית,
גיל עד 45.

למפעלנו בניר צבי
דרוש
הנדסאי
מכונות
למחלקת תכנון ופיתוח (מתכת ועץ)
כישורים:
• נסיון מוכח של 4 שנים לפחות בתעשיה
ובעבודות תכנון.
• תנאים הולמים למתאים.
• 5 ימי עבודה בשבוע.
עמקינה

U-MAN ISRAEL
עבור אחד
מלקוחותינו
דרוש
ע. מנהל
חשבונות
ראשי

רשף מחשבים
וציוד היקפי
(1982) בע"מ
דרושה
עוזרת למנהלת
חשבונות

סוכנים

מזכירה
עוזרת
למנהלת מכירות

למשרד רואי
חשבון בת"א
דרושים:
1. פקידה
2. שליח

הלוח הכללי הלוח הנפוץ ביותר הלוח הגדול ביותר

דירות

וילות ובתים

משכנתאות

בתי-כנסת

קבלנים מציעים

דירות למכירה

ת"א-יפו

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

דירות למכירה 3-3½ חדרים

2-2½ חדרים

גוש דן

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

דירות למכירה 3-3½ חדרים

2-2½ חדרים

איזור השרון

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

דירות למכירה 3-3½ חדרים

2-2½ חדרים

1-1½ חדרים

חולון - בת-ים

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

דירות למכירה 3-3½ חדרים

2-2½ חדרים

איזור הדרום

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

דירות למכירה 3-3½ חדרים

2-2½ חדרים

1-1½ חדרים

דירות בשכר-חודשי

1-1½ חדרים

2-2½ חדרים

דירות מרוהטות

הלוח הכללי הלוח הנפוץ ביותר הלוח הגדול ביותר

صكتا من الاهل

صكنا من الاهل

הלוח הכללי ירושלים

יעיעת אחרונות: חלל 24, טל. 223051
הבר: חלל 16, טל. 241251

בריאות

מחשבים

רהיטים

קרוואנים

חיות בית

שידוכים

עסקים

תנויות

ציוד בניו

מציעים למכירה

ירות בנות

דירות בחיים

דירות בוז עשה

מבונויות

הלוח הכללי חיפה

סירות

רהיטים

שידוכים

נתניה

דירות

מניעים למכירה

באר-שבע

דירות

וילות ובתים

הצעות עבודה

דירות למכירה 3 חדרים

דירות למכירה 3-3½ חדרים

דירות בשכר חודשי

מכוניות

מבני תעשיה

אופנועים וקטנועים

דירות למכירה 2-2½ חדרים

דירות למכירה 1-1½ חדרים

ביקוש רכב

הצעות עבודה

בתי כנסת

קבלנים

דירות

ביקוש דירות

וילות ובתים

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

דירות למכירה 3-3½ חדרים

תפקיד עם עתיד.

רשת ישרוטל מתפתחת. מלונות חדשים נפתחים באילת, ובאזור הסחר התופעה הופך החזון למציאות של שגשוג והצלחה. אנחנו מציעים לך תפקיד בבניית העתיד. האתגר כולו שלך.

דרושים

— באילת —

- חשב מלון המלך שלמה (משרה 111)
- חשב מלון ספורט (משרה 102)
- מנהל חשבונות ראשי מלון ספורט (משרה 002)
- מנהלי חשבונות בכל הדרגות (משרה 003)
- מבקרים פנימיים (משרה 004)

— בתל-אביב —

- מנהל גביה נמרץ ומנוסה (משרה 201)

למשרות באילת — המגורים באילת תובה. תנאי שכר מעניינים למתאימים. המעוניינים יכתבו קורות חיים בכתב יד עם ציון מספר המשרה לת.ד. 50150 תל-אביב 61500. עבור מחלקת כספים, בציון מספר המשרה על המעטפה. סודיות מובטחת.

isrotel
ישרוטל ניהול מלונות

דיל ישראל
תעשיות אלקטרוניקה בע"מ
DALE ISRAEL
Electronics Industries Ltd.

DALE.

למפעלנו בדימונה דרוש

מנהל ייצור
לקו ייצור חדש

הרעיון קם ייצור בדימונה

א.ו.ת.
אספקה ותעסוקת כח אדם בע"מ

אנו מחפשים את הטובים ביותר במקצועם

- * מהנדס ייצור
- * מכונאי אלקטרוניקה
- * מזכירה עברית אנגלית
- * מלחימות/מחאמות

תנאים טובים מאד
טל: 03-203053, 03-203052
רחוב בלפור 19 תל-אביב

להברה תעשייתית ותיקה
דרוש/ה
אחראי/ת למערכת מידע ממוחשבת

דלתא
גליל תעשיות בע"מ
למשרדנו בת"א
דרוש/ה
מפעילת טלקס באנגלית

לחברת מזון ארצית
באיזור פתח-תקוה
דרוש
קלדנית
עם נסיון
ל-5 שעות עבודה אחה"צ.
נא לפנות לטלפון 9234122

למפעל אלקטרוניקה באיזור המרכז
דרוש
הנדסאי/טכנאי אלקטרוניקה

- לעבודה במחלקת פיתוח והנדסה
- ידע נסיון מוכח בתחום האנלוגי - חובה
- העבודה כוללת פיתוח מוצרים צבאיים
- ידע בסטקי כוח ממותגים - יתרון

5 ימי עבודה בשבוע * תנאים טובים
המעוניינים יפנו בכתב-יד, בצירוף קורות חיים, לת"ד 2932 תל-אביב מיקוד 61028.
סודיות מובטחת.

ליחידת המחשב של מגדל חברה לביטוח
(מאסטרו בע"מ)
דרוש:
ראש צוות תוכנה

הכישורים הדרושים:
- * נסיון של 5 שנים לפחות בעבוד נתונים.
- * נסיון מספר שנים בנהול צוות תוכניתנים.
- * הכרת מערכי ביטוח אלמנטרי - יתרון.
- * הכרת מחשבי IBM S/38 - יתרון.

למתאים מובטחת עבודה רבת ענין ותנאים הולמים.
לקביעת ראיון נא לפנות לאריאלה טל. 03-647282.

משאבי אנוש
ניהול ותרבות מנהלים בע"מ

דרוש
בדרום אפריקה (סיסקאי) לחברה העוסקת במוצרי עץ
מנהל ייצור

תאור התפקיד:
אחריות לייצור, הרכבה ושרות במפעל הפועל בשתי משמרות ומונה 400 עובדים.

כישורים:
המועמד המתאים יהיה מהנדס תעשיה וניהול בעל נסיון מוכח בניהול ייצור במפעל בתחום דומה.
ידיעת אנגלית הכרחית.
המועמדים המתאימים יתוגמל בהתאם.

דרוש
טבח/עוזר טבח

לודזיה
למפעלנו המתרחב
דרושים:
- * אחראי יחידת דפוס
- * עובדת לסלילה ושזירה
- * עובדים בלתי מקצועיים

למכון לאופטיקה
בקניון רמת-גן דרושים:
1. מוכרות
2. סייעות מנוסות
3. סייעות מתלמדות

למרפאת שיניים גדולה בפתח תקוה
1. חוכנים/ות לאורתודנטים
2. אופטומטריסטים

דחפון
שרות מודעות טלפוני של דחף
לבעלי כרטיס אשראי
03-611001

לבית מרקחת בתל-אביב
דרוש
רוקח/ת
טלפונים: 03-226686 ובבית 03-452168

صكنا من الاهل

בתקרית בראשית השבוע שהותרה לפירסום עתה

צה"ל הרג משליך בקבוק תבערה במחנה בלאטה

מאת אוריאל בן־עמי
סופר "דבר"

כוחות צה"ל הרגו ביום ראשון שעבר צעיר ערבי במחנה הפליטים בלאטה, לאחר שנמלט מהם בעת סיור שגרתי.

ביום ראשון בערב ערך כוח צה"ל סיור שיגרתי במחנה הפליטים בלאטה, סמוך לשכם. הכוח נתקל בקבוצת נערים שיידו אבנים לעבר בפקוד. המפקד ירה באוויר והחל מרדף אחר הצעירים. במהלך המרדף כבוך למגור באור־יעקב במהנה הפליטים, הורו החיילים לצעירים לעצור, אולם אלה המשיכו בבריחתם. החיילים ירו תחילה באוויר לעבר רגלי החשודים, ולאחר מכן בכדורי גומי – ומשלא נעצרו, ירו לעבר החשודים עצמם ופגעו באחד מהם, בן 19, והרגוהו.

במרדף אחר הצעיר השני התגלו מיכל בנזין ותמרוקים שנועדו להבערה.

דובר צה"ל מסר, כי לחולייה זו מיוחסים הבערת בקבוקי תבערה לעבר אוטובוס אזרחי והצתת עמדת תצפית של צה"ל, ללא הייתה מאוישת. כל הפעולות אירעו בחודשים האחרונים.

מפקד הכוח אמר אתמול, כי לא חלה הסגרה בהוראות צה"ל בשכם לאחר רצח זאפר על־מסרי. לדבריו, תושבי בלאטה הגיעו למסקנה שחיילי צה"ל אינם להוצים בהוראות על הפתיחה, הדבר זה מעודדם לידות אבנים ולהשליך בקבוקי תבערה לעברם. בתוך הנהה סיספיקו להימלט.

פועל חשוד בניסיון לרצוח מנהל עבודה

עמרי מיכאל נמלט וניצל בנס הודות להחטאות רודפו

(ע.) פועל באתר בנייה של מרלבינה בירושלים, נעצר בחשד שניסה לרצוח בירייה אקדח את מנהל העבודה שלו.

מנהל העבודה, עמרי מיכאל, הצליח לברוח ולא נפגע מן היריות, אך במהלך המנוסה נפל ונפצע.

התקרית אירעה בשעות הבוקר באתר הבנייה של מרלבינה באיזור קיבוץ רמת רחל ליד ירושלים.

הפועל בן 40, מקריית־ארבע, שעבד כספסן באתר, בא בשעות הבוקר לעבודה, למרות שיום קודם אמר לו עמרי מיכאל לגשת להנהלת החברה כדי שתשבץ אותו לעבודה באתר בנייה אחר.

מיכאל שאל את הפועל למעשיו, וזה שלף לפי השער – אקדח שהחזיק ברשיון והחל לירות לעבר המנהל.

עמרי מיכאל החל לברוח, בעוד הפועל דולק אחריו ויורה, אך למרבה המזל, לא פגע. התברר, כי תוך־כדי מרדף הצליח הפועל להחליף את מחסנית האקדח ולירות בעשרה כדורים. עמרי מיכאל נפל תוך־כדי בריחה על הקרקע ונפגע בראש וברגל. הוא הועבר לבית־החולים הדסה עין־כרם. הפועל נעצר בחשד ניסיון לרצח.

אם לא יוחל חוק עידוד התעשיה על המו"לות

הספרים העבריים יתייקרו עד 100% – מזהיר המנכ"ל שמואלי

(עתי"ם). – מנכ"ל משרד החינוך והתרבות, אליעזר שמואלי, מזהיר כי אם לא יוחל חוק עידוד התעשייה לגבי ענף המו"לות בישראל, יהיה ייקור של 100 – 60 אחוז בספרים העבריים המופיעים בארץ.

המנכ"ל התריע על כך במכתב ששיגר למנכ"ל משרד התעשייה והמסחר, יהושע פורר. שמואלי טוען, כי במשך שנים הגישו המו"לים את דו"חותיהם לשלטונות המס בהתאם להוראות חוק עידוד התעשייה, ולפי תחשיבי ייצור מוסכמים.

באחרונה הוציאה נציבות מס ההכנסה הנחיות חדשות, המבטלות נוהג זה למפרע משנת 1978. צעד זה, לדברי שמואלי, יחייב את המו"לים לערוך תחשיב חדש של הוצאות הייצור של הספרים ולהביא, כאמור, לידי ייקור משמעותי של הספרים – הן ספרי הקריאה לאזרחים והן ספרי הלימוד לתלמידים.

הוארך מעצר הנער שרצח אביו אמו ושתי אחיותיו

מאת אוריאל בן־עמי,
סופר "דבר"

שופט הנוער בירושלים, האריך אתמול בעשרה ימים את מעצרו של הנער בן ה־14 שרצח את בני משפחתו בירושלים.

כזכור, רצח הנער את הוריו, לאה ונסים כהן, ואת אחיותיו, שירה ודנית, במיטותיהם בעת שישנו בביתם בשכונת עיר־גנים בירושלים.

הנער, שעל־פי העדויות נחשב נורמלי לחלוטין, נשלח על־פי צו השופט להסתכלות בביה"ח טלביה בירושלים.

אתמול קבע השופט, כי הנער יישאר בהסתכלות לצורך קבלת חוות דעת של פסיכיאטורים, לעוד עשרה ימים.

חלונות שגאל: סוף שיפוץ

השבוע הושלמה הרכבתם של חלונות שגאל בבית־הכנסת של הדסה עין־כרם, לאחר שהוטסו לפני כ־3 חודשים לבית־מלאכה של האמן לצורך שיפוץ יסודי. (צילום: אבי חיון)

סוכל ניסיון להצית עוד תחנת אוטובוסים בי־ם

(ע.) אלמונים ניסו אתמול לפנות־בוקר להצית תחנת אוטובוסים נוספת בשכונת רחביה בירושלים.

סמוך לשעה 05:15 ניסו האלמונים להצית תחנת אוטובוסים ברחוב אוסישקין 40, לאחר שגילגלו לתוכה עגלת אשפה בוערת. אורח שהבחין בכך, מיהר להוציאה וסיכל את התלקחות התחנה.

בשבוע שעבר נגרם נזק ל־4 תחנות אוטובוסים באיזור, אחת מהן הוצתה. המשטרה עצרה בתחילת השבוע צעיר הלומד באחת הישיבות בשכונה, שהודה בגרימת נזק לשתי תחנות. הוא נעצר בפקודת בית המשפט ל־4 ימים.

משלחת מארוקאית מבקשת לסקר בירושלים נטיעת עץ לזכר אביו של חסן השני

מאת עמרם גבאי, סופר "דבר"

משלחת אנשי ציבור ותקשורת ממארוקו תבוא בקרוב לישראל, כדי לסקר טקס נטיעת עץ בהר הרצל בירושלים, לזכרו של מוחמד החמישי, מלך מארוקו, אביו של חסן השני.

פנייה רשמית בעניין זה הוגשה באחרונה לממשלת ישראל על־ידי ראשי הקהילה היהודית של מארוקו, שביקרו בישראל ונפגשו לצורך זה עם אישים מרכזיים בישראל. ח"כ רפי אדרי, אשר עמד בראש משלחת ישראלית שביקרה במארוקו במאי 1984, גילה השבוע את דבר הבקשה הרשמית לרגל חנוכת תערוכת צילומים של שרידי הקהילה היהודית במארוקו, המתקיימת בבית־התפוצות בתל־אביב.

לדברי אדרי, מתבוננים גורמים בישראל להיענות לבקשה, מתוך יחס הערכה למוחמד החמישי, שלא חסך כל מאמץ כדי להציל את הקהילה היהודית מצפרני הנאצים, במלחמת העולם השנייה.

מטה מיוחד הוקם בראשון־לציון לקליטת מאות עולי דרום־אפריקה

אחד מבתיה"ס בעיר ישמש מרכז קליטה. ותוקם שכונה חדשה: "כפר הדר"

מאת דני צדוקי,
סופר "דבר" בדרום

מאות משפחות יהודיות מדרום־אפריקה ישתקעו בראשון־לציון, שנקבעה על־ידי משרד הקליטה, הסוכנות והפדרציה היהודית בדרום־אפריקה כעיר היעד לעולי מדינה זו. נציגי עשרות משפחות המתגבשות לעלות ארצה, כבר ביקרו בעיר בחודשים האחרונים.

באחד מבתי־הספר בעיר יוקם מרכז קליטה מיוחד, שישרת ויגיש סיוע לעולים, שישוכנו בדירות במקומות שונים בעיר. כן תוקם שכונה חדשה, "כפר הדר", שאליה יגיעו כ־200 משפחות, שגילן מעל 50 ואשר ביקשו לקיים מסגרת חיים משותפת בתחומי העיר. תוכניות הכפר יישלחו בימים הקרובים לאישור הגורמים בדרום־אפריקה.

ראש עיריית ראשון־לציון, מאיר ניצן, יעמוד בראש המטה המיוחד לקליטת עולי דרום־אפריקה בעיר, שבו שותפים נציגי הסוכנות משרד הקליטה שירות התעסוקה והפדרציה היהודית בדרום־אפריקה.

המטה ינסה להבטיח לעולים, עוד בטרם בואם לארץ, לפי רשימות מוקדמות, תעסוקה ותנאי קליטה מתאימים. מרשימה ראשונה של עולים פוטנציאליים שהגיעה למטה מסתבר כי בולט ביניהם מספרם של הרופאים משפטנים רואי חשבון אנשי חינוך ותעשייה.

10% מתלמידי בתיה"ס בישראל – ילדים לגרושים

התייחסות שלילית בקרב מחנכים ל"ילדי גירושין"

מאת יעל פישביין,
כתבת "דבר" לענייני חינוך

עשרה אחוז מתלמידי בתי־הספר בישראל הם ילדים להורים גרושים. אוכלוסיית תלמידים זו מרבה להעסיק את אנשי החינוך בשל הבעיות המיוחדות שהיא מעוררת. תגובת בני הכיתה למצבם של ילדי גירושין היא, ברוב המקרים, שלילית, מתוך בורות ודעות־קדומות. ההתייחסות השלילית לילדי גירושים רווחת גם בקרב מחנכים, למרות שלא בכל המקרים מדובר בילדים בעייתיים – נתונים אלה מתפרסמים בלקט שיצא לאור בימים אלה מטעם השירות הפסיכולוגי הייעוצי של משרד החינוך, בשם "משפחות חד־הוריות והמערכת החינוכית".

הלקט כולל תדריכים להורים, כיצד להסביר את הגירושים לילדיהם וכיצד להביא את המורים בסוד העניין. בתדריך מוצעות לילדים דרכים כיצד להתמודד עם הגירושים של הוריהם. "חשוב להפסיק את האשליות שההורים ישלימו. במקום זאת, נסה לרכוש חברים חדשים" – מציע ד"ר סול רדימן, אחד המשתתפים, "אין טעם להאשים את עצמך בפרידה של הוריך: הם התגרשו כי לא הסתדרו ביניהם".

9 מעובדי פוספטים בנגב נקנסו על עיצומים בניגוד לצו

(ע.) מנהל עבודה של ציוד מכאני כבד במפעל של חברת "פוספטים בנגבי" התעלף אתמול במהלך מתן עדות בבית־הדין האזורי לעבודה בבאר־שבע.

החברה משובתת מאז יום שני, ומאות עובדים מפגינים בכל אחד משערי המפעלים של החברה בנגב.

מועצת העובדים איבדה את הרסן, והעובדים אינם נשמעים להוראותיה. "עד מכור", הם צועקים לעבר חברי הוועד, המנסים לשכנע את חבריהם לשוב לעבודה סדירה.

כמאתיים עובדים מירוחם, דימונה, באר־שבע וערד ניצבים בכניסה לבית־הדין האזורי לעבודה, בו מתנהל דיון משפטי במתרחש במפעלי "פוספטים בנגב". החברה מעסיקה 1,430 עובדים קבלנים, שכולם מושבתים מעבודה, מאז תחילת השבוע.

נציגי העובדים טוענים, שהנהלת החברה נוקטת סחבת מכוונת בבירור תביעותיהם. בין היתר, דורשים העובדים להשוות את תנאי השכר והרווחה שלהם לתנאים שמקבלים עובדי מפעלים אחרים המשתייכים לקונצרן הממשלתי "כימיקאלים לישראל", כמותם.

שופט בית־הדין האזורי לעבודה בבאר־שבע, השופט ברוך אזולאי, קנס ביום חמישי האחרון, אחרי נקיטת העיצומים בניגוד לצו שהוצא בבית־הדין לעבודה, תשעה מחברי מועצת העובדים ב־1,200 ש"ח לכל אחד, בשל ביזיון בית־המשפט.

שני חשודים ברצח השוטר ביאזי – היום להארכת מעצר

מאת אוריאל בן־עמי,
סופר "דבר"

משטרת ירושלים טרם לכדה את החשוד השלישי ברצח השוטר אבי ביאזי, בסוף ינואר.

החשוד, סמאן בן חוסני חסאן, דהאר בן 23 מאל־עזרייה, הצליח להימלט לאחר הרצח, וככל הנראה יש המסייעים לו להסתתר.

הבוקר תבקש משטרת ירושלים את הארכת מעצרם של שני החשודים האחרים ברצח, על־פי פניית היועץ המשפטי לממשלה.

החשוד, מוחמד נודין (22) מסילואן, ניסה, כזכור, להימלט לאחר הרצח לירדן ונפצע בידי חיילי צה"ל מצפון ליריחו, בעת שניסה לחצות את הגבול. הוא הועבר לטיפול בבית־החולים הדסה בירושלים ועתה – לטענת המשטרה – החל לשתף פעולה עם חוקריו, לאחר 45 ימי מעצר.

הבוקר יוארך מעצרו יחד עם החשוד העיקרי ברצח, עומאר פרג' (22) מסילואן, שנלכד בביתו מיד לאחר הרצח ואף הצליח להימלט ממעצרו בעזר ונלכד לאחר־מכן.

קנס שיא על עבירה על חוק שמירת הניקיון הוטל בבימ"ש באשדוד

הפסולת התעופפה מהמשאיות וחברת התברואה תשלם 1600 שקלים חדשים

מאת צבי אילן
סופר "דבר"

הקנס הגבוה מסוגו על עבירות על חוק שמירת הניקיון הוטל בבית־משפט השלום באשדוד. השופט, אברהם ששון, קנס את חברת מרגלית לשירותי תברואה ואת מנהלה, דוד מרגלית, ב־1600 שקלים חדשים.

הם הואשמו כי משתי משאיות אשפה לא מכוסות של החברה התעופפה בשני מקרים פסולת במהלך נסיעתה באיזור התעשיה הצפוני של אשדוד. בדברי הנמקתו קבע השופט, כי בתי־המשפט חייבים לסייע במיצוי הדין עם באשמים בעבירות כאלה, שהפכו למכת מדינה.

יעקב הולצמן, הממונה על חוק הניקיון בשירות לשמירת איכות הסביבה, מסר כי מאז כניסת החוק לתוקפו באוגוסט 1984, נפתחו על־ידי השירות 2000 תיקים על הפרת החוק. דו"חות העבירות נרשמים על־ידי 5000 מפקחים (נאמנים) ברחבי הארץ. הקנס המירבי מבואר האחרון הוא 2500 ש"ח בבית־משפט, 125 ש"ח בברירת־משפט.

עם יהודית
המשפחה
וקבוץ אשדות יעקב מאוחד
משתתפים באבלכם במות
אברהם שחטר ז"ל
קבוץ גשר

ביום השלושים לפטירת חברנו
אברהם גרזון ז"ל
נעלה לקברו ונכבד זכרו ביום א' 16.3.86 ה' באדר ב' תשמ"ו בשעה 16.00.
בית אלונים

מדור מיוחד לנושאי
קופות גמל, ביטוח וחסכון
יתפרסם בדבר השבוע
ביום ששי 21 מרץ 1986.
השנה, כחידוש, ניתן יהיה לפרסם את המודעות
גם בשבועון המנוקד
"שער למתחיל"
לפרטים נא לפנות למר י' פורת
מח' המודעות טל' – 286141, 281860, 286156(03)

לחברינו **מרסל ואלפרד לוי**
ברכות מזל טוב
להולדת הנכדה
בית "דבר"

הננו מתתפים באבלם של החברות
שמחה עובד ואסתר קדם
על מות
אמן ז"ל
הועד הפועל של
ההסתדרות וחבר העובדים

יקירתנו
דחל (דוסקה) לייבל ז"ל
איננה
ההלויה תתקיים היום 14.3.86 בשעה 10.00 בבית העלמין בכפר סמיר חיפה.
המשפחה

מוזיאון תל אביב
שדרות שאול המלך 27
תערוכה חדשה
"כי – קרוב אליך הדבר מאד"
דלות החומר כאיכות באמנות הישראלית
אולמן, אורי, ארוך, גבע, גטר, גרבוז, גרוס, גרשוני, דוד, דורצ'ין, דנציגר, דרוקס, טבת, כהן גן, לביא, לוין, נאמן, קדישמן, קופפרמן, ריב, שלאניאק.
הפתיחה היום, יום שישי, ג' באדר ב',
14.3.86, בשעה 2.00 אחה"צ.

לציונה, לילדים, לכל משפחת ארצי
ולקבוץ יפעת
אתכם באבלכם הכבד
במות היקר באדם
עודדי
מחבריכם במפעלי העמק
ובמשקי עמק־יזרעאל

למשפחת אשכול
ולבית אילת השחר
משתתפים באבלכם הכבד במות
דב אשכול (בבלה) ז"ל
חלוץ פיתוח התיירות בגליל
המועצה האזורית הגליל העליון
החברה לפיתוח הגליל
משקי גליל עליון

מנוי בבת־דור עכשיו!
הצטרף לסדרת המנויים למחול '86
בהשתתפות הלהקה הלאומית של פולין
המנוי כולל 3 הופעות
במחיר מבצע!
2 הופעות:
להקת בת־דור בתכנית חדשה
מרץ–אפריל, ספט'–אוק' '86
באולמות בת דור ו/או הבימה ו/או הקאמרי
הופעה אחת:
מזובשה, הלהקה הלאומית של פולין
מאי '86, היכל התרבות ת"א
מנוי זוגי
(3 הופעות) –.65 ש"ח
מנוי יחיד
(3 הופעות) –.35 ש"ח
המחירים בתוקף עד סיום המבצע בלבד
מחיר הכרטיסים בקופה (שלא במסגרת מנוי) –.110 ש"ח

מרכז מודיע ומכירות: בת־דור
ת"א, אבן־גבירול 30, טלפון 03-263175 וקבל המנוי בדואר!

מפלגת העבודה הישראלית/המרכז
ישיבת מרכז המפלגה
תתקיים ביום ראשון 16.3.86 בשעה 15.00 באולם "אהל־שם", רח' בלפור 30, תל־אביב
סדר־היום:
1. דיון והצבעה חוזרת בתוספת לתיקון החוקה הוראת שעה שנתקבלה ע"י מרכז המפלגה ביום 27.2.86 כמפורט להלן:
1. לעמוד 2 סעיף 2 מהחלטות המרכז מיום 27.2.86 85 (א) בסניף בו מתקיימת "הצבעה מחולקת" יבחרו הנציגים למועצה כל תא בבחירות ישירות...
2. לעמוד 2 סעיף 3 מההחלטה הנ"ל 98 (א) בסניף / מחוז בו מתקיימת "הצבעה מחולקת" יבחרו הנציגים של כל תא ע"י מועצות התאים או בבחירות ישירות...
לפי קביעת ועדת הבחירות המקומית.

עיריית תל־אביב - יפו
מתתפים בצערם העמוק של
אפרים קציר
אזרח הכבוד של תל־אביב־יפו
ובני ביתו
על מות
נינה קציר
אשה אהובה גלוית לב ורגישה.
לשמה להט ראש העיר

סגן ראש הממשלה
ושר החינוך והתרבות
מביע צערו העמוק
על מות
נינה קציר ז"ל
ושולח תנחומיו למשפחה.

במלאות שנתיים לפטירת יקירנו
מיכאל (מישקה) גיבס ז"ל
נעלה לקברו ונתיחד עם זכרו ביום שלישי, ז' באדר ב' תשמ"ו 18.3.86 בשעה 16.00 בבית העלמין בכפר סמיר.
נפגשים ליד השער הראשי.
המשפחה המתאבלת

דבר היום

רק תנו להם את המפתחות...

התגובה הטבעית על מה שאירע בוועידת „חרות", במהלכה ובסיומה־מאונס, היא זעזוע חרדה. לא שמחה לאיד, לא התבוננות מרוחקת. מדובר כאן במפלגה גדולה שהיא יותר מאשר עמוד השידרה של הליכוד: מבחינה אלקטורלית היא למעשה לבו של הליכוד, ואילו הליכוד הוא כמעט מחציתה של הממשלה. יש לו – גם עכשיו, לפני הרוטציה – זכות וטו על כל החלטה בעלת משמעות לעתיד. הוא מציב אנשים בעמדות מפתח בכל מערכות השלטון ורשויות הסמוכות לשלטון, ובעוד כמה חודשים אמורה לעבור אליו גם ראשות הממשלה.

ביום רביעי השבוע, בעיצומן של המהומות שקדמו לפיצוץ הוועידה, בתוככי המסכת של תככים ותמרונים והכפשות וגידופים, במה שהגדיר המנהיג הפורמאלי של התנועה כ„מערבולת של מאבקי כוח ברוטאליים", זעקה־התרה יצחק שמיר: „זו התנועה שצריכה להבטיח את עתידו של עם ישראל?" ואי־אפשר אלא לחזור על המלים האלה בתהייה חרדה: זו התנועה שצריכה להבטיח את עתידו של עם ישראל?

סגן ראש הממשלה ומנהיג אחד מן המחנות הניצים, הטיל בפומבי „ספק ביכולתו של יצחק שמיר לטפל בדברים גדולים וחשובים". אומר זאת קבל עם ועולם מי שיושב עם חבר־עמיתו־ידידו שנים רבות בממשלה ושנים רבות עוד יותר בהנהגת התנועה. איך לא נחרד? אפשר לשכוח, או להשתדל לשכוח, הסחות הדיות כמו „קרקס", „אידיוט". קשה יותר להדחיק את „הבבל" וה„מאפיה". קשה שבעתיים לעמעם את ההודה של „חבורת פושעים", את העדויות המרות של היכרות הדדית. אך גם כאשר יקהה החדן של המלים, המעשים יישארו להעיד על עצמם ואלימותם.

אולי זה לא יכול להיות אחרת ב„חרות". אולי תנועה המכפיפה את עצמה עשרות שנים לשלטון של יחיד מוצאת עצמה בלעדיו חסרת אונים, בהיעדר מסורת של דפוסים דמוקרטיים. אולי תנועה שטיפחה במשך עשרות שנים את „תרבות הכיכרות" בפוליטיקה, איננה יכולה להימלט ממיפגעי תרבות זו החוזרים אליה כבומרנג. אפשר לנסות לנתח ולהסביר, אי־אפשר להתעלם ואי־אפשר שלא להתחלחל.

ייתכן כי בקרוב יבינו גם ראשי „חרות" מה המשמעות הפוליטית־ציבורית של הצגת הבזיון הזאת. ייתכן שהם עצמם ייבהלו מן ההשלכה המעשית של כל מה שנתגלה בוועידה ברבים. ייתכן שישתדלו לטייח, לטשטש, להשכיח. אולי אפילו צריך לקוות כך. פשוט, מטעמים חינוכיים. אבל זה לא יסיר את האחריות של שאר הגורמים הפוליטיים במדינה, ובראש וראשונה של המערך, החייב עתה להשיב לעצמו, לבוחריו ולעם ישראל: האם מותר למסור את המפתחות בידי האנשים האלה? האם אפשר לראות ולשמוע ולקלוט, ולנהוג כאילו כל מה שהיה לא היה, כאילו כל מה שנחשף לא נחשף, וכל מה שהיה ידוע והוכח מחדש, לא הוכח מחדש. למעשה, זוהי השאלה הרלוונטית העיקרית בעת הזו.

מסרו להם את המפתחות, והם יעשו למדינה מה שעשו לוועידה.

חירות /

פיצוץ „המלך דוד"

„אתמול גמרנו דוקטור (בן־אלישר), היום גמרנו דוקטור (בגין), מחר נגמור פרפסור (ארנס). כולם אלגנטים, אינטליגנטים ואשכנזים" – אמרו בוועידת „חירות". ואת זה הם עשו, ויותר מזה

הממשיך היחיד שנולד ב„חירות" השבוע הוא בנו של שמואל שבת, ציר שאשתו קיבלה צירים ביום רביעי בלילה וילדה בן. משה קצב הודיע על כך מעל במת הנשיאות. בעיצומה של ההתגוששות המילולית בצמרת העקרה של התנועה, שהיבול שלה בשלושה ימים היה דפוק כולו. דוד לוי מצא רק אתונות, ממין זכר, ויצחק שמיר לא נבחר ליו"ר התנועה אף שלא התמודד מולו איש לתפקיד הבכיר ביותר.

על־פי התכנון המקורי יועד יום רביעי השבוע ליום נעילת הוועידה, אף כי לא כפי שנעלה. עם זאת, מלכתחילה היה ברור שהיא תגלוש גם ליום חמישי והנהלת „אולם הקונגרסים" התבקשה לשמור על האופציה לשכירת האולם ליום נוסף. ברגע של אופטימיות, ואולי דווקא פסימיות, מצא לנכון מישהו בצהרי יום רביעי לבדוק את האפשרות לשריין את האולם גם ליום שישי. המאמצים הארגוניים עמדו בסתירה למהלכים העניינים להבטיח המשך תקין אל קו הסיום, שכן כבר בצהריים בישר דוד לוי לאנשי מחנהו, שיריביו מאיימים לנעול את הוועידה אם לא ייכנע לתכתיביהם.

איך קרה שלוי נהפך ממכתיב למוכתב, בניגוד לציפיותיו ערב הוועידה? הוא ואנשיו הרי העריכו, ששיעור כוחם בוועידה עולה על זה של מחנה שמיר־ארנס עוד לפני התגבורת שבהסכם עם אריאל שרון. ובסיסמה ישידו „את חירות", מיד אחרי הג'ינגל כמובן. זו הסיבה לתיאוריה שרווחה בוועידת „חירות" מרגע פתיחתה בהגיגיות מזוייפת, כי אין להגיע להסכמות עם מחנה שמיר־ארנס ויש להתמודד מן הרגע הראשון. מי שיזכה בהתמודדות על ראשות נשיאות הוועידה יתן את הטון בוועידה כולה, כאשר לעיני כל יתגלה מחנהו של מי הגדול יותר.

זה שנבחר לראשות הנשיאות, השר משה קצב, אכן נתן את הטון, במידה רבה, אך לא מפני שהתיאוריה הוכחה כישימה. מחנה לוי־שרון הפסיד את ראשות נשיאות הוועידה, ומשה קצב ניהל את הוועידה ביד רמה האשם במשרות האינטרסים של המחנה שאיתו מזהים אותו, מחנה שמיר־ארנס. מתוקף תפקידו הוא שקבע את לוח־הזמנים בוועידה והכתיב כמה מהכרעותיה, או ליתר דיוק משך את הזמן כדי למנוע אותן, למורת־רוחם של שרון ולוי.

אבל נחזור לתיאוריה. אילו הגיעה הוועידה גם לבחירת היו"ר השלישי, יו"ר הוועידה המתמדת, קרוב לוודאי שהיתה קורסת גם במבחן האחרון שלה. אחרי נצחונו של מחנה שמיר־ארנס, בבחירתו של קצב, כאמור, קטף גם מחנה לוי־שרון הישג: נצחונו של אריאל שרון על בנימין בגין בהתמודדות על ראשות ועדת המנדטים. ניצחון זה הושג הודות להתגייסות הטוטאלית של אנשי לוי להבטחת התפקיד לשרון בידיעה, שכל התרשלות במילוי המשימה תתבל בסיכוייו של לוי לגבור על ארנס בסיבוב הבא.

הסיבוב הבא לא הגיע. עם זאת, בוועידה רווחה התחושה שנצחונו של לוי אינו מובטח. מחשבי החישובים, והניצחון בקלפי הוא כידוע עניין של חשבונאות וארגון, לא הסתירו את החששות, שלא כל הפתקים שנשאו את השם שרון ישאו גם את השם לוי, גם מקרב אנשי מחנה שרון, שלא עיכלו את הברית הכתובה עם לוי. למשל, מאיר כהן־אבידב ואנשיו מחיפה, שהתנגדו לברית עם לוי בגלל יריבות רבת שנים.

הברית בין שרון ללוי היא אחת הסיבות להיטלטלותה של ועידת „חירות" ממשבר למשבר. היה טבעי ששרון ישתף פעולה עם מחנה שמיר־ארנס, נגד לוי ומחנהו. טבעי משני הצדדים, שכן לוי הוא יריבו לעתיד של שרון במאבק על ירושת שמיר, ולוי הוא יריבו בהווה של שמיר, מפני ש„לקה בשיגעון גדלות", כפי שהגדיר שמיר את המחלה שבה הוא נגוע. הוסטו של חברים דומיננטיים במחנה שמיר־ארנס, ביניהם בנימין בגין, על שיתוף־פעולה עם שרון הטיל את שרון לזרועות לוי. הוסטו שירת את שרון, כי על אף התפטרותו מן התפקיד שעליו התמודד, באשמורת הבוקר המוקדמת הסוערת, את ההישג אי אפשר לקחת ממנו.

שמיר ומחנהו הפסידו, לעומת זאת, עניינית ואישית. ראשית, ימי הוועידה הארוכים היו נטולי תוכן רעיוני וערכי, ש„חירות" הצטיינה בהם תמיד, ושבעבר הוא שהסעיד את ועידותיה. שנית, שובשה בחירתו של יצחק שמיר ליו"ר התנועה, אף שלא היה מתמודד נגדו, וגרמה בסופו של דבר לפיצוץ הוועידה. שלא יהיו שום ספקות ואל יתחבט איש בניואנסים – ועידת „חירות" פוצצה בלילה שבין יום רביעי לחמישי על־ידי אנשי לוי.

אפשר להיתפס לענייני נוהל ולתמוה מה מצא לו יו"ר הנשיאות להעלות את נושא בחירת יו"ר התנועה במצב המשברי שאליו נקלעה הוועידה. מדוע לא המתין עד תום ההצבעות הנשאיות על הצעה שהוועידה תיהפך למרכז החדש, שימנה יותר מ־2000 איש, וכן על הצעה של שרון על הרכב ועדת המנדטים. החוקה איננה קובעת מסמרות בעניין עיתוי בחירתו של היו"ר, בעבר תמיד בגין, כשלא הודיע מראש שלא יהיה יו"ר (ובסוף, כמובן, חזר בו). עם זאת, גם מי שלא שמע את לוי מסנן לנאמניו את ההוראה לפוצץ את הוועידה, וגם לא התעורר והתרשם בישיבה הסוערת, לא יכול היה שלא להבחין במסע המאורגן של אנשיו לא לאפשר את ההצבעה הגלויה על מנהיג התנועה.

צמרת „חירות" ודאי תחפש עכשיו דרכים להשלים את מה שלא מומש בוועידה. קשה להניח שהיא תייסר את עצמה בבדיקה נוקבת בנוסח „איפה טעינו". גם אם תושלם המלאכה והמוסדות ייכונו, לא תוכל „חירות" להתעלם מהלקח שהיתה צריכה להפיק לפני שנים, כששיחררה מן הבקבוק את השד העדתי השתמשה בו בתחילה כפתיל השהייה ואחר־כך כפצצת נפל"ם במאבקיה נגד מפלגת העבודה ונגד היו"ר שלה. מי שמאמין ב„שטח משוחרר לא יוחזר" היה צריך לחשוב גם על „שד משוחרר לא יובקבק". רימון שנצרתו שוחררה אי אפשר להשאיר ביד מבלי להתפוצץ יחד עמו. את השנאה הבלתי מרוסנת, ששמיר תוהה מעל במת הנשיאות מי הרעיל בה את ה„בחורים" – שאלה רטורית שכוונה אל דוד לוי – היה מי שליבה מטעמים אגואיסטיים. הכתובת לה בוועידת חירות היתה רק אחת: פרופסור ארנס ומר שמיר.

את הביטוי המילולי לכך נתן אחד הצירים, בווריאציה על דברי עמיתו. הסיסמה הראשונה, אחרי נצחונו של שרון על ד"ר בני בגין היתה: היום גמרנו דוקטור (בגין), מחר נגמור פרופסור (ארנס). הווריאציה עליה היתה: שלשום גמרנו דוקטור (בן־אלישר), אתמול גמרנו דוקטור (בגין) ומחר נגמור פרופסור (ארנס). כולם אלגנטים, אינטליגנטים ואשכנזים.

הברברים באים

כולנו ראינו שמענו אותם. כעת כולם יודעים.

מחוץ לאלה שהציגו שם את ההצגה – הם בוודאי, כמו תמיד, גיבורי הצדק שכוחם המפליץ הוא כל צדקם.

האם אלה גם פני העם בישראל היום? האמנם ראינו את פנינו במראה שם בבגני התערוכה?

ישמור האל את עמו ישראל.

או, מי ישמור?

חברת העובדים / סדי פריס

ערכים של הפסד הם הפסד ערכים

חברה מרוויחה היא נכס לעובדים ונציגתם, ההסתדרות, ואילו חברה מפסידה היא נטל. זמן נכון לחשבון נפש אידיאולוגי־כלכלי

המשימה הדחופה היא חילוץ „סולל בונה" וקופת חולים מהמשבר; המשימה החשובה היא עריכת דין וחשבון עצמי בדבר מקומה של חברת העובדים במירקם של תנועת העבודה. המפלגות והתנועות שאינן, בעקרון, נגד קיומו של משק עובדים חייבות לשבת באחד הימים ולערוך חשבון נפש אידיאולוגי־כלכלי.

נדמה שהימים בהם ניטש הוויכוח על חשיבותה של הרווחיות, והעדיפות שיש להעניק להשגתה, חלפו־עברו מן העולם. היום לא יקום איש שיאמר שהצידוק למשק ההסתדרותי הוא בנשיאת ערכים. הערך הראשון של מפעל כלכלי – להבדיל ממוסד שירותי כמו בית חולים, תיאטרון, כתב־עת או בית־ספר – הוא ברווח שהוא נושא: חברה עסקית שאינה מפיקה רווחים אינה „ערך" גם אם עובדיה קוראים למנהל יהושע ויהושע נוסע באוטובוס ולא במרצדס. זו בתיאוריה.

למעשה עדיין דבקים לא מעטים באמונה שכל מפעל הוא ערך־על־ידי עצמו. זה אינו אמור לגבי מנהלי החברות ההסתדרותיות. רובם ככולם הם טכנוקראטים מקצוענים, רזי הניהול נהירים להם, כולל הסוד שמפעל מפסיד הוא ערך שלילי. אולם בתת־הכרתם של פוליטיקאים ועסקנים עדיין רווח יחס נפשי לכל ארובה, מכונה ומנוף והשאלה אם זה נכס או נטל להסתדרות היא משנית בלבד. רבים בחברת העובדים נאבקים בחירוק שיניים נגד הוצאת כל חברה מרשות ההסתדרות, ויהיו הפסדיה גדולים ככל שיהיו. כמה יגיעות נאלצו כלכלני חברת העובדים להתייגע עד ש„ארקיע" המפסידה הוצאה אל מחוץ למסגרתו של משק העובדים וגרמה הפסדים לבעליה הפרטיים? או בעבר היותר רחוק, חברת „שרותי נמל מאוחדים", שהועברה לרשות הנמלים הממשלתית, שהסבה רק הפסדים, ריב ובאבי לב להסתדרות?

נחיתות מעמדו של הרווח הביאה את חברת העובדים להזדקק לחסדי הממשלה כדי שתחלץ חברות מפסידות ממצוקתן. „סולל בונה" היא הדוגמה שעל סדר היום – ומי יתן ותהיה מקרה הסעד האחרון. סידור האס.או.אס. לממשלה שיכולה עתה לקבוע כמה, מתי ובאילו תנאים, יוגש לחברה סיוע מקופת המדינה (או בערבותה), מחליש ולא מחזק את מעמדה של ההסתדרות. ומאחר שהיא והממשלה אינן רואות עין בעין את בעיות המשק וצורכי העובדים, עלולה האחרונה לכפות על הראשונה תנאים שיפגעו בחברה. למשל (הדוגמה בינתיים דמיונית) ששר האוצר, לא בדיוק תומך נלהב בהסתדרות, יאמר „או.קי. נעזור ל„סולל בונה", בתנאי שלא תציגו תביעות שכר שאינן עולות בקנה אחד עם השקפת הממשלה". משימתו של חיים הברפלד תהיה אז קשה הרבה יותר משיכולה להיות אילולא המתין „סולל בונה" גרעוני בפתח לשכתו של יצחק מודעי, או אפילו של שמעון פרס.

אילו היה הקבלן הגדול רווחי, היה המצב הפוך. אחוז שילה יכול היה להעלות את שכר עובדיו ולפרוץ בכך דרך לתביעותיהם של פועלים אצל קבלנים אחרים, ולאחר מכן במשק כולו. כי חברה מרוויחה היא נכס לעובדים ונציגתם (ההסתדרות) ואילו חברה מפסידה היא נטל. וכך גם למשק המדינה כולו.

השאלה העקרונית קיימת גם לגבי קופת חולים. בניגוד לחברה הקבלנית, אין היא מוסד למטרות רווח: היא שירות רווחה שהמדינה חייבת לאזרחיה. ראשי תנועת העבודה נאבקו על השארת קופת־חולים בידי ההסתדרות ונגד העברתה לידי המדינה. הם חשבו כי בדרך זו יגבירו את כוחו של הארגון ואת השפעתו הכללית. אין ספק כי מספר חברי ההסתדרות גדל בזכות בעלותה על ביטוח הבריאות, אך האם הגדילה תוספת החברים את השפעתה?

נראה שלא, כי רבים מהמבוטחים הצביעו נגד תנועת העבודה הן בבחירות להסתדרות והן בבחירות לכנסת, כמו בסיפור על האיש שנשאל אם הוא חבר מפא"י והשיב „חבר, אבל לא אוהד".

אנשי הליכוד גילו נוסחה זו והפעילו לחץ על ההסתדרות באמצעות השתתפות הממשלה בתקציב הקופה. אף שיכלו לגייס רוב בכנסת למען הלאמת קופת־חולים, הם נזהרו מלעשות כן. הם הבינו כי מוסד רפואי, כמו כל מוסד אחר הנזקק לחסדי הממשלה, מאבד מעצמאותו ומגדיל את תלותו. לאנשי „חרות" זה מצב רצוי ואין פלא איפוא שלבר מלדבר על הלאמה הם לא עשו מאומה.

עכשיו, משנקלעה קופת־חולים לחוב בסדר גודל של חצי מיליארד דולר, לא מעט מחמת התנכלות הליכוד, נעשתה תלותה בממשלה כמעט מוחלטת. יצר ההתרחבות וההתפשטות של ראשי קופת חולים שלא בחנו די את המגבלות התקציביות שיזוק לידי הליכוד, ההסתדרות עוד תרגיש מה כבד המחיר שהיא תצטרך לפרוע בגין החריגות הכספיות שהקופה חרגה. האירוניה היא שההתפשטות וההתרחבות נעשו למען הציבור, ולא למען חיים דורון ועוזריו. הם נתנו שירות שבתוך הארצת המדינה נתנת, ועתה יאלץ ארגון הגג של קופת־חולים, ההסתדרות, לשלם מחיר פוליטי על נדיבותם (המופרזת). אילו הסכימה ההסתדרות כי חברי הקופה ישלמו יותר מכיסם תמורת העזרה הרפואית, היה מצבה טוב בהרבה. אך ראשית, התנגדו ליותר השתתפות עצמית, אם בצורת מס אחיד גבוה יותר ואם בצורת תשלום ישיר בעד טיפול ותרופות.

לא ברור כלל, אם העברת קופת־חולים לידי הממשלה תוזיל את השירות ו/או תשפר אותו (לדעתי לא). ברור רק כי הרחבת השירותים ללא תמורה מצד המבוטחים מקעקעת את מעמדה ואת מעמד ההסתדרות. התלות התקציבית, כמו הפסדים של חברה עסקית, מחלישה אותה וגורעת מהערכים שהן אמורות לשאת. שאלה זו ראויה לדיון במוסדות תנועת העבודה, ולא רק בקשר לקשיים הנוכחיים של „סולל בונה".

הסכמי שכר / חיים ביאור

להרוג תורכי ולהתקדם

בוועד הפועל „קנו" את הגירסה האומרת שהברירה במצבו של המשק כיום היא בין תוספות שכר גדולות, ואבטלה, לבין גידול מרוסן בשכר שיאט את קצב הפיטורים

המשבר הפוקד גופים של המשק ההסתדרותי, כ„סולל בונה" וקופת־חולים, מאפיל על המשא־ומתן על הסכמי השכר החדשים, המתנהל ללא קולות וברקים, אך תוך חילוקי־דעות מהותיים.

נציגי ההסתדרות והמעסיקים החלו, בראשית השבוע, בדיונים על השכר כשעמדות הפתיחה של כל צד מנוגדות לא רק לגבי תשלום תוספת השכר לעובדים הזו באפריל, אלא גם לגבי תוכן השיחות עצמן.

ההסתדרות מבקשת „להרוג תורכי ולהתקדם". יו"ר האגף לאיגוד מקצועי חיים הברפלד וראשי האיגודים חותרים להשיג תחילה הסכם על תוספת יוקר, שבו הם רואים מכשיר בסיסי המגן על השכירים מפני זעזועים במשק. רק לאחר שיבטיחו את קיומו של מכשיר תוספת היוקר, יגשו נציגי ההסתדרות לשלב השני – משא־ומתן על הסכמי השכר עצמם, האמורים להביא לעלייה ריאלית ברמת השכר.

לשכת התיאום של הארגונים הכלכליים – גוף־על של המעסיקים ממגזרי התעשייה, המסחר, הבנייה, המלונאות וענף היהלומים – לחצה שהמשא־ומתן יתנהל במישרין על הסכמי השכר החדשים, בנימוק שאין מקום לתוספת יוקר בתקופה שבה האינפלציה בבלימה כמעט מוחלטת. סמוך למועד פתיחת המשא־ומתן, נסוגו המעסיקים מעמדתם והסכימו לעצם הדיון על תשלום תוספת יוקר.

הברפלד, המסתייע בשני סגניו החדשים מאיר גת ואפרים זילוני, גורס שהסדר תוספת היוקר חייב להיות דומה ככל האפשר למתכונת הקיימת, דהיינו: תשלום תוספת יוקר לעובדים כל אימת שההתייקרות המצטברת מגיעה לכדי ארבעה אחוזים, או בכל שלושה חודשים – לפי המוקדם יותר. אנשי ההסתדרות מסכימים שאי הוודאות במשק, מסיבות כלכליות ופוליטיות כאחד, מחייבת להמשיך בהסדר הנוכחי של תוספת היוקר, בייחוד לאחר השחיקה החדשה שחלה בהכנסות השכירים בשנה האחרונה.

המעסיקים, שנואשו מסיכוייהם לבטל כליל את מכשיר תוספת היוקר, מתווכחים עתה על תכיפות התשלום של התוספת. הם מתנגדים להשארת ההסדר הקיים על כנו ומוכנים לשלם את תוספת היוקר לכל היותר פעם בשנה. גורמים המקורבים למשא־ומתן צופים פשרה בין הצדדים, שלפיה העובדים יקבלו תוספת יוקר פעמיים בשנה. גובה התוספת לא ישונה: 80 אחוז מההתייקרות ולא 50־60 אחוז כדרישת המעסיקים.

עד סוף מארס יסוכמו הדיונים על תוספת היוקר ואז תתפנה הזירה למאבק העיקרי על השכר עצמו. בוועד הפועל של ההסתדרות „קנו" את הגירסה האומרת שהברירה במצבו של המשק כיום היא בין תוספת שכר גדולות, תוך העמקת האבטלה, לבין גידול מרוסן בשכר, שיאט את קצב הפיטורים בתעשייה. אנשי האיגוד המקצועי יגבשו איפוא דרישות צנועות בהשוואה לשנים קודמות. אף שהם מעדיפים לערפל את כוונותיהם, נודע שבדעתם להסתפק בתוספת שכר שתגיע, ברמה הארצית, בין 5 ל־8 אחוזים.

אלא שבצד תוספת שכר זו, תאפשר ההסתדרות לכל איגוד מקצועי להגיש תביעות שכר ענפיות. כך, לדוגמא, איגוד עובדי המתכת, החשמל והאלקטרוניקה, המייצג כ־100 אלף איש, כבר מקיים מגעים שקטים עם התאחדות התעשיינים, שתכליתם בניית סולמות שכר חדשים, ללא קשר לתוספת ה„ארצית" שתשולם לכלל השכירים. מזכיר איגוד עובדי המתכת, יצחק גלעדי, מעוניין להחליף את סולם השכר הקיים לעובדי המתכת, שלפיו הם משתכרים בין 300 שקל בדרגות התחתונות ל־1,000 שקל בעליונות, בסולם חדש – שלפיו הם ישתכרו בין 500 לבין 1,500 שקל. תביעותיו של גלעדי מכוונות איפוא להשגת תוספת בשיעור של 50 אחוז ומעלה.

לגבי אמירה אנדריאנוב, מזכירת הסתדרות פועלי הטקסטיל, ההלבשה והעור, בעיית השכר לוחצת יותר. אנדריאנוב מרבה לבקר ב„שטח", שם מציגים בפניה עובדי הייצור תלושי שכר שרבים מהם קרובים לשכר המינימום. לפיכך לא זעמה על אותו עובד במפעל טקסטיל שירק בפניה באחד מביקוריה. מזכירת הסתדרות פועלי הטקסטיל אינה מוכנה לפרט את התביעות הענפיות שתציג, מאחר ש„אם ארוויח 10 אחוזי תוספת ואקבל רק שבעה, העובדים לא יסלחו לי על שלושת האחוזים שלא השגתי".

ואולם המעסיקים דוחים, לפי שעה, כל אפשרות של העלאת שכר, הן ברמה הארצית והן ברמה הענפית. אמנם לפני חודשים הודה מנכ"ל התאחדות התעשיינים, ארנון סיברג, שהשכר נשחק בשנה האחרונה, אבל עתה, בפרוס המשא־ומתן עם ההסתדרות, גורסים המעסיקים שבאוקטובר 1985 נבלם הכרסום הריאלי בשכר, בשל התוספות ששולמו בנובמבר, דצמבר וינואר והוא התייצב על רמה שווה לזו של 1982־1984, הלא הן השנים שלאחר חגיגות ארידור.

בתדריעים כלכלני התעשיינים: הריבית הגבוהה, הקפאת המחירים והגידול בהוצאות העבודה עלולים להפוך את האינפלציה הכבושה להר־געש מתפרץ. אם ישולמו עכשיו תוספות שכר בתעשייה ובכל המיגזר העסקי, תגבר הסכנה שבעתיים. כל תוספת שכר תגרור פיחות והתייקרויות כדי למנוע פגיעה ברווחיות המפעלים. ברגע שיבוצע פיחות בשקל והמחירים יועלו בהתאם לכך, תאבד השליטה על התהליך האינפלציוני. מכאן, אומרים כלכלני התעשיינים, שהסכנה הגדולה ביותר לאינפלציה אורבת בחזית השכר.

ראשי האוצר עוקבים בדריכות אחר מהלך המשא־ומתן על תוספת היוקר וההכנות לקרב האמיתי על תוספת השכר לשנה הקרובה, שכן ההישגים שיוקפו לעצמם עובדי המגזר העסקי יחולו עקרונית על עובדי המדינה והשירות הציבורי. אתמול כבר התכנסו ראשי האיגודים המקצועיים במגזר הציבורי בחדרו של הברפלד לתיאום טאקטי. האיגודים הללו, הטוענים לשחיקת שכר של כ־15 אחוז, לא יסתפקו באחוזים הבודדים שישולמו ברמה הארצית ויציגו תביעות יחודיות שישמשו אתגר לא קל לאוצר.

אל תגנבו להם את ההצגה

תנו להם. אל תפריעו. תעשו את ההיפך ממה שהם עושים. תנהגו אחרת. שיראה לעין כל ההבדל בין „חירות" לבין מפלגת העבודה

לא היה חסר הרבה שמפלגת העבודה היתה מנסה אתמול לגנוב ל„חירות" את ההצגה הגדולה על־ידי הצגה קטנה של דיון במרכז מפלגת העבודה על ביטול הסכם הרוטציה. הדיון הזה נועד לאתמול ונדחה לעוד כשבוע. כדאי לדחות אותו עוד פעם, בלי לקבוע מועד חדש. למה לגנוב את ההצגה ל„חירות", שעוד יהיו לה המשכים רבים, בלי ספק, למה לגנוב את ההצגה הגדולה של ליכוד כל המלוכדים ואיחוד כל המאוחדים מ„חירות" ומהליברלים – שבת אחים גם יחד – יצחק מודעי וגדעון פת, יחד עם לוי ושמיר, ארנס ושרון. אם היא תתקיים בכלל. גם אי קיומה יהיה ברוך בסידרת הצגות קטנות וגדולות.

תנו להם. אל תפריעו. תעשו את ההיפך ממה שהם עושים. תנהגו אחרת. שיראה לעין כל ההבדל בין „חירות" הליכוד לבין מפלגת העבודה; שהציבור כולו יחוש על מי אפשר לסמוך ועל מי אי־אפשר לסמוך, מי שכן טוב ומי שכן רע שכל שומר נפשו ירחק ממנו, שייראה לעין כל ההבדל בין אלה לאלה. זה לעומת זה. מצד אחד – מתינות, התאפקות, תבונות לפשרה ולויתורים הדדיים, כדי שיהיה אפשר לחיות ביחד ולפעול ביחד ולהשיג את מה שניתן להשיג מבית ומחוץ.

ומהצד האחר – כל מה שראינו הפעם במנה מרוכזת – עידוד ועריה – ומה שהיה קיים שם ביסוד הדברים כל הזמן. יצרי קיפוח ותאוות נקם הרס כמעט עד כדי „תמות נפשי עם פלישתים" או – כפי שהגדרתי זאת ערב הפתיחה החגיגי – „גם לך, גם לי לא יהיה". מה שפוצץ את ועידת „חירות" הפעם זוהי התפיסה הרוויזיוניסטית מתחילתה – התפיסה של „הכל או לא כלום" ו„למות או לכבוש את ההר" ולא להסתפק במה שהוא יותר מלא כלום ופחות מהכל ולא לנסות להמשיך לטפס במעלה ההר, צעד אחר צעד, במקום למות בהסתערות על פיסגתו. כאלה הם מאז ועד היום. עכשיו נוספה לכך רק הפראות החשופה והברוטאליות הגסלנית והפיסית. עכשיו זה נאמר באגרופים בלבד ולא במלות השיר.

שיותנו באוד ויצחק שמיר, דן מרידור ואהוד אולמרט לא יחתנו בנקיון כפיהם. דוד לוי ואריק שרון קוצרים את מה שזרעו מייסדי תנועת ז'בוטינסקי וממשיכיה ויורשיה גם בימי מנחם בגין – איש האופנועים והאבנים הזרוקות ושלהב היצרים בכיכרות העיר. עכשיו זה עבר לאולמי הוועידה הסגורים. זהו השורש של שנאה ובוז לחכמת הויתור והפשרה, ההתאפקות והמתינות – חכמת ה„כן" וה„לא", שהם עיוורים וחרשים ביחס להכרחיותה ולתועלתה. גם כלפי חוץ וגם בינם לבין עצמם, בתוכם פנימה. עכשיו יש אולי סיכוי שיבינו סוף־סוף מה לקוי אצלם בשורשי הדברים. שבגין הבן יחוש מה עולל בגין האב. מבשרו חזה. כמו שכתוב: אבות אכלו בוסר ושיני בנים תקהינה.

זה לא הפיצוץ האחרון ב„חירות" ובליכוד. אם לא יהיה פילוג, תהיה אנרכיה. נסיונות התיווך והטיוח לא יועילו. הם זקוקים עכשיו לארכה ממושכת, כדי לברר לעצמם מי הם ומה הם, כדי לעשות סדר בביתם וכדי להבין היכן שגו בבניין תנועתם ואיך לתקן מה שקלקלו. הם עצמם צריכים להגיע למסקנה שאין להם בית ואין בעל־הבית ואי אפשר לפוצץ את ממשלת ישראל כמו שהם פוצצו את ועידת „חירות". אם הם לא ישתנו, אי־אפשר יהיה למסור את הממשלה לידיהם.

על סדר היום של מפלגת העבודה לא עומדת עכשיו השאלה של קיום הרוטציה – כן או לא. מה שעומד עכשיו על סדר היום שלה הוא לקיים את ועידתה ולהוכיח לעין כל שהיא מפלגה אחרת לגמרי ואין בדעתה לגנוב ל„חירות" את ההצגה. העם כולו צריך לראות את ההבדל ולהסיק את המסקנות בעצמו ולהשמיע את קולו לגבי ההבדל הזה והשלכותיו המעשיות. לא עכשיו.

صكنا من الاصل

עיתונאי.משוררת.פוליטיקאי.תעשיין.מה מריץ אותם

ז'אן דניאל, אינטלקטואל פוליטי מן הסוג ההולך ונעלם

■ גדעון קוץ, פאריס

עורך ומנהל „לה נובל אובזרבטור". עיתונאים עם קשרים טובים בצמרת, בעיקר מיטראן – „עיתון שאינו אופוזיציוני לא נחשב אמין". מוקף צעירים „הכותבים באינטליגנציה על נושאים לא אינטליגנטיים". ה„ניו־ג'ורנליזם" בצרפת נקשר בשמו. דיוקן וראיון מיוחד

ז'אן דניאל. עשרים ושתיים שנה קשור שמו בשבועון האיכות „לה נובל אובסרבטר" שהתחנכו עליו כמה וכמה דורות של אינטלקטואלים מן החלק השמאלי של הקשת הפוליטית. עשרים ושתיים שנים כ„עורך ראשי", אחר־כך „מנהל" – שיא צרפתי. עורך העתון היחיד, שבגיל 65 שמו מוכר עדיין לדור הצעיר.

אך דניאל הוא השריד האחרון של דור האינטלקטואלים שעמד בראש העתונות הצרפתית. בשנת 1964 עזב את „ל'אקספרס", שייסד יחד עם ז'אן־ז'אק סרבאן שרייבר עשר שנים קודם. „נובל אובסרבטר" שלו היה ה„ניו ז'ורנאליזם" הצרפתי פלוס הגופך הפילוסופי־תרבותי־אירופי שחסר לחבורת המיישרים האמריקאית („ניו יורקר") באותן שנים. „ל'אקספרס" העמיד מולו בראש מועצת המערכת את ריימונד ארון המנוח. איזה קרב יפה. היום אין העתונים ממהרים להציב בראשם אינטלקטואלים בולטים דווקא.

הוא נולד כז'אן דניאל בן־סעיד לזול בן־סעיד ורחל לבית בנסימון, בבלידה, אלג'יריה, ב־1920. לוחם בצבא צרפת החופשית. קריירה ממשלתית קצרה ב־1946. אחר־כך מרצה לפילוסופיה. מאז – עתונאי עם קשרים טובים בצמרת, בעיקר עם ידידו הוותיק פראנסואה מיטראן. „אנחנו ידידים, אך אינני היום מן האוכלים על שולחנו. אני עצמאי מדי. יש אי־התאמה באינטרסים בין נשיא ועורך ראשי בשניהם בתפקיד. אפשר להיות ידידים טובים לפני ואחרי. לראש מדינה אין ידידים ואילו עתונאי צריך לבקר את השלטון ולגלות מידע עליו". חמישה ספרים – רומן, מסות והרצאות. שני פרסים ספרותיים חשובים.

יחסו לישראל וליהדות היה תמיד, בלשון המעטה, דו־משמעי (הוא יאמר כי ישראל היא „אמביוולנטית"). זה לא ימנע מז'אן מארי לה־פן להצביע עליו כעל אחד מנציגי „מאפיית השקרנים" בצד עתונאים אחרים ממוצא יהודי. ב־1981, עם עליית הסוציאליסטים לשלטון, התחיל ה„נובל אובסרבטר" להפסיד קוראים. השדו בו כי ישמש שופר לשלטון החדש. דניאל עצמו היה ל„אורקל" של הרדיו והטלוויזיה. הזמינו אותו להסביר מה חושב מיטראן. „בצרפת, עתון שאינו אופוזיציוני לא נחשב אמין". אך היתה גם בעיה של הזדקנות, של עייפות החומר. דור הקוראים הצעיר של „ליבראסיון" או ירחונים כמו „אקטואל" לא מצא את עצמו בקודש־הקודשים של האינטלקטואלים והסטודנטים של שנות השישים והשבעים. ב־1984 הכניס העתון שינויים ניכרים בצורתו. ההגשה ה„רצינית" והקשה לקריאה שונתה ללא הכר בעזרת גראפיקה מבית־מדרשם של יוצרי „ליבראסיון". „לעתון באו צעירים עם הרבה אוויר טרי בריאותיהם", אומר ז'אן דניאל. האוויר הזה ניכר גם בהגשה. דפוס גדול. גראפיקה צעירה, צבע.

הרבה אוויר. „בכל זאת, לא קיצרנו את המאמרים – הגדלנו את העתון".

המערכת עברה דירה. דניאל מקבל אותי במשרדו המרווח אך לא יותר מזה. מרוהט צעיר, מודרני, אם לא פוסט־מודרני – אפור על רקע קירות לבנים, תאורה „היי טק", שולחן ישיבות אובלי. מולי איש זקן, בעל תווי פנים נאים, מוקף צעירים. עורך העתון בפועל שבחר – פרנץ אוליבייה גיסברט – הוא במחצית שנות השלושים שלו. ודניאל יכול להפגין יחס של בוס נוקשה כלפי מזכירה סוררת ולהשיב בחביבות לשאלות כתב צעיר.

„היום אנחנו מקדישים יותר מקום לנושאי חברה ופחות לפוליטיקה במובן המקובל – כלומר כתיבה על פוליטיקאים", מסביר ז'אן דניאל את השינוי בעתון שבא, לדבריו, בעקבות שינוי במנטליות של דור הקוראים הצעיר. הוא „מסכים" לכך לחלוטין, מוצא את עצמו בהולם במערכת הטעמים החדשה ואינו רואה כאן ירידה ברמה. „פוליטיקאים לא מעניינים יותר את הצרפתים. אמנם הפוליטיקאים הצרפתים הם בדרך כלל אנשי תרבות ובעלי שורשים בחברה, אבל מדובר תמיד באותם אנשים. מצד שני, הגדלנו את הפורטרטים. אם מישהו חשוב במידה מספקת – אפשר לדבר עליו בהרחבה. הרחבנו גם את מדורי המוסיקה והאמנות". מה שחשוב עדיין לז'אן דניאל ול„נובל אובסרבטר" זוהי הכתיבה הטובה. היום לטקסט. הוא מוכן לקבל את הצעירים „הכותבים באינטליגנציה על נושאים לא אינטליגנטיים" – אך לא להיפך. לצעירים צורה חדשה, מקורית ומעניינת להתבונן בחיי החברה ובחיים הפוליטיים. הדור החדש מתרכז ברוק, מחשבים, מדע. התרדה שרודפה את דור שנות השישים לזרועות הסמים דוחפת את הנוער של היום לעבודה. מכאן סכנה ראשונה – אגואיזם.

החלק השלילי, המרתיע והמסוכן בהתנהגותם של צרכני התקשורת החדשים הוא הפאסיביות שלהם מול אמצעי התקשורת האודיו־ויזואלים. תוך שימוש בשפת מחשב הם קולטים „סימנים", שאינם אלא טקסט טלגרפי דל ומוגבל ומסוכן כמו התמונה. „התמונה לא תחליף לעולם את הטקסט", טוען־מקווה ז'אן דניאל. „אנשים שראו או שמעו דבר מה בטלוויזיה יחפשו אותו בכתב כדי לבדוק אם זה נכון". מכאן שעתונות איכותית היא היחידה היכולה להתחרות בטלוויזיה. הוא מצטט מחקרי תקשורת אמריקאיים, שהעלו שעתונים „אינטליגנטיים" יותר, כמו ה„ניו־יורק טיימס", הגבירו את תפוצתם, ואילו העתונות העממית היא שנפגעה ביותר על־ידי הטלוויזיה. לכן כתבים צעירים ששפתם דלה הם הגילוי השלילי של התקופה. עתונים כמו ה„נובל אובסרבאטר", „לה מונד" ו„ליבראסיון" נגררו גם לתגובה של „עודף כתיבה" מול דלות „שפת המחשב". ז'אן דניאל רואה את התגובה כחיובית.

ומה עם „העתונות החדשה" ה„ספרותית"? – זו מתה עם הסתלקותם ההדרגתית של יוצריה. „בארצות־הברית של שנות השישים. הכל התחיל ונגמר ב„ניו־יורקר". ותקופה קצרה ב„וילאג' וויס". התברר כי הסגנון אינו מתאים לעתונות היומית ומתרכז בתקופונים אליטיסטיים. גם אצלנו ניסינו תקופה מסויימת. הבעיה היא פשוטה – חסר כשרון. חסרים כותבים. זו היתה עבודה של גאונים יחידים כמו, אצלנו, ל. קלודל. לא כל מי שכותב כמו „עתונאי חדש" הוא כזה. הצפה של „עתונאות כמו־חדשה" על ידי עתונאים חסרי כשרון ותרבות היא תופעה חמורה".

היום ניצב ה„נובל אובסרבטר" שוב במקום השני (אחרי „ל'אקספרס") בין ה„ניוז מגזינס" הצרפתים, עם תפוצה של 420,000 גליונות, מהם 60,000 בחוץ־לארץ. חזרה לפוליטיקאים המשעממים. דניאל אומר כי מיטראן, שהיה כזה בשנים האחרונות, הפך שוב ל„גיבור תקשורת". „הוא התחדש. הוא שוב מעניין, מיסתורי, מורכב. קשה לקטלג אותו. הוא סוציאליסט – אך לא דומה לסוציאליסטים אחרים".

אנחנו יושבים ביום [illegible] בערב. מביאים להגהה את מאמר המערכת [illegible] יום שישי. ביום ראשון הבחירות ואי־אפשר [illegible] מתוצאות, או יותר נכון – מהספר קטן לסוציאליסטים. „זוהי הממשלה הסוציאליסטית הראשונה בכל תולדות צרפת המסיימת את הקדנציה שלה במלואה", מדגיש ז'אן דניאל. אני מדבר על תחושה של טרגדיה יוונית. צעידה בלתי נמנעת אל הסוף הרע והמר. „במשך שנה הייתי במצב־רוח דומה לשלך", הוא אומר, „אחר כך התעודדתי. הם יוצאים מזה בכבוד. אין ממשלה פופולארית בתקופת משבר. הסוציאליסטים גם לא הצליחו מעולם למצוא חן בעיני המעמד הבינוני. אבל לאחר ההתמוטטות הכלכלית של השנה שעברה, בא ניהול כלכלי שאיש לא האמין בו. כשעלה השמאל לשלטון, חשבתי על שינויים סוציאליים, על מדיניות חוץ טובה יותר – לא על הנהגה כלכלית. ובכל זאת, האינפלציה הגיעה למינוס 0.2 אחוזים. האבטלה אצלנו פחותה מבכל מדינה אחרת באירופה – אך הרגישות גבוהה. שיראק או ז'יסקאר לא יוכלו לעשות טוב יותר". אלה ראשי ממשלה הבאים בחשבון? – אם לא אתבדה לחלוטין, וזו הסכנה עם כל תחזית, יש שתי אפשרויות מרכזיות לתקופה שלאחר הבחירות: 1. הסוציאליסטים יוכו מכה קשה – ואז אין להניח שהנשיא מיטראן יוכל להישאר בתפקידו. 2. התוצאה אינה רעה מאוד, ואז יש אפשרות סבירה לקוהביטציה בין הנשיא לממשלה ימנית. מיטראן יוכל להמשיך כך לפחות שנה, ואז, בהתאם לנסיבות – או להכריז על בחירות לנשיאות, או לפזר את האסיפה הלאומית ולערוך בחירות חדשות".

אנחנו מגיעים לנקודה הרגישה של יחסו לישראל, שסיבכה אותו לא מעט עם הקהילה היהודית. אכן, הוא מבקש שאשמור על הניסוח המדוייק של דבריו. „ביקרתי לאחרונה בישראל לפני עשר שנים. נועדתי אז, אני זוכר, גם עם שמעון פרס. אני רוצה־למאוד לשם, לחדש את התרשמותי. אני כותב עכשיו ספר על צד זה בחיי ואסגיר לך כמה רעיונות ממנו. הדרמה של ישראל היא, לדעתי, בכך שכמדינה היא דומה לכל המדינות. יש לה משטרה ומדיניות חוץ. היא שולטת בטריטוריה. אך היא שולטת גם בעם שהוא לא כמו העמים האחרים. היא מושלת בזכרון של עם החורג מגבולות מדינת ישראל – וזכרונם של כל היהודים בעולם ובתוכו זכרון השואה. לעתים יש התאמה רגעית בין הזכרון והגניוס היהודי לבין המדינה, ולפעמים יש ניגוד ונוצר קונפליקט דרמטי. אי אפשר לטפל בגנגסטרים, זונות ומסוממים, ובמקביל להגן על קדושת המסורת. אי אפשר לחנך צעירים להגן על מדינתם בכוח הנשק והנצחונות ולתת ביטוי לשאיפה פאציפיסטית עתיקה.

אתן לך דוגמה: „יד ושם". האתר הזה לא קיים בניו־יורק או במוסקווה, שם יש יותר יהודים, אלא בתוך מדינת ישראל. כשאנואר סאדאת בא וביקר ב„יד ושם" ואמר שהוא נפעם – הוא, אויבה לשעבר של המדינה – היה זה נצחון גדול למדינת ישראל. אך כאשר שמונה מאות מיליון מוסלמים בעולם מתעבים על שנאת מדינת ישראל והעם היהודי – זוהי טרגדיה קוסמית.

אני סובל כיהודי מזה שצעיר בפקיסטאן מתחנך על שנאת העם היהודי בלי להכיר אותו בכלל. בעייתה של ישראל עם העולם המוסלמי תהיה חמורה הרבה יותר מאשר עם העולם הערבי, שהוא חילוני ורציונלי יותר. בהקשר זה עזרתה של ישראל לאיראן היא טעות חמורה. הנצחונות של ישראל שימחו את יהדות העולם, שלא חשבה עוד על בשק אחר כמו מדיניות של התקרבות לעולם המוסלמי. הדרמה של ישראל היא שהשואה היא חטאו של העולם המערבי, אך עליה לחפש שותפים לתחושותיה במזרח. וזאת בלי להיכנס להיגיון האומר שהשואה יכולה לחזור ולכן אין ברירה אלא לאחוז בנשק.

הפתרון נעוץ במציאת גשר אל האיסלם. הכל אפשרי. אילו סיפרו לאבי אילו יחסים ישררו, בבוא העת, בין צרפת וגרמניה, הוא היה חושב שאלה דיבורים של מטורף. ישראל לא תוכל לשחק לאורך זמן את הצלבנים של המערב נגד העולם השלישי והאיסלם. הזמן והמרחב פועלים לטובת האיסלם. בין המדינה לזכרון אני בוחר בזכרון, גם אם אני מכיר בזכות קיומה של המדינה. מבין הישראלים אני חש עצמי קרוב למרטין בובר. מבין היהודים הצרפתים – למנדס פרנס.

ומה דעתו על איכור היהודים יוצאי ארצות המזרח כחלוצי ה„גשר" שעליו הוא מדבר? תשובה מוחצת: „אין יותר גרוע מאחים־עוינים. ערבים מוסלמים ויהודים־ערבים. הרבה יותר קל יהיה להם להגיע להבנה עם הפולנים..."

ולבסוף, צרפת וישראל. האם צפויים שינויים לאחר הבחירות? נסיגה מן הדרך שהיתווה מיטראן? „מיטראן הוא כמו ישראל. יש לו מדינה לנהל. ולמדינה שלו יש אינטרסים. מבחינת אישיותו, אינני חושב שהיה ויהיה מנהיג צרפתי קרוב ואינטימי ממנו למסורת היהודית. אשר למדיניותו לישראל, הוא נתקל בחריפות בבעיית האינטרסים העצומים שיש לצרפת בעולם המוסלמי. ה„חיזבאללה" מתייחסים אל מיטראן כאל „ציוני ומשרת של ארצות־הברית". הם מנהלים נגדו מערכה. גם מיטראן סבור שבלי הסדר עם הפלשתינאים לא יהיה שלום. אשר לשינוי בגישתם של מנהיגי הימין שנסעו לבקר בארץ וחיפשו את קרבת הקהילה היהודית – זה יוכל להימשך כל עוד לא יעלה מספר המוסלמים בצרפת על מספר היהודים. יש כאן שני מיליון מוסלמים. שלוש מאות אלף מהם כבר בעלי זכות בחירה. „הקול המוסלמי" יבוא במקום „הקול היהודי".

„בינתיים", מרגיע אותי ז'אן דניאל, „אין לישראל מה לחשוש משיראק או מבאר. יתכן שיבטלו את שיתוף הפעולה ההדוק וההסכמים בין השירותים החשאיים של שתי המדינות. כמובן, גם נושא הכורים הגרעיניים יורד מהפרק. שמעון פרס טעה טעות גסה כאשר פירסם את המשא־ומתן על הכורים בלי שיהיה לו משהו ביד".

שיחה עם ז'אן דניאל נעה, זה ניכר בבירור, בין קוטב פילוסופי בעל היבט רומנטי ברור, אם לא קיצוני, המגיע בנושא היהודי עד כדי חזון אפוקליפטי, לבין תכליתיות של מי שקרוב לעסקי המדינה. השילוב הזה נשמע טבעי רק מפי אינטלקטואל פוליטי מן הסוג ההולך ונעלם, הצומח בהתרחשויות ב„ראגה נלהבת", כפי שמעיד על עצמו ז'אן דניאל.

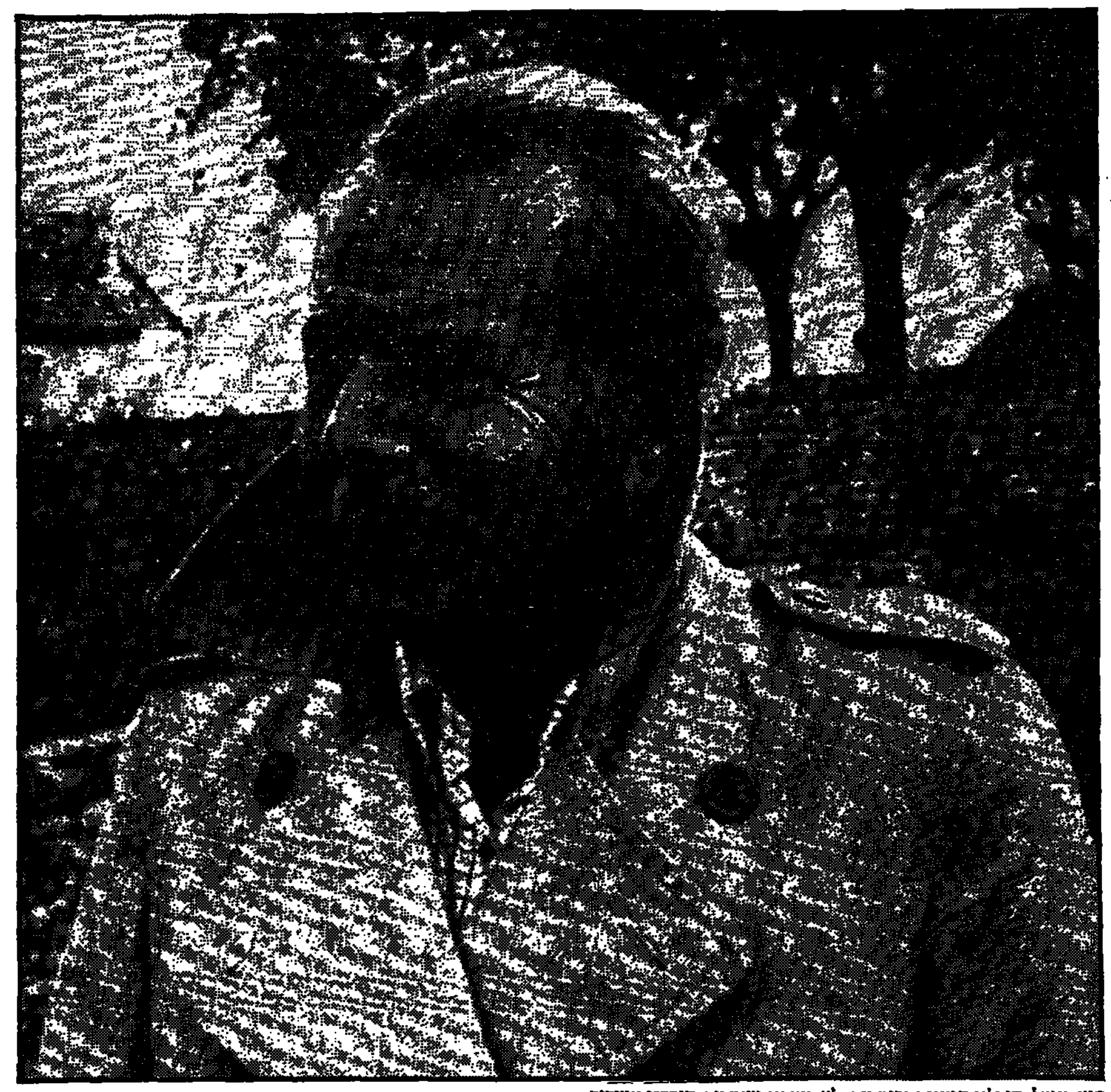

ז'אן דניאל. הגדלנו תמונות וכותרות. לא קיצרנו מאמרים, הוספנו עמודים

אירינה רטושינסקיה משוררת רוסיה, אסירה פוליטית

■ בלק מוריסון, לונדון

נעצרה, נשפטה ונאסרה לאחר הפגנה למען סחרוב. „שיריה עפו לכל פינות הארץ כמו סנוניות־חירות", כתוב ביומן של „האזור הקטן" בבית הכלא שהוברח למערב. „אין זה נכון, אני מפחדת, יקירי, אך העמד פנים כאילו לא ראית זאת" – היא כותבת לבעלה. „מה ניתן לומר על ממשלה הנאלצת להרוג את משורריה כדי לשמור על החוק והסדר", שואל ידיד רוסי. אם תשאר בחיים תצא לחופשי ב־1995. דיוקן

ביום א' בשבוע שעבר השלים כומר אנגליקני בן 38 ישיבת־משמרת בת 26 יום בכלוב, בהתקיימו על מנות מזון של כלא, בכנסיית בול רינג בבירמינגהאם. לא היה זה צום רגיל. הכומר ריצ'ארד רוג'רס רוצה להסב תשומת לב למצבה של המשוררת הרוסיה אירינה רטושינסקיה, אסירה בתנאים מחפירים עוד יותר מתמיד – מאז היכו אותה וכפו עליה לאכול בטמפרטורות מתחת לאפס – במחנה עבודה סובייטי. רוג'רס יסיים את משמרתו בחג הפסחא: אירינה תצא לחופשי רק ב־1995.

רוג'רס איננו הראשון היוצא למערכה למענה. מרכז פא"ן האמריקאי, ארגון אמנסטי הבינלאומי והעתון „אצבע על הצנזורה" נאבקו למען שחרורה ואומרים כי ננסי רייגן ביקשה להעלות את הנושא בפגישתה האחרונה עם ראיסה גורבצ'וב. ואולם דיווחים על מצב בריאותה המידרדר של אירינה מוסיפים דחיפות ללחצים. בסתיו שעבר היא הועברה למאסר מבודד, שם תזכה לארוחה חמה אחת ליומיים במשך ששת חודשי המעצר (התקופה המקסימלית בלא משפט נוסף). שם, בתנאים אלה, חגגה את יום הולדתה ה־32.

אולם „משמרת אירינה" אינה רק מסע למען זכויות האדם. יש הרואים בה משוררת ברמתם של ארבעת המשוררים המודרניים הגדולים של רוסיה: מנדלשטאם, פסטרנק, צווטייבה ואחמטובה, שאת יצירותיהם גילתה בגיל 24 „במעין הלם חשמלי". יוסף ברודסקי מתאר אותה „משוררת בעלת צליל מושלם, הקשובה לזמן ההיסטורי ולזמן האבסולוטי באותה מידת דיוק. היא משוררת בוגרת, טבעית, בעלת קול ייחודי ונוקב, אך נקי מהיסטריה", ודייוויד מקדוף, שתרגם מבחר משיריה שיתפרסם בחודש הבא, מעריך כי היא הכשרון החדש הגדול ביותר מאז ברודסקי עצמו.

אירינה נולדה באודסה ב־1954. היא קיבלה חינוך סובייטי אורתודוקסי, אולם נשבתה בקסמם של אבות אבותיה, אצילים פולנים, שאחוזותיהם הוחרמו לאחר הכיבוש הסובייטי, ובעיקר בקסמה של הקתוליות של סבתה, ש„הוטרדה לעיתים קרובות על־ידי הק.ג.ב." בגלל אמונתה. „אבל כאן שוב הגנו עלי הורי", כותבת אירינה בזכרונותיה בעלי השם המריר „ארץ אמהות" – „לא רק שהם אסרו על סבי וסבתי ללמד אותי פולנית, הם גם אסרו עליהם לשוחח עמי על דת כלשהי או על נושאים „לא סובייטיים"".

באוניברסיטה באודסה היא למדה פיסיקה וחיברה מערכונים. חבר מאותה תקופה זוכר אותה כמלאת מרץ, אהודה ומצודדת, לא הטיפוס של המשוררת המסתגרת. „היא תמיד הסתובבה ברתוכות. לוח הזמנים שלה היה עמוס בנסיעות ובטיולים". ב־1977 היא השתתפה בכתיבת מחזה, שהורד מהבמה בגלל „עמדותיו האנטי־סובייטיות". כעבור שנתיים נישאה לפעיל זכויות האדם איגור גרשצ'נקו, ולאחר שבקשתם להגירה נדחתה, הם פתחו במסע למען מתנגדי משטר אחרים.

אירינה נעצרה לראשונה בעת הפגנה למען סחרוב ונכלאה ל־10 ימים. ב־1982 היא נעצרה שנית, בעת שעבדה בקטיף תפוחים. משפחתה וידידיה לא קיבלו רשות להיות נוכחים בבית־הדין בעת משפטה, ולא ניתנה לה הזכות לבחור סניגור. המשפט נמשך שלושה ימים. נגזרו עליה שבע שנות מאסר וחמש שנות גלות פנימית – העונש המקסימלי לעבירה שהורשעה בה.

פשעה היה „תעמולה נגד המדינה", בעיקר באמצעות שירתה. חומרת גזר־הדין – „צוואה ניאנדרטלית", כינה אותו ברודסקי – נראית ברברית עוד יותר, כשקוראים את שיריה, שהם בגדר ביטויים של הנפש יותר מאשר מאמרי גינוי פוליטיים. אך, כפי שאומר בעלה של אירינה: „לשלטון המבוסס על שקר כל יצירת אמנות היא איום".

רבים משיריה של אירינה הם שירי כלא, שנכתבו לאחר מעצרה הראשון או הזכרתו – על רשמקול או לפי הזכרון – לאחר מעצרה השני. באחד מהם היא חולמת על חבר מימי בית־הספר, שמביאים אותו כדי להוציאה להורג: הוא מנסה לעודד את רוחה במחשבה, כי „אילו הם לא היו שולחים אותי, היה זה מישהו אחר / אולי מישהו שאינך מכירה". שירים אחרים כתובים ברוח סטואית־קומית: „תו היכר משפחתי יש למשוררים הרוסים – היות יורדים", היא כותבת בשיר אחד, ואילו באחר היא מתארת את „מרידתה" האחרונה, עקירת שן תותבת („השומרים ייגזפו / על שלא השגיחו היטב").

אולם הסטואיות לא חודרת לרבדים היותר עמוקים. „לא, אינני מפחדת", היא כותרתו של שיר שהוקדש לבעלה, אך במהלכו היא מודה: „אין זה נכון, אני מפחדת, יקירי; אך העמד פנים כאילו לא ראית זאת". ואף שהיא מעמידה פני אמיצה, ייסוריה ניכרים:

עוד אשאר בחיים וישאלוני
איך חבטו את ראשי נגד דופן המיטה,
איך הייתי חייבת לקפוא בלילות,
איך זרקה השיבה בשערי.

סבלה מתואר גם במה שנראה כמסמך אמיתי, „היומן של האיזור הקטן", יומן בית־כלא המחזיק 23 עמודים, שהוברח על־ידי האסירות באיזור 4, בכלא באראשבו – 10 אסירות פוליטיות בתוך „מושבת עבודה מתקנת", שאירינה היא הצעירה שבהן. היומן אמנם מעיד על העזרה ההדדית בין הנשים האלה ועל נחישות דעתן להשיג את זכויותיהן, אך הוא גם מראה, עד כמה לוקות בחסר התקנות נגד עינויים:

ביום השביעי של שביתת הרעב, „בודדו" את וליקאנובה, רודנקו ורטושינסקיה במרפאה. ביום השמיני, האכילו אותן בכפיה. וליקאנובה ורטושינסקיה התנגדו ונכבלו באזיקים ושישה סוהרים האכילון בכוח. במהלך המאבק הזה, הם חבטו את ראשה של רטושינסקיה בדופן המיטה ושפכו נוזלים לתוך גרונה, כשהיתה מחוסרת הכרה. וליקאנובה החזירה אותה לעשתונותיה בתא במחלקה הפסיכיאטרית, שם נכלאו לאחר האכלה־בכוח. בתא אין חלונות, אין מאווררים אותו והשתיים אינן מוצאות מתאן כדי להתרענן – הן בילו חמישה ימים ולילות בתנאים אלה".

היומן מסתיים בקריאתן של החברות לכלא למען אירינה: „גורלה ראוי לתשומת לבם של כל בני אנוש; גורלה תלוי בתשומת לב זאת... שיריה עפו לכל פינות הארץ כמו סנוניות־חירות".

„מה ניתן לומר על ממשלה הנאלצת להרוג את משורריה, כדי לשמור על חוק וסדר", שואל אחד מידידיה של אירינה, ולשאלה יש הד עצום לאחר מותו של אסיר פוליטי סובייטי צעיר, באותה מחלת כליות שאירינה סובלת ממנה. דייוויד מקדוף מאמין כי השירה עצמה עשויה להיות תקוותה הגדולה של אירינה: „שירתה חזקה דיה, כדי להניע אנשים למענה". ברודסקי מציע אופטימיזם מסוג דומה: „לזר קוצים על ראשו של משורר יש תכונה להפוך לזר דפנה".

מכתב בעיפרון/

אירינה רטושינסקיה

אירינה ראטושינסקיה. חבטו את ראשה אל דופן המיטה

אני יודעת כי לא יגיע,
כי לא יישלח. הדף הנו פיסות קטנות,
בטרם עוד סיימתי את שרבוטי עליו.
מאוחר יותר. באחד הימים. אחרי הכל, אתה מורגל בכך,
לקרוא בין השורות שלא הגיעו אליך,
להבין הכל. ועל הסדין הצר,
אני מפנה מקום ללילה, בלא תקווה.
מה הטעם למהר, אם השעה שוהלפת,
אינה אלא חלק מאותו הזמן שאת אורכו לא אדע.
ומלה מפוזרת מתחת ידי –
כמו זרזיר, אדושה. תנועת העפעפיים.
הכל בסדר. אך אל תירדם עדיין.
עוד מעט אקשור את צעיף לצוהר,
אשליך ראשי אחור ועל שפתי יהיה חותם,
חיוך, נסיכה גם ממרחקים... תחוש את ידי החמה
נחה על שערותיך. על החלים שבלחייך.
איך נשב דצמבר על רקותיך...
מה מאוד רציתי... הנח לי להוסיף לחלום עליך, עוד ועוד...
פתח את החלון. כך ראשי רותח.
קול צעדים מעבר לדלת, והפעמון מצלצל מן המגדל:
פעם אחת, פעמיים... זכור, אתה ואני
מעולם לא נפרדנו לשלום: עניין של כלום.
פעם רביעית. הכל. בה כבר הצלצול.

هكذا من الأصل

עתונאי, משורר, פוליטיקאי, תעשיין. מה מריץ אותם

אוטו שילי, עורך־דין מבריק ו„ירוק”. קוהל לא אוהב אותו

■ זאב סטרומינסקי, בון

חבר סיעת הירוקים בבונדסטאג. הרוח החיה בועדת החקירה הפרלמנטרית בפרשת שוחד המפלגות. מקפיד על לבוש אלגנטי בתוך המוני „הירוקים” המקפידים על סגנון זרוק. איש דייקן בתוך מפלגה הנהנית ממנה גדושה של תוהו ובוהו. סוס־עבודה, נואם מבריק. פרופיל של מנהיג. ראיון מיוחד

למי לא קשה עם אוטו שילי? קנצלר גרמניה הלמוט קוהל ידוע בעוינותו לחבר הבונדסטאג שילי, חבר סיעת הירוקים – ויש לו סיבה לכך. אחרי הכל, אם ייאלץ קוהל לפרוש מתפקידו על רקע פרשת שוחד המפלגות, המזעזעת את גרמניה יותר משנתיים – יהיה זה במידה מכרעת הודות לשילי. שילי, בן 53 עורך־דין, מבריק במקצועו, היה הרוח החיה של ועדת החקירה הפרלמנטרית שחקרה את הפרשה וגילה, לאחר לימוד מסמכים קפדני, כי יש חשד שהקנצלר שיקר הן לועדת החקירה של הבונדסטאג והן לוועדה פרלמנטרית במדינה הפדראלית של ריינלנד־פפלץ.

שילי הגיש תביעה פלילית נגד קוהל ועכשיו מתנהלות שתי חקירות פליליות נגד ראש ממשלת בון. 61 אחוז מהציבור סבורים כי על קוהל להתפטר אם יוגש נגדו כתב אישום לבית־משפט. יש לציין כי לשילי היה גם חלק בנפילתו של עוד איש בכיר בגרמניה – יו״ר הבונדסטאג לשעבר ריינר ברצל – לאחר שהשתתף בחשיפת מעורבות האיש בפרשת מימון המפלגות. אולם האיש המעריד את המימסד הממשלתי אינו אהוב במיוחד גם בתנועתו, תנועת הירוקים האנטי־מימסדית. שילי, המקפיד על לבוש אלגנטי בתוך המוני ה„ירוקים” המקפידים על סגנון זרוק, איש דייקן בתוך מפלגה הנהנית ממנה גדושה של תוהו־ובוהו, זכה במעמד מיוחד בתוך סיעתו: כסוס עבודה וכנואם סיגל לעצמו פרופיל בולט של מנהיג בתנועה שנשבעה לרוטציה פנים־מפלגתית בתפקידים בכירים.

לאחר מחצית הקדנציה השוטפת בבונדסטאג, פינו חברי הסיעה את מקומותיהם למחליפים, על פי הסכם רוטציה מפלגתי – אך לא כן אוטו שילי, שנשאר חבר בבונדסטאג כדי לסיים את עבודתו בוועדת החקירה של מימון המפלגות. רק השבוע נאלץ סוף־סוף להתפטר מחברותו בבונדסטאג, לאחר שוועדת החקירה סיימה את מלאכתה. שילי התפטר, אך לא החמיץ את ההזדמנות לחזור על התנגדותו לעקרון הרוטציה מעיקרו. הוא הבטיח, עם זאת, שימשיך בפעילותו במפלגה – אף שגם הסוציאל־דמוקרטים לא היו מתנגדים שיצטרף לשורותיהם. [illegible]

אבל שילי, האינטלקטואל המצפין את רגשותיו, אינו סתם דמות מעניינת בזירה הפוליטית של גרמניה, שאינה ברוכה בדמויות יוצאות־דופן. לשילי, איש שעת־האפס של ה„ירוקים”, היה בפועל חלק לא מבוטל בקביעת שני הממדים החדשים הבולטים בחיי המדינה של מערב גרמניה היום: איכות הסביבה והתרבות הפוליטית על רקע הגילויים של מימון מפלגות מפוקפק על־ידי המשק במשך עשרות שנים. אין זה מקרה שלשילי יש תדמית של פוליטיקאי רציני גם בעיני רבים מאויביו. אין זה מקרה, אך הדבר גם אינו מובן מאליו. בשנות השבעים התפרסם שילי בגרמניה כולה בתפקידו כעורך־דין המסור של המחבלים מקבוצת באדר־מיינהוף, והגן במסירות על זכות לקוחותיו להליכי משפט הוגנים. חרף הקפדתו לשלב מסירות לעבודתו כמשפטן עם אי־הזדהות עם מעשי הנאשמים ומטרותיהם האלימות, דבק בו הכינוי „מגן המחבלים”. הצלחתו להתגבר על תדמית זו, חרף האיבה שחשים אליו חוגי הימין, מעידה על כשרון פוליטי.

מאידך גיסא, שילי הוא אדם שלא קל להגדירו. „בביוגרפיה הפוליטית שלי שילבתי שני מרכיבים: זה של מגן הסביבה וזה של דמוקרט ליברלי רדיקלי, תקרא לזה רפובליקני”, אומר שילי, הדוגל בדמוקרטיזציה מרחיקת־לכת של החברה הגרמנית. לפני עשר שנים הגדיר עצמו, במידה זו או אחרת של רצינות, „קומוניסט ליברלי” – מונח הכולל בתוכו סתירה פנימית לא קטנה.

לאי־ההתאמה למסגרות יש מסורת במשפחת שילי. הוריו של חבר הבונדסטאג של היום היו חסידי תורת האנתרופוסופיה, המיסטית במקצת, והדורשת כי האדם יפתח את הצד הרוחני שבו כדי להבין טוב יותר את העולם. בגלל דעותיהם, נתקלו הורי שילי בבעיות עם המשטר הנאצי, ואכן, המאמר על שילי ב„מיהו מי” הגרמני קובע: „את נסיונו הפוליטי הראשון צבר כבר ברייך השלישי”. ההשפעה האנתרופוסופית ניכרה בהתפתחותו הפוליטית, גם אם אינו מגדיר עצמו אנתרופוסוף.

„האנתרופוסופים הבינו מוקדם מאוד את חשיבות הסביבה. כבר בשנות העשרים ניהלו חלק מהדיונים על הסביבה, שאנו מנהלים היום”, אומר שילי. השפעה זו הפכה אותו, אגב, כבר בתחילת דרכו הפוליטית לאיש־שוליים במובן מסויים. „בשנות השישים, כשהיה לי קשר לקבוצות רדיקל־דמוקרטיות וסוציאליסטיות, צחקו לי כאשר טענתי שאנרגיה גרעינית עלולה להיות בעייתית מאוד. לא לקחו אותי ברצינות גם כשהעליתי את השאלה כיצד צריך לנהל משק חקלאי או נושאי סביבה אחרים”.

במקביל לדרכו הפוליטית שמר שילי על קיום מבוסס למדי. הוא צאצא של משפחה בורגנית, אביו היה מנהל מפעל להיתוך מתכת ובמשפחה היו אנשי רוח ואנשי־תעשיה. למד משפטים ומדעי המדינה. ב־1963 החל לעבוד כעורך־דין בברלין ועד מהרה היה לבעל־מקצוע מצליח ומבוקש.

בקרב ה„ירוקים” נמנה שילי עם מחנה ה„ריאליסטים”, הדורשים פעולה פוליטית מעשית, במסגרות האפשרי, ומתנגדים ל„פונדמנטליסטים”, המסרבים להקריב עקרונות (כגון צימצום רמת התיעוש של גרמניה) למען השתתפות בשלטון.

חוש המציאות של שילי אין משמעותו שהוא מוכן להתפשר על יושר אינטלקטואלי. שילי מנתח את החברה המערב־גרמנית ללא רחמים ודווקא העדרן של תקופת פראיות הפך את ניתוחיו לראי חד־זוויות שגרמנים רבים מתקשים להביט בו. „שאלת התרבות הפוליטית מתייחסת גם לשאלה היכן שמים את העדיפות, על מעמד המדינה או על הפרט והדמוקרטיה. ברפובליקה הפדראלית אנחנו עדים היום למגמה המעמידה את המדינה מעל לדמוקרטיה. תחת קואליציית הימין של קוהל (הקנצלר הנוצרי־הדמוקרטי שעלה לשלטון ב־1982) וגנשר (שר־החוץ הליברלי) ניתן לראות סימנים שונים לכך”. [illegible]

סימן אחר, לדברי שילי, הוא סירוב הקואליציה להעניק ל„ירוקים”, החשודים בעיני הימין בחוסר אמינות בטחונית, ייצוג בוועדת הבונדסטאג לפיקוח על תקציבי השירותים החשאיים, ובכך על פעילותם. „דורשים ממפלגה אופוזיציונית קטנה להיות ראויה לאמון מפלגות הרוב ומצדיקים זאת במלוא הרצינות בטענה כי מדובר בשמירה על קיום המדינה. ואז מותר לרמוס הצידה את עקרונות הדמוקרטיה”.

ויתור על הדמוקרטיה, לדעת שילי, טמון גם בחוקים החדשים לאיסוף נתונים על האזרחים, חוקים המאפשרים אגירת מידע משטרתי גם על

אוטו שילי. אני מודה, קיימת רתיעה מסויימת לומר „היהודי”

אזרחים חפים מפשע והמגדילים את זכויות המדינה לפקח על אזרחיה – למען בטחון המדינה.

גם בפרשת מימון המפלגות על־ידי גורמי המשק רואה שילי פגיעה בדמוקרטיה ולא רק בטעם הטוב. „המפלגות האוהבות לקרוא לעצמן משענת המדינה, דורשות לעצמן חלל ריק מדמוקרטיה כדי להמשיך במימון פעילותן. הן אומרות: אחרת (ללא מימון מהמשק, העלול להקנות לתורמים השפעה פוליטית) לא נוכל לערוב לקיומנו הפיננסי. במלים אחרות, כשלא מסתדרים עם הכסף, מותר בלית־ברירה גם לחפש תרומות בלתי־חוקיות”.

בביקורתו יש דיוק: „בון איננה הרפובליקה של ויימאר. את תקופת ויימאר אי־אפשר לקשר ללא הסתייגות עם הרפובליקה הפדראלית. מצד אחד ההשפעה המערבית בגרמניה חזקה מדי, השפעה מארצות־הברית ומהמדינות המערביות המתועשות בכלל. כמו כן, ישנם ברפובליקה הפדראלית היום זרמים העומדים בניגוד לכוחות המסורתיים. ה„ירוקים” עומדים בניגוד לכוחות הללו, וישנן גם התפתחויות מפתיעות, כגון תנועת השלום ותנועת הנשים”.

בתחומים אחרים רואה שילי גם המשכיות: „חוגי התעשיה הגדולה...” ומיד בא התיקון: „חוגים מסויימים של התעשיה הגדולה שמרו גם ברפובליקה הפדראלית על דפוסי התנהגות כלפי הפוליטיקה שהיו מקובלים בוויימאר ואף חיזקו אותם. וזה לאחר פרק־הביניים של הרייך השלישי, שבו סייעו חוגים אלה לנאצים לעלות על הסוס”.

בעל התאגיד „פליק”, פרידריך פליק הזקן, הוא בעיני שילי סמל מיוחד. פליק השכיל להתעשר בגרמניה הנאצית מייצור נשק וכן מ„אריזציה” של רכוש יהודי, נדון למאסר כפושע־מלחמה על־ידי בעלות־הברית, שוחרר מהכלא במערב־גרמניה, הקים מחדש את האימפריה שלו ושב להיות אחד הגרמנים העשירים ביותר. גם תחת שרביט בנו של פליק הזקן הצליח התאגיד לשמור על יחס הדוק למפלגות הממוסדות ולתרום להן עשרות מיליוני מארקים. „הרפובליקה לרכישה”, זועקים מבקרי שיטה זו, בראשם הירוקים, החושדים כי תמורת הכסף קיבלו פליק ותורמים אחרים השפעה על מהלכי הפוליטיקה הגרמנית. שילי רואה בכך המשך נורא של העבר, אך גם קריאה לפעולה למען עתיד טהור יותר.

על גרמניה, גורס הפוליטיקאי־משפטן, להיות דמוקרטית יותר. לשם כך יש למלא בתוכן דמוקרטי „חללים נטולי דמוקרטיה” בחברה הגרמנית, ובעיקר את המשק. שילי אינו מתנגד לרכוש פרטי, כל עוד זה משמש „להתפתחות החופשית של האישיות. בעלות פרטית של מפעלים גדולים ובנקים, לעומת זאת, גורמת עיוותים. „הרווחים הם על חשבון הבעלים, ההפסדים על חשבון החברה”, מסכם שילי את חסרונות השיטה הנוכחית, שבה דחף־הרווחים הפרטי פוגע, לדעתו, ברווחת־החברה – והרס הסביבה הוא דוגמה קלאסית לכך.

את רעיון הדמוקרטיזציה המשקית מדגים שילי כדלקמן: „קח את חברת החשמל. אל לה לחברת החשמל להיות חברה בע״מ, עם דיווידנדים. החלטותיה העסקיות צריכות להתקבל על־ידי גוף המייצג, בחלקים שווים, את מפיק החשמל, את הצרכנים, פרטים ומפעלים, ואת מגיני הסביבה”.

מבנה דמוקרטי כזה של המשק יפתור, לדעת שילי, גם את בעיית הקניה של השפעה פוליטית על־ידי גורמים משקיים, שכן שיטה זו, בניגוד לשיטה הנוכחית, לא תעודד את המפעלים לחפש השפעה פוליטית בדרך פסולה זו. כמו כן מבקש שילי להשלים את השיטה הפרלמנטרית במשאלי־עם.

ברקע המדיני של ארצו רואה שילי, בצד המגמה לחיזוק המדינה על חשבון האזרחים, גם סימנים מעודדים. הנוער הגרמני ביקורתי מאוד לגבי המדינה. גם התנגדות רוב האוכלוסיה לפני כמה שנים למפקד אוכלוסין, מ„חשש אינסטינקטיבי” מפני ריכוז מידע על האזרחים בידי השלטונות, מחזקת את רוחו. שילי מפוכח דיו כדי להודות כי רוב הגרמנים חוששים מה„ירוקים” העלולים לחולל, לדעת הבריות, תוהו־ובוהו במדינה אם יהיה להם מה לומר. התוצאה המעשית היא שהמפלגות הממוסדות, הכוללות בעיני הירוקים גם את הסוציאל־דמוקרטים, מאגדות יחדיו יותר מ־90 אחוזים מקולות הבוחרים.

כמו גרמנים רבים אחרים בעלי מצפון היסטורי מסוכסך, רואה שילי ביחסים הגרמניים־יהודיים עניין של התמודדות הגרמנים עם העבר הנאצי. שיפור היחסים הללו דורש, לדעתו, נכונות להתייצב מול האמת, כולל השאלה כיצד התפתחו הדברים שהובילו, בסופו של התהליך, לשואה. „הרעיונות הגזעניים לא נפלו סתם מאיזה שהוא מקום, הקרקע היתה מוכנה”.

ענווה ובושה הן, לדברי שילי, מרכיב הכרחי נוסף בגישה הגרמנית אל השואה. הוא אינו מכחיש כי יש גרמנים החשים בכבות את הרגשות הללו, אך בשורה התחתונה גורס שילי כי מאמצי הפיוס הרשמיים, הכוללים טקסים ונאומים, התאבנו ואינם ממלאים עוד את תפקידם. הדברים אמורים, בין היתר, באירועים כגון „שבוע האחווה” הנוצרי־יהודי המתקיימים בגרמניה מדי שנה. שילי הסתפק מהדה „לאחר נאומו של הנשיא פון וייצזקר אשתקד (לרגל 40 שנה לכניעת גרמניה) התעורר החשש שיעשו מהנאום, שהוא מהטובים שנישאו אי־פעם בנושא הזה, סוף פרק”.

„סוף פרק” – ניתוק מן העיסוק בעבר הנאצי – אינו בא בחשבון בשביל שילי, ואולי משום כך הוא חש אי־נוחות מסויימת כלפי היהודים. בשיחתנו הוא מרבה להשתמש במונח „אזרחינו היהודיים”, בדומה לגרמנים רבים הנרתעים מהשימוש במלה „יהודי”. מעניין, שילי אינו מודע כל־כך לשימוש שהוא עושה בביטוי השחוק. כשאני מסב את תשומת לבו לכך, מגיב שילי בנימה מהורהרת: „אני מודה, קיימת רתיעה מסויימת לומר 'יהודי'”. הוא חושש „שאצל הצד השני תיווצר תחושה של תחיבה... אף פעם לא הרהרתי על כך במיוחד, אבל אתה יודע, גם על הטלאי הצהוב היה כתוב 'יהודי'. זו היתה סטיגמה”.

שילי קובע כי לאחר המלחמה לא נעשה די כדי להסיר מה„יהודי” את ריח הסטיגמה. הוא אולי קצת נבוך, אך אינו מתבלבל. „גם יהודים נמנעים במידה רבה מהכינוי העצמי 'יהודי', ועלי גם להחזיר את השאלה”. כאן שם שילי את האצבע על תופעה נפוצה בקרב יהודים החיים בגרמניה: חוסר בטחון בסביבתם הגרמנית ורצון לשמור על פרופיל נמוך. בהמשך הדיון, המתרחקים מעל עיני האורח, גורס הפוליטיקאי שילי, כי רצוי שהארגונים היהודיים יגבירו את קולם בנושאי האנטישמיות וההתמודדות של גרמניה עם עברה.

שילי נאלץ – וגם מוכן – לומר „עוד לא הסתכלתי על זה ככה”, כשאני אומר דבר לגבי השלכות השואה על מדינת ישראל, המאבקת עד היום עם אובדן שליש העם היהודי לא רק בבחינה רוחנית אלא גם מבחינה פיסית טהורה. הוא נראה מופתע, אך אינו דוחה את הטענה על הסף ואינו אומר – בניגוד לכמה מחברי מפלגתו – כי דווקא לעם היהודי, למוד השואה, אסור לרדוף את הפלשתינאים.

מגעיו של שילי עם יהודים ועם ישראל מתרכזים במיגזר השמאל: אישים כמו דני כהן־בנדיט („דני האדום”) בפרנקפורט, פעיל שמאלני, שהנהיג ב־1968 את מרד הסטודנטים בפאריס, או הרשימה המתקדמת בארץ, שבפני חבריה נאם שילי בעת ביקורו בארץ לפני שנתיים. אך לאחרונה יצר קשר גם עם נציגי הליגה נגד השמצה בארה״ב, והוא מתכנן לבקר בארץ, אולי עוד השנה. בעת ביקורו הקודם ניסה להתקבל על־ידי שמעון פרס, אך הדבר לא נתאפשר. בעת ביקור פרס בגרמניה בינואר לא עלה בידי שילי – לצערו, הוא אומר – להשתתף בפגישת פרס עם נציגי ה„ירוקים”. הוא מקווה, עם זאת, לפגישה בעת ביקורו המתוכנן בישראל.

אם אכן ישתלב בעבודת ה„ירוקים” לאחר פרישתו מהבונדסטאג, יתפנה שילי לטיפול רב יותר בבעיות העקרוניות של התנועה, ניסוח מצעה העתידי. תהיה זו אשליה לראות בו „את האיש שלנו” בקרב הירוקים, ולו משום שקשה לתאר את שילי כ„האיש” של מי שלא יהיה, אך ביחסו לישראל נמנה שילי עם המתונים בתנועת הירוקים.

קשה להניח שחשב על כך, אך בזמנו היה יכול שילי להיות עולה חדש במדינת היהודים. אשתו השניה, שהתגרש ממנה בינתיים, היא יהודיה, חברה בקהילה היהודית של מערב ברלין. כבן־זוג לאשתו היהודיה היה חוק השבות מאפשר לשילי להיות ישראלי. אנה, בת הארבע, בתו מאותם נשואים, אף היא יהודיה על־פי ההלכה, וחיה אצל אמה. „האם שלה אינה בדיוק יהודיה חרדית”, אומר שילי, „ואף אינה שולחת את הבת לגן־ילדים יהודי”. אך על כך, הוא מטעים, צריכות להחליט האם והבת בעצמן.

זיגמונד שטרנברג, תעשיין אביר ועשיר. הלורד היהודי של וילסון

■ דליה שרון, לונדון

הוא חושב שהוותיקן יכיר בישראל והוא חושב שזה חשוב. בגיל 18 היגר בחוסר כל מהונגריה ללונדון. עשה כסף והתיידד עם פוליטיקאים מן ה„לייבור”. קינוק יהיה ראש־ממשלה, הוא אומר. בשבוע שעבר קיבל סיר זיגי תואר אבירות של הוותיקן. דיוקן, ראיון מיוחד

„אילו, לפני מלחמת העולם, בפולין, בהונגריה ובמקומות אחרים באירופה, היה פועל ארגון כמו האגודה הבין־לאומית הבין־דתית המטפחת הבנה בין יהודים ונוצרים – אולי השואה לא היתה מתרחשת כפי שהתרחשה: אולי הכנסיה היתה מרימה קול צעקה”, אומר לי סיר „זיגי” שטרנברג, יהודי, אביר מסדר גרגורי הקדוש, שקיבל את התואר מן האפיפיור בשבוע שעבר. „בילדותי בהונגריה פחדתי תמיד מאנשי כמורה. שאלי את אמך והיא תספר לך כיצד התרחקה ברחוב מכמרים”, מסביר סיר זיגי. בטקס הכתרתו באבירות גרגורי הקדוש, סיפר שטרנברג כי בילדותו שמע בבית הספר שיהודים צריכים לסבול ולהיענש משום שצלבו את ישו. הוא חזר הביתה מבוהל ובוכה.

סיר זיגמונד שטרנברג מונה על ידי האפיפיור יאן פאולוס השני לאביר מסדר גרגורי הקדוש, כבוד הניתן לעתים נדירות למי שאינו קתולי, ולראשונה ליהודי, על פעולתו למען העמקת ההבנה בין היהדות לנצרות. שטרנברג הוא יושב־ראש של האגודה הבין־לאומית ליהודים ונוצרים מזה עשר שנים.

האגודה נוסדה בבריטניה בשנת 1942, כדי לעודד דיאולוג בין בני שתי הדתות. האגודה לוחמת בכל סוגי האפליה הדתית והגזעית ובעיקר באנטישמיות. לאגודה פטרונית נכבדת מאוד, מלכת בריטניה.

אני מסתכלת בתמונה, מכובדת גם היא, בה עונדים, בנוכחות הארכיבישוף של וסטמינסטר, את האות על צוארו של סר זיגי שטרנברג והוא אומר: „אני רואה סיכוי להכרה של הוותיקן בישראל. אני חושב שהעובדה שהעניקו את הכבוד ליהודי שעבד למען העמקת ההבנה ולמען שיפור היחסים בין הדתות, אדם שמצהיר על ציונותו, מעידה על שינוי בגישה”. רק לפני 20 שנה היתה הכנסיה הקתולית אנטישמית, הוא אומר, ואילו עכשיו האפיפיור מדבר בטון חיובי על ישראל.

זיגמונד שטרנברג נולד בהונגריה בשנת 1921 למשפחה ציונית. יש לו זכרון ילדות כיצד הוא תורם לקופסה הכחולה של הקרן־הקיימת. כהיותו בן 18, היגר לבריטניה חסר כל. בימים ההם פרצה המלחמה. הוא לא הספיק להתחיל ללמוד, כפי שתיכנן. במקום לימודים הלך לייצר פגזים. בסוף המלחמה הוענק לו עיטור כבוד. הוא התקדם. פתח בית־חרושת לעיבוד מתכת. העסק הלך טוב. שטרנברג התעשר ופינה זמן לעניינים אחרים.

הוא השתייך לחברה הפביאנית, קבוצה סוציאליסטית, שהוקמה בבריטניה במאה הקודמת, במטרה לייסד מדינה דמוקרטית סוציאליסטית. עם חבריה נמנו ברנרד שו, סידני ואב, אני בסט ואחרים. החברה הקימה את המועצה, שהפכה מאוחר יותר למפלגת הלייבור. בחברה זו הכיר את לורד סמי פישר, נשיא ועד הקהילות לשעבר, ואישיות ידועה יותר, הרולד וילסון. וילסון ושטרנברג נעשו חברים. „וילסון אהב יהודים ואהב תעשיינים, ותמיד הקיף עצמו בהם”, אומר שטרנברג. שטרנברג אוהב לספר עד כמה וילסון אוהב את ישראל. כשבנו היה מתנדב בקיבוץ בארץ הראה לכולם את תמונתו והיה מאוד גאה על כך.

מכל מקום, אחרים מחבריו של וילסון, שטרנברג ביניהם, כונו „הלורדים היהודיים של וילסון”. וילסון התפטר, כידוע, באמצע תקופת כהונתו. בפליט סטריט הילכו שמועות כי היה לכך קשר עם מזכירתו. מדוע התפטר, אני שואלת את שטרנברג. „לשווא תחפשי שערוריה. אין כאן” – הוא אומר. „וילסון הודיע למלכה כי בכוונתו לעזוב את תפקידו במלאות לו 60 שנה, ואכן כך עשה”.

זיגמונד שטרנברג. סיר זיגי ואביר. קינוק יהיה ראש ממשלה

סיר זיגמונד מראה לי את התעודה שקיבל עם קבלת האבירות ובה סמל המשפחה, המזכיר באותיותיו העבריות את הסמל של משפחת מונטיפיורי. הסמל בכחול־לבן, האוניקורן והאריה מחזיק יד סופרים במקום החרב הרגילה. הוא אומר: „אבירות פותחת דלתות רבות. אנשים מוכנים לדבר אתך. למשל, היתה לבית־התפוצות בתל־אביב בעיה. התערוכה על יהדות הונגריה לא יכלה לעבור ישירות להונגריה, אלא דרך צרפת. דיברתי עם השגריר ההונגרי בלונדון והעניין סודר”.

שאלתי את שטרנברג, איש הלייבור, מה יקרה בבחירות הקרובות בבריטניה. „אין לי ספק”, הוא אומר, „כי ניל קינוק יהיה ראש הממשלה הבא בבריטניה. ארבעה מיליון מובטלים, ועליה חדה בפשיעה יעלו אותו לשלטון. השלטון יתחלף”. שטרנברג אינו מאמין כי הברית ליברלים־סוציאל־דמוקרטים תשמש אלטרנטיבה. הלייבור, מאז ומעולם, הוא האלטרנטיבה לשמרנים. הוא מאמין בקינוק. קינוק ביסס את מעמדו בתקיפות ובישירות ופועל בהתמדה לסילוק השמאל הקיצוני ממפלגתו. „הלייבור הוא מפלגה בעלת קשת דעות רחבה, אך היא מפלגה דמוקרטית, וזה יתרונה”. האם יהיה זה טוב ליהודים? הוא משיב: „יהיו פחות יהודים חברי פרלמנט מסיעת הלייבור, בהשוואה למצב היום, אך קינוק תומך בישראל באופן חד־משמעי. מרבית חברי המפלגה תומכת בישראל וכן גם האיגודים המקצועיים”.

האם הקהילה היהודית בבריטניה גוססת, שאלתי. „לא ולא”, עונה האיש החיובי הזה. „ההיפך הוא הנכון. אמנם יש נישואי תערובת, אך הקהילה פעילה מאוד, ובעיקר – איכותה עולה”. יש טוענים, אני אומרת, כי אין אדם יכול להיות ציוני מבלי לחיות בישראל. מה עמדתך, כמי שמצהיר על עצמו כבעל ציונות? „בשבוע שעבר”, הוא אומר, „נפגשתי, בקבלת פנים, עם מרגרט תאצ'ר והיא אמרה לי: 'נפגשתי לאחרונה עם ראש הממשלה שלך'. רבים אומרים לי: 'השגריר שלך, יהודה אבנר'. לדעתי ציוני הוא מי שתומך בעניין הציוני ועושה המקסימום למען זאת. אילו הייתי חבר קיבוץ, עוזר לישראל הרבה פחות. עליך להיות [illegible] למען ישראל”.

صكنا من الاصل

עם דיין, בלי פוליטיקה

■ אמיר אורן

הבהלה האמריקאית גברה ערב המראת דיין מהארץ. רעייתו רות טילפנה לשגרירות האמריקאית וסיפרה כי מאחר שבדעתה לשהות בארה"ב בעת הביקור, תנצל את ההתעניינות התקשורתית בדיין לפירסום עבודות היד של „משכית", אם רות דיין כבר יודעת שצפויה סיבה להתעניינות תקשורתית, הסיקה השגרירות, משמע שדיין מתכנן התקפה פומבית על המדיניות האמריקאית. 1954־1953. מפגש עם גרסאות צעירות של פרס, הרצוג וגם מי שלא היו חברים ברפ"י, בארכיון הלאומי האמריקאי

הרמטכ"ל דיין. הערכה אמריקאית מרוחה

בתצוגת הקבע של פריטים מתולדות אמריקה, המפארת את ידכתי האידרה של הארכיון הלאומי בוושינגטון, לא נכללת אחת ההמצאות החשובות ביותר של המאה. אך המצאה זו, שלאחרונה ציינו האמריקאים את יובלה, מפעפעת במעי הארכיון: מזגן־האוויר, שהבניין המתהדר בסיסמה „העבר הוא מבוא", בקרן שדרות פנסילווניה וקונסטיטושן, לערך במחצית הדרך בין הקונגרס לבין הבית הלבן, היה ראשון מבנייהציבור להשתכלל בו מראשיתו. הרברט הובר, שבימיו הוחלה בניית הארכיון, השאיר מורשת חיובית זו בצד השפל הכלכלי שהמיטה נשיאותו.

דיוקם של בנייני שנות ה־30, על צבעם התקני ושלטיהם המפנים את עובריהם ואת באיהם למקלטי־הפצצות, זכר ל„לופטוואפה" ולחיל־האוויר היפני יותר מאשר אזהרה מפני אימת הגרעין הסובייטי, עומד באוויר הממוזג גם בדרך לחדר הרשומות הדיפלומטיות. שם, בתיקים גדושים, צבורים מסמכים נוספים על יחסיהם של האמריקאים עם מדינות המזרח־התיכון בשש השנים הראשונות של מדינת ישראל. עתה הוסר החיסיון ממסמכים אלה (קודמיהם נסקרו כאן ב־11 באפריל אשתקד). עיון בהם כמוהו כפגישה מחודשת עם אירועים שכוסו בשעתו ועם אישים שהרחיקו לכת מאז, לא תמיד בכיוון הצפוי.

שמעון פרס, למשל. התיקים כוללים דיווח שיגרתי מהקונסוליה הישראלית בניו־יורק, כי שמעון פרס ורעייתו סיימו את שליחותם ועימם יצא גם יעקב שפירא. פרס ושפירא עבדו במחלקה הבכתנית של משלחת האספקה הישראלית, מבהיר הדיווח מינואר 1952. „שפיק", שפירא, חזר לימים לנהל את משלחת ניו־יורק של משרד הבטחון, בשמה המעודכן. פרס, נזכרת הקונסוליה להוסיף מקץ כמה חודשים, פטור ממיסוי אמריקאי, כאורח זר. בשני המסמכים יש סמוך לשמו של פרס, סוגריים ובהם איות שונה – PARAS – ואף משונה. קודם שהמימשל ימהר לנצל איזכור זה לאיתור המסמכים ולהענקתם כשי לראש־הממשלה, בביקורו הקרוב המיוחד בוושינגטון, מוטב שיילמד שם לקח אכזבתם של אורחים מישראל כשמתנותיהם לרונלד ונאנסי רייגן שיקפו את עושרה של ישראל, אך נתקלו בהוכחה לדלותה של אמריקה. תמורת המהדורה העתיקה שהעניק פרס אשתקד לנאנסי, בשווי 5,000 דולר (ואשר הועברה מיד לארכיון), קיבל פרס תצלום זוגי חתום של רייגן. אורח ישראלי אחר, כיום שר ולשעבר בתפקיד ייצוגי נכבד עוד יותר, נתקף המתיקצפם בקבלו את התצלום השיגרתי והשליך מעליו את מכבבת־הנייר שנלוותה אליו. הם לא ידעו כי פקידים אמריקאים הומקים משי זר המורעף עליהם במפגע רע; הם חייבים לרשום אותו ולהשאירו ברשות המדינה. ככל שהמתנה יקרה יותר, היא משקפת משטר ראוותני ולעיתים אף מושחת יותר.

אף משנות קידומו של פרס לצמרת מערכת הבטחון נכללות בתקופה שחסיון תיקיה הוסר, מעטים איזכוריו. מאלוף המעקב האמריקאי אחר קציניו הבכירים של צה"ל, בשירותם הפעיל ובצאתם לגימלאות. ספטמבר 1952: הנספח הצבאי בתל־אביב מדווח כי נודע לו שהרמטכ"ל יגאל ידין ישתמש בדרכון הדיפלומטי בשם השאול „דביר", בצאתו להמישה שבועות של חופשה בלונדון, בפאריס ובריביירה הצרפתית. שנה לאחר מכן מעריך הנספח את הגורמים להתפטרותו של ידין, מעבר למחלוקתו עם ראש־הממשלה ושר הבטחון דוד בן־גוריון על מצבת הקבע בצה"ל. המסקנה, המבוססת על שיחות עם ישראלים: ידין מיצה עצמו בצה"ל, יפנה עתה לעיסוקים מדעיים, ובעתיד אפשר שיבקש להתמודד על ראשות הממשלה. גם רכילות היא מודיעין: אלוף חיים לסקוב פרש מפיקוד על חיל־האוויר, מדווחת הנספחות הצבאית האמריקאית, משום שלא היתה תקנה לסכסוך אישי נושן עם הרמטכ"ל החדש, מרדכי מקלף.

סגן הרמטכ"ל, אלוף משה דיין, הוא אולי הגיבור הראשי של תיקי 54־1953, בעיקר לאחר שהוא משיל מתוארו את ה„סגן" ומוסיף לדרגתו את ה„רב". כבר באוקטובר 1953 הוא מדהים את מימשל אייזנהואר בתחזית העתידה להוכיח את מציאותיותה, אם גם לא את מעשיותה המדינית, במלחמות 1956 ו־1967. דיין ביקר אז בוושינגטון וסעד צהריים עם פקידים במימשל, אצל הנספח הצבאי, אל"מ חיים הרצוג. נסיונו העיקרי של הרצוג היה אז שיחול המימשל להתיר לישראל לרכוש 40 מטוסי־קרב סילוניים ושתי משחתות. השיפור האיכותי יאפשר לישראל להיפטר ממטוסי־בוכנה ומאמצעי לחימה מיושנים רבים אחרים, שתחזוקתם יקרה. הבטיח הרצוג במאמץ לקעקע את האמברגו האמריקאי. דיין מסייע לו בנימוק, שהועלה עוד לפניה: שלא כמדינות ערב, ישראל מעוניינת בנשק חריש כדי לתרום לבלימת תוקפנות סובייטית במזרח התיכון, אם כי מובן שתצליח בכך רק אם תקבל סיוע חיצוני. כאן מרחיק דיין לכת: אם ירצה בכך צה"ל, יוכל לכבוש ארבע מחמש בירות ערביות בתוך שבועיים מיום תחילת המלחמה. אלה, להערכתו, יחסי־הכוחות, אך אם יצוטט – יכחיש שאמר זאת.

מאמץ הרכש נכשל. ביוני 1954 חותם שר־החוץ ג'ון פוסטר דאלס על מיזכר מעוזרו לענייני המזה"ת, הנרי ביירוד, הממליץ שלא לספק לישראל 24 מטוסי „סייבר". „לישראל יש אולי צורך אמיתי במטוסי־קרב", מאשר ביירוד, „אך מוטב שירכשו אותם בשוודיה או בבריטניה, כי הסכנה הגדולה ביותר לאזור נשקפת מצעד ישראלי טיפשי כלשהו. צה"ל מנהל מדיניות־גמול, בלא התערבות הדרג האזרחי האמור לפקח עליו". מחצית השנה אחר־כך, בשיחה עם סגן שר־החוץ רוברט מרפי, דג השגריר אבא אבן מחמאות. ממשלת ישראל (שבראשה משה שרת) ראויה לשבחים על הרפיית המתיחות בגבולות, טוען אבן. גם הדיג נכשל: מרפי רושם לפניו וחולק עם עמיתיו את ההוראה המשתמעת – כי יש בכוחה של ישראל לווסת את המתיחות, מעלה וגם מטה.

במאי 1954 ביקר בישראל הגנרל האמריקאי ארתור טרודו. בין שידע על הוויכוח הפנימי בישראל בעקבות הודעת בן־גוריון בקיץ 1950 על הנכונות לשיגור כוחות לסייע לאו"ם – כלומר לאמריקאים – במלחמת קוריאה, בין שלא קלט שמועות על כוונות במפ"ם לשדל את שני מפקדיהם של הגדודים הסדירים היחידים בצה"ל לסרב לפקודה אם יישלחו בראש יחידותיהם לקוריאה, היה טרודו צונן ביותר בתגובתו לחיזורי ישראל, שנחשבה בעיניו תחליף דל לברית בגדאד. באירוע חברתי, שלפי מברק השגרירות בתל־אביב נכח בו גם טדי קולק, אמר לטרודו שר־הבטחון פנחס לבון: במקרה של מלחמת ערב במזרח, תוכל ארה"ב לסמוך על ישראל. „אינני משוכנע בכך," חוזר טרודו והוסיף, „טעות לחשוב שהערבים אינם מסוגלים לעולם להיות חיילים טובים. כך אמרו גם על חיילי דרום־קוריאה, אך בזכות ההדרכה אמריקאית הקימו 20 אוגדות דרומיות יעילות למלחמה, שבה לא תרמה ישראל מכוחותיה. העיראקים (במסגרת ברית בגדאד) יגוננו על מעברי־ההרים בצפון מפני פלישה רוסית. הממונה על השגרירות דיווח לסטייט דיפרטמנט כי חשש שלבון ישחזר סיפור זה בישיבת הממשלה בלי שראש הממשלה שרת ייערך לכך. הממונה לא הוסיף אם נטל על עצמו גם את הזירות לשרת. אך הוא מצרף מובאה מדברי הרמטכ"ל דיין באירוע האמור: אם יקבלו מדינות ערב נשק, „אהיה בעד כניסה למבנק, אבל מובן שממשלתי לא תתמוך בי בנושא זה".

הצהרותיו הברורות של דיין הבהילו את הסטייט דיפרטמנט לקראת ביקורו בוושינגטון ביולי 1954. מאחורי המערכה הגלויה על אופיון הביקור – במתקני הפנטגון ובשיחות עם בכיריו, אך לא כ„אורח" משרד ההגנה או במימונו – נערכה פעילות קדחתנית לריסון דיין. הבהלה האמריקאית גברה ערב המראת דיין מהארץ. רעייתו רות טילפנה לשגרירות האמריקאית וסיפרה כי מאחר שבדעתה לשהות בארה"ב בעת הביקור, תנצל את ההתעניינות התקשורתית בדיין לפירסום עבודות־היד והשטיחים של „משכית".

אם רות דיין כבר יודעת שצפויה סיבה להתעניינות תקשורתית, הסיקה השגרירות, משמע שדיין מתכנן התקפה פומבית על המדיניות האמריקאית. במברק חוזר הרגיע הסטייט דיפרטמנט את תל־אביב ואת כל רשימת־התפוצה האיזורית: נציג שגרירות ישראל התבקש לוודא כי דיין ינהג בזהירות בביקורו. אל דאגה, אמר הישראלי, שלמזלו נמנע בן־שיחו האמריקאי מהנצחת שמו במברק הארכיוני. לא צפויות כל הצהרות מהסוג השנוי במחלוקת, שהרי „דיין אינו מהטיפוסים המעוניינים להתערב בנושאים פוליטיים".

„מעולם לא קיבלתי פקודות לגרש ערבים מסיבות פוליטיות"

■ יוסי מלמן

אחד מאנשי מפ"ם במחלקת המודיעין, או אולי במטה הכללי, העביר לאהרן כהן את המסמך – „הסיבות ליציאת הערבים מפלשתינה ואופיה, הניתוח של מחלקת המודיעין של צה"ל, יוני 1948". כהן ואנשי מפ"ם העדיפו לנצור אש בוויכוח שהיה להם עם בן־גוריון, ולא עשו בו שימוש. קונסנזוס לאומי. 1948

„פצצה היסטורית", אפשר לכנות את הגילוי של ד"ר בני מוריס מה„ג'רוזלם פוסט". מוריס, הכותב ספר על בעיית הפליטים הפלשתינאים, נבר בארכיונים וגילה מסמך סודי מרתק המנתץ את אחד המיתוסים המרכזיים בהיסטוריוגרפיה של ישראל: ה„הסבר" לבריחתם של התושבים הפלשתינאים. ואכן לא בכדי מעורר הגילוי אי־נחת אצל האחראים על שמירת הסודות ההיסטוריים ומסמכי המדינה, ותגובות מעורבות בקהילת המחקר.

לפני כחודשיים פרסם מוריס בכתב־העת הבריטי „מידל איסטרן סטדיז" שעורכו הוא פרופסור אלי כדורי מאמר שכותרתו „הסיבות ליציאת הערבים מפלשתינה ואופיה: הניתוח של מחלקת המודיעין של צה"ל יוני 1948". המאמר מסתמך על מסמך שנתגלה למוריס באקראי בעזבונו הפרטי של אהרן כהן איש מפ"ם, השמור בגבעת חביבה, הסמינריון של הקיבוץ הארצי השומר הצעיר.

כהן, שנדון ב־1960 למאסר באשמת „מגע עם סוכן זר", שימש ב־1948 מנהל המחלקה הערבית של מפ"ם. המפלגה היתה נתונה אז בעימות חריף עם דוד בן־גוריון ועם מפא"י כמעט בכל הנושאים הפוליטיים, הצבאיים והאסטרטגיים הנוגעים להקמת המדינה ולמלחמת העצמאות. בין השאר האשימה מפ"ם את בן־גוריון כי מדיניותו מעודדת בריחת תושבים פלשתינאים מארץ־ישראל ודרשה לשים לכך קץ. זהו איפוא הרקע למסמך סודי זה, שנכתב במחלקת המודיעין של צה"ל, שבאה במקום הש"י, שירות הידיעות של ההגנה, ובמרוצת השנים הפכה לאגף המודיעין (אמ"ן).

אחד מאנשי מפ"ם במחלקת המודיעין, או אולי במטה הכללי של צה"ל, טרח להעביר לכהן את המסמך. מניעי המדליף, שזהותו ידועה, לדברי מוריס, אך לא היה רוצה לנקוב בשמו, היו פוליטיים מובהקים: לעשות במסמך שימוש נגד בן־גוריון ולחזק את טענותיה של מפ"ם נגדו. ואולם למרבה ההפתעה, העדיפו כהן ואנשי מפ"ם לנצור את המסמך ולא להשתמש בו. הם ידעו כי פרסומו יחזק את הטיעון הערבי בוויכוח על היווצרות בעיית הפליטים הפלשתינאים, והעדיפו שלא לסטות מקונסנזוס הלאומי בסוגיה זו.

מאז 1948 רווחו שני הסברים סותרים בוויכוח ההיסטורי על הסיבות שהביאו לבריחת הפלשתינאים. ההסבר הערבי 'המסורתי' טוען כי הנהגת הישוב היהודי תיכננה מראש ויזמה מסע מכוון ושיטתי לגירושם. הגירסה 'הרשמית' של ישראל היתה כי בריחת התושבים היתה חלק מ„קשר" של מדינות ערב ומנהיגי הישוב הערבי בארץ־ישראל. לפי גירסה זו עודדו המנהיגים את התושבים הערביים בשטחים שבשליטת היהודים לנטוש את בתיהם כדי להצדיק את פלישת צבאות מדינות ערב ב־15 במאי, „להביך" את המדינה היהודית ולהכשיר את הקרקע להתקדמותם.

עכשיו, בעזרת המסמך, מטיל בני מוריס אור חדש על נבכי הבריחה. להלכה הוא סותר, אמנם, את שני ההסברים כאחד, אך בפועל הוא מטה את כף המאזניים לצד הטיעון הערבי, ומכל מקום מרעיד את הקרקע מתחת להסבר הציוני הרשמי. „השפעתן של הפעולות הצבאיות היהודיות (הגנה ופורשים) על תנועת ההגירה היא היא ההשפעה הקובעת, מאחר ש־70 אחוז מהתושבים עזבו את מקומותיהם והיגרו בגללך" נאמר במפורש במסמך, שכותרתו היא „תנועת ההגירה של ערביי א"י בתקופה 1.12.47–1.6.48".

ערב הכרזת או"ם בכ"ט בנובמבר 1947 על חלוקת ארץ־ישראל, היו בשטח המיועד למדינה העברית 342 אלף ערבים, שהתגוררו ב־219 כפרים וארבע ערים (חיפה, טבריה, צפת, בית־שאן). ועוד, לפי המסמך, „עצמת ההגירה ממדינת ישראל עד אחד ביוני 1948: 180 כפרים ערביים לערך (82 אחוז) ריקים בתושבים. שלוש ערים ריקות כליל ובחיפה 5000 תושבים בלבד (94 אחוז) ובסך הכל יצאו את מדינת ישראל 239 אלף". מן השטח שהיה מיועד למדינה הערבית עזבו כ־122 אלף, לאחר שנכבשו 70 כפרים ערביים, שלוש ערים פונו כמעט כליל (ג'נין, עכו ויפו) ושתיים אחרות (לוד ורמלה) פונו באורח חלקי.

הנה כי כן, כשלוש מאות ושבעים אלף תושבים ערביים היגרו בששת החודשים הראשונים לפרוץ הקרבות ועוד כמספר הזה עד לסיום המלחמה, בששת החודשים האחרונים של שנת 1948, והניחו את היסוד לבעיית הפליטים. המסמך מפרט 11 סיבות שגרמו להגירה־בריחה. החשובות הן:

1. פעולות איבה יהודיות ישירות נגד מקומות ישוב ערביים (55%). „במיוחד ניכרת השפעת נפילתם של כפרים גדולים, מרכזים או ערים. נפילת טבריה, צפת, צמח, יפו, חיפה ועכו סחפה אחריה גלי מהגרים רבים ביותר. המניע הפסיכולוגי שפעל כאן היה בבחינת 'אם בארזים נפלה שלהבת'".

ראש ממשלה בן־גוריון. קונסנזוס '48

2. פעולות ארגוני הפורשים (אצ"ל ולח"י 15%) – „פעולות הפורשים כגורמי השפעה על ההגירה התבלטו באזור יפו־ת"א, בגליל, בתיכון, בדרום ובאזור ירושלים. השפעה מיוחדת היתה לדיר־יאסין, לחטיפת חמישה נכבדים בשיך מונס ולפעולות אחרות בדרום. מעשה דיר־יאסין במיוחד השפיע הרבה מאוד על מחשבתו של הערבי, לא מעט מהבריחה המידית עם התקפותינו אנו, ובייחוד בתיכון ובדרום הביאו למנוסה בהלה מתוך גורם זה אשר יש להגדירו כגורם מזרז ומכריע".

3. פעולות „לחישה", כפי שהן מכונות במסמך, היו מן הסתם זוכות כיום להגדרה מודרנית יותר של „לוחמה פסיכולוגית". בדרך כלל נעשתה פעולה זו בעזרת „עצות ידידותיות" שהעניקו קציני מודיעין של ישראל למוכתרים ערביים ובהן נתבקשו להורות לתושבים לעזוב את הכפרים. אחרת... אם כי גם נעשה שימוש מוגבל באמצעים טכניים־פסיכולוגיים „גורם ההפתעה, הרעשה ממושכת בעלת קולות נפץ אדירים, רמקולים בשפה הערבית הוכיחו את יעילותם הרבה, בהזדמנויות שנוצלו כראוי (חיפה בעיקר). יש להדגיש את השפעתם של חומרי נפץ אדירי־קול כפעולות הפחדה פסיכולוגיות, רמקולים וכו' על תנועת ההגירה. אגב, לא נעשה כל נסיון לחבר צופרי אזעקה מחרידים לכנפי אווירונים המפציצים נקודת אויב, כך שהשפעתם עלולה להיות רבה". אם כי בסופו של דבר „פעולת הלחישה היהודית להברחת תושבים לא תוכננה ולא נעשתה בצורה רחבה ועל כן תוצאותיה קטנות. פעולה זו לא הגיעה אלא 2 אחוזים מכלל ההגירה הארצית".

4. „פקודות אולטימטיביות שלנו לפינוי כפרים ערביים. גורם זה בלט במיוחד בתיכון, פחות באזור הגלבוע וכן במידת־מה בנגב. מובן שפעולתו של אולטימטום זה, בהשפעתן של העצות הידידותיות, באה לאחר הכשרה מסויימת של הקרקע על־ידי פעולות איבה בסביבה. על כן פקודות אלה הן יותר גורם מניע ודוחף אחרון, מאשר גורם קובע. עקב הפקודות האולטימטיביות הללו פונו 2 אחוזים מכלל הנקודות הכפריות בארץ אשר תושביהן עזבו".

5. פקודות וצווים של מוסדות ערביים וכנופיות – „פינוי זה שאפשר לכנותו כ'פינוי מסודר' בא מטעמים אסטרטגיים ולפי דרישת הכנופיות, הוועד הערבי העליון, או ממשלת עבר הירדן – בין מתוך רצון להפוך את הכפר לבסיס התקפה על יהודים בין מתוך הכרה שאין אפשרות להגן על הכפר או מתוך חשש שהכפר עלול ליהפך לגיס חמישי, בעיקר אם הוא בא בהסכם עם היהודים. במקום שהיה כוח ערבי לוחם רציני, לא פונה הכפר בקלות ורק פעולה ישירה ורצינית גרמה לשבירת הכוח הזה והביאה בעקבותיה פינוי. השפעתו של גורם זה מגיעה לידי כך ש־5 אחוזים מכלל הכפרים פונו בגללו".

6. פחד כללי – „יש להניח ש־10 אחוזים מכלל הכפרים פונו מתוך גורם זה. מתגלם בו בראש וראשונה 'משבר האמון' בכוח הערבי. כך שלמעשה הוא הגורם השלישי במעלה". המסמך מדגיש גם את היווצרותה של „פסיכוזה של פינוי, אשר הופיעה כמחלה מידבקת. כך, למשל, אפשר להניח שבעכו היתה השפעה מכרעת להופעתם ההמונית של פליטי חיפה, אשר נטעו בקרבם את הפסיכוזה של הפינוי".

בני מוריס מדגיש במאמרו כי „רוב הנהגת הישוב התבוננה באהדה על יציאת הערבים. היא פתרה למדינה היהודית את בעייתה הפוליטית־אסטרטגית המרכזית: החשש מפני אפשרות קיומו של מיעוט ערבי גדול בעל פוטנציאל עוינות גבוה". אין ספק כי צליל של סיפוק נסתר מתלווה לדין־וחשבון של מחלקת המודיעין. אך עולה ממנו גם רושם ברור כי נטישת הכפרים והערים הערביים נעשתה בתנופה, באורח בלתי צפוי, בעקבות פעולות שמטרתן היתה צבאית־אסטרטגית ולא פוליטית. בריחת התושבים היתה איפוא תוצר לוואי של הקרבות ולא יעדן. בכך נמנעה גם ממקבלי ההחלטות של מדינת ישראל הדילמה הקשה שבלי ספק היתה רובצת לפתחם: לגרש או לא לגרש?

אבל בכך אין משום נחמה. משום שגילוי המסמך ופרסומו עלול לחזק את הארגומנטציה הערבית־פלשתינאית ולסייע לתעמולתה. לא יפלא איפוא שהוא מעורר רוגז מסויים אצל מנהלי גנזך המדינה, שהביעו תמיהה על שום מה מצא לנכון ארכיון השומר־הצעיר להעמיד את המסמך לרשות הרבים. תשובתו של דוד זית, ממנהלי הארכיון, פשוטה ביותר: ארכיונים נועדו מטבע בריאתם לסייע לחוקרי ההיסטוריה וכל עוד אין בכך עבירה על חוקי המדינה או פגיעה ברורה בבטחונה, כמוגדר בחוק, זכותו וחובתו של הארכיון להמציא את מסמכיו לעיון החפצים בכך.

ואולם נמצאו גם מקטרגים על מסקנתו של מוריס. האלוף משה כרמל, שעמד בשלהי 1948 בראש פיקוד צפון, אמר לאחרונה ביום עיון מיוחד מטעם מכון שילוח באוניברסיטת תל־אביב שדן בממצאיו של מוריס, כי „מעולם לא קיבל פקודות לגרש אוכלוסיה ערבית מסיבות פוליטיות". שבתאי טבת, הביוגרף של דוד בן־גוריון, טען באותה הזדמנות, כי „האחוזים המדוייקים של הסיבות לבריחת הערבים הם בלתי מהימנים". לעזרתו של מוריס נחלץ, לעומת זאת, ד"ר יעקב שמעוני, שהיה אז מנהלה בפועל של מחלקת המזרח התיכון במשרד החוץ. למיטב זכרונו, „הפרטים במסמך הם נכונים ומדוייקים".

ד"ר בני מוריס משוכנע כי המסמך שחשף הוא אותנטי ונכתב, ככל הנראה, על־ידי קציני מחלקת המודיעין לבקשתו של דוד בן־גוריון עצמו או יגאל ידין, שהיה אז הרמטכ"ל בפועל של צה"ל. הוא מצביע על הסימן (קנאנע) שבראש הדו"ח. אותיות דומות מופיעות על מסמכים אחרים והן שימשו צופן זיהוי של מחלקת המודיעין. ובכל זאת מתעורר ספק אם מסמך בודד יכול לשמש הוכחה היסטורית. המזרחן הנודע ברנרד לואיס הרגיש כי „אינטרפרטציה ביקורתית של מאורע היסטורי מרכזי ראויה להיות נשענת ומאוששת על־ידי ארגומנטציה נרחבת יותר ולא רק על מסמך בודד". בני מוריס מסכים לקביעה זו והוא סמוך ובטוח שספרו יספק את מה שנדרש ממחקר היסטורי.

חופשיים, חילוניים או לא דתיים / מאיר בראלי

לא כל לא־דתי הוא גם חופשי

הויכוח הוא חריף וקשה ומאיים להפוך למלחמת תרבות – כפייה דתית, או הפרדת הדת מהמדינה. אולם לא קיים שום מאבק אשר יהודי חופשי באמת מעוניין בו.

רשימה ראשונה בסדרה

יש שלושה־ארבעה סוגים של מתנגדים למגמה להטיל על ישראל משטר של שמירת מצוות. בלי לערוך סקר כלשהו מותר, דומני, לומר שרובם הם פשוט לא־דתיים. לא כולם ראויים אפילו להגדרה של לא־מאמינים, ואין אני מתכוון לכך שהם אומרים מדי פעם „ברוך השם".

יש לא־דתיים רבים, שפשוט אינם מתעמקים באי־דתיותם. הם רק מתנהגים על־פי נוחותם ואינם נותנים דעתם על השאלה אם מעשיהם יביאו עליהם עונש בחיים שלאחר המוות. הדבר נכון גם לגבי אלה המגדירים עצמם „מסורתיים", כלומר אנשים הבוחרים לעצמם לפי שרירות לבם איזו מצווה לקיים ומאיזו להתעלם. גם הם, ברובם, אינם מתעמקים בנושא האמונתי. שמירת חלק מהמצוות היא אורח חיים לגביהם.

הדתיים נוטים, באחרונה, לכנות את כל החולקים עליהם „חילוניים". זה אבסורד גמור, משום שחילוני אינו היפוכו של דתי, אלא היפוכו של קודש, או של מה שהיהודים קראו „כלי קודש". לפיכך מותר, למשל, לומר שהח"כ אברהם שפירא הוא בהחלט יהודי חילוני, כי פרנסתו על שטיחים. האומר זאת אינו בא להטיל דופי בכשרות המסכה שבביתו או באמצעיו של חסיד גור זה לקיים תרי"ג מצוות.

בכל זאת מצויים בקרב מתנגדי הדתיים גם יהודים שהתואר חילוניים מתאים להם, אם לא בכל התנהגותם והתייחסויותיהם, הרי לפחות בכוונותיהם וברצונם להתרחק מכל דבר שריח של קדושה נודף ממנו. הקדושות נראות להם אנטי־רציונליות ולעיתים צבועות. אבל גם אצלם, אם תבדוק היטב, יש דברים המעוררים את רגשותיהם והם מתייחסים אליהם בחרדת קודש. החילוניות בטהרתה, כאידיאולוגיה, היא תופעה נדירה מאוד.

היהודים החייבים לעמוד בחזית המאבק הרוחני והרעיוני עם הדתיים והחרדים לפלגותיהם – להם מתאים התואר חופשיים. היו זמנים שדתיים נהגו לקרוא לכל אלה שאינם נזהרים בשמירת מצוות בשם חופשיים, ולא ראו בזאת שום פגיעה בהם עצמם, שאינם חופשיים. הביטוי עבד ה' מעולם לא היה פסול בעיניהם. אמנם השם עובדיה אינו שגור אצלנו כמו עבדאללה אצל הערבים, אבל ההתייחסות לאלוהים אינה שונה. והביטוי „ירא שמיים" המקובל בדתות רבות, מקורו ביהדות, הקוראת למאמיניה לעבוד את אלוהים ביראה.

בימינו נמנעים הדתיים מלכנות את מתנגדיהם בשם חופשיים, מפני שהם מבינים כי בעיני יהודים שאינם יראי שמיים יש יתרון לחופשיות והכינוי עלול לחזק אותם בדרכם.

השאלה שראוי לנו לשאול את עצמנו היא מי מן היהודים שאינם שומרי מצוות ראוי לתואר הכבוד חופשיים, ומי מהם הוא סתם יהודי לא דתי, כלומר אדם שלא נוח לו לקיים כשרות או לשמור על השבת, שמתעצל להתפלל ולהניח תפילין.

יש בארץ ויכוח קשה, המאיים להפוך למלחמת תרבות חמורה, בכל הנוגע לכפייה דתית. לא קיים בישראל שום מאבק אשר רק יהודי חופשי באמת מעוניין בו. למשל, המאבק להציל נוער מהשפעתם של „המחזירים בתשובה" מצטמצם לאלה שהדבר פגע בבן משפחתם. הציבור הרחב אדיש – אם פלוני רוצה לגדל זקן ופיאות ולהימנע מחילול שבת, מה איכפת לי? אין שום מאבק למען היהדות החופשית. אין מי שמתאמץ „להחזיר בשאלה" אנשים העוצמים עיניהם לכל אמת אחרת זולתי זו שבתורה הקדושה. אין גם התרעמות רצינית על תעמולה דתית ברדיו, בטלוויזיה ואפילו ביחידות הצבא, שם גם מכריחים חיילים להאזין לנסיונות להחזיר אותם בתשובה. אין בצבא שום תעמולה מקבילה בעד תפיסות מודרניות וחופשיות של היהדות. ברדיו ובטלוויזיה יש תכניות שהדתיים אינם אוהבים אותן, אבל אין הסברה בעד יהדות חופשית. אולי היהודים החופשיים מעטים בקרב לא־שומרי־מצוות, ואולי אין מבינים שהחופשיות אינה עניין פרטי, כפי שחשבו פעם אבות הסוציאליזם על הדת.

יש עוד קבוצה של יהודים שאינם שומרי מצוות. אלה הם הרפורמים והקונסרבטיבים, הנחשבים בעיני האורתודוקסים כגרועים שבכופרים, אם כי גם הם מעוגנים בדת, אבל באופן שונה מזה המותר בעיני רבני האורתודוקסיה, אבל הרפורמים והקונסרבטיבים הם לא פחות דתיים מן האורתודוקסים, כשם שהפרוטסטנטים אינם פחות נוצרים מן הקתולים.

לצורך המלחמה בכפייה הדתית הרפורמים והקונסרבטיבים הם בעלי־ברית של לא־דתיים, כיוון שחלק מתכנית הכפיה הדתית היא להצר את צעדיהם. המאבק למענם, למען זכות שווה לרפורמים ולקונסרבטיבים בישראל, הוא המאבק הלאומי העיקרי של היהדות החופשית, כי זהו מאבק על אחדותו של העם היהודי לתפוצותיו. הטוען בעד נישואים דתיים בלבד (לפי ההלכה) ובעד „גיור כהלכה" בשאלת „מיהו יהודי" וטוען כך בשם אחדות האומה, אינו מכיר כעצם באחדות כל היהודים בעולם, ואינו מבין שהדבר יפלג אותנו מרוב העם בתפוצות.

יהודי שומר מצוות הנאבק בישראל למען היבדלות מהיהודים הרפורמיים והקונסרבטיבים ראוי לכינוי שכינה פעם חיים באר ב„דבר השבוע" את אנשי „גוש אמונים" – כבעלים מניחי תפילין.

החופש והחופשיות מטבעם אינם קונפורמיים. לכן יש יהודים חופשיים שונים מאוד אלה מאלה. האידיאולוגיות היהודיות־חופשיות אינן ידועות ברבים, כיוון שבימינו אין כמעט הוגי דעות הכותבים על יהדות חופשית וכשאנו רוצים להיענן במשהו, עלינו לפנות אל מקורות מדור קודם. ברנר וברדיצ'בסקי היו שונים מאוד בדעותיהם מאחד־העם, עד כדי כך שאחד־העם עמד מאחורי הגזירות הכספיות שהוטלו על השבועון „הפועל־הצעיר" בשל מאמרו של ברנר (כל העניין מתואר בספרה של פרופ' נורית גוברין „מאורע ברנר"). עם זאת, גם הוא וגם הם התוו דרכים ליהדות חופשית.

אכן, בצד היהדות החופשית נמצא חופש מיהדות בכלל, וטענתם הקשה ביותר של אדוקי הדת היא שכל היהדות החופשית אינה אלא פרוזדור להסתלקות מיהדות בכלל. ובאמת, אין הגנה טוטאלית מפני השפעות העולם הלא־יהודי, על פיתוייו ועל תפארתו, אבל ספק אם עצימת עיניים היא דרך ההתגוננות הנכונה. גם מקרב „שלומי אמוני" יצאו לשמד ולהתבוללות. לא כולם נזקקו ל„פרוזדור" של יהדות חופשית. היהדות האורתודוקסית והחרדית בארצות־הברית מאבדת כל הזמן רבים מבניה. לא כולם פונים לקונסרבטיבים או לרפורמים. חלק מהם פשוט מסתלקים מיהדות לגמרי.

מה שחסר במחשבה הציבורית שלנו הוא טוויית החוט של יהדות חופשית, שיש לה תשובה על השאלה „אז במה אתם בכלל יהודים?" נהוג להמשיך בקו של קודמינו, שחיפשו תשובה על שאלות קיומם היהודי, בעוד שעצם יהודיותם לא היה מוטל אצלם בספק. הם יכלו להשיב לקנאי הדת שהם יהודים טובים יותר, משום שאינם מקבלים דברים מן המוכן, אלא מנסים לעַבֵּד בשכלם.

מבחינה זו יש משמעות רבה למה שכתב דוד בן־גוריון ב„עיונים בתנ"ך", שלא אלוהים בחר בעם ישראל, אלא עם ישראל בחר באלוהים. ואפשר להרחיב – התורה לא ניתנה לעם ישראל משמים, אלא היא פרי רוחו של עמנו, היא יצירה שנוצרה במשך דורות רבים. יש בה התפתחות, והתפתחות ביהדות היא יסוד מוסד של היהדות החופשית.

כאשר בתרבויות שמסביב זבחו ילדים למולך, היה פולחן הקורבנות העברי התקדמות ראויה לציון, ובסיפור העקידה יש הסבר בהיר איך קרבן האיל בא במקום קורבנות אדם. הנבואה, פסגת היצירה המוסרית בישראל העתיקה, ובעולם העתיק כולו, לא התייחסה בקדושה יתירה לקורבנות ולטקסים בכלל, וקראה לדבקות בעקרונות מוסריים.

היהודי החופשי משתדל להבין את תולדות ישראל וגם את התפתחותה של הדת היהודית. הוא שואל מה למעלה ומה למטה, מה לפנים ומה לאחור. אין הוא מקבל את הגזירה שאין לשאול ואין לחקור. הוא מתנגד לכפיה דתית על כל צורותיה, אבל לגביו זה לא העיקר ובוודאי לא הכל.

היהדות החופשית פורקת מעליה עול מצוות מעשיות. אין היא מקפידה, למשל, על הלכות השבת, אבל היא יודעת את גדולתה של השבת ורוצה שתהיה לנו שבת מתאימה לזמן המודרני: היא מתנגדת לקודקס נוקשה ומאובן, המחייב לסבול אי־נוחות מפני שכך היה טוב לנוח בשבת לפני אלפי שנים.

אין בכוונתי לפרוש בשורות אלה את התיאוריה של יהדות חופשית, גם מקוצר המשיג וגם מפני שיש תפיסות רבות ושונות של יהדות חופשית. התפיסה המדברת אל לבי אני היא תפיסה לאומית, הגאה בתרומתו של עמנו לתרבות האנושית וביצירתו הרוחנית הגדולה.

ידוע שיש לדתיים תירוץ לכל טענה של המדע המודרני, אבל יש מקום ליהודים חופשיים שאינם זקוקים לתירוצים. לשם מה לי הסיפור שהעולם נברא כאומת לפני 5746 שנים, אלא שהקב"ה בראו „כאילו היה קדמון" ולכן אנו רואים בו כל מה שרואים? הרבה יותר פשוט להאמין שהעולם באמת קדמון ושספר „בראשית" הוא ספר מקסים, כתוב בכשרון אדיר, והוא סיפור שאסור לוותר על קריאתו ולימודו.

היהודי החופשי הרבה יותר מסוכן לדתיים מן היהודי הלא־דתי, משום שיש לו מטען רעיוני, רוחני ומוסרי שעבר את כלי העיבוד הרוחניים שלו. לגביו, היותו יהודי אינה מושכל ראשון, ותשובתו לשאלה „מדוע אתה יהודי" אינה פשטנית, אלא היא תשובה מורכבת שאולי לכן קשה להפריכה.

هكذا من الأصل

פריחה מוקדמת

„איז איט א פאבליק הולידיי", שאל אותי ביום שלישי לפני הצהריים תייר אמריקאי מבוגר. אחר־כך צילם וצילם במידרחוב. ולא צילם את רבין ולא את גסטון מלכה ולא את רשימת מפוטרי „סולל־בונה". אביב

שלא יגידו עוד שעתונאים הולכים ונעשים עצלים. שלא יטענו שכתבים ממעיטים לצאת לשטח ומעדיפים להוציא משולחן הכתיבה ספק דיווחים ספק ניתוחים. עובדה: החלטתי, לפחות הפעם, לכתוב רשימה ממש מן השורה. כמעט כמו ה„הייתי שם" של אחד מעתוני (לפני) הצהריים. כך, אחרי שכולם הסתלקו מהבית, אחרי שהדחתי את הכלים, סידרתי את המיטות, תליתי את הכביסה, טיאטאתי את הסלון, קראתי את יומן הוועידה – התחלתי להתארגן. מן המחסן הוצאתי שמשיה ישנה, מאובקת אך שמישה, ואיכשהו הצלחתי להעמידה כך שאוכל להסתופף בצילה. ביעילות ובזריזות הוצאתי אל המרפסת את מכונת הכתיבה, במו ניירות, כוס קפה, חפיסת סיגריות ומאפרה, וכשכל עזרי־הכתיבה עומדים לרשותי, ישבתי מתוך שמחה מרובה, שכן באותו בוקר נכנס גם אדר לתמונה, והתחלתי, ממש מלב־ליבו של האביב, לדווח.

אולי עוד ירדו כמה מילימטרים גשם השנה. אולי תהיה עוד איזו תנודה מרגשת במיפלס מי הכנרת, אבל עקרונית די ברור שקדחת האביב אוחזת כבר בכל. חוגגיו הנלהבים שוכחים, כמדי שנה, שגם האביב הוא זמני. קצר. אחריו מגיע קיץ מעיק, מלחיץ, דביק.

הרוב המכריע של תושבי מדינת ישראל – להוציא כל שלושה מאלף ישראלים המתאשפזים לטיפול פסיכיאטרי כל שנה, על פי דיווחה של שושנה ארבלי אלמוזלינו – התחלק השבוע בשלושה מוקדים: מי שלא היה בוועידה היה בטיילת, מי שלא היה בטיילת אולי הצליח למצוא שולחן פנוי במידרחוב בירושלים. „איז איט א פאבליק הולידיי", שאל אותי ביום שלישי לפני הצהריים תייר אמריקאי מבוגר, שהצטרף לחתיכת השולחן שכבשתי ב„רימון", ממש בשולי המידרחוב. לא, אמרתי לו, זהו יום עבודה רגיל.

מידרחוב ירושלמי. מי עובד. תצלומים – ציון שורד

התייר ישב, בחן את פני, כאילו ביקש להבטיח שאינני „עובד עליו", אחר כך סקר שוב את הסביבה ובהיסוס, אך בעקשנות של מי שרוצה לדעת מהקורה, שאל: מי הם כל האנשים האלה? אמרתי: מה זאת אומרת מי הם כל האנשים האלה? אנשים עובדים. התייר הציץ בשעונו, מוקדם מדי להפסקת צהריים, מילמל כאילו לעצמו ואותי שאל: מה הם עושים עכשיו? כלומר, מה הם עושים, ברגע זה, כל האנשים האלה – התייר נראה נרעש. לעצמי חשבתי: מה באמת הם עושים עכשיו ובכוח של מה־יכול־להיות־יותר־טבעי־מזה אמרתי לתייר: שותים קפה. עוד רגע הוא היסס, ואז ביקש ממני לשמור כמה רגעים על חפציו. אני מוכרח לצלם את זה, אמר.

עקבתי אחריו במבטי. הוא צילם את שולחנות בית־הקפה. הוא צילם מלצרית שניסתה להידחק בין השולחנות עם מגש עמוס מנות גלידה עם פירות וקצפת. הוא התרחק מעט וצילם את האנשים ההולכים מלמעלה למטה ומלמטה למעלה לאורכו של המידרחוב. הוא צילם שתי צעירות מאופרות כליצנים, שעמדו באמצע הרחוב ואילתרו פנטומימה סביבתית. הוא צילם את חלונות הראווה של חנות פרחים, שגם היא גלשה לתוך המידרחוב, ובשובו לשבת, סיפר בהתלהבות כי דבר דומה קרה לו יומיים קודם, כשטייל לאורך הטיילת בתל־אביב, בעשר־אחת־עשרה לפני הצהריים, וראה את מה שהוא הגדיר אותה „תופעה".

מה הוא לא צילם? הוא לא צילם את הסימפטומים האחרים של האביב: קריאות הקרב של שר הבטחון, יצחק רבין, שאחדות מהן כמעט ומכשירות אותו להיות ציר מן המניין בוועידת חירות. הוא לא צילם את גסטון מלכה ולא את אביו הרוחני דוד („הממשיך") לוי. הוא לא צילם את האוגדה של שרון בגני התערוכה ולא את נסיונות ההצלה של בגין ג'וניור והוא בוודאי לא צילם את מנחם בגין, שבתוך כל ההמולה האביבית הזאת לא בא לחופה של איילת בילוא, נכדתו.

הוא לא צילם את חברי מושב חמדה בבקעת הירדן, שהתבצרו ונעלו את שערי הישוב ומנעו את יציאתם של שניים מנציגי תנועת האיחוד החקלאי. הוא לא צילם את *18.7* מיליון דולר ההפסדים המצויינים בדו"ח של חברת „אלרון" המתייחס לסוף דצמבר 1985. הוא לא צילם את קצין חינוך ראשי, תת־אלוף נחמיה דגן, מדבר לפני חברי ועדת החינוך והתרבות של הכנסת ואומר להם כי לנוער בישראל אין כיום תחושה של מחוייבות למדינה מעבר לשלוש השנים של שירות חובה. הוא לא צילם את רשימת 2500 עובדי „סולל בונה" העומדים לפני פיטורין. הוא לא צילם שלוש מכוניות פורד־סיירה חדשות (60,000 דולר) שרכשה עיריית חיפה לשלושה „בכירים". הוא לא צילם את ההלווייה של ישראל סרן־נפהא בהר־הרצל בירושלים.

צריך להתחיל לטפל בעציצים. להשקות את הגרניום. להפוך את האדמה בעציץ של הוורד הננסי. לראות אם אפשר להציל את היקינתונים שלא פרחו באדניות. למרות השמשיה – האור על המרפסת מסנוור. השמש מעצבנת חבוב טבע בכוס הקפה שהכנתי לעצמי. לקבל פריחה מכל האביב הזה.

תחקיר, הם עושים את זה לילדים / יעל פישביין

שומדבר, איש אחד נטפל אלינו

ילדים הם קורבנות נוחים לעברייני מין. רוב העבירות נגדם מתבצעות קרוב לבית, בסביבה מוכרת הנחשבת – בטעות – בטוחה, ועושים אותן, בשעות של אור ואנשים מוכרים. שמרו על הילדים שלכם

נתחיל במקרה של ליאורה. היא בת 11, הלכה עם חברה להצגה יומית בקולנוע השכונתי. הסדרן, איש מבוגר וחביב, התיישב לידה והתפעל, יפה „כמו בסרט", אמר. אחר כך ליטף אותה. קודם את היד אחר־כך את הירך. כמו בדרך אגב נגע בחזה. ליאורה קפאה, הרגישה עצמה משותקת. ניסתה להעמיד פנים שהיא לא שם. הגבר פירש את השיתוק שלה כהסכמה סמויה. הוא הכניס את ידו למכנסיה והחל לשחק בה. הילדה שישבה לידה הבחינה במה שקורה. גם היא לא אמרה מלה, השיתוק והאימה דבקו גם בה. כשחזרו הביתה לא דיברו ביניהן על המקרה. אמא של ליאורה הבחינה שהילדה „קצת לא בסדר" ושאלה מה קרה. „שום דבר", אמרה ליאורה. „איזה מטומטם נטפל אלינו", פלטה החברה. האם לא הרפתה והמשיכה לשאול עד שגילתה את ה„שומדבר".

ילדים הם קורבנות נוחים לעברייני מין. הם נותנים אמון ללא סייג במבוגרים. מתפתים בקלות, מגיבים בידידות לזרים, סקרניים ואוהבים לעזור. מבוגר בעל כוונות זדון יכול, בקלות מרובה, לנצל תכונות אלה לסטיותיו. רוב עבירות המין נגד ילדים מתרחשות בסביבה קרובה לבית, בחצר בית־הספר או בדרך אליו, בגינה השכונתית, בתחנת האוטובוס, בסביבה מוכרת הנחשבת על־ידי ההורים כבטוחה. שעות הצהריים ואחר הצהריים הן הזמן השכיח, בבוקר ילדים נמצאים בהשגחת מבוגרים ואילו בערב אינם נוהגים להסתובב לבדם.

ביותר מ־20 אחוז של המקרים, מבצעי המעשים הם אנשים מוכרים לילד, לפעמים אפילו מוכרים היטב, ובכ־50 אחוז מדובר באנשים הנמצאים בסביבתו הקרובה – גנן, זבן, סדרן בקולנוע ואפילו מורה. אנשים שאינם מעוררים חשד אצל הילד ולפעמים גם לא אצל הוריו.

הורים משכונה תל־אביבית – אפשר שכונה טובה, אפשר שכונת־יוקרה – שלחו את בנותיהם, שלוש חברות בנות שתים־עשרה, לחוג קראטה. „שהילדות ילמדו להגן על עצמן". במשך חודשים נהג המדריך לנצל את הבנות. הורה להן „לעצום עיניים, להתרכז", אונן עליהן. הילדות היו משותקות מאשמה ומאימה. כשזה התחיל, נהנו במידה מסויימת מהמעשים ולא סיפרו בחוץ. כשתפסו את העניין נבהלו ואטמו. לאחר חודשים, התקוממה אחת מהן והודיעה לאמה שאינה מוכנה להמשיך ללכת לחוג. „אבל זה כל־כך חשוב שתלכי" אמרה האם. הילדה התעקשה, ולאחר מריבה גילתה מה באמת קורה בשיעורי הקראטה. הפגיעה הנפשית בבנות היתה קשה. הרבה זמן שתקו וחיפו על המדריך, שניצל אותן ללא מעצור. אי רצונן של הבנות ללכת לשיעורים היה צריך להדליק נורה אדומה אצל מישהו מן ההורים. אבל לא.

„ככל שמבצע העבירה נגד הילד קרוב יותר, הפגיעה הנפשית גדולה יותר. האמון בעולם המבוגרים מתערער והשיקום הנפשי לאחר שהמעשה מתגלה ממושך יותר", אומרת לאה קרניאל, מרכזת חוקרי הנוער בשירות המבחן בירושלים. הנתונים שנאספו על־ידי חוקרי שירות המבחן לנוער מצביעים על שכיחות גבוהה של עבירות מין נגד ילדים, כאלף מקרים מדווחים מדי שנה. רובם נשיקות, ליטופים, נגיעות באברי מין, חשיפה בפני הקורבן והפשטת בגדים.

מספר המקרים שאינם מדווחים גדול פי שניים מהמקרים המדווחים, כך שניתן לומר, ללא הגזמה, שמדי יום מבוצעות בין שלוש לתשע עבירות מין נגד ילדים. הגיל הפגיע הוא בין שש לתשע. רוב הקורבנות הן ילדות. רק שליש הם בנים. אבל הצלקת שנותרת אצל הבנים חמורה יותר מאשר אצל הבנות. הנורמה החברתית מסייעת איכשהו דווקא לבנות, כיוון שמקובל שבנות הן אובייקט מיני. לגבי בנים אין נורמה כזאת, וכשיש פגיעה מינית בילד הוא מתבייש יותר, מושפל יותר, והזהות המינית נפגעת יותר.

כאמור, רוב עבירות המין נגד ילדים שייכות לסוג הקל – נגיעות, לטיפות, חשיפה. זה קורה בערך כך: אדם זר ניגש לילדה ומבקש ממנה שתעזור לו למצוא כתובת. הילדה מובילה אותו אל הכתובת הנכונה ואז, בדרך או בחדר המדרגות, הוא מבקש, בנוסח „תקראי בשבילי מה כתוב על תיבת הדואר", מרים אותה בידיו ואז הוא מלטף אותה, או מפשיט את תחתוניה או חושף את עצמו בפניה. זה יכול לקרות גם אחרת. המבוגר, שכן או מכר, מזמין את הילדה לראות גור כלב חדש, או שהוא מתגרה בה: „אתה ילד או ילדה? תראי לי". והילדה בתמימותה מראה. ברוב המקרים אין הפעלת כוח. רק פיתוי. ולמרות זה, כל מקרה משאיר צלקת קשה. הילדים מרגישים שמשהו אצלם אינו בסדר. אם הכל בסדר, למה המבוגר נטפל דווקא אליהם – „כנראה יש בי משהו מלוכלך שבגללו עשו לי את זה", אומרים ילדים רבים. מסיבה זאת אין הם ממהרים לספר להורים, וכשהם מספרים, ההורים במקרים רבים נכנסים לפאניקה, ומלבים אצלם חרדות. אבות נוטים להגיב בהיסטריה כשמדובר בפגיעה בילדות שלהם, מה שמגביר את עוצמת הפגיעה הקיימת בלאו הכי.

כשמדובר באדם מהסביבה הקרובה, הורים נוטים לא להאמין לדברי הילד ואפילו לנזוף בו. „איך אתה מדבר" או „למה אתה אומר עליו דבר כזה?" בבית משותף בתל־אביב גר שכן נחמד ולבבי, שנהג לבצע מעשים מגונים בילדות שהתגוררו באותו בית. באחד הימים נכנס לאחת הדירות, הבת בת השמונה, שהיתה באמבטיה, יצאה לקראתו עם חלוק רחצה. השכן פתח את החלוק והילדה החלה לבכות. אמה, שיצאה גם היא לקראתו, נזפה בה: „מה את עושה עניין מכל שטות". רק כשמעשי השכן נחשפו הבינה האם מה שהבינה.

מעשי אונס הם אחוז מועט מכלל עבירות המין נגד ילדים, אבל המספרים נמצאים בעליה. מדי שנה, בשנים האחרונות, אירעו כ־25 מעשי אונס בילדים. הקורבנות היו רק ילדות, רובן בגיל 12־14. מספר מעשי הסדום היה כמעט כפול, ומחציתם בוצעו בילדות. מעשי הסדום היו אכזריים יותר ממעשי האונס וכללו התעללות ברוטלית. גם המעשים האכזריים ביותר מתחילים בפיתוי עדין, הזמנה לעזור למבוגר, לסייע לו למצוא מישהו או לבצע משימה כלשהי. בשלב מסויים נהפך מבצע העבירה מנחמד ועדין לתוקפני ומאיים.

„מניתוח של הרבה מקרים עולה שתמיד יש שלב שהתנגדות של הילד וקריאתו לעזרה היו יכולים למנוע את המעשה. אלא שרוב הילדים לוקים במעין שיתוק כשזה קורה להם; הם נדהמים. כשהם מגלים שהמבוגר החביב אינו חביב כל כך (פתאום חשבתי שהוא יהרוג אותי" הם מדווחים). ואז הם אינם מגלים תושיה", אומרת לאה קרניאל משירות המבחן.

עבירות מין בתוך המשפחה הן הסוג הפוגע ביותר. הן מתגלות תמיד שנים אחרי שקרו ולרוב מדובר בעבירות מתמשכות.

בשנים האחרונות עם העליה במספר המשפחות החד־הוריות, „החבר של אבא" מופיע לעתים קרובות יותר כאחראי לעבירות מין נגד ילדים. במקרים אחרים מדובר באבא או בחבר של אבא, שהילד נמסר להשגחתו ללא נוכחותה המגוננת של האם.

הלחצים הקיימים על הורה יחיד מביאים לכך שבלא יודעין הוא, או היא, משתפים פעולה עם העבריין. הורה המנצל את בנותיו למטרות מיניות נוהג לפצות אותן בפינוקים למיניהם ובהעדיף אותן על פני ילדיו האחרים.

בגיל ההתבגרות משהו בתודעה נעשה מחודד יותר. עם התגבשות הזהות האישית, עולה גם הכעס נגד ההורה ואז באה התלונה במשטרה. הפגיעה במקרים כאלה כמעט שאינה ניתנת לתיקון. בשלב ראשון הכרחי להפריד בין הורה לבין הנער או הנערה שנפגעו. בסביבה אחרת, בטוחה יותר, מתחילים לשקם את הנפש הפגועה – לרוב לא בהצלחה יתרה. קשה להחזיר את האמון במבוגר, שהיה צריך להיות האדם הבטוח ביותר בעולם.

החוק הישראלי מגן על ילדים. כל נגיעה או לטיפה של מבוגר למורת רוחו של ילד נחשבת לחדירה לרשות הפרט. קורבנות ועדים וגם מבצעי עבירות בין קטינים זוכים להגנה. החקירה נערכת על־ידי חוקרי ילדים ונוער (מגיל 14 מגדיר החוק קטינים כבני נוער) ואלה לרוב אינם מרשים לילדים להופיע בפני בית־משפט, כדי לא לחשוף אותם לטראומה נוספת. משפטנים טוענים שהחוק מגן הגנת יתר על ילדים ומסרבל את הליכי החקירה. לפני כמספר חודשים מינה שר המשפטים ועדה מיוחדת לבדיקת החוק. חוקרי הנוער חרדים מפני שינויו. לדבריהם, עדיף שתהליכי החקירה יהיו מסורבלים יותר ובלבד שהילדים לא ייחשפו להליכי חקירה משטרתיים רגילים, שאינם מתחשבים בפגיעותם של ילדים.

בכל מקרה שיש חשד לפגיעה מינית בילד, ולו גם הקלה ביותר, ממליצים חוקרי הילדים להתלונן על כך. התלונה נמסרת במשטרה ומועברת לטיפול חוקר ילדים. חוקר כזה קיבל הכשרה פסיכולוגית ואף שעליו לדלות מהילד את פרטי האירוע, מדוייקים ככל האפשר, הוא נזהר שלא להעמיק את הפגיעה. לפעמים עצם סיפור המקרה יש בו משהו משחרר. האימה, הצורך להסתיר, האשמה והבושה מתפזרים כאשר מישהו מבחוץ, שאינו מעורב, מסביר לו שהוא לא אשם, שהמבוגר הוא זה שנהג שלא כהלכה.

לדבר, לדבר, לדבר

- חשוב להבין ילד לשיפוט ערכי, שיעז לומר „לא" לדבר שאינו מוצא חן בעיניו. שיהיה לו אומץ ותוקף לסרב למבוגר המציע לו לעשות משהו שאינו נראה לו;
- ללמד ילדים שאם משהו מעורר את חשדם, יזעיקו עזרה, יקראו בקול, יפנו למישהו שנמצא בסביבה;
- לא להיכנס עם איש זר בלתי מוכר למקומות חשוכים, לסמטאות, לחדרי מדרגות. ללכת ככל האפשר בחברת ילדים נוספים;
- אם מבוגר מבקש מילד להתלוות אליו, לסרב בטענה הפשוטה ש„אמא לא מרשה" ולא להישמע שנאורים;
- הורים צריכים להיות ערים למה שילדיהם משדרים. לחקור, להיעזר בחברים, כדי להיוודע מה קורה עם ילדיהם.
- לנצל מקרים שמתפרסמים בתקשורת: לשאול את הילד: מה היית עושה במקרה כזה, כדי לתרגל מראש מצבי לחץ אפשריים;
- לומר מראש לילד שלפעמים המבוגר הרע נמצא בסביבה הקרובה;
- לדבר בגילוי־לב על פחדים, על דרכים להיחלץ, לעורר בטחון אצל ילדים שאפשר לדבר בחופשיות על מקרים לא נעימים ומפחידים;
- לדבר, לדבר, לדבר. לא להפחיד. ילד מפוחד הוא פחות מוגן. ילד בוטח בעצמו יכול, ביתר קלות, לגייס תושיה ולהיחלץ ממצבי לחץ;
- במקרים שמתעורר חשד אצל הורים ומורים להתקשר עם אנשי מקצוע;
- בכל מקרה שנעברה עבירת מין נגד ילד, להתלונן במשטרה.

هكذا من الاصل

هكذا من الاجل

קשה לשבור אותנו. יותר קשה לשבור את משרד הפנים

■ נתן רועי

את מסעו של יאן קונצ'ק, יוגוסלבי, לארץ ישראל, קשה לכנות כמסע עסקים. אולם כשהגיע לכאן עם משפחתו נתקל בעסק מוזר. לא רוצים אותו. לא רוצים את אשתו וילדיו. הם לא יהודים. שילכו, אוהבי ישראל לארץ אחרת

משפחת קונצ'יק. יוגוסלבים רחויים. תצלום – עמרם גלמי

„מסע העסקים של אבא", כרס יוגוסלבי יהפה, ממלא עכשיו אלבומו. ארץ של הרבה גשם ומעט רוח יוגוסלביה, ומתמכרים טובים שלה צולם קולנוע טוב. כך, בגלל היוגוסלבים הם פגשתי יוגוסלבים אחרים, בבאר־יעקב. רחוב ד', 15/5 קומה שלישית בבית דירות נקי כאה. כתוב על הדלת קונצ'ק יאן. צלצלתי. בדירה הקטנה עמד ריח באפה. סבו, אמרה והזהרה. אל החדר נכנס גבר כבן חמישים, בהיר עיניים, בעל סיער קצוץ. יאן קונצ'ק היה מעט סתות. איש נרדף על־ידי פקידונים במשרד הפנים העושים את המוות למי שאינם יהודים, גם אם הם אוהבי ישראל. יאן קונצ'ק נולד לפני 56 שנים בכפר ארבריק בחבל סרם ביוגוסלביה. בבית אביו למד את הברית הישנה ואת הברית החדשה ואת אהבת ישראל. אנחנו השבנו, אומר יאן, שכל העם היהודי – ואנחנו יוגוסלבים בני אברהם – מקומנו כאן. חייה של משפחת קונצ'ק, חקלאים בכפר יוגוסלבי, לא היו קלים. קונצ'ק אומר שאהבת ישראל וארץ־ישראל היתה עבודם עיקר. הוא נשא אשה נציגת סבר שילדה, בזה אחר זה, עשרה ילדים שלמדו מינקות כי ישראל היא הארץ המובטחת ואליה ישובו כל היהודים. ורה היא המתרגמת. קונצ'ק אומר שמילדותו ידע שהוא גר־צדק. אמו ואביו קראו בתנ"ך והוא למד מהוריו את האמונה הקרויה "נרד". „האמונה הזאת", הוא אומר, "מתבססת על דברי הנביאים בברית הישנה. כשקמה מדינת ישראל האמנתי כי זהו שלב במעשה הגאולה ויום יבוא ואגיע לכאן כדי להתיישב בין יהודים. שנים מאז הוקמה המדינה לא יכולתי לבוא כי מצבי הכלכלי לא איפשר זאת אבל היום הזה בא, ולבסוף באתי לכאן בפעם הראשונה ב־1971." יאן קונצ'ק יושב בבקתו וזקוף קומה. עיניו בהירות ומבטו הדר.

"הסתובבתי כאן כתייר שלושה חודשים עד שהגעתי למסקנה כי אביא לכאן את ילדי ויהי מה." הסיפור של יאן קונצ'ק הוא סיפור קשה ומוזר. בכל שנה, מאז 1972, בא לישראל והשאיר כאן אחד מעשרת ילדיו במוסדות חינוך ובכפרי־נוער. הוצ'יא את משפחתו מיוגוסלביה בשלבים. אחד אחד. אחת אחת. קונצ'ק אומר שכשם שמשה חצה את הים, בכוח האמונה שמקורה באלוהים, כך היה לו כוח לדבוק באמונתו. כל דברי הנביאים יתקיימו, הוא אומר, ו"עם ישראל יושע". איש מחר יאן קונצ'ק.

עכשיו עובד לפי שעות. לא חודשית ולא קביעות. לא תושב ולא אזרח. אבל מה, אדם מאמין. רוצה ככה זה – לחיות במדינת ישראל.

עם אמונה כזאת היה אפשר להקים מדינה נהדרת. לא כך חשבו אנשי משרד הפנים. ב־16 בדצמבר, 1983, נהפך החלום לסיוט. יאן קונצ'ק נעצר על־ידי המשטרה, לאחר שמשרד הפנים הגיע למסקנה כי המדובר בקונספידטור המבקש אשרת כניסה. קונצ'ק שרצה בסך הכל תעודת זהות ישב במעצר במשך חמישה שבועות. ילדיו ניסו לעשות הכל כדי שישוב הביתה. מכתבים יצאו לכל רחבי הארץ. חבר הכנסת אהוד אולמרט התערב לטובתם. שולמית אלוני ניסתה לעזור. כולם נכשלו. משרד הפנים ניצח. בני המשפחה ראו את האב מושפל, חמישה שבועות ישב במעצר יחד עם פושעים. ביוגוסלביה נחשב, בגלל תמיכתם בישראל, בוגדים בארץ הם מנודים ומועמדים לגירוש.

השכנים מכירים את משפחת קונצ'ק שרכשה דירה מכסף שהעבירה לארץ טיפין־טיפין. לימודי שישה מעשרת ילדיהם ממומנים מעבודתם של האב וארבעת הילדים הגדולים. "אנחנו שקטים, וזו אולי הסיבה שלא עשו כלום כדי לזרוק אותנו מכאן. אנחנו אוהבי ישראל. לא עושים צרות לאף אחד ובסך הכל אנחנו רוצים להתגורר כאן, בין יהודים" אומר הבן. האב משפיל מבט ואומר: זו ארצנו, כאן אנחנו רוצים להתגורר. זו אמונתנו ודרך חיינו.

במכתב ששיגרו שניים מהבנים לנשיא המדינה, הם אומרים: עלינו לארץ־ישראל מיוגוסלביה בדרך רבת יסורים וטלטולים. הגענו בקבוצות קטנות של שניים וכבודדים, משום שבאופן אחר לא יכולנו לצאת מיוגוסלביה. אנו, כותבי המכתב, יעקב ודני, הגענו לישראל בדרך־אל־דרך לפני שש־שמונה שנים ומאז אנחנו כאן. במשך הזמן הצטרפו אלינו אחינו ואחיותינו ולבסוף, לפני שנה, הגיעה אמנו. אבינו הצטרף אלינו לפני שלוש שנים". בשנים שהאב והאם לא היו בארץ, נשארו הילדים לבדם. בודדים המשיכו להאמין, כי האל יהיה בעזרם.

ענת, בת עשרים, למדה בקורס לאחיות. אחרים למדו מקצועות שונים. עכשיו יש בעיה מיוחדת עם ענת. היא סיימה את לימודיה, אך כדי לקבל אישור של משרד הבריאות, עליה לקבל אישור של משרד הפנים ולהציג תעודת־זהות. אבל אין תעודת זהות, והיא איננה יכולה לקבל תעודת סיום. כמו אחיה, גם היא רואה בתעודת הזהות הישראלית את הדרך אל האושר. חרף מכתבים של מורים מכפר־סילבר ומחינות של ידידי המשפחה, היא איננה מקבלת תעודת זהות.

יאן קונצ'ק (56), רעייתו, דני (25), ודד (22), לילי (11), אוליאנקה (26), ענת (20), ויקי (14), יעקב (23), שמואל (15), מאיר (17), אילה (19) הם משפחה אוהבת ישראל והסבל חרץ בהם צלקות. הם חיים כאן, בינינו. מפוחדים. החלום עצום. שברו גדול. "ישראל דומה למשפחה שלנו", אומרת אוליאנקה. „אנחנו קטנים, חסרי כוח למראית־עין, אבל חרוזים אמונה שדרכנו היא אמת צרופה. קשה לשבור אותנו, אבל עוד יותר קשה לשבור את משרד הפנים."

כביסה מסוממת בחוץ

■ שמעון וייס

האם „ועדת סמים תנועתית" היא סימן לצריכת סמים? – כן. היא סימן לצריכת סמים בקיבוצים. מה פתאום המשטרה מסרה על המאסר, שאל מזכיר קיבוץ גבת. וכמו במקרים דומים אחרים, לחברים נמסרה הוראה חד־משמעית „לא לדבר עם התקשורת". סמים, מעצרים וכתבי אישום. גם זה קורה בתק"ם

איתן ברוסי, מזכיר קיבוץ גבת, נשמע מופתע. מה פתאום המשטרה מסרה על המאסר, שאל בתמיהה לאחר שנודע לו כי דוברת מרחב העמקים במשטרה דיווחה לעתונאים על הפשיטה שערכו השבוע בלשי המשטרה בחצר הקיבוץ ועל השלל המרשים שגילו. לא אמרו לנו כי יפרסמו את העניין, הוסיף המזכיר הצעיר בתמיהות. הוא סירב להוסיף מלה וחצי מלה על הפרשה האחרונה, שגרמה תדהמה וזעזוע בחצר הקיבוץ הוותיק.

ה„פרשה" הפכה לשיחת היום לא רק בגבת, אלא בקיבוצים רבים אחרים ובמסדרונות התק"ם בתל־אביב. כמו במקרים דומים אחרים, ההוראה החד־משמעית שנמסרה לחברים באסיפת הקיבוץ המיוחדת „לא לדבר עם התקשורת" לא מנעה את דליפת המידע אל מחוץ לגדר. תמיהתו של מזכיר גבת כי המשטרה דיווחה לעיתונות מבלי ליידע אותו איננה מפתיעה, משום שבמערכת היחסים שנרקמה בשנים האחרונות בין המשטרה לבין הקיבוץ הגיעה רבים בקיבוץ לחשוב שהם מתוכנים מפני פשיטות של המשטרה ומנסיונה לאכוף את החוק.

ארועי הימים האחרונים, היינו מעצרם של שלושה בני משק צעירים ומתנדב ופרסום שמותיהם ברבים לאחר הארכת מעצרם, הם, אולי, מכה לתדמיתו של הקיבוץ בציבור, אבל חשוב לא פחות הוא המפנה שחל בדרכי הטיפול בתופעת הסמים בקיבוצים.

מעצרם של החשודים, הארכת המעצר ופרסום שמות החשודים יצרו תקדים, הקובע כי בני קיבוץ החשודים בעבירות חמורות שוב אינם מחוסנים מבילוי בתאי מעצר צפופים של תחנת המשטרה ברחבי הארץ. אין מדובר עוד בהתמודדות פנימית של החברה הקיבוצית עם תופעה חמורה ללא ידיעת השכנים והציבור הרחב. בקיבוץ קראו לזה „לכבס את הכביסה המלוכלכת בפנים".

הבעה חזותית ראשונה אפשר כבר לראות בחצר גבת יום־יומיים לאחר פשיטת הבלשים ומעצר הצעירים. הזעזוע, אומרים בגבת, גרם להתעוררות גדולה בקרב החברים לגבי החומרה של תופעת השימוש בסמים, ובימים שאחרי ההלם הראשון נראו מחנכים ואנשי ועדת הסמים התנועתית, סובבים בחצר הקיבוץ ובמוסד החינוכי האזורי „העמק המערבי", שילדי גבת לומדים בו, ועורכים ל„מסע התעוררות" לשם עקירת התופעה וליבוד לקח. עד לפני חמש־שש שנים העדיפו בתנועה הקיבוצית להעלים עין מן התופעה של עישון סמים, שפשטה בעיקר בקרב בני הנוער בקיבוץ. היחס של הקיבוץ פורץ גם לאלכוהוליסטים שלילים ולצרכני סמים – דבר זה לא נעלם מעיני מוסדות הקיבוץ, אבל החשש מהתמודדות שיתק כמעט כל נסיון להפיק מסקנות ולפעול. כאשר התברר שביותר ויותר קיבוצים אין זו תופעה חולפת, ושוב אין מדובר רק במתנדב זה או אחד מחו"ל, החלה על טיפול מסודר בתופעה.

אז גם הוקמה ועדת סמים תנועתית, ובה אנשי מקצוע בתחום הסוציאלי והחינוכי, ואלה הניעו את הקיבוצים למסד את הטיפול בתופעת הסמים, שהפכה לאחת הבעיות המסוכנות לחברה הקיבוצית, ובעיקר לחברת הנעורים.

מתברר, לדברי איש מקצוע בתנועה הקיבוצית, כי הבעיה נוגעת למספר לא קטן מקיבוצי התק"ם, וכמעט כולם נדרשו לטפל בעניין ברצינות.

„היתה תקופה", אומר דן כהן, עובד סוציאלי בהכשרתו וחבר עין־דרור איחוד, „שהחברים העדיפו להעלים עין ולא העזו לחשוב כי בניהם ובנותיהם משתמשים בסמים. היתה מין הסכמה שבשתיקה. אמנם אמרו בחצר שמעשנים, אבל 'איש לא ראה ואיש לא שמע'. כאשר החלו לצאת עם גילויים והוכח שיש סמים בקיבוץ ומשתמשים בהם – קיבלו החברים את האמת בפרצוף. זה היה 'בום' ברמה התנועתית, ולא רק הקיבוצית, וכולם פחדו שמדובר בתהליך שלא נוכל להתגבר עליו. היום אני יכול לומר שישנה סבירות גבוהה שה'בום' ההוא וההתעוררות בעקבותיו יביאו להצלחה בדרכי הטיפול והעניין ישאר בממדים קטנים", מסיים דן כהן.

באחרונה אין הקיבוצים נבהלים עוד מעצם המלה 'סמים' וישנו איזה מנגנון פנימי קיבוצי, המופעל כל אימת שהמלה המכויבת מתרוצצת בחצר. יש אמנם קיבוצים שעדיין נשמעת בהם הגיבה: „עזוב, זאת לא בעיה שלנו. אולי אצל אחרים..." אבל בקיבוצים רבים מטפלים בעניין בלי סנטימנטים ובכל החומרה.

זכור המקרה יוצא־הדופן בקיבוץ שער הגולן שהוציא מתוכו חמישה מבני־החברים שסירבו לקבל את מרות הקיבוץ ולחדול משימוש בסמים בעזרת טיפול מסודר. היה זה צעד קיצוני שלא הידבו להשתמש בו בקיבוצים אחרים, ויש אומרים היום שחברי שער־הגולן טיפסו על עץ כה גבוה, משום שסידבו בעקשנות לערב את המשטרה בעניין.

כמה זה עולה להם? הרבה

■ אקונומיסט

השקעה של חצי מיליון, במקרה „הטוב", תועיל לאמריקאי הרוצה להבחר לקונגרס. בחירה לסנאט „כבדה" יותר – שני מיליון לפחות. האמריקאים נוטים לשמור על הכסף הפרטי שלהם, פחות על כספם של אחרים

מושל לואיזיאנה בארה"ב, ארל לונג, אמר פעם לתורמים למערכת הבחירות: "אלה שתורמים מוקדם, משיגים את כל הקופה; אלה שתורמים מאוחר, משיגים ממשל תקין". על־פי עצתו של לונג החל גיוס הכספים למסע הבחירות של 1986 לבתי־הנבחרים מייד לאחר הבחירות ב־1984. בששת החודשים הראשונים של 1985 גייסו המועמדים הנ"ל 64.7 מיליון דולאר ודיווחו על הבטחות לעוד 78.5 מיליון – ב־60 אחוז יותר מאשר בשלב המקביל בבחירות הקודמות. הנתונים הראשונים מעידים, ש־1986 תהיה שנת־שיא בהוצאות הפוליטיות.

מסע־בחירות ממוצע לקונגרס השנה יעלה כ־500,000 דולאר והמסע־הממוצע לסנאט יהיה שני מיליון דולאר לפחות. על־פי הצפוי, המועמדים ל־34 המושבים בסנאט ול־435 המושבים בקונגרס, העומדים לבחירה, יוציאו יחדיו לפחות 450 מיליון דולאר עד חודש נובמבר. המפלגות מתכוונות לגייס אפילו יותר מזה: היעד של הדמוקראטים הוא להגיע ל־130 מיליון ושל הרפובליקאים – ל־370 מיליון. אולם לפי החוק מותר למפלגות לתרום רק עד 30,000 דולאר במישרין ו־40,000 בעקיפין לכל אחד ממועמדיהן לבתי־הנבחרים. מועמדים בעלי סיכויים לסנאט רשאים לקבל יותר ממפלגותיהם: 27,500 דולאר, בתוספת שמונה סנט לכל אזרח בגיל בחירה במדינתם, סכום המגיע ל־100,000 דולאר במדינות הקטנות ול־1.5 מיליון בקליפורניה. אולם כל המועמדים כאחד ייאלצו לגייס את רוב התרומות ממקומות אחרים.

מאגרי התרומות הגדולים ביותר הם 4,000 ועדות־הפעולה הפוליטיות (פא"ק), שישיגו כ־125 מיליון דולאר השנה, כמעט פי ארבעה משהשיגו לפני ארבע מערכות בחירות. הן ישיגו כשליש מכל מימון הבחירות לקונגרס וכחמישית מכל המימון לסינאט. כמעט שני־שלישים מכלל התרומות של פא"ק יוקצו למועמדים המכהנים כבר בתפקיד; הדמוקרטים יקבלו את חלק הארי, כמקובל מאז הפכו הפא"ק לתופעה נפרצת בתחילת שנות ה־70. הדיבורים על גובה ההוצאות עוררו קריאה לצמצומן. סנגורי השיטה הקיימת מציינים, שהסכום שמוציאים על „מכירת" חבר קונגרס קטן מהסכום שמוציאים על מכירת סבון או דייסה. המתנגדים לשיטת התרומות של פא"ק מתחלקים לשתי קבוצות: האחת רוצה להגביל את השפעת פא"ק על־ידי הגבלת התרומות מאנשים פרטיים, השניה רוצה לקבוע "גג" לתרומות ולהוצאות. המנהיג החדש של המסע להגבלת ההוצאות הוא סנאטור דיוויד בורן, דמוקראט מאוקלהומה. הצעת־החוק שלו, הנתמכת בידי השדולה "קומן קוז" (העניין המשותף), עתידה לעלות בסנאט בקרוב.

לפי הצעת־החוק של בורן יוגבל מועמד לקונגרס בגיוס 100,000 דולאר מכספי פא"ק (בתוספת 25,000 דולאר, אם הוא צריך להתמודד גם בבחירות מוקדמות); מועמד לסנאט יוגבל לתרומות פא"ק, שינועו בין 175,000 ל־750,000 דולאר, בהתאם לגודל המדינה. המאקסימום שיוכל פא"ק בודד לתרום למועמד אחד יופחת מ־5,000 ל־3,000 דולאר. כדי לפצות על אבדן כספי פא"ק, תוגבה תקרת התרומות האישיות מ־1,000 ל־1,500 דולאר. בורן גם תובע מתחנות־השידור לספק זמן שידור חינם, כדי לענות על התקפות, הממומנות לכאורה על־ידי גורמים עצמאיים.

רוב הסנאטורים התנגדו להצעתו של בורן, אך בדצמבר העדיפו להשעות את ההצעה ולא להצביע נגדה בגלוי. בקונגרס, שם מקבלים המועמדים בין 40 ל־50 אחוז ממימון הבחירות שלהם מהפא"ק, צפויה קבלת־פנים צוננת לכל הצעה שתגביל את תרומות הפא"ק.

דמוקראטים בקונגרס בוחנים כעת דרכים, לשם עידוד אנשים פרטיים לתת תרומות בסך 100 דולאר או פחות. משקיפים ואנשי אקדמיה טוענים מזה זמן, כי החולשה הגדולה בשיטת מימון הבחירות בארה"ב איננה התרחבות הפא"ק, כי אם הצטמצמות התרומות הפרטיות הקטנות. ב־1974 היו התרומות שמתחת ל־100 דולאר 46 אחוז מכלל הכספים שגייסו מועמדי הקונגרס ו־72 אחוזים מהמימון לסינאט; ב־1984 הצטמקו התרומות האלה לכדי 19 עד 23 אחוז. ככל שמצטמצמות התרומות הקטנות וגדלות ההוצאות, גוברת תלותם של המועמדים בפא"ק.

כדי לשנות מגמה זאת, הציעה לאחרונה קבוצה של חברי קונגרס דמוקראטים לפטור לחלוטין ממס תרומות שמתחת ל־100 דולאר למועמדים מקומיים לסנאט ולקונגרס. אולם הצעה זאת סותרת את כוונתו של רייגן לבטל גם את הפטור בן 50 האחוז על תרומות פוליטיות. הקונגרס אישר את הצעת הפטור ממס באמצע דצמבר. אך לא ברור עדיין מה תהיה ועדת הכספים של הסנאט, כשתדון בנושא במשך השנה.

סנאטור ג'ון היינץ מפנסילבניה, יו"ר הוועדה הארצית של הסנאטורים הרפובליקאים, רוצה שהקונגרס יבטל את ההגבלה על הסכומים שיכולות המפלגות לתת למועמדיהן. משום שהדמוקראטים לא יוכלו לעולם להשתוות לרפובליקאים בגיוס כספים, ידחה הקונגרס, בעל הרוב הדמוקראטי, את ההצעה הזאת, גם אם תאושר בסינאט. סנאטור צ'רלס מתיאס, בשנת כהונתו האחרונה, שב לוחץ למען מימון ציבורי למסעי הבחירות לקונגרס. אך הנשיא רייגן ומפלגתו מתנגדים לכך, וגם הבוחרים, לפי סקרי דעת־הקהל, אינם רוצים זאת. בגלל הלחצים לקיצוץ בהוצאות הכבשל וחוק גראם־רודמן לצמצום הגירעון, הצעה זאת תהיה בלתי־אפשרית בזמן הקרוב.

רק הקלות במס לתרומות הקטנות יש סיכוי כלשהו שיהיו לחוק, וגם זה אינו בטוח. יש הבציעים לבדוק רעיון פשוט: לתת זמן שידור חינם למועמדים. כמעט בכל הדמוקראטיות התעשייתיות ניתנת אפשרות למפלגות או למועמדים לשדר את דעותיהם בלא תשלום. המועמדים לקונגרס בארה"ב מוציאים כמעט שליש מתקציב הבחירות שלהם על פרסומת ברדיו ובטלוויזיה. אולם גם זה לא ייצא כנראה אל הפועל. גלי האתר אולי נמצאים בבעלות הציבור, אך חברי הקונגרס אינם רוצים לפגוע באנשים, המוציאים את פרנסתם בהם.

שני עיונים בספרו של דויד גרוסמן, „עיין ערך: אהבה"

עושים מלחמה בלשון

מאת רות שנפלד

דויד גרוסמן, "עיין ערך: אהבה", הוצאת הקיבוץ המאוחד, ספרי סימן קריאה ובית הוצאה „כתר", 1986; 399 עמ'.

בספרו החדש, רחב הממדים וסבוך המיבנה והעלילה, ניסה דויד גרוסמן לכתוב אפופיה פנטסטית, התובעת דעות עולם. מלבד היבטים שונים של ההוויה היהודית, כולל נושא השואה, הרומן כולל בתוכו התייחסות עקרונית לחיי האדם ולמהותם, למימד הזמן מבחינה סובייקטיבית ופילוסופית ולכושר היצירה כאחד היסודות של הקיום האנושי. גיבוריו של גרוסמן רואים את הקיום בתוך הספרות כמשמעותי יותר מן הקיום בתוך המציאות, והשפה היא בעיניהם העסק העיקרי, המאפשר לבני אדם לא רק להתבטא, אלא גם להילחם על צלם האנוש ועל הצלת העולם. אולם עצם גודל המשימה, שגרוסמן נטל על עצמו, הוא בבחינת "הימור על כל הקופה", וקשה לומר בפה מלא, שהמחבר יצא מהנסיון הזה כמנצח. לכל היותר ניתן לקבוע, שגרוסמן הוא סופר מוכשר ושאפתן, בעל דמיון עשיר ובלתי מרוסן, וכי הנסיון שרכש בכתיבת הרומן הנוכחי יעזור לו בוודאי במשימות הבאות, שתהיינה, אולי, בעלות ממדים צנועים יותר וגזורות לפי כוחות אנוש.

מבחינת זיקתו הז'אנרית והתימאטית, הרומן של גרוסמן ממשיך שורה של יצירות פנטסטיות, או ליתר דיוק "מטריאליסטיות", על נושא השואה, כגון "לא מעכשיו לא מכאן" של עמיחי, "לגעת במים לגעת ברוח" של עוז, ושני הרומנים של יורם קניוק "אדם בן כלב" ו"היהודי האחרון". מקור השראה נוסף שימשו לגרוסמן רומנים לבני הנעורים, כגון סיפורים על מכונות זמן למיניהן ומערבונים, אך גם "מוטל בן פייסי החזן" של שלום עליכם ו"יותם הקסם" של קורצ'אק. מבחינה סגנונית ניסה גרוסמן למזג בתוך יצירתו רמות סגנוניות שונות, החל בעגה ילדותית, דרך שפת יסודות הטבע („הים", כיצור מואנש ממין נקבה, היא אחת מגיבורות הרומן) וגמור בשפת ספרות הילדים העברית משנות העשרים. הספר רצוף ביטויים בלשונות שונות, ביידיש ובפולנית, ניאולוגיזמים למיניהם, וכן מונחים מדעיים או פסבדו מדעיים מחיי הסלמונים, שלתיאור מסעם בים מוקדשים חלקים מתוכו. נראה, שדווקא בתחום הסגנוני, אם כי גם כאן הישגיו לא תמיד הם ברמה אחידה, צעד גרוסמן את הצעד המכריע ביותר בתוך הרומן שלו.

בגלל עצם טיבעו הפנטסטי הפרוע ובגלל פיתוליה הרבים של העלילה, ספרו של גרוסמן הוא אגוז קשה מאוד לפיצוח. הקורא צריך להשקיע מאמץ לא מבוטל, כדי להתגבר על אבני הנגף הניצבות בדרכו, וכדי לצרף את החלקים השונים של העלילה ולפענח את טיב הקשרים ביניהם. לא פחות קשה לרדת לסוף כוונתו של הכותב, שכן ההרפתקה שאליה הפליג גרוסמן שמה לה למטרה יעדים כל כך רבים ומגוונים, עד שקשה לקבוע מהו ציר המרכזי של הרומן, אם כזה קיים בכלל.

★

"עיין ערך: 'אהבה'" מחולק לארבעה חלקים, ועצם החלוקה הזאת רומזת למגמה כוללנית מאוד, שכן המספר ארבע מעורר אסוציאציות לארבעה יסודות, ארבעה רוחות השמיים, ארבעה ממדים (כולל מימד הזמן), ארבעת העולמות שבמיסטיקה היהודית, וכמו כן לשאול, פורגטוריום, העולם הגשמי וגן־העדן.

בחלק הראשון הילד הירושלמי מומיק, בן לניצולי שואה, מתוודע לסבו אנשל וסרמן, מחבר סיפור הילדים "ילדי הלב", שנגאל בדרך נס ממחנה השמדה, ומנסה לשווא לפענח את הסיפור שהסב, שעבר את כבשן היבוד, ממלמל לעצמו, אך אין הוא מוצא עדיין את הצופן המתאים. בסיום החלק הזה מסתלק הסב באורח מיסתורי, ומסתבר שלא היה אלא שליח העולמות העליונים, מעין "המת החי", או היהודי הנצחי.

ייתכן, שהרומן של גרוסמן היה נשכר, אילו המחבר היה מסתפק בחלק הראשון, שבו הילד מומיק מנסה לגדל את "החיה הנאצית" על מנת להילחם בה ועל מנת להציל את הוריו ואת סבו מפחדיהם ומזכרונות מאורעות השואה, אך נכשל, לבסוף, במשימתו ומגלה את "הנאצי הקטן" שבתוכו. בחלק זה מתמקדת תשומת ליבו של המספר־הילד בתחושות של דור שני לשואה ובמועקות שהוא מרגיש נוכח הירושה הכבדה שנפלה על שכמו ונוכח הבושה שתוקפת אותו למראה השרידים העלובים של אלה, שהלכו "כבקר לטבח". על המועקות האלה מתוודה מומיק בחלקו השלישי של הרומן, אחרי שבגר והפך לסופר: "כי הרי תמיד מדברים על 'הנאצי הקטן בתוכך', ומכוונים בכך לדברים הלא נכונים. [...] הדי הבעיה האמיתית, המחלה, עמוקה בהרבה. ואולי היא חשוכת מרפא. ואולי אין אנו אלא חיידקה. לא יותר מחיידקה. [...] ומהו הטיפול הנכון הנדרש? האם לעקור הכל, ולהתחיל שוב מתחלתו? והאם יש בנו כוח לכך?" (עמ' 262).

אולם גרוסמן לא התרכז בשאלה ממוקדת אחת, אלא התפזר לשטחים רבים, בעלי היבטים קיומיים כוללניים, ולשם כך גם הרחיב עד מאוד את ממדיו של הרומן.

בחלק השני מתוודע מומיק, שכאמור התבגר בינתיים ואף נשא אשה, לכתבי הסופר הפולני־יהודי ברונו שולץ, שנספה בשואה, ובעזרת הזיקה המעמיקה והולכת לשולץ ולכתביו הוא גם מנסה להתקרב לפיענוח סיפורו הממולמל של הסב וסרמן. מסייעת לו בכך אהובתו, איילה, שבהשפעתה הוא נכנס לתוך "החדר הלבן", שמוקרנים לתוכו כל החוויות מימי השואה, ושנוצר בו, באמצעות ההשראה: "מין צירוף בלעדי רק לך: תרכובת של [...] הביוגראפיה האישית המצפנת שלך – עם כל מה שמוקרן מעבר לקירות. כל העובדות על האדם. כל האינוונטר האנושי, הזיותי, הפחד והאכזריות והרחמים והייאוש והגדולה והחכמה האנושית והקטנוניות ואהבת החיים" (עמ' 116). מתברר, שהשואה נהפכה עבור מומיק למעין מעבדה אנושית, שכל חוויות ויצרי אנוש הגיעו בה לידי אינטנסיביות והיכנו מיוחדים במינם, ולכן היא ראויה להארה ספרותית.

בחלק השני של הרומן גם מסופר על גילגולו של ברונו שולץ לסלמון ועל מסעו עם הסלמונים ברחבי הים. גם המספר, מומיק, צולל בעקבות ברונו למעמקי ה"ים", שנהפכת למין סמל רב רבדים, היכול לסמל את היצירה, את השפה ואת הדמיון במצבם הגולמי. ה"ים" גם מזוהה עם איילה, היוזמת את המספר לדרך היצירה והדמיונית, בו בזמן שאשתו, רות, מסמלת את החלק הראציונאלי השפוי שבהווייתו.

בחלק השלישי מצליח מומיק להתגלות בדמיונו לסבו, אנשל וסרמן, למחנה הריכוז, שהוא מעין בבואה ספרותית של טרבלינקה (עיין בספרו של ז'אן פרנסואה שטיינר "טרבלינקה"). וסרמן, היהודי הנצחי, שהנאצים אינם מצליחים להמיתו, נעשה לשחרזדה מסוג חדש. הוא מספר באוזני מפקד המחנה, נייגל, את "ההרפתקה האחרונה של ילדי הלב", כדי לזכות לא בחייו אלא במותו. לילדי הלב, שהזקינו בינתיים והפכו לישישים ניתן במתנה מן השמיים "ילד כוכבים" בן האגדות, קאזיק, הניחון בסגולה מיוחדת: כל מעגל חייו חייב להסתיים ביממה אחת.

החלק הרביעי והאחרון של הרומן הוא "האנציקלופדיה המלאה של חיי קאזיק", ומכאן גם השם "עיין ערך: 'אהבה'". אלא שהערך הזה אינו קיים בכלל באנציקלופדיה של גרוסמן, וכמו כן חסרים בה הערכים: רחמים, חמלה ומשמעות החיים.

מה שמאחד את כל חלקי העלילה הוא החיפוש אחרי סיפורו של הסב וסרמן. בחלק השלישי של הרומן מומיק לא רק מצליח לשחזר את הסיפור האחרון של "ילדי הלב", אלא הוא גם בעצמו שותף לסבו במעשה היצירה ומכניס לתוך הסיפור את דמויות הניצולים העלובים, כאותם הכיר בשכונה הירושלמית. נראה, שההתפרקות ההולכת וגוברת של המציאות ושיבשוש מימדי הזמן אינם הקו היחיד המארגן את הרומן. שני החלקים הראשונים הם. שלבי ההכנה של מומיק לקראת שיחזור הסיפור של וסרמן, בחלק השלישי מסופר הסיפור מנקודת הראות של סופר הילדים הקשיש, ואילו בחלק האחרון "הרשות המספרת" או "המערכת" מסדרת את הסיפור מחדש על־פי העקרונות ה"מדעיים" של האנציקלופדיה, ואף מצליחה לסיים אותו, על פי דרכה. מבנה הרומן תואם את נושאיו, המתרחבים והולכים. מומיק שבגר אינו עוסק עוד בתחושות בניהם של הניצולים, אלא בבדיקה מחודשת של יסודות הקיום האנושי ושל השפה האנושית בעידן שלאחר השואה. לשם הניסוי המדע־ספרותי הזה הוא נזקק לפירוק השפה ולהרכבתה מחדש, ואחר כך גם לפירוק האדם ולהרכבתו מחדש.

אחד המניעים שהביאו את גרוסמן לניסוי הספרותי הנועז היה התחושה, כי השפה האנושית איבדה את משמעותה ואת זכות קיומה אחרי השימוש שנעשה בה בפי הנאצים: "שפה שבה צירופים כשניים כאלה אינם סותרים את עצמם מניה־וביה, אינם הופכים לרעל או לעווית של חנק בגרונו של הדובר אותם – שפה כזאת אינה שפת חיים. אינה אנושית ואינה מוסרית, אלא היא, אולי, שפה שהוחדרה לכאן לפני זמן רב מאוד בידי בוגדים מרושעים, ודינה אחד – להמית" (עמ' 155). אולם מומיק חושש מפני פירוק מוחלט של השפה, שאליו חותר, לדעתו, הסופר ברונו שולץ, על־פי סיפורו "העידן הגאוני", שמוטיבים ממנו מובאים בתוך "עיין ערך: אהבה".* במקום זה הוא חוזר לסבא וסרמן ולשפת ספרות הילדים הארכאית והנאיבית, שבה הוא מספר את סיפורו באוזני המפקד נייגל.

במרוצת הימים איבד מומיק את עניינו בגידול "החיה הנאצית", אלא שהוא רוצה לגלות את האנושי שבנאצי ולהבין את מניעיו. במעבדה משמשים לו היחסים הנרקמים בין וסרמן לבין נייגל, שכן וסרמן משתמש בשפה בתור כלי נשק, והוא רוצה באמצעות סיפורו לנגוע את הנאצי באנושיות. הוא מצליח עד כדי כך, שהנאצי האכזר, שרצח מדי יום ביומו עשרות יהודים בדם קר, אינו יכול לשאת עוד את ייסורי מצפונו ומתאבד בירייה. לאחר מותו וסרמן מקבל על עצמו משימה חדשה: הוא מתכוון לנגוע באנושיות את סגנו של נייגל שטאופה, המכונה "ללקה" ("בובה"; דמותו מבוססת על דמות קצין האס. אס. מטרבלינקה קורט פראנץ), שגם הוא מתאבד, כלוא בבית משוגעים, לאחר המלחמה. הנסיון לרדת לעמקי נפשו של הרוצח ולהבין את מניעיו האנושיים מביא לידי כך, שנייגל נהפך לגיבור כמעט טראגי, הלוקח את גורלו בידיו ומתאבד, בו בזמן שוסרמן מסרב להרוג אותו, אם כי ניתנה לו ההזדמנות לכך. לעומת זאת אנשי חבורת "ילדי הלב", המוצגים, כביכול, כפרטיזנים הלוחמים בנאצים, הם דמויות גרוטסקיות ונלעגות. אפילו וסרמן עצמו, וההומאניסט האחרון בעולם, אינו מצטייר כדמות היהודית, אלא כשריד אחרון של עידן שחלף, המעורר אהדה המהולה ברחמים ובחמלה.

אמנם הניסוי הלשוני של וסרמן פועל את פעולתו המרככת על הנאצים הנוקשים ביותר, אבל בתיאור הסבל שהם גורמים ליהודים – שמבחינת השומרים המשוקעים בו אינו חורג מן השיגרה ואינו מורגש דבר ביחס למה שידוע כבר מן העדויות הרבות – הוא משיג לעיתים אפקטים מגוחכים. למשל, וסרמן, שאינו יודע למות, נמצא בתא הגאז יחד עם ידידו ולמנסון: "נו, מסביב כולם התפתלו וגנחו, ונתיסרו. במצבי שאול ומוקדי עולם בתפקה [...] רק אנשל וסרמן עומד כמו הלולב. והוא, ולמנסון משמע, החל לצחוק צחוק־כוח, שהלוואי שלא שמעתי אותה מין הרחש ושחוק הבכי ביותר, ותמאם מת. לפני כולם מת" (עמ' 175). או, במקום אחר, מתאר וסרמן את מותו של נער, שחטף רוגה מידי אחד הזקיפים בדרך לתאי הגאז ונגמלם במעדותיו. אחרי שנייגל העיף מידיו את בשקה: "היהודי הצעיר כרע על ברכיו, ראשו אל האדמה, התנשם כחיה. צלעותיו. הרוח עלו וירדו בטהירות עצומה. סילון של צואה ניתז מאחוריו מרוב פחד. [...] נייגל ירה פעם ופעמיים ועשר פעמים. כל הכדורים שבאקדחו הריק אל גופו של העלם הטהור" (עמ' 340). אמנם תיאור מעין זה מעורר את הרושם הגרוטסקי המבוקש, אבל לא ברור האם הוא צריך להיות מחריד עד כדי גיחוך, או, אולי, מגוחך עד כדי להחריד. לא לחינם גרוסמן משתמש ברומן שלו במונחים של פלאגיאט וקאריקאטורה, כלעומת ציור ויצירה. נראה, שהרדיפה אחרי האותנטיות, שבה שותף מומיק לברונו הנערץ עליו, היא קשה ומפרכת, ולא תמיד מוליכה למטרה הנכספת.

ייתכן מאוד, שגרוסמן מנסה להיאבק בספרו נגד אי־האנושיות ולהתנגד להומאניזם מסוג חדש. אולם בשלב מסויים מספרו, מומיק, מתחיל להתייאש ולנהל מלחמה במילים נגד סבא וסרמן וסיפורו האופטימי. ברומן מסתמנת אנאלוגיה, כמעט בלתי נמנעת, בין נסיונו של ברונו שולץ ליצור את העידן החדש־הגאוני, לבין נסיון מקביל של הנאצים ליצור עידן חדש באמצעות רצח המוני ונסיונות בבני אדם. גם "ילדי הלב", בדומה לנאצים, מנסים לברוא אדם חדש, ברמותו של קאזיק, אבל הניסוי שלהם נכשל. וסרמן אומר לנייגל: "אדם חדש ביקשנו שנינו לברוא לנו ... ולא עלה הדבר ישה. נתקפחו הדברים כלום ... [...] הצריך, נעביר, לפסוע עקב בצד אגודל, ולהסתפק במעט נחוץ, כן, לאהוב ולשנוא הקיים, ואהבת לרעך כמוך ושנאת לרעך כמוך, ואת כל התורה, ולהמול נחוץ" (עמ' 344 – 345).

ספק אם בשורתו ההומאנית של וסרמן נראית אפשרית בעיני מומיק, שנולד בעידן שאחרי הנאצים ולא בימיו של הלל הזקן. מכאן גם צומח רעיון האנציקלופדיה, שביסודה מונח הרצון לפרק את האדם לגורמיו, כפי שקודם לכן פורקה השפה. "ההנבעה משאלה תמימה, שלוואי ונסיונו זה התמים של וסרמן יכול היה באמת לזכות באמונו של פלוני־אלמוני, אלא שנכבד־פלוני־אלמוני להאמין או להיות נושע. כן, את האדם צריך לפרק. לנקוע את כל אבריו. [...] לנטרל כבה, באופן מדעי ומסודר, את כל מה שכבר אי אפשר לעמוד בפניו" (עמ' 260). אמנם האנציקלופדיה, שבה חיי קאזיק פורקו ליסודות "מדעיים", מסתיימת בתפילה למען חיים טובים ומאושרים עבורו, חיים ללא מלחמה; אבל הקורא יודע

(המשך בעמוד הבא)

*הסיפור מובא בתוך ספרו של שולץ, שתורגם לעברית בשם "בית המרפא בסימן שעון החול". נראה לי, שתרגום זה אינו מדוייק ואינו מוסר את השם המקורי, שהוא "sanatorium pod klepsydras", התרגום הצרפתי "le sanatorium au croque-mort". פרטים על שולץ, על מותו הטראגי ועל ספרו האבוד „המשיח", שגרוסמן מביא אותם ברומן שלו, סופרו בהרחבה על־ידי ידי פיצובסקי הארסנו באראבר. בעברית כתב על כך שלום לינדנבאום ברשימתו "מעונתו של ברונו שולץ", („משא", 5.4.1985).

משא

לספרות, אמנות ועיון

הישג מרשים בערבון מוגבל

מאת אורציון ברתנא

ספרו של דויד גרוסמן, „עיין ערך: אהבה", מלווה בהרבה מאוד פאתוס: תהליך כתיבתו לווה במערכת הצהרות חגיגיות באמצעי התקשורת. הופעתו לאור היתה כרוכה במערכת־יחסי־ציבור אינטנסיבית שכמותה עדיין לא ראינו בישראל. תערובת מתוכמת של עמודי־שער, מסיבות עתונאים, כתבות טלוויזיוניות ואי־הכנסת הספר בחנויות לאחר הופעתו, הולקטו למנויי „הספריה" בלבד. נושאו, ההתמודדות עם השואה, הוא נושא פאתטי מאוד ודרכי־העיצוב הפאנטאסטיות, המזווגות את מרבית המיקום בספר, הן חגיגיות ונבהות מסיבן. דווקא משום כך, עמדת הפתיחה שלי כמבקר היא כי הביקורת הספרותית על הרומאן, תהא חיובית או תהא שלילית, בשום פנים אסור לה להיות חגיגית, פאתטית, עצבנית וכו'. אדרבה, היא חייבת להיות שקולה, עניינית ונינוחה, ועליה להיזהר מאוד בהצהרה בהירה של עמדות ובהנמקה ברורה להן.

1. ראשית, הסיכום

אתחיל בסיכום: ספרו של גרוסמן טוב מאוד ביכולת הנאראטיבית שלו, ואינו משכנע מבחינה רעיונית, להוציא חלקו הרביעי. הוא ספר של אדם היודע לכתוב היטב, רהוט ומרתק בדמות סגנון שונות ומזוויות מבט שונות, אבל לאורך שלושה רבעי דרך או שלא ברור לכותב מה לעשות בכתיבה זו, או שמטרותיו מוגבלות. אין שום פרופורציה בספר בין הווירטואוזיות שבכתיבה ובמיבנה לבין הדלות הרעיונית בחלק הראשון והשלישי, ואי־האמינות הגמורה של החלק השני. זהו ספר טוב, וירטואוזי בטכנולוגיותיו השונים ובעל מיבנה מעניין, אבל הוא כתוב בצורה מצועצעת היוצרת לעתים קרובות מדי רושם של אי־אמינות ובסך הכל אינו אומר הרבה עד שהוא מגיע סוף סוף לחלק הרביעי. אין זה ספר „לא בשל" אלא ספר המלמד כי גרוסמן אינו שולט במסר כפי שהוא שולט בטכניקה, וכי עליו להיזהר במגנון הפאנטאסטיות שלו.

אני מחייב מאוד את הכתיבה הפאנטאסטית, אבל לא בכל מחיר. אם אין לה משמעות מבוססת, אין לה גם ערך והיא לא תעורר אמינות אצל קוראיה. אין לבקר על כל פנייה לכיוון הפאנטאסיה בסיפורת הישראלית הצעירה, פנייה שצפיתי כבר לפני כמה שנים. עכשיו היא מתממשת חלקית בספריהם האחרונים של גרוסמן ושל איתמר לוי, ואני מאמין כי תימשך. ביחד עם ספרו של אמנון נבות, „עונת המלכים" וספרו של איתמר לוי (שיש לו עדיין הרבה מה ללמוד בכתיבה) ספר זה הוא מהספרים הטובים ביותר בסיפורת הישראלית הצעירה בעשר או חמש־עשרה השנים האחרונות. בסך הכל, זהו ספר מבריק שיש בו לא מעט חולשה או רדידות במחשבה. ספר שקל לכתוב עליו מאמרים ועבודות־מחקר והעקרכות מכיוון שהוא מתחכם מאוד במיבנה ופשוט מאוד לעיתים (יותר מדי לעיתים) במסקנות.

מכיוון שהספר עוד יעורר בוודאי, במשך מספר חודשים לפחות, ויכוחים בשדה הספר המצומצם והמצומק שלנו אינני רוצה לסכם כאן סיכום סופי כולל. אסתפק ב„סיכום חלקי" בכמה נקודות, בכמה הערות מהותיות, לגביהן נדמה לי שלא אשנה דעתי:

2. בפאנטאסיה חייבת להיות אמינות

עצם הרעיון להתמודד עם נושא השואה הוא רעיון מעולה לדעתי אצל סופר ישראלי צעיר. הבחירה בפאנטאסיה היא אולי האפשרות היחידה להתמודד עם נושא זה שלפחות ב„הגיון הישר" הדל שלי (עליו כבר ויתרתי מזמן מסיבות שונות) אינני נתפס כלל. בכך מראה גרוסמן שוב לכל אלה שלא הבינו או לא רצו להבין עד כמה נחוצה הפאנטאסיה בספרות. עם זאת, חייב להיות מצע של אמינות לנשא כזה. אמינות יכולה להיות חוויה אישית של הסופר שמאחורי הסיפור. אמינות יכולה להיווצר על ידי תיאור משכנע רעיונית של הבערכת המפלצתית. גרוסמן כיוצר צעיר איננו יכול להיסמך על האמינות האישית, אלא בחלק הראשון מבין ארבעת חלקי הרומאן, המתאר את נושא השואה מנקודת המבט של ילד, הלומד את ההוויות הטראומטיות של הוריו ושל סבו ומְפַנֵּם אותן. מאידך גיסא, מבחינה רעיונית הוא כושל לפחות בשני הראשונים מבין שלושת חלקיו האחרים של הרומאן – חלקים פאנטאסטיים במוצהר. את הסיבות לכך שאני רואה אי־הצלחה אנמק בהמשך. בינתיים אציין רק שהעוז של גרוסמן, „הראש הגדול" שבו הוא בוזר, כמו עצם העיסוק בנשא השואה, רצויים מאוד בעיני בסיפורת הישראלית. אני מקווה שיהיה המשך גם להעזה הפאנטאסטית של גרוסמן וגם לעיצוב נושא השואה. ואני מקווה שההמשך יהיה מוצלח יותר.

3. חייבת להיות תשתית של חוויה

חלקו הראשון של הרומאן – תיאור הילד המתוודע דרך הוריו ודרך אבי לשואה – הוא האמין ביותר ברומאן מבחינה חווייתית. עם זאת, הוא איננו מפותח בספיק. גרוסמן רץ מהר מדי לחלקים האחרים של הרומאן, במקום להשקיע באמין רב יותר בחלק זה. התיאור אמין אך דל. ההורים הלא צבריים מגורים מדי. הסביבה הישראלית של שנות החמישים – החברה ההטרוגנית של מהגרים, וותיקים וצברים – איננה מתוארת בספיק. בקיצור, השבירה של המיתוס הציוני־צברי – כפי שהנושא מכונה היום בסלנג של „כְּבִינִי־דִבּוּר" (אוי לנו ואוי להם) – קיימת כמס שפתיים אך איננה נבחנת לעומק. אגב, נדמה לי שאיננה נבחנת לעומק אצל גרוסמן כאצל אחרים, משום שבחינה לעומק תגלה שלא היה בדיוק דבר כזה, "מיתוס ציוני־צברי". הרעיון של החזקת החיות במקלט וגידולן כדי לראות מאיזו כהן תצא החיה הנאצית הוא רעיון מבריק. „ריאליזאציה פאנטאסטית" של הכינוי „חיה נאצית", והוא נושא עליו, לדעתי, את כל חלקו הראשון של הרומאן. בידי סופר כאפלפלד היה הופך חלק זה לרומאן כולו. גם גרוסמן חייב היה להקדיש לו יותר כדי ליצור את מודל „הריאליזם הפאנטאסטי" המתבקש מהרומאן שלו – הקשר שבין החוויה ההוויתית־האוטוביוגראפית לבין ההפלגות הפאנטאסטיות מכנה.

4. מדוע נטפל גרוסמן לברונו שולץ?

חלקו השני של הרומאן – מסעו של ברונו שולץ כדג סלמון – הוא החלש ביותר בספר. הוא הדוגמה הטובה ביותר לחוסר הטעם של הפאנטאסיה כשאין לה תשתית חווייתית או תשתית הגותית. גרוסמן בעצם איננו מצליח לממש שום דבר מדמותו הייחודית של ברונו שולץ הסופר היהודי־פולני, ויכול היה לבחור באותה מידה של הצלחה כל דמות אנונימית של קרבן יהודי בשואה. הפתרון הספרותי אליו מגיעה הדמות בסיום חלק זה – כתיבה מחודשת של המציאות כפתרון לטראגדיה שבה – הוא קודם כל איננו חדש: קפקא קדם כבר לגרוסמן, כפי שקדם לגרוסמן בהרבה דברים אחרים שברומאן, ועשה זאת טוב יותר מגרוסמן; כמו כן, אין פתרון זה ממומש ספרותית. הוא מתואר בקצרה, ואחר כך, בחלקיו האחרים של הרומאן, אין הסופר שב וחוזר אליו.

אבל הגרוע ביותר בחלק זה, הוא עצם תיאור הפיכתו של היהודי הנרצח בציניות על־ידי הגרמני לדג סלמון, ומסעיו של הדג בלהקת דגי הסלמון, תוך שהוא פושט מעליו יותר ויותר את דמותו האנושית, עד לנקודה שבה ברור לו כי לא יהיה דג ולא יצליח להתעלם/לברוח מן הטראומה שבחוויה האנושית. ושוב, בעייתו של גרוסמן כאן איננה בכך שאינו מחדש בתיאור פאנטאסטי זה של מסע פיקארסקי בין בעלי־חיים. בכך כבר קדמו לו רבים (למשל, „מסעות גוליבר", „מסע האווזים" של סלמה לגרלף שהוא היום להיט טלוויזיוני, ועוד). בעייתו של גרוסמן היא שהמסע הפיקארסקי־פאנטאסטי מיותר לגמרי. תיאור הווינה שבזמן, סבקידמה, שבבאה ה־20, אינו מגיע בו לשום הישג. להיפך, הוא מתפורר לתיאור לא אמין, פיוטי כדי, גדוש מלים, של אבאסטאגעים ובציה בחיקה הקלישטפולס. יש כאן דוגמא כיצד טכניקה גוררת את הכותב אחריה, בלי שום „איך" ו„למה". ויש כאן שימוש חסר טעם, שימוש שיש בו טעם לפגם, בדמותו של סופר יהודי גדול שנספה בשואה. בכל מקרה, מוטב אילולא היה מופיע כאן ברונו שולץ.

5. אין קשר בין אנושיות לבין השואה

גם חלקו השלישי של הספר הוא כישלון בעיני בכמה וכמה בחינות. וזהו, אולי הדבר הכואב ביותר ברומאן כולו. זהו החלק ברומאן שעוסק במישרין במבצע הפתוח בשואה, שהוא גם מבצע פתוח בזכרונם של אלה אשר חוו אותה, וגם מבצע פתוח עולמית בתולדות האנושות. אבל החלק השלישי ברומאן הוא הרגיש ביותר וגם היומרני ביותר, מכיוון שאיננו עוסק רק בשואה כשואה, אלא הוא מנסה לתאר את הרוע האנושי (הכללי העולמי) להעריך אותו כרוע, ולהעריך את הסיכוי להתמודד איתו.

הביקורת על חלק זה ברורה: יש לומר, למשל, שתיאור הפגישות שבין קצין הס.ס. לבין סופר־הילדים היהודי הזקן אינו יכול ליצור מיסוד „בלאות הוויה" של נושא השואה: לומר, שהשיחות בין השניים אינן יכולות למצות את הזוועה שבשואה, במיוחד כשאינן מהוות יצירה סבלית לעצמה, אלא חלק מרומאן רחב מזה ומורכב ממנו. אבל זו, יחסית, ביקורת כינסית. עיקר ההחמצה בחלק השלישי, שהוא ליבו המוצהר של הרומאן, נובע משתי סיבות:

האחת, דמותו של אובר שטורם באן פיהרר נייגל, מפקד המחנה, היא ביסודה דמות שטוחה מאוד ופשטנית, על אף הכליאות והמעוגלות שיש, כביכול, ב„התפתחותה" מבמונה אכזרית לאדם שאינו יכול לשאת את עצמו ושם קץ לחייו. דמות זו יכולה להיות הדגמה טובה לתימהון העיקרי שאני תמה על גרוסמן הסופר – הוא משקיע מאמץ לשני כליכך גדול, ומוכיח לפעמים וירטואוזיות ביכולת הסיפור שלו, כדי להגיע לסך הכל רעיוני דל כזה כדמותו של נייגל. בעצם, המחבר־המשתמע מציע כאן „תרופה" לכל הרע בעולם. הרע הוא אנושי, הוא אומר באמצעות דמותו של נייגל, וכשתצליח להחזיר לו את אנושיותו, הוא לא יוכל יותר לעמוד ברוע שבו. כפתור ופרח. ממש דבריו של סוקראטס על הטוב ועל הרע. אלא, שמאז המאה החמישית לפני הספירה הראתה ההיסטוריה מה ערכה של הבחנה זו, ועד כמה איננה יכולה להיות דיאגנוזה לרע ותרופה לו. בקצרה, השואה עומדת על זוועה הרבה יותר גדולה ממה שמסוגל גרוסמן להמחיש בדמותו של הר נייגל. דמות זו מתגמדת למימדים מיקרוסקופיים לעומת מה שהיתה צריכה להמחיש.

הסיבה השנייה להחמצה היא דמותו של אנשל וסרמן, סופר־הילדים המזדקן, דוד אמו של הילד מן החלק הראשון של הרומאן. (הילד מומיק, הנופיע בחלקים אחרים כשליימלה). עיצוב הדמות הוא אחת ההתחכמויות המבריקות של גרוסמן ברומאן, אלא שזו הבדיקה שהוחמצה. גרוסמן יוצר במכוון, כנראה, פער אנאכרוניסטי גרוטסקי בין דמות פר הבדול – „גוף ארוך חזק, ועלגלגת בפתיחת מאוד (...) פניו גדולים במיוחד וקוויהם ישרים וארוכים" (173) – של נייגל, לבין דמותו הקטנה השבירית, „האוורירית", של וסרמן. (אגב, נא לשים לב לדמיון הלשוני בין וסרמן ובין גרוסמן, גם על דרך הקירבה וגם על דרך הניגוד). הפער הגרוטסקי מתחיל בהופעת הדמות של וסרמן, באיפיונה החיצוני, אבל הוא מתמצה בלשונה. סופר הילדים הזקן מדבר בשנות הארבעים של המאה ה־20 עברית ספרותית פוסט־השכלתית: אותה לשון שכתבו סופרים עבריים מסויימים, לא הטובים דווקא, בשלהי המאה ה־19 ובראשית המאה ה־20. וכאן ההחמצה: כל כובד דמותו של וסרמן – היהודי הנצחי שבכוח יגונו ובכוח מוסריותו יתגבר על הגרמני ויישרוד אחריו בקיומו הטראגי־גרוטסקי – מתמצה במנגנון לשוני בלבד. העברית הזו, הספרותית והארכאית, שהיא פסאודו־פסאודו־פסאודו, דבר שלא היה ולא נברא, באה כאן במקום כל מה שוסרמן אמור לייצג: הערכים היהודיים שאבדו והערכים היהודיים שעודם, נצח ישראל שכזב והכזיב ונצח ישראל שלא ישקר, וכן הלאה והלאה. אמנם, יש לליכון זו הבוז חזיון בטקסט: זו לשונו של סופר ילדים זקן וקונבנציונאלי שבמונה לעשות את הבלתי אפשרי – להחיות גיבורים ספרותיים מן העבר, גיבורי סיפורי ילדים, ולשלוח אותם למלחמה ברע העולמי. אבל זה בעצם עניינו של החלק הרביעי ברומאן. בחלק השלישי הסגנון המעולה והמתוחכם איננו מסווה את החולשה התכנית. התבואה החמיצה עצמה.

6. החלק הרביעי צריך היה להיות היצירה כולה

לעומת כל זאת, חלקו הרביעי של הרומאן, „האנציקלופדיה המלאה של חיי קאזיק", הוא בעיני ההצדקה לקיומו. לזכותו של גרוסמן יש לומר שכל הרומאן מוליך לחלק הרביעי, שאמנם שום דבר בו איננו חדש להלוהין, כקודי להלוהין, אבל הסך הכל שלו בקסרי ומבריק. כאן יש התאמה בין סגנון, תוכן וכוונה. כאן נוצר אותו ריאליזם פאנטאסטי היוצר הצדקה לפאנטאסיה. בקיצור, אני רוצה להדגיש ארבעה מתוך המאפיינים העושים חלק זה לחשוב ברומאן, ולתרומה משמעית לסיפורת הישראלית הצעירה, בניגוד לחלקיו האחרים:

ראשית, הרעיון של לקיחת ז'אנר כפתרוני פאנטאסטי והחלתו על מיצר כפתור־קיומי אחר, שאינו הולם את הז'אנר, ובעמיד אותו במבחן חדש. כוונתי כאן ללקיחת סיפור הרפתקאותיה הפלאיות של חבורת הילדים, הפקעתו מן המיגור הטבעי שלו בספרות הילדים, על ידי הזקנת הילדים – כאן חוזרת לפעולה חבורת הילדים הפלאית לאחר שחלפו שנים רבות והם זקנים ועייפים – ושליחתם למקום הבלתי־מתאים ביותר, לגיהנום הארצי, המעמיד במבחן את עצם יכולתם. כאילו אומר המחבר באמצעות סופר־הילדים הזקן: הנה הקשיים הקיומיים והמאפיינים האמיתיים: אדרבא, התמודדו איתם אתם, ילדי הפלא מן העבר, מן הספרות, מן העולם שלפני הקאטאסטרופה. זהו רעיון מעולה וסימבוליקה יפה בפאנטאסיה – החזרתה אל המציאות, החלתה על המציאות, עד למסקנה שהמציאות עצמה היא פלא בלתי מובן – כפי שיפה גם חוסר ההכרעה בה בפתיחת ההתמודדות: במעשיהם הם מסוגלים לעזור, כמו לכיוון הצעקה בבנה במובן כי היא מתעקבת לנצח; אבל את הגאולה אינם יכולים להביא.

שנית, כאן מצליח גרוסמן לערב היטב את הזוועה בפאנטאסיה. מיקומה של החבורה בגן־החיות בוארשה בהפצצה הוא מבריק, בגן־החיות נאבקים במלחמת הקיום הקיקע, הוא מקומה הטבעי של חבורת־ילדי־הפלא. אלא שגן־החיות, החיות, חקי־הפלא (ילדי הלב שהזדקנו) שורדים ומתגברים במלחמת הקיום טבעם ובפאנטאסיה שבהם לעומת הזוועה והטירוף שמחוץ לגן־החיות.

שלישית, התיאור הביקרתי־הומאני של הילד הננס, קאזיק, שמטופל על ידי החבורה, וחייו הבלאים שחולפים ומתבגרים תוך פחות מעשרים וארבע שעות, מוצלח מאוד גם הוא. ושוב, גם כאן אין גרוסמן ממציא ישות ספרותית. היסוד הרעיון קיים בספרות העממית. אבל במקום זה, בחלק הרביעי של הרומאן, הוא מוצלח ומדגיש כי הוא מדגים היטב את הקאטאסטרופה הקיומית. הקטנה הקוסה

(המשך בעמוד הבא)

מוזה יוונית ושירה תל־אביבית

מאת מירון רפופורט ועמינדב דיקמן

מאיר ויזלטיר, „אי יוני" (שירים ותצלומים), ספרי סימן קריאה, הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1985; 46 עמ'.

ספר חדש של מאיר ויזלטיר הוא מאורע לא פעוט לא רק בגלל ערכו הסגולי של ויזלטיר כמשורר, אלא גם בשל המעמד שיש לויזלטיר בשירה הישראלית כיום.

ויזלטיר הוא משורר פוליטי. וכאשר אנו אומרים פוליטי, אין כוונתנו רק לעמדותיו בנושא החזרת שטחים או מדינה פלשתינאית, המבוטאות בשיריו ובמאמריו, אלא גם לנקיטת העמדה שלו לגבי עשיית שירה. ויזלטיר הצהיר יותר מפעם אחת כי מטרת שירתו היא „לחנך את הקורא". נהוג גם לחשוב כי ויזלטיר נוקט לשון חדשה ומודרנית וכי הוא מבשרה של תימאטיקה חדשה בשירה הישראלית. דומה, שתהילתו של ויזלטיר באה לו לא מעט בשל „נקיטת עמדה" זו.

על גב עטיפת „אי יוני" מופיעה הצהרת כוונות מפורשת למדי. "כדי לוודא את הקורא לחומרים האלה (היינו, לחומרי „אי יוני"), לאפשר לו מגע מיידי עמם מחוץ לשירים, מצאתי לנכון להביא תצלומים אחדים ולפזר בספר טקסט עם אי־אילו אנקדוטות על הכפר הזה. הטקסט והתצלומים... הם כאן כדי לתת לקורא... מושג בלתי תלוי על דברים אחרים שייתקל בהם תוך כדי קריאה". הצהרת כוונות, העולה בקנה אחד, כפי שאנו רואים, עם רצונו של ויזלטיר „לחנך" ועם שאיפתו לכתוב מתוך „חומר העולם" – מושג המופיע פעמים רבות אצלו. כאילו רצה לומר: אני כותב מתוך המציאות (ההיסטורית, התרבותית וכו').

המניפסט על גב הספר מאפשר גם לקורא הלא תמים (ישנם גם כאלה) לבחון את הספר בקני מידה, שאולי אינם מקובלים לגבי כל ספר אחר. כלומר, זכותו לבקר את הספר לא רק מבחינת „ההשראה הספרותית" שבו (כפי שמקובל בדרך כלל במוספים), אלא גם מבחינת החומרים עצמם – סך כל השירים, הטקסט המלווה והתצלומים – בדיקה תוכנית וצורנית כאחת.

בספר מופיעים 10 תצלומים, חלקם תצלומי צבע, חלקם שחור־לבן. העמדת התצלומים היא כושלת, חלקם מודפסים זה לזה באופן שלא ניתן להבין מהם דבר, וכולם כאחד חסרי ערך אסתטי מינימלי (למשל, בובת חיטים מפוקסת מתגלגלת בשדה, באמת חדוש אסתטי גדול). אלה הם תצלומים תובבנים, הנעים בין תצלומי אוירה נוף לתצלומי פולקלור מעט מגוחכים. ויזלטיר מעיד על עצמו בספרו „פגישות", שהוא „צלם לא רע", שצילם בעת ביקור בברית המועצות „למעלה מ־100 תמונות מצלחות ומוצלחות מאוד". ב„אי יוני", לעומת זאת, הכל סתמי, מקרי ומכוער מאוד. ובמעט רשעות אפשר להוסיף: הטם לא היה עדיף לבחור בכמה „תמונות מוצלחות" מה„נשיונל ג'אוגרפיק" ולשבצן במקומות המתאימים? השיעור הראשון שקיבלנו מויזלטיר הוא שיעור בכנעניות יהודית, ותו לא.

התצלומים ועיצוב הספר הם מעשה ידיו של מ.ו. ולכן עליו האחריות המלאה להם. אולם אחריותו העיקרית היא לשירים ולהסברים שבין המקפים, הבאים לתת לנו „נקודת אחיזה מחוץ לשיר", כדברי ויזלטיר. ויזלטיר מסביר לנו על תולדות קפאלניה, על בעיות בזיהוי איתקה האגדית, על ביזנטיון, על רעידות אדמה ועל הפוליטיקה של מיני קדושים בכנסיות. הוא אף מורה ומוסיף הערת שוליים על „הגיגים הקטן", שהוא „סוף לילה המקבן בקפאלניה": אולם באותה שפה הוא מניח, שהקורא הישראלי יודע גם יודע מהו „בית לארוס", מיהו „הרמס ארגיפונטס" או מיהו „ניסיפורוס פוקאס".

מלבד היומרה הגלומה בהסברים אקלקטיים כאלה, יכול הקורא הלא תמים להצביע על מגרעות נוספות: ויזלטיר כושל כאן בדיוקים רבים. למשל, אין שני חוקרים שיסכימו על מקומה של איתקה של אודיסאוס והמחלוקת על כך נמשכת יותר מאלף שנים. ויזלטיר פותר את הבעיה במחי עט והקורא יהיה מבולבל עוד יותר לאחר קריאת הספר, מפני שהבעיה האמיתית אינה איזה משני האיים היה איתקה, אלא היכן היתה, אם בכלל. הוא גם טועה בתעתיק של ARGEIPHONTES הצירוף ההומרי „הרמס אַרְגֵיפוֹנְטֵס" (צ"ל אַרְגֵיאִיפוֹנְטֵס), הקורא, גם אם הוא יודע מיהו הרמס, ניצב מול אחד מתאריו היותר סתומים של האל היווני, שהחוקרים (ועמם, כנראה, גם ויזלטיר) עדיין לא הצליחו להגיע לפירושו.

נשאלת גם השאלה מה הערך ה„פואטי" של הבאת צירופים הומריים (ארגיפונטס, ים אפל כיין וכו') האומרים מעט מאוד לקורא, מלבד מה שהם משרתים כאבני יסוד לתפאורה „הומרית" כלשהי. הקורא גם לא יידע לעולם מיהו ניסיפורוס פוקאס, מהסיבה הפשוטה ששמו האמיתי הוא ניקיפורוס (ופירושו – נושא הניצחון). טעות קטנה המלמדת על מקורותיו של המשורר: אישור ספר באנגלית על תולדות ביזנטיון, שקורא לא היה עלול להחליף בו ס' ב־ק'. מעתה נאמר – גם כשמציג ויזלטיר "חומרים זרים", אל לקורא לחשוש. המשורר מוסיף לינוק מהמקור האחד יחיד – האנגלו־אמריקאי.

אפשר לומר במידה רבה של ביטחון, כי ויזלטיר אינו עומד בהבטחותיו. הוא אינו עושה את שיעורי הבית הנחוצים, לפני שהוא בא לחנך אותנו ב„חומרים זרים". הקורא אינו מקבל „הסבר בלתי תלוי", אלא שעמנו עשוי מחצי־ידיעות ומהתרשמויות. שעמנו שרק הרמות ה„מודרניסטיות" (שפע מקפים במקום נקודות ופסיקים) והלשון המצועצעת יכולים לכסות במשהו על עירומו.

אולם כדאי להתייחס גם ללשון עצמה, ללשון השירים ולא רק ללשון הפרוזה המסבירה. ויזלטיר ידוע כמחדש לשוני, כאשר שהלך בעקבות דוד אבידן (אף כי ספק אם ויזלטיר עצמו יודה בכך). חלק מניבים זה הוא גם התקפותיו על שלונסקי ואלתרמן, על ה„קודם" הלשוני הנבוב שלהם. לכן ראוי לבחון בקצרה את הלשון ב„אי יוני".

הגיבור ב„קיר אבנים" וב„עוד על הקיר" – „מסיע אבנים" או יורד לים „כהישבר היום", הוא „אוכל" מפרי הגן, „ישכל ידיו", ישכב „מפוזקד" או „יניח אבן על אבן" ויקמה „בגהה בהמולה מפוצצת האור של הבאה". ועל רעייתו של ניקוס פוקאס נאמר: „זה הטבע באשה גל לה חלום/ לפקוד את שדה אביה הנטוש/..../ והיא מניה וביה בה מעשית פתאום" (עמ' 30־31), לשון גבוהה, המרוממת את הקורא מעל הבלות התיאור הפרוזאי. או במקום אחר, הדעפים, שהיו חד"ים מפני מטר „פתאום" (ולא פתאומי, כלשוננו היום) מספרים לנו כי נותר „מצופפים בקצה החצר. „אין חפץ בנו..." (עמ' 17), „רוחות עוטים/ משופפות" את הנועזים בתהלוכה לכבוד יראסימו הקדוש, ויראסימו עצמו „מצעד מעדנות, אנו אסקפה/ לרגליו..." (עמ' 37). אפילו המתרחצים בחוף תל־אביב „מתבסטים" – במכמקות, כנראה (עמ' 44).

לשון גבוהה זאת, שאינה בה רחוקה משלונסקי ואלתרמן השנואים והמלאכותיים, נקשה לכל אורך הדרך. אמת, ויזלטיר מנסה לסוכך על הלשון הזאת, כהגנידו אותה עם ביטויים „אליטים" ואופייניים לו, כגון „מרקודות/ את מתנו בפינה" או „עולם הדם הניבס מעיני הבשר" (עמ' 38־37). אבל התפרים בולטים מאוד והתחושה הכללית היא של לשון „שדית" למהדרין, כמעט תרגומית.

ויזלטיר מנסה להבריח אותנו לומר שירה, לא באמצעות התבוננות אמיתית לתוך „חומר העולם" ובחירת לשון מדוייקת ואמינה, אלא בעזרת הטריק הישן והמוכר: מיסטיפיקציה, הנסמכת על בחירה אקלקטית של החומרים מצד אחד, ועל הלשון הבעט ארכאית וסתומה מצד שני. גם שני השירים הכתובים בגוף ראשון רבים („הדעפים" ו„התהלוכה"), המקרבים את הקורא בעל כורחו למושא השיר, משרתים אותה מטרה „מיסטיפיקטורית". ואפשר לכנות את השיטה הזו בכינוי מתמיא פתוח: אוחזת עיניים.

בינתיים אפשר לסכם ולומר שזהו ספר חלש ומתיימר, שכרוכה בו גם שאלה נוספת, הנוגעת לפוליטיקה של בתי ההוצאה בישראל. האם 14 שירים כאלה, מפרי עטו של משורר אחר כלשהו, היו זוכים להידפס כספר? האם לא כדאי לבחון גם את ספריהם של המשוררים בעלי המעמד, ולו רק כדי להגן על המשוררים עצמם, כבמקרה של ויזלטיר, שהוציא לפני „אי יוני" כמה וכמה ספרים טובים ואפילו טובים מאוד?

ושאלה פוליטית אחרת, מהותית יותר: מעבר למדיניות אוחזת העיניים היהודיות של ויזלטיר, בספר זה, הוא מתייחס כמה פעמים, באורח ישיר או עקיף, להיסטוריה בכלל ולהיסטוריה העכשווית בפרט. בפרוזה המסבירה בעמ' 14 כותב ויזלטיר: „ההיסטוריה היא יצרנית ידועה של סיבות שונות ומשונות לבחירות ותופעות סתומות, הבבציות מהבנתם של דורות רחוקים". זה, כשלעצמו, מביך ביותר. מלבד יומרת הכותב (יצרנית ידועה) הרי ההנחה שההיסטוריה היא דבר סתום ובהכרח לא מובן, תואמת אולי את הפילוסופיה האידיאליסטית מבית מדרשו של בנדטו קרוצ'ה, הפילוסוף האיטלקי הפרוטו־פאשיסטי.

הגועל והבחילה מההיסטוריה מציצים גם מפינות אחרות בספר: אם באמירות כגון „אספת הסנים... קיא העבר..." (עמ' 30) או בסיום השיר הברבורי של הקובץ, „קיר אבנים", – „ההמולה מפוצצת האור של הבאה" (עמ' 28). אולם יחס זה ניכר בעיקר בשיר הריאקציוני הקטן „פוליטיקה" (עמ' 22). כאן מסופר על המפלגות הכתובות על הסלעים באדום, כחול וירוק, ועל העיזים ש„אינן הולכות שולל" אחרי הסיסמאות האלה, הרשומות על סלעים, שהסיסמה „קרבן הדמוקרטיה היוונית החדשה". מלבד הסיכום באיפיון עיתונאי „הוי" – שהרי כולנו יודעים מהי דמוקרטיה זאת ומהי בת הגנרלים – ומלבד ההתנשאות הקלה בעל „אוחזי העולם השלישי" (האם ויזלטיר היה כותב על סלעים בצרפת שהם „קרבן הדמוקרטיה הצרפתית"), יש כאן קריצה ל„רוסואיזם" כוזב, הבז להבלי הפוליטיקה המתפתחת.

אלמנטים דומים מופיעים גם בשני השירים על הקיר, שם מדובר על ניקוס פוקאס, המבנה „להיזכר את חכמת האבנים" או בסופר ש„הקיר". בכל זאת יתרונם בהודגה כמו מבלי לשעת לשודתוי של הבנה, הקיר יבנה את עצמו". נראה שההתרבבה לכאן אופנת ה„שיבה אל הטבע", או שבא אופנת בניית בית קיץ, המקובלת כל כך על הזעיר־בורגנות המערב אירופית. אולי זה פשר געגועיו של ויזלטיר לדמותו של ניקוס, המרחיב את „המישור העליון של הגן", או כואב על חורבן בית אבותיו על „טבסה עשר הדדי סיגה בדוחיה". איננו יודעים מיהו ניקוס זה, אולם נדמה שהפגישה בינו לויזלטיר היא פגישה בין בני מעמד זהה בארצות שונות, וצערו של המשורר הוא על כך שעדיין אינו יכול לבנות לו בית קיץ כבאחד הזהב.

אבל המעגל נסגר שוב בתל־אביב. ושם רואה הכותב בעירות רגלי מתבסטים, פתיתי זפת, מקברים גופי אצות, פחית בירה תפוזים מוגן, שקית פלסטיק עם קליפת מלפפון („אפילוג בתל־אביב: כבילה בים") או, במלים אחרות, כל מה שרואים מתרחצים נרגזים המליניים במבנים לבערכת.

בסיום המשורר „סובל את נפשו באבבם הגדול/. אגן שבו סבלה אבהייתן/ החוכת החרידים של ציוויליזציות // רואה את כל הספינות שטבעו/ בבאן עד גיברלטר/ צפות ועולות לרגע יקר, אבל אין/ כלום רק צל הכים הדרודים לחוך לאט" – בשל היה ההיסטוריה בולל, מוכב שני הכרכים עבי הכרס של „תולדות אגן הים התיכון". כאן חוברים כל הענבים יחדיו, ההיסטוריה המאבדת את עצמה לדעת עם הבסבינבלים הבאבאלי, מורשת האתרבות העלובות. הוד העבר בציף לרגע ונעלם.

ספרו של משורר קבע בסוף עת, שנפשו נקעה כבר מההיסטוריה המוזכרת מסביבו.

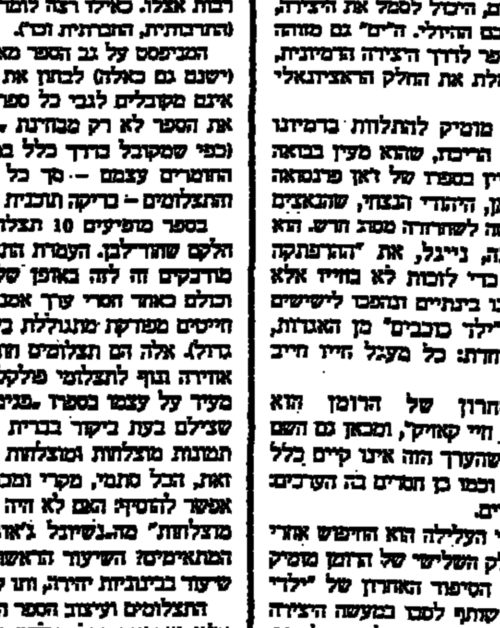

صكنا من الاهل

יומן קריאה

קריאה להומניזציה של הפסיכיאטריה

מאת רחל שקלובסקי

בשנת 1905 הציג הפסיכיאטר הדגול אמיל קרפלין בפני תלמידיו אדם המגלה סימני אקסיטציה קטטונית כך: „את הפציינט שאציג לפניכם היום היה עלינו לשאת כמעט לתוך האולם, שכן הוא הלך בצורה מפושקת על גבי הצד החיצוני של רגליו. עם כניסתו הוא משליך מעליו את נעלי־הבית, מזמר הימנון בקול רם, וקורא פעמים 'אבי, אבי האמיתי!' הוא בן 18 ותלמיד תיכון. הוא גבוה, בנוי היטב, אבל בעל גוון חיוורין, אם כי נוטה להסמקה. הפציינט יושב ועיניו עצומות, ואינו שם לב לסובב אותו. כשפונים אליו הוא אינו מסתכל, אבל עונה בקול נמוך, המתגבר בהדרגה עד כדי צעקה. כשהוא נשאל היכן הוא, הוא אומר: 'אתה רוצה לדעת גם את זה? אני אומר לך, כי נמדד ומי ימדד, אני יודע כל זאת ויכולתי לומר לך, אבל איני רוצה'. כשהוא נשאל לשמו הוא זועק: 'מה שמך? מה הוא סוגר? הוא סוגר את עיניו. מה הוא שומע? הוא לא מבין; הוא אינו מבין. איך? מי? איפה? מתי? למה הוא מתכוון? כשאני אומר לו להביט הוא אינו מביט כמו שצריך. אתה שם, רק הבט. מה זה? מה העניין? הקשב הוא אינו מקשיב. אני אומר. מה זה, אז למה אינך עונה? שוב אתה חצוף? איך אתה יכול להיות כה חצוף? אני בא, אני אראה לך. אתה לא זונה בשבילי, גם לא פיקח, אתה חצוף, מתועב, חצוף כזה, מתועב שאף פעם לא פגשתי. שוב הוא מתחיל? אתה לא מבין כלום, כלום, כלום הוא לא מבין. אם אתה עוקב עכשיו הוא לא יעקוב. אתה עוד מתחצף? אתה מתחצף עוד? איך הם מקשיבים, הם מקשיבים, וכן הלאה. לבסוף הוא שוקע במלמול לא ברור".

קרפלין מעיר ביחס לפציינט זה: „אף שללא ספק הבין את כל השאלות הוא לא נתן לנו אף פיסת מידע מועילה. הדיבור שלו היה רק סידרה של משפטים בלתי קשורים, שאין להם שום קשר למצב".

ההדגמות של דברי קרפלין הן משל ר. ד. לאינג, המביא תיאור זה ב„האני המצוי" (ראה אור בתרגום עברי בהוצאת הקיבוץ המאוחד, תשל"ו), שלהצגתו והבהרתו מוקדשת רשימה זו. לדעת לאינג, הפסיכיאטריה הקלינית לא השתנתה מאז ימי קרפלין, היינו מאז ראשית המאה העשרים; ובגישה של קרפלין לפציינט בא על ביטויו כל המעוות והטעון־תיקון בפסיכיאטריה: הדהומניזציה והדפרסונליזציה (לא במובן הקליני של המונח) של הפציינט.

במקרה שתיאר קרפלין שהובא לעיל, מובאים תלמיד תיכון צעיר, הנתון בוודאי במצוקה נוראה, לתוך אולם מלא סטודנטים, ומציגים אותו לראווה כ„מקרה" המגלה „סימני מחלה". הדברים שהוא אומר הם רק „סימנים" נחשפים של המחלה, וממילא „אין להם כל קשר למצב". אבל, אומר לאינג, אם נתבונן בסיטואציה מנקודת־הראות של הפציינט כאדם, נוכל לגלות בדבריו ביטוי לדרך שבה הוא חווה את המצב. הוא כנראה מתקומם עמוקות כנגד צורת החקירה של קרפלין וכנגד ניהולה באולם הרצאות גדוש סטודנטים. הוא אינו רואה מה להם ולדברים המעיקים עליו. דבריו מביעים, אם כן, את התנגדותו להימדד ולהיבחן כמוצג ראווה. הוא רוצה להישמע.

הפסיכיאטריה — פסיכוטית

ב„האני המצוי" מנסה לאינג להצביע על המעוות שבפסיכיאטריה המקובלת ועל הדרך שבה ניתן להביאו על תיקונו. כך, כנגד הדהומניזציה והדפרסונליזציה של הפציינט, מהווה ספר זה קריאה לפרסונליזציה ולהומניזציה של הגישה הפסיכיאטרית.

הפסיכיאטריה הרווחת מתייחסת אל האדם כאל אורגניזם, כאל דבר, או כאל מכונה. צורת התייחסות זו מקורה ברצון הפסיכיאטריה להיות מדעית ואובייקטיבית. כדי להיות מדעית מאמצת הפסיכיאטריה את דרכי־ההסתכלות ושיטות־המחקר של מדעי הטבע. אבל, לדעת לאינג, שלה שותפים רבים, יש שוני מהותי בין מדעי הטבע למדעי האדם, ושוני זה חייב לבוא על ביטויו במתודה מדעית שונה. המדעים הפיזיים והביולוגיים התקדמו בגלל מלחמתם התקיפה בנטייה להאניש את עולם הדברים ולייחס כוונות אנושיות לעולם הזה. הפסיכיאטריה מצדה עשוייה להתקדם, אם תילחם בתקיפות בנטייה לדפרסונליזציה של מדע האדם, היינו אם תתייחס אל 'אובייקט' המחקר שלה – בני־אדם – כאל בני־אדם. „בדפים הבאים", אומר לאינג בראשית הספר, „נתרכז בייחוד באנשים החווים עצמם כאוטומטים, כרובוטים, כחלקי מכונה או כחיות. אנשים אלה נראים לנו בצדק כמטורפים. ומדוע איננו רואים כמטורפת גם את התיאוריה המבקשת להכיר בני־אדם כאוטומטים או כחיות?"

הפסיכיאטריה הרווחת חולה, לדעת לאינג, והדיאגנוזה שלו היא – סכיזופרניה. סימנים לפיצול של הפסיכיאטריה אפשר למצוא, בין השאר, באוצר המלים הטכני שלה. המינוח הפסיכיאטרי המקובל מתייחס לאדם במבודד מהזולת ומהעולם. מלים כמו נפש וגוף, פסיכה וסומה, מתייחסות אל האדם כאל הוויה מבודדת, ומפצלות אותה. גם מונחיה של הפסיכואנליזה – „אני", „אני עליון" ו„איד" – מתייחסים להיבטים באישיותו של אדם אחד, מבודד. אבל, לדעת לאינג, „אם אין אנו מתחילים במושג האדם ביחס לאנשים אחרים ובראשיתו 'בתוך' עולם (...) אנו נידונים לפתוח במחקרנו על אנשים סכיזואידים וסכיזופרנים עם פיצול מילולי ומושגי, התואם את הפיצול שבעצם ההוויה הסכיזואידית בעולם".

לעגה הפסיכיאטרית הרווחת יש היבט חשוב נוסף, שלאינג חפץ להסב אליו את שימת לבנו: זהו אוצר מלים מלעיז אמיתי. הלשון הפסיכיאטרית מדברת על פסיכוזה „כעל כשלון חברתי או ביולוגי של הסתגלות, או אי הסתגלות בדרגה חמורה ביותר, אובדן קשר עם המציאות, העדר תובנה" (ההדגשות של לאינג – ר.ש.). בצורת התבטאות זו משתמע שיש איזו דרך סטנדרטית מסויימת של היות יצור אנושי, שאליה אין הפסיכוטי מגיע, מדגיש לאינג. אכן, סיווג אדם כפסיכוטי איננו אובייקטיבי וניטראלי כלל מבחינה ערכית. ראיית „סימני מחלה" היא פעולת הערכה מובהקת. הרופא שופט את הפציינט ומעריך את תקפות עולמו הפנימי לאור תפיסה מסויימת של „מהות האדם", של „היות יצור אנושי". סיווג האדם כפסיכוטי אומר איפוא באופן חד־משמעי, שאדם זה איננו אנושי לכל דבר – שהוא מנוכר ממהות האדם. זוהי הדהומניזציה של הפציינט שכנגדה יוצא לאינג למלחמת־חורמה. הוא כואב את כאב ההשפלה של הפציינט. השפלה זו, לדרגה של תת־אדם, נראית לו, בצדק, כמצב שאין הדעת סובלתו.

חולה בהסכם כללי

הגישה המקובלת בפסיכיאטריה אומרת שהפציינט הוא חולה במובן הרפואי, ויש מקום לאבחן את מצבו על־ידי בדיקת סימני מחלתו. ראינו גישה זו ביחסו של קרפלין לפציינט הקטטוני. ב„האני המצוי" יוצא לאינג נגד גישה זו, נגד מה שמכונה „המודל הרפואי של מחלת הנפש". הוא מתוודה בפנינו על קושי מסויים שהיה לו כפסיכיאטר: פרט למקרים של סכיזופרנים כרוניים קשה היה לו לגלות את „הסימנים והסימפטומים" של פסיכוזה, במובנה הרפואי, באנשים שהוא ריאיין. לכן הוא מציע, כנגד התפיסה הרואה בסכיזופרניה מחלה – בין אורגנית בין פונקציונלית – שהגדרתה אובייקטיבית יחסית, ש„שפיות או פסיכוזה תיבחן על־ידי דרגת ההתאמה או הפער בין שני אנשים, שאחד מהם הוא שפוי בהסכם כללי". קריטריון סוציולוגי זה לפסיכוזה הוא שמופעל, לדעת לאינג, למעשה, והוא גם זה שצריך להיות מופעל בדיאגנוזה: „המבחן המכריע לגבי היות אדם פסיכוטי תלוי בקיומה או היעדרה של התאמה בינו לביני (...) רק בשל אי־התאמה בראשית זו אנו מתחילים לבדוק את השתן שלו ולחפש אחר זרות בעקומת פעילות מוחו".

קריטריון זה לפסיכוזה הוא חומר־הנפץ שהתפוצץ בספר מאוחר יותר של לאינג, „הפוליטיקה של החוויה", שהוא המאניפסט של ה„אנטי־פסיכיאטריה". השאלה היא זו: אם מאבחנים שגעון על סמך אי־התאמה בין שני אנשים, מי יוכל לאמר בוודאות מי משניהם משוגע? הסכמה כללית איננה ערובה לנכונות שיפוטנו במקרה זה, כמו גם במקרים אחרים, משום שייתכן שהרוב „הנורמאלי" מחזיק בתמונת־עולם מוטעית. ב„האני המצוי" (1959), אותו כתב לאינג בגיל עשרים ושמונה (הספר הופיע רק ארבע שנים מאוחר יותר), הוא מקבל את ההסכם הכללי כקריטריון לשפיות ולשגעון.

אבל ב„הפוליטיקה של החוויה", שראה אור ב־1967, הוא דוחה רעיון זה מכל וכל. בספר אחרון זה הוא קובע שהחברה המודרנית, ולא הפציינט, מנוכרת ממהות האדם. לכן האדם השפוי בהסכם כללי הוא המשוגע מבין שני האנשים שיש אי־התאמה ביניהם. ואילו האדם שנתפס עד כה כמשוגע מבין שניהם איננו חולה או משוגע כלל, כי אם להיפך – אדם אותנטי יותר. לפיכך, במקום הראייה המקובלת של סכיזופרניה ככישלון של הסתגלות, מציע לאינג בספר זה לראות בה הצלחה באי־הסתגלות לחברה מטורפת. יתר־על־כן, לדעתו, הסכיזופרניה היא אחת הצורות שדרכן חודר מעט אור אל האדם מבעד לאפילה המאפיינת את חברתנו ותקופתנו הנאורות־כביכול. לכן הוא מציע ב„הפוליטיקה של החוויה" שלא „לרפא" את „החולה", אלא לאפשר לו לחוות את „השגעון" עד הסוף.

אידיאליזציה זו של השגעון קוממה ומקוממת אנשים רבים. הטענה העיקרית נגדה היא, שהיא מתעלמת מהסבל הנורא הכרוך בשגעון. טענה אחרת נגדה היא, שלשגעון לא מוכרח להיות סוף, וכי הסדרה אל תוך השגעון, שעליו ממליץ לאינג, עלול להתגלות כמסע חד־כיווני (לאינג אגב מודע לסכנה זו, אלא שלדעתו הסיכון כדאי). אין ספק שיש ממש בטענות ביקורתיות אלה. אבל אפשר וראוי לראות את „הפוליטיקה של החוויה" בראש־וראשונה כביקורת חברתית. מנקודת־ראות זו האידיאליזציה של השגעון באה בעיקר כדי לגנות את הממסד החברתי בכלל ולא רק את הממסד הפסיכיאטרי, ולהבליט את הדהומניזציה של האדם בחברות הדמוקרטיות של ימינו. אכן, „הפוליטיקה של החוויה" והאנטי־פסיכיאטריה של לאינג, קופר ואחרים, הם חלק ממה שתיאודור רוזאק כינה בשם „תרבות־הנגד" של שנות השישים. מכל־מקום, ב„האני המצוי" עוסק לאינג „בעד" יותר מאשר „בנגד". מטרתו בספר זה היא להחזיר לפסיכוטי את כבודו האבוד: להעלות אותו מסטאטוס של תת־אדם לדרגת האדם שהינו, ועד כמה שהוא חותר להשגת מטרה זו הרי אין ספק שמפעלו רצוי ומבורך. והדרך ל„האנשת" הפציינט היא בהבנת עולמו. החולה של קרפלין רוצה להישמע, אומר לאינג, ובכן, הבה נאזין לדבריו.

ר. ד. לאינג

ביטוי לחרדה קיומית

יש בנו נטייה מולדת־כמעט לחלק את המין האנושי לשניים, לפי קריטריון זה או אחר. אני נוטה לחלק את האנושות לאור הקריטריון של מידת כמיהתם ותחינתם של בני־אדם לענג, היינו לאלה השואפים יותר מכל להשיג ענג וסיפוק, ולאלה השואפים בראש־וראשונה לא לסבול. לאינג מצדו מחלק את האנושות לשניים לאור הקריטריון של ביטחון קיומי בסיסי – יש אנשים שנהנים מביטחון כזה, ויש אנשים שהוא חסר להם. לפי לאינג, רוב האנשים חווים את הווייתם כאמיתית, חיה, שלמה ובעלת ייחוד. יש להם תחושת זהות איתנה והרגשה ברורה של אוטונומיה. מצד שני יש אנשים שאינם בטוחים בזהותם ובאוטונומיה שלהם. הם חווים את הווייתם כיותר אי־מציאותית מאשר מציאותית, כיותר מתה מאשר חיה, וכנטולת רצף ואחדות. לאינג מכנה אופן־הוויה אחרון זה בשם „אי־ביטחון אונטולוגי ראשוני".

את המיוחד שבצורת הוויה זו מדגים לאינג בעזרת השוואה שעשה מבקר הספרות והתרבות ליונל טרילינג בין עולמם של שקספיר וקאפקא. עולמו של שקספיר, לא פחות מעולמו של קאפקא, הוא אותו בית־כלא של פסקל, שממנו מובלים הנידונים מדי יום ביומו למיתה. אבל גיבוריו של שקספיר – מלכים, מאהבים, ליצנים – חיוניים ומלאי־חיים עד מותם, ופועלים בעולם על אף נוכחות המוות העומד ותלוי נגדם. דמויותיו של קאפקא, לעומת זאת, נטולות ממשות וחיוניות. גיבוריו הם בני־אדם ללא הורים, בית, אשה, ילד, התחייבות או חשק, ואין להם שום קשר עם כוח, יופי, אהבה, חכמה, אומץ, נאמנות, תהילה וגאווה – כל אותם הדברים העושים את עולמו של שקספיר לכה מלא־חיים; הם סובלים מאי־ביטחון אונטולוגי ראשוני.

אנשים החסרים „ביטחון אונטולוגי ראשוני" רואים את העולם כשדה־מוקשים ואת הזולת כאיום מתמיד ואכזרי על עצם קיומם. ההתקשרות עם הזולת איננה נתפסת אצלם כמקור אפשרי לסיפוק ולעונג, כי אם כמקור ודאי לפגיעה ולכאב ואפילו למוות. בני־אדם אלה חיים איפוא בחרדה מתמדת. חרדה זו שהיא חרדה מפני החיים עצמם מביאה לפיצול האני. מתוך רצון להגן על עצמם מכל פגיעה אפשרית מנתקים אנשים אלה את עצמם מגופם, שכן הגוף הוא אובייקט חשוף בעולמם של אחרים. והניתוק מהגוף מלווה בזיהוי האני עם הנפש בלבד. כך, האני מתפצל לאני פנימי אמיתי ולאני שקרי. האני השקרי הוא הגוף וכל מערכת ההתנהגות החיצונית, ואין לו שום קשר עם האני הפנימי, האמיתי. חצייה זו של האני איננה מביאה בהכרח לפסיכוזה. לאינג מבחין בין הסכיזואיד, שהוא אדם חצוי שפוי, לבין הסכיזופרני, שהוא אדם חצוי פסיכוטי. אבל חציית האני היא הרקע להידרדרות שסופה הוא משבר פסיכוטי. לאינג סבור כי האדם הסכיזואידי מוכר ומובן לנו. לכן, כדי להפוך את הסכיזופרניה לתופעה אנושית מובנת, הוא יוצא להראות כי „ישנו מעבר ניתן להבנה מן האורח הסכיזואידי של היות־בעולם אל האורח הפסיכוטי".

הפסיכוטי, טוען לאינג, ניתן להבנה, וזאת משום ש„הוא יותר מכל דבר אחר 'פשוט אנושי'". אכן, „ניתן להבנה" היא הסיסמה של לאינג כנגד קרפלין וצאצאיו, הרואים בדברי הפציינט „רק סידרה של משפטים בלתי קשורים" וחסרי פשר. האמונה זו של לאינג באפשרות ההבנה מזינה את הספר כולו, שכן לאינג מנסה לתת בו פירוש ל„לשון הסכיזופרנית", ואף מצליח, לדעתי, להציע פרשנות עמוקה, עקבית ומתקבלת־על־הדעת של ההתנהגות המילולית והלא־מילולית של הסכיזופרני. בעזרת אמפטיה ואהבה, אומר לאינג, כמו גם בעזרת גמישות מחשבתית וכוח דמיון, מסוגל המטפל להבין את עולמו הייחודי של הפציינט, ולגלות את ההגיון שמאחורי התנהגותו הבלתי־הגיונית לכאורה, תוך שהוא משתמש באפשרויות הפסיכוטיות שלו עצמו, בלא לוותר על שפיותו. כך, בפרק החותם את הספר, מפרש לאינג את התנהגותה של סכיזופרנית כרונית מתוך מגמה להראות שאפילו פסיכוזה קיצונית, כמו במקרה הפציינט של קרפלין, ניתנת להבנה. ובאמירה זו, שאף הפסיכוזה הקיצונית ביותר בכל־זאת ניתנת להבנה, טמון העוקץ העיקרי של הספר. שכן, מעשית לפחות, אנו מכנים תופעה מסויימת בשם פסיכוזה כשנראה לנו שהיא איננה ניתנת להבנה, כשאיננו מבינים אותה.

למותר לומר ש„האני המצוי" הוא ספר מומלץ. כדברי עמנואל ברמן באחרית־הדבר האינפורמטיבית שלו למהדורה העברית של הספר, „האני המצוי" הפך תוך פחות משני עשורים מאז הופעתו לאחת היצירות הקלסיות הבודדות שתרם דורנו לספרות הפסיכולוגית־פסיכיאטרית, אף שיש לציין כי לא היתה לו השפעה של ממש על אנשי המקצוע עצמם – הפסיכיאטרים, אשר ממשיכים לראות בפציינט בראש־וראשונה אוסף של סימנים וסימפטומים של מחלה. האנטי־פסיכיאטריה של לאינג נקלטה בעיקר על־ידי ציבור המשכילים הרחב, ולכן קריאתו של לאינג להומניזציה של הפסיכיאטריה עדיין צריכה להישמע. נותר לי רק להוסיף ש„האני המצוי" הוא גם ספר כתוב־היטב, שכן לאינג הוא הוגה־דעות בעל רגישות של משורר הכותב בעצמה של משורר. התרגום העברי של הספר איננו קריא ובהיר כמו המקור האנגלי, ויש בו השמטות כמו גם אי־דיוקים לרוב. אבל מילא. את לאינג כדאי בין כה וכה להשתדל לקרוא במקור.

דפדוף ראשון
ספרים חדשים

מאת אבי טבא

גיאוגרפיה

בין שומרון לשרון

המשולש הקטן / מאת אבשלום שמואלי, יצחק שנל ואריה סופר / אוניברסיטת חיפה / 128 ע'.

ספר שלישי בסידרת מונוגרפיות בחקר המזרח התיכון מגולל תולדות מחקר שנערך בשנים 1975־1982 ב־27 הכפרים של האזור הסמוך בין השומרון ובין השרון היהודי (בהסתמך על 6,000 ראיונות). יש בו שבעה פרקים – מן הנתונים הפיסיים של האזור, דרך הרקע ההיסטורי־יישובי של תקופת המנדט, הגידול הדמוגרפי המואץ, התמורות המבניות בתעסוקה ובעיור, המודרניזציה בחקלאות ועד התכנון האזורי המקומי. המחברים מגיעים בסיכום כי התהליכים המתחוללים באזור אופייניים לכל המיגזור הערבי־כפרי בישראל.

היסטוריה

השתייכות ויחוד

מעמד החכמים בארץ־ישראל בתקופת התלמוד / מאת ישראל ל' לוין / יד בן־צבי / 154 ע'.

תקופת התלמוד לצורך זה היא המאה השלישית והמאה הרביעית לספירה ומעמד הוא „קבוצה שבה המסגרת החברתית והדתית היא עיקר ואילו השאיפות הפוליטיות משניות לחלוטין". מה ייחד את מעמד החכמים הארץ־ישראליים בתקופה הזאת (לאור תמורות רבות שנכפו עליו כתוצאה מן התהפוכות בחברה שמסביבו)? כיצד התבטאה הרגשת ההשתייכות למעמד זה? האם היתה בו הירארכיה ברורה? מה היו האופי וההיקף של המערכת הארגונית אשר לה? שאלות אלו ודומות להן נידונות כאן בהסתמך על קשת נרחבת של מקורות – החל בתלמוד הבבלי, בתלמוד הירושלמי, במדרשים וכלה בממצאים הארכיאולוגיים של אתרי חורבן הבית השני וכל התקופה שבין החורבן ובין הכיבוש הערבי. הספר שייך לספרייה לתולדות הישוב היהודי בארץ־ישראל של יד בן־צבי.

אסופות

מדבריו ועליו

מחווה לקורצ'אק / בעריכת בנימין אנוליק, נתן גרוס, אילנה שילוני / הקיבוץ המאוחד / 47 ע'.

„מדבריו, שירי משוררים, ציורי ילדים" – זו לשון כותרת־המשנה המעידה על מה שלפנינו. 12 משוררים (ובכלל זה ולאדיסלב שלנגל, ששירו על קורצ'אק נכתב למחרת העליה עם היתומים לרכבת ההולכת לטרבלינקה ו־ידו קונו היפאני, מייסדה של אגודת קורצ'אק ביפאן) חברו ל־13 ילדים (מישראל, פולין וברית־המועצות, משתתפי תחרות ישראלית ותחרות בין־לאומית) במחווה למחנך־רופא הדגול. בין הדפים קטעים מדבריו. בסופם, קווים לתולדות חייו ומותו מאת יצחק פרליס.

סיפורת

תשעה־עשר סיפורים

בראשית המצוה / מאת יעקב אבניון / מבוע / 319 ע'.

אוסף של 19 סיפורים המעוגנים בזכרונותיו של המחבר. הראשון והגדול בהם, ששמו כשם הספר, עוסק בחייהם של תלמידי ישיבות שברחו מפולין לליטא בראשית השואה ושהגורל זימן להם נתיבים שונים. סיפורים אחרים מוקדשים לחיים בקהילות הרוסות באירופה לאחר המלחמה, להעפלה, לשבי ולעליה. ספרו ה־11 של המחבר.

שירה

נימפה רכה בינות

צעד אחר לפני הנהר / מאת אסתר שמיר / עקד / 38 ע'.

ספר ראשון למחברת שהתפרסמה כזמרת השרה את פרי יצירתה. יש בו, למשל, „אזיקים של ערפל": „הימים אינם דוהים מאחוריך / חוטים של חול ואזיקים של ערפל / נימפה־לכך גוועת על פניך / אגם יבש נמלט אל תוך הצל. / הכבוד המית ודון אתה לועג לה / כישוף נוטף אתה נושף להכניעה / ועשוים עסים ממעל / ומטיחים בורים שטועים אל תוך זרועה. / והימים אינם דוהים מאחוריה / נימפה רכה בינות שרידי חיות / אם תבטא את שמה, היא מתגוננת / אם תבטא את שמה כדי לחיות".

תרגום

בנות הבשם

בנות בילאי / מאת בלאנש קינגסלי / תרגם מאנגלית חיים גיבורי / אור־עם / 481 ע'.

בנות בילאי הן וי ומרטי, שתי אחיות־למחצה, בנותיו של יצרן בשמים צרפתי מפורסם שעולמו התמוטט עליו. שתיהן גם יורשות צרות. האחת [illegible] בעת לכונן אימפריה של ניחוחות. השנייה מנצלת את גופה ואת מוחה כדי לזכות בהכרה. לכן יש כאן מתח ותשוקה, אהבה ונקמה, יגונה וכאב, ובסוף „שולם, שלום לעולם".

בין עגה לליטוש

סוף המשחק / מאת חוליו קורטאזאר / תרגם מספרדית יורם ברונובסקי / כתר / 165 ע'.

ספרו השלישי של קורטאזאר בתרגום עברי (לאחר „חיות טרף" ו„בסק מדי", שניהם באותה הוצאה) הוא קובץ בן 18 סיפורים קצרים שיש בהם מנה גדושה של סוריאליזם ומטאפיסיות. הסופר, ארגנטיני יליד בריסל שגלה שנים רבות בפאריס ונפטר לפני שנתיים, מגשים את תחומי הזמן והמקום, חורג מן הגבולות המקובלים של המציאות, בונה דמויות מורכבות שהתת־מודע שולט בהן, ומדבר אלינו באמצעותן בלשון הנעה בין עגת רחוב לשפת ספרות מלוטשת – מ„הכי טוב שאתה יושב" עד „כאשר מניח אדם שיחולל בו אותן היעדרויות שאנו מכנים זכרונות".

כתב־עת

תורה שבעל־פה

סידרא (א) / העורך צבי אריה שטיינפלד / אוניברסיטת בר־אילן / 168 ע'.

„סידרא", על־פי משמעו בפי ר' יוחנן במסכת חולין, הוא מקום ללימוד תורה. סידרא זה שבידינו נועד להיות, כדברי עורכו, „אכסניה למחקרים בספרות התורה שבעל־פה" ולהקיף נושאים שונים ודיסציפלינות מגוונות. בגליונו הראשון משתתפים שבעה חוקרים מן המחלקה לתלמוד ב„בר־אילן" ועוד חוקר מן החוג לתלמוד באוניברסיטת תל־אביב. מאמריהם עוסקים בסוגיות כמו „לקראת שבת", „על מוקדם ומאוחר בספרות חז"ל", ו„פילולוגיה וריאליה בחקר ספרות חז"ל". בסוף החוברת תקצירים באנגלית.

זכרונות

בעל תוקע

דור לדור / מאת משה הלוי סגל / משרד הבטחון – ההוצאה לאור, סדרת „מנכינת" / 248 ע'.

משה הלוי סגל נודע ברבים כמי שנהג בתקופת המנדט לתקוע בשופר במוצאי יום הכיפורים ליד הכותל המערבי. לבד מכך היה פועל ושומר שהחל ב„חבורת הדרום" הגיע לבית"ר ול„ברית החשמונאים", יזם וחבר בשורה ארוכה של תנועות וארגונים, וגם חסיד חב"ד ולהב שישב שנים רבות בכפר חב"ד ועקר אחרי ששת הימים לעיר העתיקה. כל זאת במשך יותר מ־80 שנות חיים, שנסתיימו לא מכבר, ועלילותיהן פרושות בדפי הספר הזה.

הישג מרשים בערבון מוגבל

(המשך מהעמוד הקודם)

ודחיסות החיים בזמנו של קאזיק יוצרים את אפקט הייאוש העיקרי ברומאן. בעייתם העיקרית של הבורות־קאזיק־הלב היא חינוכו וגידולו של קאזיק כלומר, הם רוצים הן להסביר לו את החיים (חייו) והן לרפא אותו מן החיים על ידי האטה של תהליך גידולו עד מותו. בשני אלה הם נכשלים. בתוך הפרשה הזו מקופלת גם השואה, וזוהי זוית־הראייה היחידה ברומאן, שממנה הצליח גרוסמן להתמודד עם נושא השואה: משהו השתבש בקיום האנושי. זהו קיום של גידול פרא. לא ההגיון יתאר אותו ולא המוסר ירפא אותו. הפאנטאסיה הופכת להיות זועה אירונית.

רביעית, נושא הרומאן ענק ורומנטי מאוד. גרוסמן משכיל להבין כי בדרך מימטית לא יצליח להתמודד איתו אפילו כמותית. זוהי הסיבה, לדעתי, למיבנה התבניתי הלא־עלילתי של הרומאן. מיבנה זה קיים קודם כל בקשר מפורש בין חלקי הרומאן, שכל אחד מהם עלילה רצופה קטנה בפני עצמה, והוא מופיע גם בתוך החלק הרביעי (הוא איננו מופיע בתוך שלושה החלקים הקודמים) – כוונתי למיבנה האנציקלופדי, הפירוק לערכים, של החלק הרביעי. בכך, שוב, מצליח גרוסמן רק בחלק זה להתמודד עם הנושא, כי רק בחלק זה, שלא כבשלושת הקודמים, איננו יוצר רצף עלילתי ההופך את יומרתו מגוחכת בהמחשתו אותה, אלא הוא יוצר קשר מיבני, המשאיר פערים גדולים בין חלקיו ופותח אותם לדמיון. אפילו פרשת היחסים בין נייגל לוורמן, שכושלת עלילתית בחלק השלישי, מוצלחת יותר מבחינה מיבנית בחלק הרביעי.

המסקנה: גרוסמן היה צריך להסתפק בחלק הרביעי בלבד כשהוא משופץ, או להביא את חלקו הראשון של הרומאן ואת חלקו השלישי לרמה שבה הגיע בחלק הרביעי (החלק השני אבוד, לדעתי, ממילא).

7. הפרספקטיבה הנכונה: קניוק והפאנטאסיה בספרות העברית

אם משווים את גרוסמן על חלקו הרביעי של הרומאן, צריך לשבת את קניוק על כמה וכמה רומאנים שלו, בעיקר על „אדם בן כלב" ועל „היהודי האחרון" פי כמה וכמה; כי קניוק לא רק קדם לגרוסמן בעיצוב הפאנטאסטי של נושא השואה, אלא עשה את יצירתו הספרותית אמינה פי כמה ומוצלחת פי כמה. אני רואה עצמי פטור מלהתייחס כאן אל יצירתו של קניוק ואת עשיתי כבר לא פעם. כאן אני רוצה להסב את תשומת הלב אל צביעותם או אל בורותם או אל תמימותם של אלה המשבחים כל־כך את גרוסמן ושוכחים את מי שקדם לו בכל ויצר זאת טוב מגרוסמן. הנה נראה אתכם, מי „שגילה" כאן את הפאנטאסיה ואת השואה, חוזרים בכם מיחסכם המעוות לקניוק. לא על הצדק אני מדבר, אלא על משמעות הספרות העברית ועל ערכה. אלה המשבחים את גרוסמן אינם מתכוונים ברצינות אל הפאנטאסיה, אלא מתכוונים ליחסי ציבור לעצמם בלבד. אלה החושבים, כמוני, כי הגיע עידן הפאנטאסיה לספרות העברית יקבלו בברכה את גרוסמן עם וירטואוזיות הסגנון ועם מגבלות הרעיון, אבל יזכרו היטב כי קדמו לו יוצרים שעשו את הדברים לא פחות טוב ממנו, וכי ישנו רצף של ריאליזם פאנטאסטי בספרות העברית, לפחות מאז ברדיצ'בסקי. ושוב, לא בצדק מדובר כאן אלא במשמעות. התייחסות אל גרוסמן ללא התייחסות אל מי שקדמו לו, לפחות בדור שלנו, בעיצוב פאנטאסטי של השואה – קניוק ועזה ב„לגעת ברוח, לגעת במים" – מאבדת חלק גדול ממשמעותה.

באופן מיוחד יש לגנות את יחסו של אחד המו"לים של הספר, מנחם פרי, אל התופעה, כאשר עירב את צד המו"ל שלו עם צד המבקר. פרי הציג את עצמו כאן כסוחר ממולח שהיטיב למכור את גרוסמן, אך כסוחר ואיש יחסי ציבור בלבד ובשום פנים ואופן לא כאיש ספרות. כבר כתבתי לא פעם שלפרי אין כל עמדה ספרותית. ההיסטריה שניסה לחולל סביב גרוסמן היא דוגמא קטנה נוספת. כשצריך למכור את „עיין ערך אהבה" הוא נעשה לפתע חסיד נלהב של הפאנטאסיה, ושוכח כי לפי כל ה„תיאוריות" שלו אין ערך לספרות שאינה ריאליסטית. על הרומאן הוא לא אמר שום דבר משמעי. הוא אינו מסוגל לכך. התיאור המגוחך שלו את גרוסמן כפיסגה בספרות הישראלית וכמי שעשוי לגרום לגרוסמן ולהוצאת הקיבוץ המאוחד רק נזק. נגלה כאן שיטת מימכר אמריקאית, בלי ההגינות הבסיסית שבה. זו לא תביא לעולם הספרות שלנו כל טובה.

מלחמה בלשון

(המשך מהעמוד הקודם)

כבר מן הערכים הקודמים, שהתפילה היתה לשווא, ושקאזיק חי חיים מלאי סבל וייסורים עד כדי כך, שלבסוף ביקש לקצר את חייו ולקרב את מותו, וגם כך מת במצב של רקבון והתפוררות.

מתקבל על הדעת, שגרוסמן אינו רואה עוד סיכוי לחיי אנוש, שהזמן הציוויתי מכלה אותם ללא רחם, ושאינם אלא „התעלה המעופשת שבה אנו זורמים מערגנות אל מותנו" (עמ' 168). היהודי שמוצא מפלט ב„תעלה" זו הוא אחד מ„ילדי הלב", ד"ר אלברט פריד הישיש, שנהפך לשיח רוזמרין פורח. לעומת זאת הסלמונים, הנוהרים לקראת מותם לאחרי הדגיה שלהם, נלחמים את מלחמת הקיום והאכזרית ללא אשליות וללא יומרות קטנות, ולכן הם אצילים יותר מבני אדם וגם אמיצים מהם. לא לחינם ברוח מצטרף אליהם במסעם לכיוון המפלים הגדולים, וגם מוללה, גרוסמן, מעדיף בצדק את עולם הצמחים ובעלי החיים על העולם האנושי השפל.

למרות סיווגו הז'אנראי של הרומן של גרוסמן כסיפור פנטסטי, הרי לא היה בדעתו לכתוב מעשיה או אגדה לילדים. להיפך, כדי לחזק את הרושם של העולם האבסורדי והמעוות, המתואר בספרו, הוא נשען במקומות רבים על חומר תעודי ועל עובדות בדוקות. בכך הוא מודהה עם גיבורו, הסרמן, שלמד מדידה וערכו ולמנטה, „שאף הוא להוט היה ביותר אחרי הפאקטים, אלא דווקא מתוך תיעוב הפאקטים; מתוך הצגתם בקלונם ובהבאתם עד אבסורדום" (עמ' 201). אפילו ה„ים" הפנטסטית של גרוסמן איננה יכולה בלי היבשה הריאליסטית, ורק דרכה היא שומעת את הסיפורים המגיעים אליה.

בגלל אהדתו הרבה של גרוסמן ל„פאקטים" הקטנים, שאותם הוא מביא עד אבסורדום, תורשה לי להעיר כמה הערות, שאולי יוכלו להביא תועלת במהדורות הבאות והרבות לאין ספור. בעמ' 325 משבש המחבר בצורה מגוחכת שם של רחוב בוארשה והופך את האלוהים (בפולנית, וכנראה לא בכוונה) לנקבה. בעמ' 195 הוא שולח את הסרמן לטייל ביום ראשון ברחוב מארשאלקובסקה שבווארשה בריקשה, ולא בכרכרה. אופניים עם מושב מיוחד לנוסעים – הכבנו בגיטו על היהודים להשתמש בה. מיותר להוסיף, שתמונות הטיול הנוסח בתחושת מתרחשת בימים היפים שלפני המלחמה. ולבסוף, אמנם אין זה מחובתו של המחבר לדייק בתאריכים, אבל בעמ' 303 מדובר על גיטו וארשה בחודש דצמבר 1939. אני בטוחה ששלימותו האמנותית של הרומן לא תיפגע, אם תאריך זה יתוקן, שכן גיטו וארשה הוקם רק ב־15 בנובמבר 1940, ועם המחבר הסליחה.

בין סיפור לציור

מאת טליה רפפורט

אבנר כץ, גלריה גולי מ., גליקסון 7, ת"א.

תערוכתו של אבנר כץ היא חריגה למדי בנוף התערוכות המקומיות. אין לה שום קשר להתרחשויות האמנות העכשווית והיא מקורבת יותר לתחומי הגראפיקה והאיור (במיוחד של ספרי ילדים), שבהם מרבה אבנר כץ לעסוק. ההבדל הוא בכך, שהפעם אין לאבנר כץ שום מחויבות או צמידות לטקסט כלשהו ובמקום זאת נרקמים כאן סיפורים חזותיים בין מרכיבי הציור כשלעצמם.

ציורי הגואש והאקריליק הצבעוניים הללו מאוכלסים בשפע של סוסים, ציפורים, כלבים, נשים עירומות, חיילים, ציידים וחפצים שונים. הצבעוניות העליזה בדרך כלל, הסגנון הילדותי לפעמים וההקשרים המופשטים־דימיוניים בין האלמנטים השונים יוצרים עולם קרניבלי־מטורף, שבו הכל אפשרי. אפשר לפגוש בו, למשל, צירוף מוזר של חייל כחול, אשה עירומה עם מריצה והגיה עם עציץ, אתלט שרירי וחצי סוס מנוקד. בציור אחר מופיע סוס כחול קבועידאס ולצידו פרה, שחמור רוכב על גבה. בעבודה אחרת נראה סוס בכתין, ציפורים מסוגננות ואנשים רוכבים על סוסים אדומי־חברבורות.

בתמונות רבות יוצרים המיפגשים הסוריאליסטיים הללו אווירת קרקס תיאטרלית ואבסורדית. באחדות האווירה יותר ילדותית, קלילה ומשעשעת, בציורים אחרים מבצבצת מיניות גרוטסקית, כשנשים שופעות־בשרים מצטיירות בפיות, עיזות, צפרדעים ופסכות ארומות מבלות בין עצים, ציפורים, וכבשי פסטורלי.

אבנר כץ מפעיל על הדימויים המגוונים שלו כל מיני פעלולים, תעלולים ומהקים צורניים. לעתים, אלו הם קישוטים בלתי־צפויים, מיפגשים סריזתיים ותערובות פרועות ולעתים הוא דווקא מארגן ושותל פתאום את המוטיבים שלו בתוך מסגרות, כאילו פרש לעינינו בצורה שיטתית ומסודרת לקסיקון דימויים מקוטלג.

בסיכומו של דבר, תערוכה נחמדה שכדאי „לתפוס ראש" נכון ולהיכנס לאווירה שלה כדי ליהנות ממנה כראוי.

אבנר כץ (גלריה גולי מ., ת"א)

ערן שקין (גלריה גבעון, ת"א)

ניחוחות אדמה וכבשים

ערן שקין, גלריה גבעון, גורדון 35, ת"א.

ערן שקין (26) הוא בבחינת פנים חדשות בעולם האמנות שלנו והוא גם חריג במערכת המוכרת, מכמה סיבות. ראשית, משום שהוא נתמך על ידי גלריה גבעון, המסורתית ברוחה, כבר בראשית דרכו – תופעה נדירה למדי היום בארצנו. שנית, משום שהוא אינו מושפע מן האופנות הניאו־אקספרסיוניסטיות הפופולאריות כל כך, כמו רבים מאמני דורו. רק בנקודה אחת יש לו מגע כלשהו עם המגמה העכשווית של הפוסט־מודרניזם – בלוקאליות, המהולה אצלו בנוסטלגיה. אחד מאפייני הפוסט־מודרניזם, בגרמניה למשל, הוא החזרה לעבר, לתולדות האמנות, לשורשים התרבותיים, לסגנונות קדומים ולהדגשת אלמנטים מקומיים. ערן שקין פועל בכיוון דומה אף מבהיר על כך בפירוש: „לא קיימת שפה אוניברסאלית מחוץ לניב מקומי, המושרש היטב באדמתו. אני לא רואה בלוקאליות דבר מצחיק שיש להסתיר או להתעלם ממנו". בעקבות גישה זו הוא חוזר לקשר חזק לאדמה (שניכר, בין השאר, גם בצבעי האדמה השולטים בציוריו), להווי של פעם ולנושאים ארכאיים־פסטוראליים כמו רועים, כבשים, חמורים, מדבר, מערות, גדרות אבן, עצי זית וכוסתנים.

כשמדובר בנושאים כאלו יש לזכור, כמובן, תקדימים כמו רובין, גוטמן, פלדי ואחרים שציירו את ההווי המקומי המזרחי בשנות העשרים והשלושים, את הכבשים של דנציגר בהמשך ושל קדישמן בשנים האחרונות. מבחינה סגנונית, לעומת זאת, יש לערן שקין „אבות רוחניים" אחרים. ניכרים אצלו הדים מסויימים לכתמיות עשירת הגוונים והרקיעות של אמנים כמו אריה ארוך ואמנים אחרים מקבוצת „אופקים חדשים", קווי רישום רג'יסים־משתרכים כשל אביבה אורי ופה ושם אפקטים אקספרסיוניסטיים ישירים כמו מריחות אצבעות נוסח משה גרשוני. המכלול הסגנוני הזה יוצר, איפוא, בעייה מסויימת מבחינת המקוריות. השפה הציורית של ערן שקין היא, בעצם, שעטנז רומנטי ספוג ניחוחות אדמה וכבשים, אלא שהוא עשוי בצורה יפהפיה, ועל כך מגיע לו, בכל זאת, קרדיט מסוים.

גם הכותרות של התמונות מעידות על נטיות נוסטאלגיות־פיוטיות: „על מצע העפר", „לו נשב מול האש הבוערת" או „פני המוארות באש המדורות השחירו בכבותך". בכמה מהן נוצרת לא רק אווירה פסטוראלית פשוטה ושורשית אלא גם שמץ של פולחן טכסי ראשוני. שתי תמונות מצויירות על נייר גבשושי־מחוספס מזכירות במירקמיהן, גוניהן ואווירתן הקמאית־מאגית ציורי מערות. צלליות הכבשים הופכות כאן לכתמים הבעתיים שחורים הנוטים להפשטה ומתבלטים על רקע צהבהב, מבריק פה ושם. תמונה אחרת מצויירת על בד מקומט והדיה בכתמיות המהורהרת ובירשום מעודן, חצי מרומז של עצי זית ודמויות.

אחת התמונות החריגות אך המרשימות בתערוכה נקראת „ירושלים" והיא היחידה שבה חורג ערן שקין ממערכת הגוונים הטבעיים (חומים, צהבהבים, לבנים ושחורים) ומוסיף לה כחולים מיסטיים, עיבודים מופשטים־ליריים ורק שני רמזים פיגוראטיביים: תרשים קטן ומתומצת של כיפת הסלע ודמות המסומנת בכמה קווים גולמיים בלבד.

בתערוכה יפה זו מפגין ערן שקין שליטה טכנית טובה וחוש ציורי מפותח, אך הוא עדיין נטוע עמוק מדי במורשת העבר ולא פיתח עדיין משהו חדש וייחודי משל עצמו.

מים שקטים

אורי שטסנר, גלריה שרה לוי, פינלס 18, ת"א.

על פני השטח, דומה שלא השתנה הרבה בציור של אורי שטסנר מאז תערוכתו האחרונה בגלריה זו לפני כשנה. הוא עדיין מצייר אותו נושא יסוד מסורתי: פנים־חדר (אינטריור) עם אשה, חלון, שולחן וקערת פירות ועדיין בגוונים כחולים־סגלגלים ושפע של עיבודים רכים ועדינים, שמתפרפרים מעל שלד צורני בנוי היטב.

אורי שטסנר אינו „עושה גלים" גדולים והציור שלו מפכה כמים שקטים, שהולכים ומעמיקים. על אף האווירה האחדותית, כביכול, השורה על התערוכה, התבוננות דקדקנית יותר תגלה בכל תמונה טיפולים ציוריים שונים במקצת. בעבודה אחת צפים קווים לבנים דמויי גיר מעל הכתמיות הכחלחלה, אחרת יותר מוצקה והנדסית, שלישית יותר אוורירית ובהירה וברביעית הדמות הנשית נוטה להפשטה וכתמיה נמרחים בצורה חופשית יותר אל תוך סביבתה. זהו ציור רגיש, עשיר ומהנה מאוד.

יום עיון לזכרו של אורי שהם

יום העיון השנתי לזכרו של ד"ר אורי שהם יוקדש השנה ל„זיקות ומגעים בין הספרות העברית והספרות הכללית" ויתקיים – בשני מושבים – ביום חמישי ט' באדר ב' (20 במארס) באולם 10, בנין רוזנברג, קרית אוניברסיטת ת"א.

המושב הראשון (16.00 – 17.00) יוקדש לנושא „הבלדה העברית וזיקותיה לבלדה בספרות העמים", ירצו: ד"ר עוזי שביט, ד"ר שלמה הראל.

המושב השני (17.30 – 19.00) יוקדש ל„סוגיות בזיקות הגומלין בין פרקים בספרות העמים החדשה וספרות העמים", ירצו: ד"ר זיוה שמיר, ד"ר בן־עמי פיינגולד, ד"ר יאיר מזור וד"ר מנוחה גלבוע.

את יום העיון עורך החוג לספרות עברית באוניברסיטת ת"א.

פגישה עם אהרן אפלפלד

ביום ראשון, ה' באדר ב' (16.3) בשעה 18.00, תתקיים ב„בית עגנון" בירושלים כיתת יוצר חד־פעמית עם הסופר אהרן אפלפלד. בדבר פרטים נוספים נא לפנות ל„בית עגנון" טל' 716498 (ירושלים), בימים א'–ה' בין השעות 09.00–13.00.

מסיבה ספרותית

עם צאת הספרים „אני רוצה רק להגיד לך" – מאת תרזה הרכבי ו„ספר בצוותא גדול, שלושה שירי עלילה" – מאת משה טרטל, תיערך מסיבה ספרותית ביום שני, 17 במארס בשעה 20.00 ב„בית הזז" בירושלים, דברים: אלכס זהבי, גיורא לשם, המחברים.

אסטרונאוטיקס

קנין בכיר
לרכש רכיבים אלקטרוניים בארץ ובחו"ל

* רקע טכני באלקטרוניקה.
* ידיעת השפה האנגלית.
* נסיון קודם ברכש במפעל תעשייתי.
* כושר ניהול משא ומתן.
* הכרת שוק הרכיבים הצבאיים.

5 ימי עבודה בשבוע.
תנאים נאותים למועמדים המתאימים.
המשרות המוצעות מתאימות לגברים ונשים כאחד.
סודיות מובטחת.
לפנות לאסטרונאוטיקס, אגף הארגון
רח' חירקון 23 בני ברק
ת.ד. 882 מיקוד 51261.
או טלפונית 03-784212.

עוצמה שרותי כח-אדם

ללקוחותינו דרושים:
* **מבלטן**
* **מחסנאי**
* **עובדי יצור**, בוגרי י"ב
מקצועי – לעבודה במשמרות.
(אפשרות גם ללא נסיון)
תנאי עבודה טובים.
"עוצמה" הירקון 93, ת"א טל. 233925, 03-230831

למלון השרון
דרוש
מנהל בריכה
בעל תעודת מציל מוסמך ובעל נסיון.
גיל – עד 40
טל. 052-78777 לבי"א למאיר

האוניברסיטה העברית בירושלים
דרוש מכרז מס' 103/85
תכניתן יישומים בכיר
תאור התפקיד
– אחזקת תכנה מדעית – יישומית.
– כתב יעוץ למשתמשים בתחומי הפעילות של מרכז החישובים.
– פיתוח פרויקטים חדשים.
– לימוד מערכות תכנה והפעלה והעברת קורסים.
– סיוע בפישוט בין מיקרו מחשבים למערכות גדולות.
דרישות התפקיד –
– השכלה אקדמית.
– ידיעת שפת FORTRAN
– ושפות עלית נוספות.
– נסיון בתכנות מדעי ושימוש בתוכנה יישומית – מדעית.
– היכרות עם מערכת CDC הדיגיטל ידע תכנות מיקרו מחשבים.
– ידיעה השפה עברית ואנגלית על בוריה.
על המעוניינים לפנות בכתב בצירוף תולדות חיים ושמות ממליצים עד 25.3.86 אל אגף כח-אדם האוניברסיטה העברית ירושלים, מיקוד 91905 ולציין על המעטפה את מספר המכרז.

עבור חברה אירופאית לפיתוח חשמל בתיתום
דרוש
מפיץ בלעדי
השקעה קטנה מלוה בהכנסות רצינות
בכתב לת.ד. 6604 ת"א.

מנהל חשבונות
(ברמה ג' לפחות)
משרה עצמאית בעל ידיעת הנהלת חשבונות בעבודת בתוכנה במערכות ממוחשבות רצינות
להתקשר אריאה בכיר בכסף להיכרות
טל. 334716/334489 – וקנטר

למרפאת שיניים גדולה בפתח תקוה
1) **סייעות מנוסות**
2) **סייעות מתלמדות**
(12 שנות לימוד)
052-83379
03-914366 (ערב)

פזקר בע"מ
איזור התעשייה אילון תבור
דרוש
חשמלאי ראשי
הדרישות: נסיון כחשמלאי ראשי – רצוי מתח גבוה. ידע בבקרים מתוכנתים. מגורים סביבת עפולה
נא לשלוח קורות חיים ת.ד. 2030, עפולה 18000

למפעל הזנק ומבוסס
דרושים
חרט
מעולה
כרסם
מעולה
תנאים גם ללא נסיון
למתאימים.
03-248277, 03-708387

למפעל תעשייתי בגוש דן העוסק ביבוא ויצוא
דרוש
חשבונאי בכיר
לנהול המערכת החשבונאית
לפנות בכתב בצרוף עדיף אנגלית
שלמה

לחברה צבורית באזור הגליל
דרוש
מהנדס ראשי
נסיון של 10 שנים בעבודות בניה, חוזים ומכרזים.
נא לפנות בכתב בצירוף פרטים מלאים לת.ד. 823 חיפה
סודיות מובטחת

לחברת יבוא ושווק ותיקה באזור התעשייה הרצליה
דרוש
איש מכירות בכיר
* נסיון במכירות למוסכות וסוחרים
* גיל 28 ומעלה * ידיעת השפה האנגלית.
* רכב פרטי יתרון.
תנאים טובים למתאימים. נא לפנות בכתב לת"ד בצירוף קורות חיים לת.ד. 2038 הרצליה.
סודיות מובטחת

דרושה מזכירה
למפעל חדש מתחיל
רצוי ידע בהנה"חש.
נסיון בעבודה ותמצאות.
03-337103

התעשיה האוירית לישראל בע"מ

יש לך עתיד בתעשיית העתיד

למפעלנו מכת בית מערכות הנשק
דרושים/ות
מהנדסים
בעלי יכולת אישית גבוהה
המוכנים להתמודד עם
טכנולוגיות מתקדמות

משרה מס' 312: **מהנדסי מערכת**
– מהנדסים בעלי נסיון בניהול, פתוח וריכוז עבודת צוותים בתחומים הנדסיים שונים לכלל מערכת.
* עדיפות לקניני פרויקט בצה"ל בתחומי ים ואויר.

משרה מס' 313: **מהנדסי בקרה**
– מהנדסים בעלי נסיון של 3 שנים ויותר בתחומי בקרת כלי טיס ומערכות ללא טייס

משרה מס' 314: **מהנדסי אלקטרוניקה בכירים**
– בעלי נסיון מוכח של 5 שנים ויותר באפיון תכנון ופתוח חומרה למערכות משובצות מחשב בזמן אמיתי.
* נדרשת יכולת ניהול והדרכת צוות פיתוח.

משרה מס' 315: **מרכז/ת קבוצת תוכנה**
– לריכוז עבודת צוות תוכנה בפרויקט חושים טכנולוגיות מתקדמות בתחום עיבוד אות ובקרה סיפרתית.
* נדרש נסיון מוכח של 5 שנים ויותר בפיתוח תוכנה למערכות זמן אמת וריכוז עבודת צוות במערכות דומות.

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב ולפרט קורות חיים השכלה נסיון ומספר תעודת זהות אל: מנהל התעשיה האוירית לישראל בע"מ, נמל התעופה בן-גוריון מיקוד 70100.
(נא לציין על המעטפה עבור "יתבה" ואת מספר המשרה המבוקשת).
מועמדים מתאימים ייענו
סודיות מובטחת

לחברת יבוא
דרוש
מנהל חשבונות/פקיד יבוא
תנאים טובים למתאימים
פרטים בכתב לת.ד. 5228 ת"א

מהנדס-הנדסאי מכונות
– לריכוז פרויקטים ספיחות לייצור
– לרלית הכנת אלקטרוני
אריש בקים של 03-811502, 03-9614466
ת.ד. 8600 ת"א 61084

קצין במילואים

אתה המחפש אתגר אישי, המעוניין בעיסוק בלתי שגרתי שבו תוכל לתרום ולהתפתח.
אם אתה בעל השכלה תיכונית מלאה לפחות ובגילך 23 – 31

בוא והצטרף אלינו

אנו מציעים לך עבודה קבועה שבה תמצא:–
* תפקיד הכרוך במגע עם אנשים, המשלב בתוכו פעילות שטח.
* עצמאות, עניין רב וסיפוק; אפשרויות לקידום וגיוון.
* אפשרות לצאת כעבור שנים אחדות לשליחות בחו"ל ו/או ללימודים אקדמאים מלאים.
* שכר ותנאי שירות טובים (לרבות רכב צמוד).
פנה נא אלינו לת.ד. 39888, ת"א, מיקוד 61398 עבור עינת.
ציין מס' ת"ז וטלפון ופרט נא את תולדות חייך.
– סודיות מובטחת –

הדסה-נעורים
הכפר הנוער ללימודי מקצוע
עלית הנוער
לשנת תלמודים תשמ"ז
דרושים
1. מורה לאנגלית.
2. מורה ומרכז ללימודי האנגלית.
3. מורה למתמטיקה
4. מורה ומרכז ללימודי המתמטיקה.
5. מהנדס אלקטרוניקה להוראה (כתות י"ג-י"ד, טכנאים – הנדסאים).
6. הנדסאי אלקטרוניקה להוראה והדרכה.
7. מורה לנגרות – (עיוני ומעשי).
8. מדריך חברתי בפנימיה – (חובת מגורים במקום).
מורים בעלי נסיון ותעודת הוראה יפנו למחלקת כח-אדם "הדסה-נעורים", דאר נעורים, מיקוד 40298, טלפון 053-96831

לפרויקט במרכז הארץ דרוש
טכנאי/ הנדסאי
לעבודות פתוח
העבודה זמנית
לפרטים לפנות טלפון
052-82222

לחברת יבוא ותיקה
דרוש
מנהל עסקים
נמרץ ובעל־נסיון
לפנות אחה"צ ובערב טל: 053-57119;
053-54070

להברה העוסקת בתכנון פתוח והקמה של מערכות תקשורת ומחשבים ובפרוייקטים טכנולוגים מתקדמים
דרושים/ות

א. לפרוייקט עתיר טכנולוגיה בתחום מיחשוב:
מהנדסי תוכנה/חומרה
ללווי פיתוח מערכות מחשבים ורחבות היקף:
1. משרה מס' 301:
תאור התפקיד:
– לווי פיתוח מערכות מחשבים קנה.
– לווי יצור, בדיקות, הקמה.
– שילוב מערכות, מקוח.
כשורים דרושים:
– נסיון של 5 שנים לפחות בפיתוח מערכות משובצות מחשב.
– הכרת טובה של מחשבי VAX/PDP לשימושי זמן אמת.
– ידע טוב באנגלית, כושר בטוי בכתב ובעל־פה.
– יכולת הדרכה עם יוצרים.
– רצוי נסיון אינטגרציה של מערכות משובצות מחשב.
2. משרה מס' 302:
תאור התפקיד:
– לווי פיתוח מערכות מחשבים מרכזית.
– לווי יצור, בדיקות, הקמת המערכת.
– שילוב עם מחשבי קצה ונציר מדידה, פקוח.
כשורים דרושים:
– נסיון של 5 שנים לפחות בפיתוח מערכות מחשב ומ"א בהיקף גדול (מיני מחשבים), בהיקף פיתוח של 10 שנות אדם (ומעלה).
– הכרת מערכות שליטה ובקרה ממוחשבות, לרבות תצוגה גראפית בזמ"א.
– רצוי: הכרת VAX/VMS, הכרת תקשורת מחשבים X.25, KMS.
– רצוי: ידע ב"חשובים מדעיים" בזמן אמת.

ב. לפרוייקט תוכנה רחב היקף:
מפתחי תוכנה מדעית
לנושאי מצוי נתונים ו/או זמן אמת:
1. משרה מס' 311:
תאור התפקיד והכישורים הדרושים:
א. נסיון בתכנון ובפיתוח של תוכנה מדעית ועבודים מתמטיים על נתונים פיזיקליים.
ב. הכרת מערכת VAX/VMS, לרבות שימוש בשפות RUN TIME LIBRARY ו־SYSTEM SERVICES.
ג. נסיון של לפחות 3 שנים בתכנון מערכות ובתוכנות ופיתוח מבוזרים (מחק) על VAX/VMS ובתכנות (FORTRAN, PASCAL, PL-1).
ד. תואר ראשון לפחות במדעים מדויקים (מתמטיקה, פיסיקה, או דומה).
ה. יתרון לבעלי נסיון בשיטות הנדסת תוכנה (שימוש ב־PDL פיתוח לפי נהלים).
ו. רצוי נסיון קודם בהנעת צוות פיתוח תוכנה.

ג. לפרוייקט טכנולוגי חדשני:
מהנדסי חומרה/תוכנה
לנושא עיבוד תמונות ממוחשב:
1. משרה מס' 321:
תאור התפקיד:
– איפיון, הגדרה ותכנון מערכת לעבוד תמונות.
– ניהול דרישות, לווי ומעקב אחרי יצור, בדיקות, אינטגרציה.
כשורים נדרשים:
– 5 שנות נסיון באפיון ובתכנון מערכות לעיבוד ולעבוד תמונה ממוחשבת גרפיקה.
– הכרת חומרה כללית, כולל מערכות וזכרון תמונות.
– הכרת הכנות תוכנה ושיטות פרמטריה בתחומים הנ"ל.

הצעות נא להפנות לת.ד. 25104 ת"א, 61250 עבור ה.ת. (נא לציין מס' טלפון לצורך קביעת ראיון. נא לציין מספר המשרה).

התעשיה הצבאית

להתעשיה הצבאית באזור המרכז
להשלמת מפעלים
דרושים/ות

6615 – **מהנדס/ת מכונות – מהנדס פרויקט במשרד הנדסי**
לתכנון ובניית מוצרים לשימושים בטחוניים, תיכנון אמצעי ייצור נלווים, ותהליכים בלתי שגרתיים.
נדרשת יכולת לריכוז צוות, היכרות טובה עם שוק היצרנים המקומי ונסיון של 3 שנים לפחות בתחומי תיכנון ועובדה בייצור.

6616 – **מהנדס/ת מכונות – מהנדס פיתוח**
לתכנון ופיתוח רכיבים פרוטוטיפים והכוונתם לקו ייצור. נדרשת יכולת עבודה בצוות ונסיון של שנתיים

6617 – **מהנדס/ת מכונות – למשרד הנדסי**
לתכנון חלקי מכונות במפעלי ייצור בתחומי השינוע. נדרש ידע באנגלית טכנית. יועדפו בעלי נסיון בעבודת חיב"מ או תכנון בעלי פוטנציאל כישורים בתכנון.

6618 – **מהנדסי/ות אווירונאוטיקה – לצוות פיתוח**
לתכנון ופיתוח של מערכות תעופתיות מתקדמות בעזרת מחשב.
נדרש נסיון של שנתיים לפחות בנושאי פיתוח.

6619 – **מנהל/ת חשבונות סוג 3**
בעל נסיון של 3 שנים לפחות בתחום התעשיה, רצוי ידע במחשוב.
מועמדים/ות מתאימים/ות מתבקשים/ות לפנות בצירוף קורות חיים לת.ד. 1044, רמת השרון מיקוד 47160.

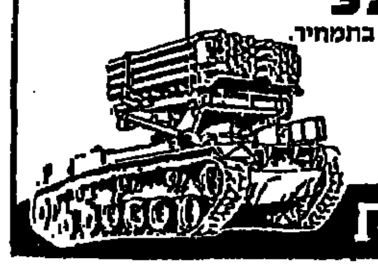

נא לציין מספר תעודת זהות ומספר טלפון ולהדגיש המשרה המבוקשת.

התעשיה הצבאית

למפעל בהקמה באזור חיפה
דרוש
מנהל מפעל
*נסיון 5 שנים לפחות בתחומי היצור והניהול
נא לפנות בצרוף קורות חיים בכתב יד בלבד לת.ד. 16466 ת"א עבור 717,
סודיות מובטחת

לבנק בתל־אביב
דרושים:
מבקרים
למחלקה
לביקורת פנימית
* בוגרי החוג לחשבונאות באוניברסיטה.
* עד גיל 30.
* המועמדים המתאימים יעברו הכשרה מקצועית.
נא לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 50166, ת"א 61500 ולציין על המעטפה "מבקרים".
– סודיות מובטחת –

למוסד בנקאי גדול
דרושים
מתמחים בראיית חשבון
לעבודה בביקורת פנימית
עם אפשרות לסטז'
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב יד כולל קורות חיים לת.ד. 6335 תל־אביב, 61061, עבור "משרה מס. 87".

למפעל תעשייתי גדול
דרוש
בוגר אוניברסיטה
לעבודה מעניינת ומגוונת בנושאי כח אדם.
רצוי ידע בהפעלת מחשב IBM—PC
גיל עד 30.
על המעוניינים לפנות בכתב בצירוף קורות חיים לת.ד. 2051 רחובות.
סודיות מובטחת.

דרוש
מנהל מסחרי וטכני
לחברה ארצית בענף חלפי רכב כבד.
נסיון ביבוא חלפים ושיווקם, ידיעת השפה האנגלית חובה – גרמנית יתרון
לפנות בכתב־יד ת.ד. 20334 תל־אביב
מיקוד – 61202.

לחברה מסחרית גדולה בתל־אביב
דרוש/ה לאגף החשבונות
מנהל/ת חשבונות
ידע בהנהח"ש ממוחשבת
גיל 30–31
צעירים/ות ונמרצים/ות בעלי רצון ללמוד ולהתקדם במקצוע יפנו בכתב־יד עם פרוט קורות חיים והשכר המבוקש לת.ד. 991 תל־אביב 61009 עבור "מנהח"ש"

לטלרד דרושה אחות
לניהול מרפאת המפעל
בעלת 5 שנות נסיון לפחות, רצוי בניהול מרפאת מפעל. עדיפות לאחות מוסמכת.
5 ימי עבודה בשבוע. הסעות מאזור המרכז.
* * *
נא לפנות בכתב בציון המשרה המבוקשת למחלקת גיוס ותעסוקה, טלרד, ת.ד. 50 לוד 71100. ניתן לפנות גם טלפונית למחלקת הרווחה, 08-238605.

דרושה
פקידת יצוא
לעבודה מידית בעלת ידע מושלם בתהליכי יצוא, ידיעת השפה האנגלית חובה, נסיון בהדפסה והפעלת טלקס באנגלית הכרחי.
להתקשר: 03-651958

נציבות שירות המדינה
נציבות שירות המדינה מודיעה כי למשרד הבריאות
דרושים
פסיכולוג קליני
בחצי משרה
פסיכולוג קליני ראשי
במשרה מלאה
רופאים פסיכיאטרים
אחיות מוסמכות ומעשיות
לעבודה במרכז לבריאות הנפש ע"י בית הסוהר רמלה.
ביבר פרטים יש לפנות לאמרכ"ל, טלפון: 08-239680-3 בין השעות 8:00 – 14:00

למשרד ביטוח ברמת גן
דרוש
מנהל חשבונות
סוג ג' ומעלה
נמרץ ויעיל לניהול עצמאי של המחלקה.
דרוש ידע בעבודה עם מחשב יתרון לבעלי נסיון בענף הביטוח
– להתקשר עם אלי אופיר טלפונים: 9799737, 8253126.

דרוש/ה
רוקח/ת מוסמכ/ת
למערכת אספקת תרופות גדולה.
בעל/ת ידע ונסיון רב בנהול.
התמחות נוספת בתחומי כלכלה או מינהל עסקים – רצויה.
מועמדים רציניים מתבקשים לפנות לת.ד. 4397 ת"א עבור "רוקח מוסמך".

DORINA
אופנת סריגה
דרוש/ה
מעצבת אופנה
עם נסיון בסריגים
נא לפנות – אבא הלל 25, רמת־גן 7514702

דרוש
סוכן נוסע
לחלפי רכב BOSCH
לחיפה וצפון הארץ
לפנות בכתב על לדיקו בע"מ
ת.ד. 34041 חיפה 31339

صكاً من الامل

RS — שירותי כוח אדם

דרושים

לאו.אר.אס. ירושלים

★ **איש אחזקה**
מכונאי בעל נסיון • בוגר ביה"ס מקצועי • ידע בגיוון. בעיבוד שבבי • 5 שנות נסיון רצוף.

★ **מסגר מכני**
בוגר ביה"ס מקצועי • ידע ונסיון בעיבוד שבבי • עבודה במשמרות.

★ **מנהל רכש ומחסנים**
מנוסה בעל ידע טכני • כלכלן יתרון • אנגלית חובה והרגלה יתרון.

או.אר.אס. רחוב אבן ישראל 5, ירושלים טל. 02-242189, 248561

ג'נרל מיקרוויב ישראל
GENERAL MICROWAVE ISRAEL

למפעלנו בירושלים דרוש:

הנדסאי/טכנאי מיקרוגלים

לעבודות פיתוח ובדיקות סופיות של רכיבי מיקרוגלים מתקדמים

נא לפנות בצרוף קורות חיים לת.ד. 8444, ירושלים 91083

חדשנות בחדירות גבוהה

אלקוטרול בע"מ
הנדסת בקרה ומחשבים

דרוש

מהנדס/הנדסאי חשמל/אלקטרוניקה

כישורים נדרשים:
* נסיון בתכנות ובהפעלת בקרים מתוכנתים
* נסיון במערכות פיקוד ואוטומציה

על המעוניינים לפנות בכתב לאלקוטרול בע"מ לפי הכתובת הרשומה מטה.

סודיות מובטחת

דרושים

1. **מזכירה כתבנית**
[illegible]

2. **מנהל חשבונות**
לניהול מערכת הנה"ח באופן עצמאי
ידע בעבודה עם מחשב
משרה חלקית — שעות עבודה גמישות

תנאים טובים למתאימים.
להתקשר טל. 03-683312
בין השעות 08.30—13.00

הסנה
חברה ישראלית לביטוח בע"מ

ל"הסנה" חברה ישראלית לביטוח בע"מ דרושה

מנהל/ת מדור אשראי

[illegible]

RAD
data communications ltd

דרוש/ה

מנהל/ת חשבונות

לעבודה במחלקת הנה"ח בנושא ספקים

הכישורים הנדרשים:
• בעל/ת סוג 3 בהנה"ח. • לפחות 3 שנים נסיון בהנה"ח.
• ידע באנגלית. • השכלה תיכונית מלאה.
נסיון בספקים בתעשיה ו/או ידע ביבוא ויצוא — יתרון.

תחילת עבודה מיידית — משרה מלאה

מועמדים מתאימים בלבד מוזמנים לכתוב אלינו ולפרט קורות חיים ונסיון מקצועי לפי הכתובת:
רח' הנחושת 8, תל-אביב 69710
כל הפונים יענו — סודיות מובטחת

ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לנוער והחלוץ

האגף למפעלים קצרים

דרושים

מדריכי שבת

לקראת מפעלי הקיץ של הנוער והחלוץ תשמ"ו 1986, דרושים מדריכים לתוכניות שבת ותוכניות אחרות ביהדות לקבוצות נוער וסטודנטים דוברי אנגלית.

יתקבלו מדריכים בעלי ידע ונסיון בהסברה והדרכה בנושאים הקשורים ליהדות, כגון: שבת, חגים, ארץ ישראל, ציונות, תפילה וכדו'.
כמו כן שליטה מלאה באנגלית.

המדריכים צריכים להיות שומרי מצוות היכולים להוות דוגמא אישית לאורח חיים דתי-ציוני. תינתן עדיפות לרווקים ולרווקות בגיל 18—30.

[illegible]

אלדן ציוד אלקטרוני בע"מ
Eldan

1) **מהנדס מכירות**
בעל נסיון בשטח הביוכימיה/ביולוגיה ונסיון בהפעלת ציוד לכרומטוגרפיה וספקטרופוטומטריה.

2) **טכנאי/הנדסאי אלקטרוניקה**
למתן שירות לציוד רפואי ומדעי רפואי לאזור תל-אביב והסביבה.
נסיון קודם יתרון.
רכב צמוד, השתלמויות בחו"ל.

נא לפנות בצרוף קורות חיים לת.ד. 1270 ירושלים 91012
— סודיות מובטחת —

דרושה

מזכירה-כתבנית
מעולה

רצוי בקיאות במעבד תמלילים.
בין השעות 18.00—16.00
נא לפנות לאמיר
טלפון: 03-281330

לחברת ביטוח בתל-אביב

דרוש

מנהל חשבונות ראשי — חשב

הכישורים הדרושים:
• בעל נסיון של שנתיים לפחות בתפקיד דומה או בעל נסיון בביקורת חשבונות בעל רקע חבי-טוח.
• שליטה בעברית ואנגלית.
• כושר ניהול צוות עובדים.
תנאים טובים למתאימים
נא לפנות בכתב לת.ד. [illegible] תל-אביב עבור "המנהל", תוך פרוט נסיון קודם בעבודה.
— סודיות מובטחת —

למפעל תעשייתי עלית

דרוש

מנהל חשבונות עצמאי

לפנות "עלית" ת.ד. 19, רמת-גן
(העבודה בחברה בת בלוד).

לחברה לשרותי אוטומציה

דרוש

אופטומטריסט

לעבודה בדיזנגוף, למשרה מלאה.
03-652402, 03-659911

דרושים במכתשים
למפעלנו בבאר-שבע
נברמת חובב

פרמקולוג/ית
בעל/ת תואר שלישי בפרמקולוגיה

נסיון בתחומי הביוכימיה ומדעי החיים, ידיעת השפות עברית ואנגלית על בוריין ורצויה ידיעת השפות גרמנית ו/או צרפתית. יכולת ניהול משא ומתן, ארגון מעקב, ודיווח על ניסויים טוקסיקולוגיים.
השתתפות בצוות אינטרדיסציפלינרי לקידום רישוי מוצרי החברה.

[illegible]

מנהל כח אדם
מסור מודעתך ב דחף
ב דחף תקבל יותר

לפרטים נוספים:
תל-אביב: 03-622233-4 עדי סאמט
ירושלים: 02-226336-6 אמיר דורון
חיפה: 04-645333-4 אריה טל
04-662571-2

לרשת שווק ארצית

דרושים

אנשי מכירות

לאולמות תצוגה בת"א

בעלי נסיון מוכח במכירות
עדיפות לבעלי נסיון במכירת מוצרי חשמל ביתיים
מועמדים יפנו לקביעת ראיון אישי לטלפון 03-374222

אורגן תעשיות בע"מ
חצור מפעלי מתכת

חברת "אורגן תעשיות בע"מ" נמנת על קבוצת כלל וקאגרת בתוכה 11 מפעלים בארץ ובחו"ל העוסקים בתחום המתכת וקשורים למערכת הבטחון.

דרושים:

טכנולוג יציקה
מהנדס מכונות / מטלורג
★ בעל נסיון בתחום טכנולוגיה של יציקות.
★ אחראי על תכנון וייצור תבניות ליציקה.
★ נמנת על הצעות הבכיר של המפעל.

מהנדס כלים
לתפקיד מהנדס מפעל
העבוד השבבי
★ נדרש נסיון של 3 שנים בתכנון מתקני כלים לעבוד שבבי.
★ הכרה והפעלת מכונות C.N.C.

מנהל מח' חשמליה
חשמלאי בכיר
★ בעל נסיון של 5 שנים במפעל תעשייתי.
★ בעל יכולת ניהול צוות עובדים.

מבקר איכות
הנדסאי מכונות
★ בעל נסיון של 3—2 שנים בבקרת איכות במפעל מתכת.

★ ★ ★

לעובדים המתאימים מובטחת עבודה קבועה, בטחון כלכלי, ומסלול קידום.
כמו כן נוכל להציע למתאימים דיור באמצעות משרד השיכון ובניני באיזור חצור.
לפרטים נא לפנות 06-35877/8/9 למנהל כח-אדם או בכתב בצירוף קורות חיים לת.ד. 164
חצור הגלילית מיקוד 10361.

כתר Keter

החברה המובילה בתחום מוצרי פלסטיק
למפעלנו בכרמיאל

דרוש/ה

טכנאי אלקטרוניקה

בוגר טכניון
• יוצאי צבא בעלי תפקיד פיקוד בצה"ל
• ידע בפיקוד ובקרה, אוטומציה ומיקרופרוססור
• בעל נסיון של שנתיים בתעשיה
לפרטים לפנות בכתב לת.ד. 550 כרמיאל
מיקוד 20101
סודיות מובטחת

דרושים

★ **סוכנים**
[illegible]
03-621367
03-611617

אפיקול בע"מ
צביעת אלקטרוסטטית באבקות

דרוש

איש אחזקה

לפנות ביום א' לאבי טלפון: 9611648,
9611288

לחברת "הלאבקין" קוסמטיקה

דרושות

דיילות/יועצות יופי

לכל רחבי הארץ

• נסיון בייעוץ ומכירת קוסמטיקה-הכרחי.
• נאות, מטופחות ובעלות כושר ביטוי
לקביעת ראיון נא לטלפן בין 16:30—7:00
052-453762, 052-482636

למוסד צבורי

דרוש/ה

מנהל/ת חשבונות

* ידיעות בהדפסה
* לאחר שרות צבאי
*שעות העבודה: 15.30—7.30
לטלפן — 03-335716

לחקר ימים ואגמים לישראל בע"מ

דרוש/ה

כימאי/ת אנאורגני/אנליטי

בעל תואר ראשון/שני
תחילת עבודה מיידית
נא לפנות בכתב בצירוף קורות חיים ונסיון לת.ד. 8030 חיפה

למשרד ביטוח בהרצליה

דרושים:
1. **מנהל/ת חשבונות**
סוג 3 עם נסיון.
2. **מתכנת/ת קובול**
רצוי בעל/ת נסיון בעבודה על מחשב 3000 HP.
3. **קלדנית**
לעבודת יום ואחה"צ.
לפנות: 052-558055 בראלי.

למסעדת "הטוילה" בת"א

דרוש

שף למטבח

10 שנות נסיון במטבח
בעל כושר שליטה בצוות עובדים
שליטה באנגלית — יתרון.
טל. 03-662493

א. זליג
בכירים לקריירה חדשה

אנשים מעולים לתפקידים בכירים

ללקוחותינו:

1) חברה מבוססת בתחומי מסחר, נכסים ומלונאות — באיזור ת"א.
2) חברה מסחרית-שיווקית באיזור ת"א
3) תשלובת תעשייתית באיזור ת"א

דרוש
חשב
מן השורה הראשונה

תאור התפקיד: אחריות על המערכת החשבונאית של קבוצת חברות, הכנת מאזנים ומאזן מאוחד, מעורבות בתחום הפיננסי העסקי, ניהול צוות עובדים.

השכלה וכישורים: רואה-חשבון מוסמך (או בעל נסיון ניכר בראיית-חשבון), מומחיות בתחום המיסוי ונסיון מוכח וניכר בהנהלת חשבונות. יועדף בעל נסיון בעסקי נכסים. ידיעה טובה של השפה האנגלית.

דרוש
מנהל כספים

תאור התפקיד: אחריות על המערך הכספי והחשבונאי, פיקוח ובקרה ממוחשבים, דיווח, ניהול מיסים עם חברות, הכנת מכרזים והשקעות.

השכלה: רו"ח/בוגר כלכלה — מנהל עסקים.
שליטה טובה בשפה האנגלית.

— סודיות מובטחת — מודעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד

נא לשלוח קורות חיים כתובים בעט כדורי על ניר ללא שורות ולציין את חוד הכתובת אל: א. זליג, ת.ד. 4230 ת"א 61041.
לפרטים נוספים: טל' 03-657510, בימים א'—ה' בין השעות 09.00—17.00, רח' גאולה 42 ת"א.

מ.מ.מ. מינהל, משאבי אנוש ומערכות מידע בע"מ

לעבודה במערב אפריקה ודרום אמריקה

דרושים

מנהלי חשבונות עצמאיים

כישורים:
* רואה חשבון או השכלה מקבילה בחשבונאות.
* נסיון של 5 שנים לפחות, רצוי במערכות ממוחשבות.
* נסיון בהכנת דו"חות כספיים.
* שליטה מלאה בעברית ובאנגלית, או עברית וספרדית.

מועמדים בעלי נסיון מוכח מתבקשים לפנות בכתב יד לראש אגף החשבונאות ת.ד. 44494 חיפה 31048.

ארגמן תעשיות
יבנה, ת.ד. 172, טל' 08-437811

למפעלינו דרושים:

מפעילי מכונות בכירים

הכשורים:
* בוגרי צה"ל, בעלי כושר בריאותי תקין.
* 10 שנות לימוד.
* ידע בסיסי בשפה האנגלית (קרוא וכתוב).
* כושר טכני.
* נכונות לעבודה ב-3 משמרות.
* מועמדים אשר יתקבלו לעבודה, יוכשרו במסגרת מרכז ההדרכה שבמפעלינו.

לבורנטית למעבדה (בייצור)
* נסיון קודם בצביעות של בדי כותנה ו/או סיבים סינטטיים.
באשר לפרטים נוספים, נא לפנות למחלקת כח-אדם, לאמירה.

דרושים

עובדים קהילתיים

במושבי שיקום באזורים: לכיש, נגב, פרוזדור ירושלים, פתח-תקוה, חדרה, תענך.

הדרישות: השכלה אקדמאית בעבודה סוציאלית או בסוציולוגיה או במדעי ההתנהגות. בעלות על רכב חובה.

העובדים יועסקו במשרה מלאה או חלקית לפי חוות מוחזר.

המעוניינים יפנו לדרישות חניל, יפו בכתב: יה. אל: ת"ד 37232 ת"א 61372.

ת"א דחף מרכז — סמטת בית השואבה 8 (פינת אלנבי 94) מול קולנוע תמר, טל' 622547

ת"א דחף דיזנגוף — רח' דיזנגוף 118 (מול כסית) פתוח 24 שעות, טל' 239952

ת"א דחף בן יהודה — רח' בן יהודה 9 (מול קולנוע חוזר), טל' 656120

ת"א דחף אלנבי — רח' אלנבי 123 (ככר המושבות), טל' 611806

לפרסום מודעה? דחף ב דחף תקבל יותר

חיפה דחף — רח' הרצל 11 (הדר), טל' 645333-4

ירושלים דחף — רח' יפו 43 (ככר ציון), טל' 726335

רמת-גן דחף — שרות הודעות טלפוני 03-611001

ובעוד 50 סניפי דחף בכל רחבי הארץ

לפעמים אתה צריך פרסום. תמיד דחף

הלוח הכללי
הלוח הנפוץ ביותר
הלוח הגדול ביותר

ביקוש דירות

● היכנו! היגם יקוץ להשכרה/מכירת נכסים — לשרותך. מי־דר־דירות! 03-246262.

● בכפון תל־אביב דרושה ל־קניה, 3 חדרים + טלפון, 03-475876.

● משקיעת בדירת 3½—3, בכפר־גנים פ״ת ליועד. 9222622.

דירות בדמי מפתח

● לקבלת דירה 2 חדרים + טלפון + חדרים. 03-832002.

מכוניות למכירה

אוטוביאנקי

אלפא רומיאו

אופל

אמריקניות

אאודי

אוסטין

ג׳יפים

דיהטסו

ב.מ.וו.

וולבו

טנדרים

טלבוט

פולקסהול

מיני מינור

סיאט

סוזוקי

סוסיתא

סיטרואן

סימקה־קרייזלר

מסחריות

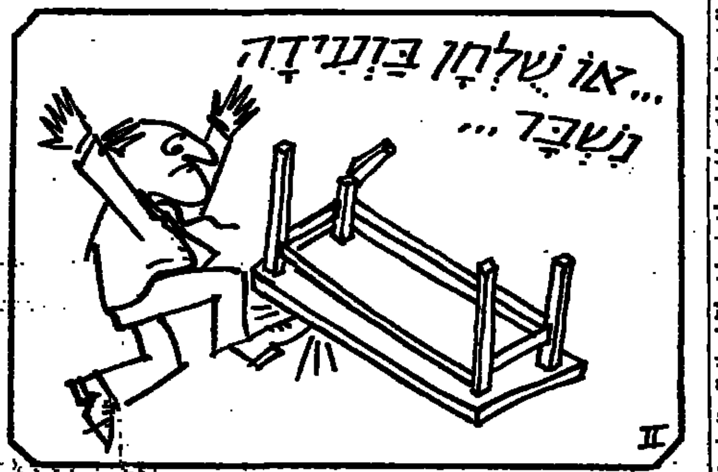

אלימקו חברת בת של אליגה
המייצגת חברות מובילות
בתחום רכיבים אלקטרומכניים
דרושים
מהנדס חשמל
עם רקע במכניקה ו/או אלקטרוניקה
מהנדס מכונות
עם רקע בחשמל
כיועצים/מהנדסי מכירות
התפקידים מתאימים לאנשים חרוצים, בעלי ידע רחב ושליטה באנגלית.
נא לפנות בכתב יד תוך פירוט מירבי של השכלה, נסיון מקצועי וסוגי המוצרים המוכרים.
בעלי הנסיון במכירות לשוק הצבאי מוזמנים לטלפן למיכאל: 03-7614129
ת.ד. 4130 ר״ג 52141
סודיות מובטחת

מוכנים לקבל עבודה
לי־סי.אן.סי.
(מרכז עיבוד)
שולחן מכונה 500×700
טלפון: 03-745452

לצ׳פס
מפעל אופנה
דרושים:
1. גזרן מקצועי
2. פקידת מכירות
בעלת הופעה נאה
תנאים מעולים
מסילת החשמונאים 48, שכונת מונטיפיורי
שבת 02-332732, 03-414770

דרוש
מספל
בעל ניסיון
לבחורה נכה
+ רשיון נהיגה
03-456071

דרושים
נציגי מכירות
למכירת פרסום
במדריכים מסוגים ומקצועיים
אצלנו תעבוד הרבה ותרויח הרבה יותר
דרישות התפקיד:
- השכלה תיכונית.
- כושר ביטוי.
- גיל: 25—40.
- בעלי רכב.
- נסיון בשוק הפרסום — יתרון.

המעוניינים יפנו בכתב, בציון קורות חיים ומספר טלפון להתקשרות, לת.ד. 33023 תל־אביב 61330 — למירה.

דפי זהב

למושב חצב
דרוש
מרכז משק (מזכיר)
עם נסיון.
נא לפנות בכתב־יד בצירוף קורות חיים פרטים 055-91087.

לחברה בחיפה
דרוש
מנהל חשבונות ראשי
בעל נסיון וידע מתאים
השפה האנגלית הכרחית
לקבלת ראיון לפנות בכתב
לת.ד. 35,000 מיקוד 31080 חיפה
ולציין על המעטפה „עבור מועמדים״

דרושות
מתפרות
קטנות
שמסוגלות לבצע
עבודה מעולה תמורת
מחירים גבוהים
או תופרות בעלות
נסיון לעבודה בביתן.
03-425561
03-421539
בין 8.00—12.00
בלבד.

לחברה תעשייתית בת־א
מנהל חשבונות ראשי
יוזמה ויכולת ניהול מערכת באופן עצמאי
+ תכנות. נסיון 7 שנים.
טל. 200117, 218727 16.00—18.00

דרוש
סוכן מנוסה
לשיווק המוצרים בצפון
רכב צמוד לפתאים.

להברה הקשורה
דרושים:
1. דוברת ומוכרת אנגלית—עברית על בוריה
העבודה כרוכה בהדפסה בזובה באנגלית, בעצית אנשיה, שפות נוספות — יתרון
2. שליח עם רשיון וספח.
טלפון 03-245191

למפעל לטריקו
סריגים
דרושים:
- מכונאי
בעל נסיון במכונות תפירה
- תופרות
מקצועיות ובלתי מקצועיות
לפנות למחלקת כח־אדם

לפרויקט חדשני
דרוש
מהנדס מים וביוב
צעיר מאוד
פתח־תקוה
שליטה בשפות עברית ואנגלית
לפנות בצירוף קורות חיים וידע כללי
לת.ד. 380 פתח־תקוה

זובין מהטה / יובל ועוד חצי יובל

מלאכים ארורים מנגנים כמו אלוהים

■ מירי פז

„אני מנצח על שתי התזמורות הטובות בעולם, במקרה שתיהן יהודיות". „הטענה כאילו מוסיקה קלאסית היא תרבות אשכנזית, מגוחכת". „מיי גוד. בעיני כל ערבי ציונות היא מלת גנאי, אבל עוד לא מצאתי שני יהודים שישיבו על השאלה מהי ציונות אותה תשובה"

לו ידע אלוהיו של מאסטרו זובין מהטה לנגן, היה מנגן מן הסתם כמו חברי התזמורת הפילהרמונית. „הם מנגנים כמו אלוהים", הוא מעיד עליהם ובמחי רגע מוכן לשכוח גם את המרורים שהם משביעים אותו. הם חסרי משמעת ומתנהגים כילדים פורקי עול, הוא אומר, וכדי שהכל יבינו אותו הוא מתריס לעברם „באנץ' אוף באלאגאניסטן" ו„גנובים". אבל כשהם על הבמה הוא סולח הכל: „בלאדי אנג'לס הו פליי לייק גוד", מלאכים ארורים שמנגנים כמו אלוהים.

מחר, בהמון עם והדר, הם יחגגו יחד אתו חג כפול: יובל וחצי. יום הולדתו ה־50 של מהטה ו־25 שנותיו עם הפילהרמונית.

בשנים האחרונות הוא מחלק את עיתותיו בין תל־אביב וניו־יורק, כמנהלן של שתי הפילהרמוניות: הישראלית והניו־יורקית. על כך הוא מרבה להתלוצץ: „אני מנצח על שתי התזמורות הטובות בעולם: במקרה שתיהן יהודיות".

הרומאן שלו עם הפילהרמונית ועם ישראל החל ב־1961, כשהתבקש להחליף את המנצח יוג'ין אורמנדי. מאז הוא אתה ואתנו בהצלחות הגדולות, במסעות ברחבי העולם וגם במפחי הנפש. תחילה כמנצח ואחר כך כמנצח וכמנהל מוסיקאלי, מינוי שקיבל לכל ימי חייו. ידידיו מתארים את זיקתו לישראל במלים שהוא נמנע מהן „אובססיה" ו„הערצה". הוא מסתפק ב„אני אוהב אתכם. אני מרגיש כאן בבית. ואס קאן איך טוך"

ישראלים רבים רואים בו אחד משלהם. הוא מסייע להם בכך: מקלל בעברית ומספר בדיחות באידיש. „יותר קל לי באידיש" הוא מתנצל, „בגלל הדמיון לגרמנית, שאני שולט בה, ובגלל ידידי שמואליק סגל שמתעקש לדבר איתי באידיש". בפגישת אוהבים מקדים מהטה לסגל „שלום עליכם. ואס מאכט א ייד?"

מהטה רואה בפילהרמונית את השגרירה הנאמנה ביותר של ישראל בחו"ל. מחוץ למסעות, בנפרד מהתזמורת, הוא נוטל לפעמים את התפקיד על עצמו. מסנגר בלהט על ישראל, מתקומם נגד מבקרי עמדותיה, „שאינם מבינים כלום", לדבריו, ומספק להם מידע וניתוח עדכניים. אך שוגה מי שרואה בו חסיד־נרצע. כאוהב נאמן, הוא אינו חוסך שבט ביקורתו. אבל את זה הוא עושה רק כאן, במסתרי גבולות ישראל.

במלחמת לבנון צפה בהריסותיה של ביירות ממסוק. אחר כך אמר: „אני לא מבין את זה. בבקשה, אולי מישהו ישכנע אותי שזה היה הכרחי", הוא לא שוכנע, מה שלא הפריע לו, בסעודת ערב פרטית אצל ידיד אירני, להדוף מתקפה על ממשלת ישראל. „כולכם ניזונים ממאמרים בניו־יורק טיימס", התריס כלפי מארחיו. „אינכם מבינים שהתקשורת האמריקאית אינה גוזרת את עמדותיה בנושא המזרח התיכון על פי אמות־מידה שוות. לא שופטים את ישראל כפי ששופטים את סוריה, כי ישראל טובה יותר ואני גא בכך".

לו היה הדבר תלוי בו, היה מביא את השלום מיד ולו רק מן הטעם האגואיסטי. „שלממשלת ישראל יהיה די כסף להקציב לפילהרמונית, שנגדיל אותה ולתמיד להיות קבצנים ושנורדים".

25 שנותיו עם הפילהרמונית הישראלית הפכו אותו לבקיא בענייני ישראל. יש לו דעה על הפער העדתי, על בעיות החברה ועל מיקומנו התרבותי. „ישראל היא חברה אסייתית עם תרבות אירופית. אני ער לרנסאנס של תרבות המזרח בישראל וטוב שכך. ליהודי המזרח יש פולקלור עשיר ויפה וצריך לספח אותו. אני חושב שזה צריך להיות אתגר למנצאנסים. מדוע שנסים גאון או רקנאטי לא ייזמו הקמת היכל תרבות ספרדי?

„לפעמים חורה לי על שהמנויים הקבועים של הפילהרמונית הם יוצאי אירופה. הייתי רוצה לראות יותר ספרדים בהיכל התרבות. הטענה כי מוסיקה קלאסית היא תרבות אשכנזית, מגוחכת".

למרות היותו מעורה כל כך, הוא אומר שעדיין אינו מבין ציונות מהי. „מיי גוד. בעיני כל ערבי ציונות היא מלת גנאי, אבל עוד לא מצאתי שני יהודים שישיבו אותה תשובה על השאלה מהי ציונות".

הוא עדיין מנסה לפענח. לכן הוא אתנו כאן בכל המלחמות מאז 1967, בקונצרטים בבסיסי צה"ל ובקונצרט התנדבות למען העורף. במלחמת לבנון הפילהרמונית לא עלתה לנגן בלבנון ומהטה לא רוצה לנגוע בסיבות. היו לו כאן הרבה שעות של קורת רוח. „הרגע המרגש בחיי היה בקונצרט הסיום של שבוע הוברמן, כשגדולי הכנרים בעולם ניגנו ביחד ואני ניצחתי. בכיתי מהתרגשות". אפשר היה לראותו מזיל דמעה מרה יותר כאשר מפגין בהפגנה נגד השמעת ואגנר קרא לעברו „נאצי".

על השאלה איך הוא מתייחס למוסיקה, הוא משיב: „הגישה שלי למוסיקה היא אנליטית. אינני יכול לשמוע מוסיקה מתוך התרגעות. אני מבחין בכל עליה ברבע טון, בכל צרימה. זאת איננה מנוחה. אפילו כשאני צופה בסרט עם אשתי, איני מפסיק להעיר הערות על טיב הביצוע והנגנים. אני נהנה ממוסיקה טובה במיוחד, בביצוע טוב במיוחד של אחרים מחברי. מה אני עושה בערב פנוי? הולך לקונצרט. ואשתי, שכבר הלכה במשך השבוע לכל הקונצרטים שלי, רוצה לרצוח אותי".

גם את יום הולדתו יחגוג בקונצרט. ליתר דיוק, בסידרה של קונצרטים חגיגיים בהשתתפות כוכבי אופרה בין־לאומיים מונסרה קבאייה, מרלין הורן, ניל וילסון, יאקי ריהאן ומקהלת שטוטגארט בביצוע הרקוויאם של ורדי.

יהלי וגמן. רסיטל. אולי אחרון

„בגלל הדאגה לעתיד התרבותי של המדינה שבדרך"

■ עירית נחמני

הקיבוץ היה בשבילי מפלט מכשלונות אמנותיים ואישיים. היו לי כאלה. יום אחד פרקתי תפוחי אדמה ומהרדיו הפתוח בקעו צלילי קונצרט. אני ניגנתי סולו. מה אני עושה כאן, חשבתי

יהלי וגמן. היום בן 60. מאחוריו שנות תהילה, הופעות באולמי קונצרטים עם הפוגות על־תנאי של ניצוח על תזמורת הקיבוצים ועבודה על הטרקטור בקיבוץ שמיר, וחזרה אל האהבה הראשונה – הפסנתר.

לפני שבוע התקיים הרסיטל השני שלו מאז עזב את שמיר וחזר לתל־אביב. שעות ספורות לפני הקונצרט, התנבא באירוניה על הרכב הקהל שיהיה על טהרת הגיל השלישי, מיודעיו ומעריציו משכבר הימים. שלושים שנה מפרידות ביניהם לבין הקונצרטים האחרונים, ביניהם לבין הנעורים. מפגש נוסטלגי. הוא מזכיר להם את שנות החמישים, שהיו שנות שיא בקריירה שלו כפסנתרן כאשר קהל שוחרי הקונצרטים נהר בהמוניו לרסיטלים שלו ושמו מילא אולמות. הוא היה רווק מבוקש ונשים רבות התרפקו על דלתו. היום, גרוש פעמיים, לא מתחתן יותר, הוא אומר.

יש מגדירים אותו כאדם קשה, אחרים מכנים אותו משוגע, רבים יותר מגדירים אותו „מקסים". הוא נולד בחיפה אך ה„ריש" המתגלגלת שלו מסגירה את שורשיו הרוסיים: פניה, אמו, היתה אחת משש ילדיהם של טוביה וצפורה שלונסקי, משפחה שהמוזות האירו לה פנים. בצד כשרונות ספרותיים שהתגלו באברהם שלונסקי, שכנו גם כשרונות מוסיקליים, בעיקר אצל האחיות: אידה היתה זמרת ובת כיתתה של דני טוראל. אלא שדני פילסה את דרכה אל התהילה ואילו אידה העדיפה את החיים המתוקים של פאריס ויתרה על קריירה, אף שהיתה זמרת טובה כפי שמעיד עליה בן אחותה יהלי.

פניה היתה מנגנת בגני ילדים בחיפה. בעקבות אביה, שחיבר את הלחן ל„שחקי, שחקי", השתעשעה גם היא בהלחנה וחיברה את הלחנים לשני שירי ילדים שכתבה הגננת חיננא סמילר – „רד אלינו אורירו" ו„גן שלנו מה נחמד הוא". אמא של יהלי היתה מורתו הראשונה למוסיקה ולימדה אותו עד גיל 7. אז חשה שכישוריה אינם הולמים עוד את כשרונו והעבירה אותו למורה אחרת. יהלי נדד בין מורים שונים עד שבגיל 12 הגיע לפרנק פלג בתל־אביב.

יהלי העריץ את פרנק פלג, שהעניק לו תשתית מוסיקלית כבדה ורחבה, ברוקנר, מהלר, בך ומוצרט. פלג שמר על ריחוק והקפיד לא לחרוג מיחסי מורה־תלמיד, מה שהפריע ליהלי – „ביליתי אתו את תקופת ההתבגרות שלי והיה חסר לי הקשר שמעבר לעניין המשותף במוסיקה. היום נזכר יהלי בסיפורים ששמע מידידו־ידידיו מבחם פרסלר על שעוריו של פרנץ בחוני המהולל. שיעור אצל בחוני החל בארוחת צהריים, נמשך בשיחה על אמנות ומוסיקה ורק לאחר מכן הגיע זמנו של השיעור עצמו. יהלי יודע שקשה להתאים שיעורים נוסח בחוני לרוח הימים האלה, אך כאשר כיהן כפרופסור וראש חוג באקדמיה בירושלים בשנות ה־70, נמשכו שיעוריו שעתיים ויותר במקום המתכונת המקובלת של שעה. זה לא הרבה, אם מביאים בחשבון שבשיעוריו היה מרבה בדוגמאות מן הספרות, המחזאות והציור. הוא ניסה לתת לתלמידיו את מה שקיבל ממורו פרנק פלג.

„אבל לתלמידים של היום אין זמן", הוא אומר ברוגז מה. כשהוא מדבר על הבורות המוסיקלית שהם מגלים, עוטים פניו בוז „אני ידעתי בעל־פה את כל הרפרטואר לפסנתר", הוא רועם בקול עמוק, „אבל הם לומדים רק מה שהמורה אומר להם. כדי לדעת לנגן יצירה, צריך להכיר את סגנונו של המלחין, להבין מה מותר ומה אסור לפני שממציאים אינטרפרטציות. צריך להכיר ביוגרפיה של מלחינים, על איזה רקע הם יצרו, לדעת משהו על תקופתם – כל אותם דברים שבלעדיהם נשארת הנגינה בגדר טכניקה בלבד". ליהלי גם אין נחת מהתקופה. לו אפשר היה להחזיר את הגלגל אחורנית, היה בוחר להיוולד בעשור הראשון של המאה ה־20 – תקופת הביניים שבה התחילה הרומנטיקה של המאה ה־19 לפנות מקומה לניצני המודרנה של המאה ה־20.

יהלי למד אצל פרנק עד גיל 19, אז נסע לניו־יורק להשתלם בג'וליארד בהדרכתה של רוזינה לוין. היה זה בסוף שנות הארבעים, לפני מלחמת העצמאות. כאשר פרצה המלחמה והסטודנטים ישראלים נתבעו לחזור ארצה, ארז את מזוודותיו. אבל אז קיבל מכתב מלוי אשכול, שהיה הממונה על הגיוס. במכתב פטר אשכול את המוסיקאי המוכשר מהחובה הלאומית וביקשו להישאר בג'וליארד „בגלל הדאגה לעתיד התרבותי של המדינה שבדרך".

התחושה שהחמיץ את התקופה הגדולה ביותר בתולדות המדינה מלווה את יהלי עד היום. האם בגלל זה הצטרף לקיבוץ שמיר? יהלי צוחק ומשיב בגילוי לב: „בבון שהיו אידיאלים, אבל הסיבה העיקרית היתה שרציתי לעסוק בניצוח וידעתי שבתל־אביב אין לי סיכוי". תזמורת הקיבוצים היתה אז בראשית דרכה ויהלי נעשה מנצחה של התזמורת הצעירה וזנח את הפסנתר. שש השנים הראשונות שבילה בקיבוץ זכורות לו כשנים המאושרות בחייו. עבודתו עם התזמורת לא פטרה אותו מחובותיו לקיבוץ, אך הוא אהב את השילוב של עיסוק במוסיקה ועבודה חקלאית. בעיר, הוא אומר, אחרי הקונצרט הולכים לפאב. בקיבוץ עליתי על טרקטור ועבדתי. הוא אהב את העבודה בשדות, המרחבים הפתוחים, האוויר הצלול, התלמים הנפתחים. לפעמים הקשיב למוסיקה, לפעמים העדיף את הקירבה לטבע, את השקט. עכשיו הוא מגדיר את עצמו כתלמידו של פרופ' ליבוביץ וחושב שהשגיאות נעשו עוד בימי הרצל כאשר בבזל קמה מדינת היהודים ואיש לא הביא בחשבון את תושבי הארץ הערבים. ארלוזורוב, הוא אומר, היה היחיד שלא התעלם מנקודה זו.

היום, לאחר 23 שנות חברות בקיבוץ, יש לו ביקורת גם על החברה הקיבוצית. הוא מתפעל מהצלחתו הכלכלית, אך מאוכזב מהיעלמות הייחוד החברתי־קיבוצי, מהסתגרותה של החברה הקיבוצית בד' אמותיה.

האכזבה מהקיבוץ החלה כבר לפני שנים כשהיה עדיין חבר שמיר. מדוע לא עזב אז? הוא מהסס רגע, צולל לתוך עצמו, מחפש את התשובה ועונה: הקיבוץ היה בשבילי מפלט מכשלונות אמנותיים ואישיים, היו לי כאלה. לעזיבת הקיבוץ הגיע לאחר תהליך איטי, שהחל יום אחד כאשר פרק שקים של תפוחי אדמה מטנדר ומהרדיו הפתוח בקעו צלילי קונצרט שבו ניגן וגמן את תפקיד הסולו. יהלי, נושא שק תפוחי אדמה על גבו, האזין ליהלי המנגן ושאל את עצמו: מה בעצם אני עושה כאן? בחלוף הימים שם לב שיותר ויותר הוא מחפש בעיתונים את האירועים המתרחשים בתל־אביב. גופו בצפון ולבו בדרום.

ב־1984 הוא עוזב את שמיר וחוזר לתל־אביב, מחדש את פעילותו המוסיקלית כפסנתרן, נותן רסיטלים בתל־אביב ובירושלים ומופיע עם התזמורת הסימפונית ירושלים בניצוחו של גארי ברתיני. הפגישה עם תל־אביב דומה לפגישה עם אהבה ישנה שזוכרים לה חסד נעורים. תל־אביב מהלכת עליו קסם והוא רואה בה מה שהוא רוצה לראות, בתי־קפה קטנים, בית אופרה שוקק חיים, מה שהיה ומה, אולי יהיה. רומנטיקן ללא תקנה.

אין לו תכניות לעתיד. אם מזמינים אותו לנגן, הוא מופיע. בעונה זו ינגן עם הפילהרמונית. איננו יודע מתי יהיה הרסיטל הבא שלו, אם בכלל. אם הרסיטל בשבוע שעבר יהיה הרסיטל האחרון שלו, ישמח שניגן בו עיבודים משלו ליצירות שהוא אהב. יהלי וגמן. חי את היום.

אנטנה / אמנון דנקנר

אל גיא ריקבון ועפר

מלים שמגנות לרחוק. תצלומים – י.פ.מ.א.

לעולם לא אסלח לדן רביב את מה שהוא עשה לי השבוע. כמו כולם, הכנתי פיצוחים וסיגריות כדי לשכב מול הטלוויזיה ולצפות במשחק הגדול של ועידת חירות, אולם רביב לא סיפק את הסחורה. הדיווחים שלו משם היו כל־כך לא מספקים, עד שנאלצתי לקום ולנסוע אל „גני התערוכה", תוך גילוי של הקרבה עצמית שאין לו כל ביטוי בתלוש השכר שלי. מיד כשנכנסתי לאולם הגדול והמהביל תקפה אותי סחרחורת לא קלה. הייתי קרוב להתעלפות מעצם העובדה שאלפיים חמש מאות צירי הוועידה רק נשמו עלי. מכיוון שבליתי את מיטב השבתות של ימי נעורי ביציע אוהדי בית"ר באיצטדיון ימק"א בירושלים, חשבתי שאהיה מחוסן מעט, אבל לא. השנים שחלפו מאז הותירו בי, כנראה, את רישומן.

אינני הנער שהייתי פעם, וכבר בכניסה הצפופה אל האולם, נדחק בין ציר פרוע־מבט ונעדר דיאודורנט לבין צירה שגיהקה אל תוך נחירי את ההמבורגר בבצל שחטפה במזנון, הירהרתי כי הכותרת „אמנון דנקנר היה שם" עלולה להתקצר ל„אמנון דנקנר היה", אם לא אעמוד על נפשי ואנקוט טאקטיקות של גרילה עירונית כדי להיחלץ ממערבולות אלימות שנבעו פה ושם בקרב הקהל. עודי נדחק, חשבתי לעצמי כי ועידת „חירות" היא הכינוס הפוליטי היחיד שבו אני הולך כשאני מניח את ידי על הכיס האחורי של מכנסי, ליתר בטחון. אני מודה שוועידת מפלגה לא צריכה להיראות, באינטונטר האנושי שלה, כמו כנס של דוקטורים למחול, אבל – אל אלוהים – היא הרי גם לא צריכה להיראות כמו חדר־האוכל של כלא שאטה ביום עצבני במיוחד.

ביום השני של הוועידה עוד הרבו להשתבח בכך שאחרי ככלות הכל יש משהו יפה בכך שהוועידה הזאת, עם כל החריקות וההתפרעויות, היא חתך אמיתי של עם ישראל. אני מעז לכפור בתועלת היצוגית הזאת. נכון שעם ישראל כולל בתוכו מספר לא מבוטל של חולי אפילפסיה, ברנשים בעלי מערכות עצבים רעועות ואנשים עם שערות על השיניים, אולם נדמה לי שגם דמוקרטים קיצוניים לא ימליצו על שיגור נציגים מובהקים של מגזרים אלה – ובכמויות כאלה – לכינוסים פומביים.

בערבו של יום שני עוד יצא לי להסב במזנון של גני התערוכה עם יצחק לבני, ובדרכם של שני אינטלקטואלים חיוורים וחלושים, אף ידועי חולי פה ושם, שיבחנו בכל זאת את הויטאליות שפרצה מבין השורות. ישבנו שם לוגמים קפה במצח מהורהר ונתקפנו ברגשי הנחיתות האופייניים לנו אל מול שפעת השרירים, מיתרי הקול העזים, וורידי הצוואר המשתרגים והאגרופים המיובלים. שוחחנו לא בלי הערצה על תופעת הפרא האציל. אולם כבר למחרת התברר לנו, כמו להרבה משקיפים רומנטיים לפנינו, כי הפרא בדרך כלל איננו אציל, אלא אימבציל.

מה בעצם היה שם? דבר פשוט מאוד: היו בחירות פנימיות שבהן זכה מחנה לוי־שרון, ומחנה שמיר־ארנס ניסה לגנוב את הקופה וללכת הביתה. הבריונות לא היתה שייכת רק למחנה של לוי־שרון. היא היתה כללית, וצודק דוד לוי כשאמר כי נסיונות זיוף ומירמה הם לא פחות אלימים מאשר השלכת מיקרופונים וחילופי מהלומות. כולם, אם כן, בריונים. או מה עוד חדש? לנו אתם צריכים לספר את זה? יודעים, יודעים. אבל בכל זאת – נעים מאוד לראות את זה קורה אצלם בבית פנימה. כמו בכל כנופיה של מהר־שלל־חיש־בז ולא חשוב איך, הגיע השלב שבו השיטות האלימות, השקריות, האגרוף והנבלים משמשים במאבק על חלוקת השלל. בכל השעות ששהיתי שם, התחשק לי להיתלות על דשי מקטורניהם של הצירים וללחוש באוזניהם בשמחה לאיד „אל ראספת אספך", אבל הם בטח היו חושבים שזו איזו קללה בפרסית העוסקת בסוגים שונים של ירקות.

אני בטוח שאם ועידת חירות לא היתה כינוס מפלגתי אלא סידרה טלוויזיונית, רבים ממבקרי הטלוויזיה היו קוראים לה „אותנטית". שמעתי וקראתי גם כל מיני פרשנויות על כך שהתמרדות הגדולה והאלימה היתה של בני עדות המזרח בתנועה. עוד פעם מעליבים את „הספרדים האותנטיים" וקובעים כי איפה שהם נמצאים, אין מה לעשות, יש מהומות, קללות ומהלומות. יש להם דם חם, אין מה לעשות. אני לא בטוח שאני מוכשר לשמש שליח ציבור של עדות המזרח, אבל בכל זאת אני רוצה ליטול לעצמי את הזכות להיעלב במקומם. מחנה לוי־שרון בוועידה הזאת לא היה גוף מייצג של בני עדות המזרח. הוא ייצג רק את עצמו: חבורה של פראי אדם וכמוהו מה שנאבקה בחבורה של פראי אדם מפוספסים ומעונבים, זה הכל.

איך שלא יהיה זה היה הסיפור הפוליטי, החברתי והאנושי של השנה. ואיך התמודדה איתו הטלוויזיה? היא שלחה אל שדה המערכה הסוער הזה את דן רביב, וזה היה בערך כמו לשלוח את השק"מיסט הגדודי, מצויד בארגז של מצפנים, לקרב המיתלה. בכוחות עצמו ועם צוות אחד, לרביב לא היה שום סיכוי. גם בימים כתיקונם אין הוא כתב המפיח עניין בכתבותיו. מול הדרמה המרהיבה של הוועידה הוא התמוטט כבר ביום הראשון ולא הצליח לרכוב על האירועים ולהוביל עליהם אל תוך המסך.

השיא היה שלשום. אמנם מהדורת החדשות הורחבה לצורך העניין, וגם ניסים משעל המצויין שוגר כדי לתת סיוע לרביב ולראיין את ראשי המחנות הניצים, אולם חוסר המקצועיות חגג שם. כך לא הוצבו מצלמה ומיקרופון ליד שולחן הנשיאות ודן רביב נותר מאחור, הרחק בפאתי האולם ואל מול צילום מרוחק מאוד של הבמה הוא ניסה לספר לנו מה אומרים הנואמים, במקום שנראה אותם ונשמע אותם. אבל מעבר לזה – קשה לי להבין איך בלילה כזה קוטעים את האירועים בעיצומם ומשדרים לנו, כאילו לא קרה כלום, את „אל גרקו" עם מאל פראר. אני מודה שיש עניין מסויים בצפיה ב„אל גרקו", משום שהוא נחשב לאחד מעשרת הסרטים הגרועים ביותר בכל הזמנים, אבל מדוע דווקא בשעה שבה, אם לשאול את הביטוי שבו היתה פעם העיתונות משתמשת בימים הרחוקים והיפים, „העולם כמרקחה".

כדאי להזכיר שבשעה שהוועידה הגיעה אל שיאה, התרחשה גם דרמה אחרת: נערך משחק חצי הגמר ב„פליי־אוף" בין אליצור נתניה להפועל חולון. אם היתה צמרת הטלוויזיה מאויישת בפחות ראשי כרוב, היא היתה יכולה להעניק לנו ערב בלתי נשכח שבו היו מתערבבים שידורים ישירים מהוועידה ומהמשחק. אבל השיגרה, השיגרה ולוח המשדרים הקדוש יהרגו אותם ואותנו. רק „מכבי" תל־אביב מסוגלת להזיז אותם מקפאונם לפעמים. האנשים האלה, אני אומר לכם, ישדרו לנו „בין הכיסאות" בדיוק במועד, אפילו אם תפרוץ מלחמת עולם שלישית. סדר צריך להיות.

תענוג, לעומת זאת, היה לשמוע ולראות את „קול ישראל" מתפקד בשטח. הרדיו שלח לגני התערוכה ארבעה כתבים ובראשם שמעון שיפר. הם עבדו כמו המורים, שידרו את האירועים אגב התרחשותם, הסתובבו במסדרונות כשועלים, ושיפר – הוא יהרוג אותי עם חוש הריח והעיתוי שלו – אף „עשה" את הסיפור של השבוע וחימם את האוזניה עם הסיפור שלו על התבטאויותיו החריפות של יצחק שמיר.

פילטרים / שלמה ארצי

אנחנו מארגנים פסטיבל נגד גזענות

אני מנסה לחשוב איך זה ייראה אם יום אחד כהנא יגיע לשלטון ויפקוד על הפסיכים שלו להעלות את מאכראם חורי על משאית ולזרוק אותו מכאן

אם אזכה בחיים שלי בעוד פרס חוץ מ„כינור דוד", זה יהיה גביע ועליו חרוט הפרצוף של כהנא.

אני לא גזעני, אני להיפך.

כל שבוע מצלצלים אלי שניים־שלושה אנשים שמארגנים פסטיבל נגדו ורוצים אותי בתור מנחה או זמר. בהתחלה זה החמיא לי. לדבר נגד כהנא מול אלפי בני־נוער זה לא רע. השיחה השבועית בטלפון מתנהלת כך:

„שלמה ארצי?" לוחש הקול אל תוך השפופרת.

„כן זה אני".

„אני מצטער שאני מפריע לך בשעות הלילה, אתה ישן?"

„אני אף פעם לא ישן".

"אתה ער?"

„אני בערך".

„או כהה", אומר הקול, „אנחנו מארגנים פסטיבל נגד גזענות". כאן באים מקום, שם, כתובת ושעה. „ורוצים שתנחה אותו".

„מה אני צריך לומר?"

„מה שבראש שלך. שאתה נגד, ושכהנא מגעיל אותך", ומכאן והילך בא נוסח שלם ומפורט של „מה שבראש שלך".

זה נכון שכהנא מגעיל אותי. אבל גם הפסטיבלים כבר לא מה שהיו. הייתי בכמה מקומות קדושים. סיבוב פסטיבלים. הייתי בבית־שמש, ב„צוותא", בבנייני האומה בירושלים. בכל המקומות אמרתי שכהנא מגעיל אותי ואפילו קיבלתי מחיאות כפיים של הזדהות כמו חבר כנסת. בבית־שמש, צריך לומר, גם קיללו אותי. מן האולם שמעתי קריאות בסגנון שלא היה מבייש את שונאי. „שהבת שלך תזדיין עם ערבי", צעק אחד, „שערבי יהרוג אותך בדרך הביתה ושיתקעו לך צינור בבטן". לא פחות.

באספות הרגשתי לפעמים קצת רביל כשעברה אותי מחשבה שהמילים עוברות לקהל דרך האוזן ולא דרך הלב, במוח האחורי שלהם, גם אם אינם מודים בכך, הם מקבלים את כהנא.

בשבוע שעבר פגשתי את השחקן מאכראם חורי, וחורי דיבר על חייו הערבים בארץ הקודש. זה נושא למאמר בפני עצמו, או בעצם לספר שרק מאכראם יכול וצריך לכתוב. אני מנסה לחשוב איך כל זה ייראה, אם יום אחד כהנא יגיע לשלטון ויפקוד על הפסיכים שלו להעלות את מאכראם על משאית ולזרוק אותו מכאן, וכמה שווים היום ויהיו שווים אז הפסטיבלים המלים היפות. באותו שבוע גם לא נהקה החרוץ נגד גזענות, והרדיו שמעתי בני נוער שהולכים להפגין נגד כהנא האומרים שהם אכן נגדו, אבל אבל... יש משהו בדבריו.

השניים־שלושה שמצלצלים אלי בלילות מרטטו אותי השבוע כל הלילה.

„הפאשיזם פה, הפאשיזם שם. את הסוף מכתיבה", כך „טייסטה בקשית".